

ჰუმანიტარულ და პედაგოგიკურ მეცნიერებათა განვითარების ფონდი

Foundation For Development of Art and Pedagogical Sciences

Фонд развития гуманитарных и педагогических наук

ISSN 1987-7323

სამეცნიერო რეფერირებადი ჟურნალი

ენა და კულტურა

№13

Language and Culture

Scientific Peer Reviewed Journal

UDC (უაკ) 81+001

ე-65

ჰუმანიტარულ და პედაგოგიკურ მეცნიერებათა განვითარების ფონდი

Foundation For Development of Art and Pedagogical Sciences

Фонд развития гуманитарных и педагогических наук

ქურნალი რეცენზირებადია, უარყოფითი რეცენზიით ნაშრომი ავტორს არ დაუბრუნდება.

მთავარი რედაქტორი:

მანანა მიქაძე,

პედაგოგიკის მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი

პასუხისმგებელი რედაქტორი:

თამარ ლომთაძე, ფილოლოგიის

აკადემიური დოქტორი, ასოცირებული
პროფესორი

სარედაქციო კოლეგია:

ენათმეცნიერება: ი. აიდუკოვიჩი, დ. ანისიმოვა, ა. არაბული, მ. აფანასიადი, ც. ახვლედიანი, მ. ახმადი, დ. ბახტაძე, ფ. ბახშიევა, ა. ბერდიჩევსკი, ბ. ბოლესტა-ფრონა, ე. ბუნიაკოვა, ნ. გელდიაშვილი, გ. გოგოლაშვილი, ი. გომსხეთელიანი, ა. დიომიდოვა, რ. ენოხი, ნ. ვასილევა, ნ. ზვიადაძე, ხ. თუმანიშვილი, ნ. კირვალიძე, მ. კობეშავიძე, ა. კოვტუნი, ს. კოროტკაია, გ. ლეზანიძე, ო. ლეშაკი, მ. მეგრელიშვილი, ს. მუჯირი, მ. ნათაძე, ა. ჟდანოვიჩი, რ. სვანიძე, გ. ტოკარევი, მ. ქაცარავა, მ. ფაღავა, მ. ღარიბაშვილი, ვ. შენგელია.

ლიტერატურისმცოდნეობა: ც. აბულაძე, ხ. არსლანი, ვ. ასათიანი, ლ. ბორისოვა, მ. გაგრილინა, ვ. დროზდოვა-დიესი, ზ. ვალიევა, ო. ინკოვა, ნ. კაკაურიძე, ნ. კვირიკაძე, კ. კორენოვსკა, ა. ლევიცი, ა. ნიკოლეიშვილი, ს. ნიკოლეიშვილი, ნ. ჟანპეისოვა, ს. სიგუა, ტ. სიმიანი, ვ. სტარინოვი, ნ. ჩიხლაძე, ნ. ხელაია.

პედაგოგიური მეცნიერებები: რ. გაბეჩავა, ო. გუსევა, ლ. ეკემბეევა, ვ. იზბულე, ბ. იმნაძე, ლ. კიროვა, ნ. მადლაკელიძე, ს. შაფიევი, ლ. ჩერნოვატი.

ქურნალისტიკა: პ. ჟოლნეროვიჩი, გ. ქობალიანი

უმადლესი სკოლის ადმინისტრირება, განათლების ლიდერობისა და პოლიტიკის

ანალიზი: ქ. მამისეიშვილი

ისტორიული მეცნიერებები: ვ. განკევიჩი, გ. მჭედლიძე, ე. პეტროსიანი, გ. სანიკიძე, მ. ჩხარტიშვილი

ფილოსოფიური მეცნიერებები: ე. არუტუნიანი, რ. ბალანჩივაძე, გ. ბარხალოვი, დ. ბერესტოვსკაია, რ. კაიცუნი.

ფსიქოლოგიური მეცნიერებები: გ. ავანესიანი, ს. პილიშეკი, მ. სირბილაძე, ტ. ხოლუმენკო.

ხელოვნებათმცოდნეობა: ა. არველაძე, ვ. კიკნაძე, რ. ლორთქიფანიძე, გ. მახმუდოვა, ა. როვენკო, გ. სიხარულიძე

იურიდიული მეცნიერებები: კ. ბუაძე, ე. დუმილოვი, მ. უგრეხელიძე, ს. შაიკენოვა

მედიაციის მეცნიერებები: მ. მარგველაშვილი, ა. ნადარეიშვილი, კ. ნურალიძე, გ. ხეჩინაშვილი, თ. ხეჩინაშვილი

მთარგმნელთა საბჭოს ხელმძღვანელი: ნ. კვირიკაძე

ქურნალის სამუშაო ენები: ქართული, რუსული, ინგლისური, გერმანული, ფრანგული, ესპანური

ავტორის პოზიცია შეიძლება არ დაემთხვეს სარედაქციო კოლეგიის მეცნიერულ აზრს.

Главный редактор: доктор педагогических наук, профессор **Манана Георгиевна Микадзе**
Ответственный редактор: кандидат филологических наук, ассоциированный профессор
Тамар Резоевна Ломтадзе

Редколлегия:

Языкознание: Анисимова Д. Ю., Арабули А.И., Афанасиади М.А., Ахмади М.М., Ахвледиани Ц. А., Айдукович; Бахтадзе Д.Г., И.М., Бахшиева Ф.С., Бердичевский А.Л., Болеста-Врона Б., Буниакова Е.А., Василева Н. Н., Гарибашвили М., Гелдиашвили Н., Гоголашвили Г.Б., Гошкетелиани И.И., Диомидова А. Ю., Р. Енукашвили, Н. Звиададзе, Жданович А.А., Кацарава М.С., Кирвалидзе Н., Коберидзе М., Ковтун А.И., Короткая С.Н., Лебанидзе Г.Ш., Лещак О, Мегрелишвили М.Д., Муджири М.А., Натадзе М.Р., Пагава М., Сванидзе Р., Токарев Г.В., Туманишвили Х., Шенгелия В.

Литературоведение: Абуладзе Ц. А., Арслан Х., Асатиани В.Р., Борисова Л.М., Гаврилина М.А., Велиева З.Г., Дроздова-Диес Т., Жанпеисова Н. М., Инкова О.Ю., Какауридзе Н. А., Квирикадзе Н.Г., Кореновска Л., Левицкий А. Э., Николеишвили А.О., Николеишвил С. А., Сигуа С.И., Симян Т.С., Стариченок В. Д., Чихладзе Н.К., Хелаия Н.

Журналистика: Кобалиани Г.Н., Жолнерович П.П.

Педагогические науки: Габечава Р.Р., Гусева О. Н., Екшембеева Л.В., Избуле В.П., Имнадзе Б.Л, Кирова Л. К., К.Е., Маглакелидзе Н.Ш., Шафиев С.А., Черноваты Л.Н.

Лидерство просвещения и политический анализ администрации просвещения: Мамисеишвили К.Е.

Исторические науки: Ганкевич В.Ю., Мchedlidze Г. Л, Петросян Э. Х., Саникидзе Г. Л., Чхартишвили М.

Философские науки: Арутунян Э. А., Баланчивадзе Р.Г., Бархалов Г.Н., Берестовская Д. С., Кайцуни Р.А.

Психологические науки: Аванесян Г., Пилишек С.А., Сирбиладзе М.П., Холуменко Т.Б.

Юридические науки: Буадзе К., Думилов Е.И., Угрехелидзе М. Г., Шайкенова С.Т.

Медицинские науки: Маргвелашвили В.В., Надареишвили А. А., Нуралидзе К., Хечинашвили Г.Н., Хечинашвили Т.Р.

Искусствоведческие науки: Арвеладзе А.Г., Кикнадзе В.Д, Лордкипанидзе Р.В., Махмудова Г.Р., Ровенко А.И, Сихарулидзе Г.Г.

Руководитель Совета переводчиков: Квирикадзе Н. Г.

Статьи в журнале публикуются на грузинском, русском, английском, немецком, французском, испанском языках. Позиция авторов публикации может не совпадать с точкой зрения редколлегии журнала.

Editorial board:

Linguistic: Aidukovich I., Anisimova D., , Arabuli A., Aphanasiadi M., Akhvlediani Ts., Akhmadi M., Bakhshieva, Bakhtadze D., F., Berdichevski A., Bolesta-Vrona B., Buniakova E., Garibashvili M., Geldiashvili N., Gogolashvili G., Goshkheteliani I., Diomidova A., R.Enokhi, Jdanovich A., Katsarava M., Kirvalidze N., Kobeshavidze M., Kovtun A., Korotkaia S., Lebanidze G., Leshak O., Megrelishvili M., Mudjiri S., Natadze M., Pagava M., Shengelia V., Svanidze R., Tokarev G., Tumanishvili Kh., Vasileva N., N. Zviadadze.

Science of Literature: Abuladze Ts., Arslan Kh., Asatiani V., Borisova L., Chikhladze N., Gavriline M., Gadjev A. Drozdova - Dies T., Janpeisova N., Inkova O., Kakauridze N., Kvirikadze N.G. Korenovska K., Khelaia N., Levitski A., Nikoleishvili A., Nikoleishvili S., Sigua S., Simian T., Starichenok V., Velieva Z.

Journalistic: Kobaliani G., Jolnerovich P.

Pedagogical sciences: Gabechava R., Chernovati L., Guseva O., Imnadze B., Tshembeeva L., Izbule V., Kirova L., Maglakelidze N., Shaphievi S.

PHD in Educational Leadership and Policy Analysis: Mamiseishvili K.

Science of History: Chkhartishvili M., Gankevich V., Mchedlidze G., Petrosiani E., Sanikidze G.

Science of Philosophy: Arutunian E., Balanchivadze R., Barskalov G., Berestovskaia D., Kaitsun R.

Science of Psychology: Avanesian G., Polishesk S., Sirbiladze M., Skolumenko T.

Science of Law: Buadze K., Dumilov E., Ugrekheldidze M., Shaikenova S.

Science of Art: Arveladze A., Kiknadze V., Lortkipanidze R., Makhmudova G., Rovenko A., Sikharulidze G.

Science of Medicine: Margvelashvili V., Nadareishvili A., Nuralidze K., Khechinashvili G., Khechinashvili T.

Head of the Board of Translators: Kvirikadze N.

Languages of scientific journal: Georgian, Russian, English, German, French, Spanish.

Position of authors may be out of the position of Editorial Board.

ჟურნალის სარედაქციო კოლეგია:

- აბულაძე ცისანა** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ქუთაისი, საქართველო.
- აგანესიანი გრანტ** – ფსიქოლოგიურ მეცნიერებათა დოქტორი, ერევანი, სომხეთი.
- აიდუკოვიჩი იან** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ბელგრადის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, სერბია.
- ანისიმოვა დარია** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი, მოსკოვის სლავისტიკის სამეცნიერო კვლევითი ინსტიტუტის სწავლული მდივანი, რუსეთი.
- არაბული ავთანდილ** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, აკადემიკოსი, არნ. ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტი, თბილისი, საქართველო.
- არველაძე ანა** – ხელოვნებათმცოდნეობის აკადემიური დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ქუთაისი, საქართველო.
- არსლან ს.** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, სტამბულის ოკანის უნივერსიტეტი, სტამბული, თურქეთი.
- არუტუნიანი ედუარდ** – ფილოსოფიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ერევნის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ერევანი, სომხეთი.
- ასათიანი ვალერი** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბილისი, საქართველო.
- აფანასიადი მარია** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ფრაკის დემოკრიტეს სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ქ. კომოტინი, საბერძნეთი.
- ახვლედიანი ციური** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბილისი, საქართველო.
- ახმადი მამედი** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ტ. მორადესის სახელობის თეირანის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თეირანი, ირანი.
- ბალანჩივაძე რეზო** – ფილოსოფიურ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, შოთა რუსთაველის თეატრისა და კინოს სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბილისი, საქართველო.
- ბარხალაფი გ.** – ფილოსოფიურ მეცნიერებათა დოქტორი, ბაქოს სლავისტიკის უნივერსიტეტი, ბაქო, აზერბაიჯანი.
- ბახტაძე დალი** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბილისი, საქართველო.
- ბახშივა ფ.** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ბაქოს სლავისტიკის უნივერსიტეტი, ბაქო, აზერბაიჯანი.
- ბერდიჩევსკი ალენ** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ბურჯენლანდის საერთაშორისო ეკონომიკურ ურთიერთობათა ინსტიტუტი, ავსტრია.
- ბერეტსკაია დიანა** – ფილოსოფიურ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ვერნადსკის სახელობის საერო უნივერსიტეტი, კიევი, უკრაინა.
- ბოლესტა-ფრონა ბოზენა** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ბოლესტოკი, პოლონეთი.
- ბორისოვა ლიუდმილა** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ვერნადსკის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, კიევი, უკრაინა.
- ბრანიშტე ლიუდმილა** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, ასოც. პროფესორი, რუმინული ენის (უცხოელებისათვის) კათედრის გამგე, აღ. ი. კუზას სახ. იასის უნივერსიტეტი, იასი, რუმინეთი.
- ბუნიაკოვა ე.** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ქ. ალბის სალენტოს უნივერსიტეტი, ალბა, იტალია.
- ბუაძე კობა** – იურიდიულ მეცნიერებათა აკადემიური დოქტორი, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ქუთაისი, საქართველო.
- გაბეჩავა როზა** – პედაგოგიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, საქართველოს პოლიტიკური აკადემია, თბილისი, საქართველო.
- გავრილინა მარია** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, საერო უნივერსიტეტი, ლატვია.
- განკევიჩი ვიქტორ** – ისტორიულ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ვ. ვერნადსკის სახელობის საერო უნივერსიტეტი, კიევი, უკრაინა.
- გელდიაშვილი ნუნუ** – ფილოლოგიის აკადემიური დოქტორი, პროფესორი, იაკობ გოგებაშვილის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თელავი, საქართველო.
- გოგოლაშვილი გიორგი** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, არნ. ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტი, თბილისი, საქართველო.
- გომხეთელიანი ირინა** – ფილოლოგიის აკადემიური დოქტორი, პროფესორი, შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ბათუმი, საქართველო.

- გუსევა ოლეგა** – პედაგოგიკურ მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი, სტამბულის ფატიხის უნივერსიტეტი, სტამბული, თურქეთი.
- დიომიდოვა ანა** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ვილნიუსის უნივერსიტეტი, ვილნიუსი, ლიტვა.
- დროზდოვა-დიესი ტ.** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, მადრიდის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, მადრიდი, ესპანეთი.
- დუმილოვი ვეგენი** – იურიდიულ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, რუსეთის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი, როსტოვი, რუსეთი.
- ეკშებევა ლ.** – პედაგოგიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, აღ ჰარაბის სახელობის საერო უნივერსიტეტი, აღმა-ატა, ყაზახეთი.
- ენუქაშვილი რუბენ** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, იერუსალიმისა და არიელის უნივერსიტეტების პროფესორი, იერუსალიმი, ისრაელი
- ვასილევა ნელი** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ვარნის ნ. ვანცაროვის სახელობის სამხედრო-საზღვაო ინსტიტუტი, ვარნა, ბულგარეთი.
- ველიევა ზემფირა ალიშა გიზი** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ბაქოს სლავისტიკის უნივერსიტეტი, ბაქო, აზერბაიჯანი.
- ზვიადაძე ნათია** – ფილოლოგიის აკადემიური დოქტორი, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ქუთაისი, საქართველო.
- თუმანიშვილი ხათუნა** – ფილოლოგიის აკადემიური დოქტორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბილისი, საქართველო.
- იზბულე გ.** – პედაგოგიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, რიგის პრაქტიკული ფსიქოლოგიის უმაღლესი სკოლა, რიგა, ლატვია.
- იმნაძე ბორის** – პედაგოგიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, საქართველოს პოლიტექნიკური უნივერსიტეტი, თბილისი, საქართველო
- ინკოვა ო.** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ჟენევის უნივერსიტეტი, ჟენევა, შვეიცარია.
- კაიცუნი რობერტ** – ფილოსოფიურ მეცნიერებათა კანდიდატი, პროფესორი, ერევნის ვ. ბრიუსოვის სახელობის სახელმწიფო ენათმეცნიერების უნივერსიტეტი, ერევანი, სომხეთი.
- კაკაურიძე ნანული** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ქუთაისი, საქართველო.
- კვირიკაძე ნინო** – ფილოლოგიის აკადემიური დოქტორი, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ქუთაისი, საქართველო.
- კიკნაძე ვასილ** – ხელოვნებათმცოდნეობის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, შოთა რუსთაველის თეატრისა და კინოს სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბილისი, საქართველო.
- კირვალიძე ნინო** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ილიას უნივერსიტეტი, თბილისი, საქართველო.
- კიროვა ლ.** – პედაგოგიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ქ. ტირნის წმინდა კირილისა და მეთოდეს სახელობის უნივერსიტეტი, ტირნა, ბულგარეთი.
- კობეშვიძე მარინე** – ფილოლოგიის აკადემიური დოქტორი, ასისტენტ პროფესორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბილისი, საქართველო.
- კოვტუნი ალექსანდრე** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ვილნიუსის ვიტაუტას დიდის სახელობის უნივერსიტეტი, ვილნიუსი, ლიტვა.
- კორენოვსკა ლ.** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, კრაკოვის პედაგოგიური უნივერსიტეტი, კრაკოვი, პოლონეთი.
- კოროტკაია სვეტლანა** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, მინსკის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, მინსკი, ბელორუსია.
- ლებანიძე გურამ** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ილია ჭავჭავაძის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბილისი, საქართველო.
- ლევინკი ალექსანდრე** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, კიევის ტ. შევჩენკოს სახელობის საერო უნივერსიტეტი, კიევი, უკრაინა.
- ლუშაკი ოლეგ** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ი. კონოვსკის სახელობის ჰუმანიტარულ და საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა უნივერსიტეტი, ქ. კელცე, პოლონეთი.
- ლომთაძე თამარ** – ფილოლოგიის აკადემიური დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ქუთაისი, საქართველო
- ლორთქიფანიძე რუსუდან** – ხელოვნების დოქტორი, პროფესორი, სამუსიკო კოლეჯი ქუთაისი, საქართველო.
- მამადოვი აზად** – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, აზერბაიჯანის ენათმეცნიერების სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტი, აზერბაიჯანი.
- მამისეიშვილი ქეთევანი** – განათლების ლიდერობისა და პოლიტიკის ანალიზის დოქტორი, არკაზანსკის უნივერსიტეტის ასისტენტ-პროფესორი, არკაზანსკი, აშშ.

მარგველა შვილი მამუკა – მედიცინის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბილისი საქართველო.

მადლაკელიძე ნათელა – პედაგოგიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ილია ჭავჭავაძის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბილისი, საქართველო.

მახმუდოვა გ. – ხელოვნებათმცოდნეობის მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი, ბაქოს სამუსიკო აკადემია, ბაქო, აზერბაიჯანი.

მეგრელი შვილი მადონა – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, აკაკი წერეთლის ქუთაისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ქუთაისი, საქართველო.

მიქაძე მანანა – პედაგოგიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ქუთაისი, საქართველო.

მუჯირი სოფიო – ფილოლოგიის აკადემიური დოქტორი, ასისტენტ პროფესორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბილისი, საქართველო.

მჭედლიძე გიორგი – ისტორიულ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ქუთაისი, საქართველო.

ნადარეი შვილი აკაკი – მედიცინის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, თბილისი, საქართველო.

ნათაძე მაია – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, თბილისი, საქართველო.

ნიკოლეი შვილი ავთანდილ – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ქუთაისი, საქართველო.

ნიკოლეი შვილი სოფიო – ფილოსოფიის მეცნიერებათა დოქტორი, მისური კოლუმბიის უნივერსიტეტი, აშშ; მადრიდის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ესპანეთი.

ნურალიძე კახა – მედიცინის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ქუთაისი, საქართველო.

პეტროსიანი ემმა – ისტორიულ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, სომხეთის მეცნიერებათა აკადემიის წევრი, ერევანი, სომხეთი.

პილიშვილი ს. – ფსიქოლოგიურ მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი, ხმელნიცკის სახელობის საერო უნივერსიტეტი, კიევი, უკრაინა.

ჟანპეისოვა ნაზია – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ს. ბაიშევის სახელობის აკტიუბინსკის უნივერსიტეტი, აღმა-ატა, ყაზახეთი.

ჟდანოვიჩი ანასტასია – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, მინსკის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, მინსკი, ბელორუსია.

ჟოლნეროვიჩი პეტრე – ფილოლოგიის მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი, მინსკის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, მინსკი, ბელორუსია.

როვენკო ალექსანდრე – ხელოვნებათმცოდნეობის მეცნიერებათა დოქტორი, ოდესის სახელმწიფო კონსერვატორია, ოდესა, უკრაინა.

სანიკიძე გუბაზ – ისტორიულ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, თბილისი, საქართველო.

სვანიძე რამაზ – ფილოლოგიის აკადემიური დოქტორი, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ქუთაისი, საქართველო.

სიგუა სოსო – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, შოთა რუსთაველის ლიტერატურის ინსტიტუტი, თბილისი, საქართველო.

სიმიანი ტიგრან – ფილოლოგიის მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი, ერევნის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ერევანი, სომხეთი.

სირბილაძე მარინა – ფსიქოლოგიის აკადემიური დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ქუთაისი, საქართველო.

სინარულიძე გომარ – მუსიკის აკადემიური დოქტორი, პროფესორი, შოთა რუსთაველის თეატრისა და კინოს უნივერსიტეტი, თბილისი, საქართველო.

სტარიჩენკო ვასილ – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, მ. ტანკას სახელობის სახელმწიფო პედაგოგიური უნივერსიტეტი, მინსკი, ბელორუსია.

ტოკარევი გრიგოლ – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ლ. ტოლსტოის სახელობის ტულის სახელმწიფო პედაგოგიური უნივერსიტეტი, ტულა, უკრაინა.

უგრესელიძე მინდია – იურიდიულ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, სტრასბურგი, ვეროპის უნივერსიტეტი, საფრანგეთი.

ფადავა მამია – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, შ. რუსთაველის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ბათუმი, საქართველო.

ქაცარავა მარინა – ფილოლოგიის აკადემიური დოქტორი, სრული პროფესორი, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო.

ქობალიანი გრიგოლი – ფილოლოგიის აკადემიური დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო.

შაიკენოვა ს. – იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატი, დოცენტი, აღმა-ატის კასპიისპირეთის საზოგადოებრივი უნივერსიტეტი, აღმა-ატა, ყაზახეთი.

შაფიევი ს. – პედაგოგიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ბაქოს სლავისტიკის უნივერსიტეტი, ბაქო, აზერბაიჯანი.

შენგელია ვაჟა - ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, აკადემიკოსი, არნ. ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტი, თბილისი, საქართველო.

ჩერნოვატი ლ. – პედაგოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ხარკოვის საერო უნივერსიტეტი, უკრაინა.

ჩიხლაძე ნინო – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ქუთაისი, საქართველო.

ჩხარტიშვილი მარიამ - ისტორიულ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ივ. ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბილისი, საქართველო.

ხელაია ნაზი – ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ქუთაისი, საქართველო.

ხეჩინაშვილი გიორგი – მედიცინის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, თბილისი, საქართველო.

ხეჩინაშვილი თამარ – მედიცინის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, თბილისი, საქართველო.

ხოლუშენკო ტ. – ფსიქოლოგიურ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, ხარკოვის საერო პედაგოგიური უნივერსიტეტი, უკრაინა.

Редакционная коллегия:

Абуладзе Ц. А. - доктор филологических наук, профессор, Государственный университет им. А. Церетели, Кутаиси, Грузия.

Аванесян Г. - доктор психологических наук, Ереван, Армения.

Айдукович И. - доктор филологических наук, профессор, Белградский государственный университет, Белград, Сербия.

Анисимова Д. Ю. - кандидат филологических наук, доцент, Российский АН институт славяноведения, Москва, Россия.

Арабули А. И. - доктор филологических наук, профессор, Институт лингвистики им. акад. Арн. Чикобава, Тбилиси, Грузия.

Арвеладзе А. Г. - кандидат искусствоведения, ассоц. профессор, Государственный университет им. А. Церетели, Кутаиси, Грузия.

Арслан Х. - доктор филологических наук, профессор, Стамбульский университет Окан, г. Стамбул, Турция.

Арутюнян Э. А. - доктор философских наук, профессор, Ереванский государственный университет., Ереван, Армения.

Асатиани В.Р. - доктор филологических наук, профессор, Тбилисский государственный университет им. И. Джавахишвили, Тбилиси, Грузия.

Афанасиади М.А. - доктор филологических наук, профессор, Фракийский университет им. Демокрита, г. Комотины, Греция.

Ахвледiani Ц. А. - доктор филологических наук, профессор, Государственный университет им. И. Джавахишвили, Тбилиси, Грузия.

Ахмади М.М. - доктор филологических наук, профессор, Университет Тарбиат Модарес, г. Тегеран, Иран.

Баланчивадзе Р. Г. - доктор философских наук, профессор, Университет театра и кино Грузии им. Шота Руставели, Тбилиси., Грузия.

Бархалов Г. Н. - доктор философских наук, доцент, Бакинский славянский университет, Баку, Азербайджан.

Бахтадзе Д.Г. - доктор филологических наук, профессор, Тбилисский государственный университет им. И.Чавчавадзе, Тбилиси, Грузия.

Бахшиева Ф.С. - доктор филологических наук, профессор, Бакинский славянский университет, Баку, Азербайджан.

Бердичевский А. Л. - доктор филологических наук, профессор, Институт международных экономических связей Бургенланда. Австрия.

Берестовская Д. С - доктор философских наук, профессор, Таврический национальный университет им. В. И. Вернадского, Киев, Украина.

Болеста-Врона Б. - доктор филологических наук, профессор, Варшавский государственный университет, Варшава, Польша.

Борисова Л.М. - доктор филологических наук, профессор, Таврический национальный университет им. В.И.Вернадского, Киев, Украина.

Браниште Людмила – доктор филологических наук, ассоциированный профессор, заведующая кафедрой румынского языка для иностранцев, Ясский университет им. Ал.И.Кузы, Яссы, Румыния.

Бунякова Е.А. - доктор филологических наук, профессор, Университет Саленто, г. Альба, Италия.

Буадзе К. - доктор юридических наук, профессор, гос. университети им. А. Церетели

Василева Н.Н. - доктор филологических наук, профессор, Высшее военно-морское училище им. Н.Ванцарова, Варна, Болгария.

Велиева Земфира алишах Гизы - доктор филологических наук, профессор, Бакинский славянский университет, Баку, Азербайджан.

- Габечавა Р. Р.** - доктор педагогических наук, профессор, Политическая академия, Тбилиси, Грузия.
- Гаврилина М.А.** - доктор филологических наук, профессор, Латвийский университет, Рига, Латвия.
- Гарибашвили М.** - доктор филологических наук, профессор, Государственный университет им. Я. Гогешашвили, Телави, Грузия.
- Ганкевич В. Ю.** - доктор исторических наук, профессор, Таврический национальный университет им. В. И. Вернадского, Киев, Украина.
- Гелдиашвили Н.** - кандидат филологических наук, профессор, Государственный университет им. Я. Гогешашвили, Телави, Грузия.
- Гоголашвили Г.Б.** - доктор филологических наук, профессор, Институт лингвистики им. акад. Арн. Чикобава, Тбилиси, Грузия.
- Гошхетелиани И.И.** - кандидат филологических наук, профессор, Государственный университет им. Шота Руставели, Батуми, Грузия.
- Гусева О. Н.** - кандидат педагогических наук, доцент, Фатих университет, г. Стамбул, Турция.
- Диомидова А. Ю.** - доктор филологических наук, профессор, Вильнюсский университет, Вильнюс, Литва.
- Дроздова-Диес Т.** - доктор филологических наук, профессор, Университет Комплутенсе, Мадрид, Испания.
- Думилов Е. И.** - доктор юридических наук, профессор, Президент Донского юридического института, Ростов-на-Дону, Россия.
- Екшембеева Л. В.** - доктор педагогических наук, профессор, Национальный университет им. аль-Фараби, Алма-Ата, Казахстан.
- Енукашвили Р.** - доктор филологических наук, профессор университетов Иерусалима и Ариела, Израиль.
- Звиададзе Н.** - доктор филологических наук, Государственный университета им. А. Церетели, Кутаиси, Грузия.
- Избуле В. П.** - доктор педагогических наук, профессор, Международная высшая школа практической психологии, Рига, Латвия.
- Имнадзе Б.** - доктор педагогических наук, профессор, Политехнический университет Грузии, Тбилиси, Грузия.
- Инькова О. Ю.** - доктор филологических наук, профессор, Женевский университет, Женева, Швейцария.
- Кайцун Р. А.** - кандидат философских наук, профессор, Государственный лингвистический университет им. В.Я. Брюсова, Ереван, Армения.
- Какауридзе Н. А.** - доктор филологических наук, профессор, Государственный университет им. А. Церетели, Кутаиси, Грузия.
- Кацарава М.С.** - кандидат филологических наук, профессор, Государственный университет им. А. Церетели, Кутаиси, Грузия.
- Квирикадзе Н. Г.** - доктор наук, Государственный университет им. А. Церетели, Кутаиси, Грузия.
- Кикнадзе В.** - доктор искусствоведения, профессор, Государственный университет театра и кино им. Шота Руставели, Тбилиси., Грузия.
- Кирвалидзе Н.** - доктор филологических наук, профессор, Государственный университет им. И. Чавчавадзе, Тбилиси, Грузия.
- Кирова Л. К.** - доктор педагогических наук, профессор, Великотырновский университет им. Св. Кирилла и Мефодия. Болгария.
- Кобалиани Г.Н.** - кандидат филологических наук, ассоциированный профессор, Государственный университет им. А. Церетели, Кутаиси, Грузия.
- Кобешавидзе М.** - кандидат филологических наук, ассистент профессор, Государственный университет им. И. Джавахишвили, Тбилиси, Грузия.
- Ковтун А.И.** - доктор филологических наук, профессор, Университет Витаутаса Великого, Вильнюс, Литва.
- Кореновска Л.** - доктор филологических наук, профессор, Краковский педагогический университет, Краков, Польша.
- Короткая С.Н.** - доктор филологических наук, профессор, Минск, Беларусь.
- Лебанидзе Г.** - доктор филологических наук, профессор, Государственный университет им. И. Чавчавадзе, Тбилиси, Грузия.
- Левицкий А.Э.** - доктор филологических наук, профессор, Киевский национальный университет им. Т. Шевченко, Киев, Украина.
- Лещак О.** - доктор филологических наук, профессор, Университет гуманитарных и естественных наук им. Я. Коновского, Кельце, Польша.
- Ломтадзе Т. Р.** - кандидат филологических наук, ассоциированный профессор, Государственный университет им. А. Церетели, Кутаиси, Грузия.
- Лордкипанидзе Р. В.** - доктор искусствоведения, профессор. Музыкальный колледж. Кутаиси, Грузия.
- Маглакелидзе Н. Ш.** - доктор педагогических наук, профессор, Государственный университет им. И. Чавчавадзе, Тбилиси., Грузия.
- Мамисеишвили К. Э.** - доктор политического анализа и лидера просвещений высшей школы, ассистент - профессор, Арканзаский университет, Арканзас, США.
- Маргвелашвили В.В.** - доктор медицинских наук, профессор, Государственный университет им. И. Джавахишвили, Тбилиси, Грузия.
- Махмудова Г.** - кандидат искусствоведения, доцент, музыкальная академия, Баку, Азербайджан.

- Мегрелишвили М. Д.** - доктор филологических наук, профессор, Государственный университет им. А. Церетели, Кутаиси, Грузия.
- Микадзе М. Г.** - доктор педагогических наук, профессор, Государственный университет им. А. Церетели, Кутаиси, Грузия.
- Муджири С.** - кандидат филологических наук, ассистент-профессор, Государственный университет им. И. Джавахишвили, Тбилиси, Грузия.
- Мchedlidze Г. Л.** - доктор исторических наук, профессор, Государственный университет им. А. Церетели, Кутаиси, Грузия.
- Надареишвили А.** - доктор медицинских наук, профессор, Тбилиси, Грузия.
- Натадзе М. Р.** - доктор филологических наук, профессор
- Николеишвили С. А.** - доктор философских наук, профессор, Миссури Университет Колумбии, США. Мадридский государственный университет, Испания.
- Николеишвили А. О.** - доктор филологических наук, профессор, Государственный университет им. А. Церетели, Кутаиси, Грузия.
- Нуралидзе К.** - доктор медицинских наук, профессор, Государственный университет им. А. Церетели, Кутаиси, Грузия.
- Пагава М.** - доктор филологических наук, профессор, Государственный университет им. Шота Руставели, Батуми, Грузия.
- Петросян Э. Х.** - доктор исторических наук, профессор, Член РАН Армении, Ереван, Армения.
- Пилишек С. А.** - кандидат психологических наук, доцент Хмельницкого национального университета, Украина.
- Жанпеисова Н.М.** - доктор филологических наук, профессор, Актюбинский университет им. С. Баишева, Алма-Ата, Казахстан.
- Жолнерович Р. Р.** - кандидат филологических наук, доцент, Государственный университет, Минск, Беларусь.
- Жданович А.А.** - доктор филологических наук, профессор, Минск, Беларусь.
- Ровенко А. И.** - доктор искусствоведения, профессор, Одесская государственная консерватория, Одесса, Украина.
- Саникидзе Г. Л.** - доктор исторических наук, профессор, Тбилиси, Грузия.
- Сванидзе Р.** - кандидат филологических наук, профессор, Государственный университет им. А. Церетели, Кутаиси, Грузия.
- Сигуа С. И.** - доктор филологических наук, профессор, старший научный сотрудник института литературы им. Шота Руставели, Тбилиси, Грузия.
- Симян Т.С.** - кандидат филологических наук, доцент, Ереванский государственный университет, Ереван, Армения.
- Сирбиладзе С. П.** - кандидат психологических наук, ассоциированный профессор, Государственный университет им. А. Церетели, Кутаиси, Грузия.
- Сихарулидзе Г. Г.** - доктор музыки, профессор, Тбилисский государственный университет театра и кино им. Шота Руставели, Тбилиси, Грузия.
- Стариченок В. Д.** - доктор филологических наук, профессор, Государственный педагогический университет им. М. Танка, Минск, Беларусь.
- Токарев Г.В.** - доктор филологических наук, профессор, Государственный педагогический университет им. Л.Н. Толстого, Тула, Украина.
- Туманишвили Х.** - кандидат филологических наук, профессор, Государственный университет им. И. Джавахишвили, Тбилиси, Грузия.
- Угрехелидзе М. Г.** - доктор юридических наук, профессор, Европейский университет, Страсбург, Франция.
- Шайкенова С. Т.** - доктор юридических наук, профессор, Академия юриспруденции "Адилет" Каспийского государственного университета, Алма-Ата, Казахстан.
- Шафиев С. А.** - доктор педагогических наук, профессор, Бакинский славянский университет, Баку, Азербайджан.
- Шенгелиа В.** - доктор филологических наук, профессор, Институт лингвистики им. акад. Арн. Чикобава, Тбилиси, Грузия.
- Черноватый Л. Н.** - доктор педагогических наук, профессор, Харьковский национальный университет им. В.Н. Каразина, Харьков, Украина.
- Чихладзе Н. К.** - доктор филологических наук, профессор, Государственный университет им. А. Церетели, Кутаиси, Грузия.
- Чхартишвили М.** - доктор исторических наук, профессор, Тбилисский государственный университет им. И. Джавахишвили, Тбилиси, Грузия.
- Хелаия Н.** - доктор филологических наук, профессор, Государственный университет им. А. Церетели, Кутаиси, Грузия.
- Хечинашвили Г.Н.** - доктор медицинских наук, профессор, Тбилиси, Грузия.
- Хечинашвили Т.Р.** - доктор медицинских наук, профессор, Тбилиси, Грузия
- Холуменко Т. Б.** - доктор психологических наук, профессор, Харьковский национальный педагогический университет им. Г. С. Сковороды, Харьков, Украина.

Editorial Board :

- Abuladze Tsitsana** - Doctor of Art. Professor. Kutaisi Akaki Tsereteli State University.
- Aidukovich Ian** - Doctor of Linguistics. Professor. Belgradi State University. Serbia.
- Anisimova Daria** - Doctor of Linguistics. Dositel. Moscow Academy of Sciences, Institute of Slavistic. Russia.
- Arabuli Avtandil** - Doctor of Linguistics. Professor. Arn. Chikobava Institute of Linguistics. Georgia.
- Arveladze Ann** - Doctor of Art. access. - Professor. Kutaisi Akaki Tsereteli State University.
- Arslan Kh.** - Doctor of Art. Professor. Stambuli State University. Turkey.
- Arutunian Eduard** - Doctor of Philosophy sciences. Professor. Yerevan State University. Armenia.
- Aphanasiadi Maria** - Doctor of Art. Professor. Frakia Democrite State University. Greece.
- Akhvlediani Tsiuri** - Doctor of Linguistics. Professor. Tbilisi Javakhishvili State University. Georgia.
- Akhmadi Mamed** - Doctor of Linguistics. Professor. Teiran T. Moradesi State University. Iran.
- Asatiani Valeri** - Doctor of Art. Professor. Tbilisi I. Jvfkishvili State University.
- Balanchivadze Rezo** - Doctor of Philosophy sciences. Professor. Tbilisi State University of Art. Georgia.
- Barkhalovi G.** - Doctor of Philosophy sciences. Professor. Baku State University of Slavistics. Azerbaijan.
- Bakhshieva F.** - Doctor of Linguistics. Professor. Baku State University of Slavistics. Azerbaijan.
- Bakhtadze Dali** - Doctor of Linguistics. Professor. I. Chavchavadze State University. Tbilisi. Georgia
- Berdichevsky Alen** - Doctor of Linguistics. Professor. Burgeland International Economic Institute. Austria.
- Beretskaia Diana** - Doctor of Philosophy sciences. Professor. Vernadsky National University. Ukraine.
- Bolesta-Vrona Bozena** - Doctor of Linguistics. Professor. Warsaw State University. Poland.
- Borisova Liudmila** - Doctor of Art. Professor. Vernadsky National University. Ukraine.
- Braniste Ludmila** - PhD, Associate Professor and Chair, Department of Romanian Language for Foreigners, Alexandru Ioan Cuza University of Iasi, Iasi, Romania.
- Buadze K.** - Doctor of law. Professor. Kutaisi Akaki Tsereteli State University.
- Buniakova E.** - Doctor of Linguistics. Professor. Alba, Salento State University. Italy.
- Chernovati L.** - Doctor of Pedagogical sciences. Professor. Kharkovi National University. Ukraine.
- Chikhladze Nino** - Doctor of Law. Professor. Kutaisi Akaki Tsereteli State University. Georgia.
- Chkhartishvili Mariam** - Doctor of Historical sciences. Professor. I. Javakhishvili State University, Tbilisi, Georgia.
- Gabechava Roza** - Doctor of Pedagogical sciences. Professor. Political Academy. Tbilisi. Georgia.
- Garibashvili Manana** - Doctor of Linguistics. Professor. Telavi State University. Georgia.
- Gavrilina Maria** - Doctor of Art. Professor. State University. Latvia.
- Gankevish Victor** - Doctor of Historical sciences. Vernadsky National University. Ukraine.
- Geldiashvili Nunu** - Doctor of Linguistics. Professor. Telavi State University. Georgia.
- Gogolashvili George** - Doctor of Linguistics. Professor. Arn. Chikobava Institute of Linguistics. Georgia.
- Goshkheteliani Iran** - Doctor of Linguistics. Professor. Batumi State University. Georgia.
- Guseva Olga** - Kandidat of Pedagogical sciences. Docent. Stambuli Fatikh University. Turkey.
- Diomidova Ann** - Doctor of Linguistics. Professor. Vilnius State University. Lithuania.
- Drozdova-Dies T.** - Doctor of Art. Professor. Madridi State University, Spain.
- Dumilovi Evgeni** - Doctor of Law. Professor. Russia.
- Ekshembeeva L.** - Doctor of Pedagogical sciences. Professor. Al Harabi National University. Kazakhstan.
- Enokhi Reuven** - Doctor of Linguistic. Ierushalaim and Arieli state universities, Izrail.
- Vasilieva Neli** - Doctor of Linguistic sciences. Professor. Varna Vantsarova State Army and Flot Institute. Bulgaria.
- Velieva Zemma** - Doctor of Art. Professor. University of Linguistic. Baku. Azerbaijan.
- Izbule V.** - Doctor of Pedagogical sciences. Professor. Giga Psychological Institute. Latvia.
- Imnadze Boris** - Doctor of Pedagogical sciences. Professor. Politechnical University. Tbilisi. Georgia.
- Inkova O.** - Doctor of Art. Professor. Geneva State University. Switzerland.
- Janpeisova Nazia** - Doctor of Art. Professor. S. Baishevi Aktiubin National university. Kazakhstan.
- Jdanovich Anastasia** - Doctor of Linguistics. Professor. Minsk State University. Belorussia.
- Jolnerovich Petr** - Doctor of Art. Professor. Minsk State University. Belorussia.
- Kaitsuni Robert** - Doctor of Philosophy sciences. Professor. Yerevan Briusov State Linguistic University. Armenia.
- Kakaunidze Nanuli** - Doctor of Art. Professor. Kutaisi Akaki Tsereteli State University. Georgia.
- Katsarava Marina** - Doctor of Linguistics. full- Professor. Kutaisi Akaki Tsereteli State University. Georgia.
- Kvirikadze Nino** - Doctor of Art. Kutaisi Akaki Tsereteli State University. Georgia.
- Khelaia Nazi** - Doctor of Art. Professor. Kutaisi Akaki Tsereteli State University.
- Kiknadze Vasil** - Doctor of Art. Professor. Shota Rustaveli State University of Art. Tbilisi. Georgia.

Kirvalidze Nino - Doctor of Linguistics. Professor. Tbilisi. Illia State University. Georgia.
Kirova L. - Doctor of Pedagogical sciences. Professor. Tirna St. Kiril and Mefodi State University. Bulgaria.
Kholumenko T. - Doctor of Psychological sciences. Professor. Kharkov National Pedagogical University. Ukrain.
Khechinashvili George - Doctor of medicine. Professor. Tbilisi. Georgia.
Khechinashvili Tamar - Doctor of medicine. Professor. Tbilisi. Georgia.
Kobaliani Grigol - Doctor of Art. Professor. Akaki Tsereteli State University. Kutaisi. Georgia.
Kovtuni Aleksandr - Doctor of Linguistics. Professor. Vilnius Vitautas Grait National University. Litva.
Korenovska L. - Doctor of Art. Professor. Krakov State Pedagogical University. Poland.
Korotkaia Svetlana - Doctor of Linguistics. Professor. Minsk State University. Belorussia.
Lebanidze Guram - Doctor of Linguistics sciences. Professor. Tbilisi Chavchavadze State University. Georgia.
Levitsky Aleksandr - Doctor of Art. Professor. Kievi T. Shevchenko National University. Ukrain.
Leshak O. - Doctor of Linguistics. Professor. Konovsky Humanitarian University. Keltse. Poland.
Lomtadze Tamar - Doctor of Linguistics. Accot.- Professor. Kutaisi Akaki Tsereteli State University. Georgia.
Lortkipanidze Rusudan - Doctor of Art. Professor. Kutaisi Musical college. Georgia.
Margvelashvili Vladimer - Doctor of medicine. Professor. Javakhishvili State University. Tbilisi. Georgia.
Maglakelidze Natela - Doctor of Pedagogical sciences. Professor. Tbilisi Chavchavadze State University. Georgia.
Makhmudova G. - Doctor of Art. Baku musical academy. Azerbaidjan.
Mamiseishvili Ketevan - Doctor of Pedagogical Sciences in Educational Leadership and Policy Analysis. USA.
Megrelishvili Madona - Doctor of Linguistics. Professor. Kutaisi Akaki Tsereteli State University. Georgia.
Mikadze Manana - Doctor of Pedagogical sciences. Professor. Kutaisi Akaki Tsereteli State University. Georgia.
Mchedlidze George - Doctor of Historical sciences. Professor. Akaki Tsereteli State University. Kutaisi. Georgia.
Mudjiri Sophia - Doctor of Linguistics. Assist.- Professor. Tbilisi Iv. Javakhishvili State University. Georgia.
Nadareishvili Akaki - Doctor of medicine. Professor. Tbilisi. Georgia.
Natadze Maia - Doctor of Art. Professor.
Nikoleishvili Avtandil - Doctor of Art. Professor. Kutaisi Akaki Tsereteli State University.
Nikoleishvili Sophia - Doctor of Philosophy. Misuri-Columbia University. USA.
Nuralidze Kakha - Doctor of medicine. Professor. Kutaisi Akaki Tsereteli State University.
Pagava Mamia - Doctor of Linguistics. Professor. Shota Rustaveli State University. Batumi. Georgia.
Petrosiani Emma - Doctor of Historical sciences. Professor. Armenia.
Pilishkek S. - Doctor of Psychology. Docent. Khmel'nitsky National University. Ukrain.
Rovenko Aleksandr - Doctor of Art. Odessa State Conservatory. Ukrain.
Sanikidze Gubazi - Doctor of Historical sciences. Professor. Tbilisi. Georgia.
Sigua Soso - Doctor of Art. Professor. Tbilisi Shota Rustaveli Institute of Literature. Georgia.
Simiani Tigran - Doctor of Art. Docent. Yerevan State University. Armenia.
Sirbiladze Marina - Doctor of Psychological sciences. Assos.- Professor. Akaki Tsereteli State University. Georgia.
Sikharulidze Gomari - Doctor of Art. Professor. Tbilisi Shota Rustaveli Institute of theatre and cinema. Georgia.
Shaikenova S. - Doctor of Law. Docent. Alma-ata University. Kazakstan.
Shaphievi L. - Doctor of Pedagogical sciences. Professor. Baku Slavistic University. Azerbaidjan.
Shengelia Vaja - Doctor of Linguistics. Professor. Arn. Chikobava Institute of Linguistics. Georgia.
Starichenko Vasil - Doctor of Art. Professor. Tanka State Pedagogical University. Minsk. Belorussia.
Tokarevi Grigol - Doctor of Linguistic. Professor. Tolstoi Tula State Pedagogical University. Ukraina.
Tumanishvili Khatuna - Doctor of Linguistics. Accos.- Professor. Tbilisi Iv. Javakhishvili State University. Georgia.
Ugrekhelidze Mindia - Doctor of Law. Professor. Tbilisi. Georgia.
Zviadadze Natia - Doctor of Linguistic. Assist.- Professor. Akaki Tsereteli State University. Georgia.

ენათმეცნიერება Языковедение Linguistic

ლელია აბზიანიძე, მარინა ქაცარავა

ქუთაისი, საქართველო

ვაჟა-ფშაველას პუბლიცისტური ნაწერების ენა

რჩეულთა შორის რჩეული, უდიდესი მწერალი ვაჟა-ფშაველა დიდი მოქალაქეც იყო. მისი მახვილი თვალისათვის შეუმჩნეველი არ რჩებოდა უბრალო წვრილმანიც კი, იგი იყო არა მარტო უდიდესი მწერალი, არამედ დიდი პუბლიცისტიც. მას სავსებით გარკვეული თვალსაზრისი ჰქონდა შემუშავებული მწერლის ენასა და სტილზე. იგი თანმიმდევრული გამტარებელია იმ ენობრივი პრინციპებისა, რომლებიც დაამკვიდრეს უდიდესმა მწერლებმა ილიამ, აკაკიმ. მისი პუბლიცისტური ნაწერების ენა არის ხალხური, სასაუბრო, ოღონდ არა დიალექტური.

ქართული სამწერლობო ენის განვითარების ისტორიაში განსაკუთრებულია დიდი მწერლის ვაჟა-ფშაველას ადგილი. იგი თანმიმდევრულად იზიარებდა იმ ეროვნულ პრინციპებს, რომლებიც დაამკვიდრეს ი. ჭავჭავაძემ, აკ. წერეთელმა, ი. გოგებაშვილმა და ყველა თერგდალეულმა. ვაჟა-ფშაველას მხატვრული აზროვნების პირველწყარო ხალხური შემოქმედებაა. მან დიალექტური და ძველი ქართული ფორმების შემოტანით გაამდიდრა ლექსიკა, მრავალფეროვნება შესძინა ლექსის სიტყვიერ ქსოვილს.

ვაჟას პოეტური ენის შესახებ გამოთქმულია ერთმანეთის გამომრიცხავი შეხედულებები.

თვითონ დიდი მწერალი სავსებით იზიარებდა ენის დიდი რეფორმატორების - ილია ჭავჭავაძის და აკაკი წერეთლის შეხედულებებს და მიჰყვებოდა მათ მიერ აღებულ გეზსა და მიმართულებას.

ვაჟა-ფშაველა იყო არა მარტო უდიდესი მწერალი, არამედ ამავე დროს დიდი პუბლიცისტიც გახლდათ. მისი მახვილი თვალისათვის შეუმჩნეველი არ რჩებოდა უბრალო წვრილმანიც კი. მით უმეტეს სავსებით გარკვეული თვალსაზრისი ჰქონდა შემუშავებული მწერლის ენასა და სტილზე. ვაჟას შეხედულებები ენის შესახებ გამოთქმულია წერილებში. „მცირე შენიშვნა“ (ივერია, 1888 წ. №192), „ენა“ (ივერია, 1901 წ. №46), „Pro domo sua“ (ივერია 1896 წ. №43), „ნიჭიერი მწერალი“ (1910 წ.), დაგვიანებული პასუხი აკაკის“ (1913 წ.).

უპირველეს ყოვლისა, ვაჟა-ფშაველა აღიარებს, რომ ყოველი მწერალი უნდა იბრძოდეს საერთო ეროვნული ენის ინტერესებისათვის, იმ ენის შენებისათვის, რომელიც აერთიანებს ენობრივ განშტოებებს.

ვაჟა, როგორც პუბლიცისტი გვერდს ვერ აუვლიდა ეროვნულ პრობლემებს. სწორედ ამ პრობლემებს ეძღვნება ვაჟას წერილი სათაურით „ენა“. ეს წერილი დაიბეჭდა 1901 წელს

ენათმეცნიერება

გაზეთ „ივერიაში“. ამ წერილმა საზოგადოების დიდი ყურადღება დაიმსახურა. ვაჟამ კარგად იცის, რომ ენის აღნაგობა გამძლეა, საუკუნეთა მანძილზე „ენას ფესვები წარსულს დროში აქვს გადგმული - ამბობს მწერალი, - რაც ხასიათი და ბუნება ისტორიულად მოჭნიჭებია ერს, იგი უნდა შერჩეს სიკვდილამდე (მცირე შენიშვნა). ენის გავნითარება კი იმაში გამოიხატება, ვაჟას აზრით, რომ ცხოვრების წინსვლასთან ერთად იცვლება ლექსიკის შედგნილობა ბევრი სიტყვა კვდება და ბევრიც ახალი მკვიდრდება ახალ ცნებათა შესაბამისად (იქვე)

ვაჟას აზრით, ერის სიცოცხლის მთავარი ნაწილი ენაა. ერი, უპირველეს ყოვლისა, დედაა ენისა, ხოლო საუკეთესო მგოსანი, როგორც თვითონ ენა, ღვიძლი შვილია მისივე და არავინაც არ არის თავის მშობელთან ისე დაახლოებული, როგორც, იცის, ვისაც შეუთვისებია მშობლის სისხლი და ხორცი („მცირეც შენიშვნა“).

შემდგომმა ენათმეცნიერულმა მიღწევებმა დაადასტურა ვაჟას მიერ ენის ბუნების განსაზღვრის ჭეშმარიტება. შეიძლება ითქვას, რომ კრიტიკოსები აჭარბებენ, როცა საყვედურობდნენ ვაჟას ფშაური ფორმების მოჭარბებულად გამოყენების გამო.

ვაჟას ენის ზოგჯერ ზერელე მიმოხილვამ იმ წლებში ჩრდილი მიაყენა იმ უდავო ფაქტს, რომ იგი ახალი ქართულის უბრწყინვალესი წარმომადგენელია. მისი ლიტერატურული მეტყველება გამოირჩევა პუბლიცისტურ ნაწერებში. აქ ვერ შეხვდებით უცხოურ ენათა გავლენებს, ტრაფარეტულ გამოთქმებს.

ვაჟა-ფშაველას პუბლიცისტური ნაწერების თემატიკა მრავალფეროვანია, მისი მახვილი თვალისათვის შეუმჩნეველი არ რჩებოდა უბრალო წვრილმანიც. მის პუბლიცისტურ წერილებში აღძრულია დროის საჭირობოროტო საკითხები, რომელიც აწუხებდა ქართველ ხალხს.

თამამად შეგვიძლია ვთქვათ, რომ მის პუბლიცისტურ წერილებში ისეთი ზოგადი პრობლემებია დასმული, რომელსაც დღესაც არ დაუკარგავს მნიშვნელობა. განსაკუთრებით აღსანიშნავია, მისი წერილი „ნიჭიერი მწერალი“ ეს გახლავთ ეპოქალური მნიშვნელობის ნაშრომი მწერლის როლის, მისი ენის შესახებ.

„მწერალს, უპირველესად ყოვლისა, საკუთარი „ენა“ უნდა ჰქონდეს, ვინაიდან ენა სახეა მწერლისა, მისი ფიზიონომია და უკეთესად რომ ვსთქვათ - მწერლის სულია; ენაში იმალება მწერლის ინდივიდუალობა, მისი მე“.

მწერლის პუბლიცისტური ნაწერები ხასიათდება შერჩეული ენობრივი საშუალებებით გამორჩეული სიტყვათა წარმოებით, სინტაქსური წყობით.

თითოეული პუბლიცისტური ნაწერს ლექსიკა განპირობებულია ტექსტის თემატიკით, მაგალითად მისი წერილები უფრო მეტად ეხება ფშავის, ხევსურეთის ყოფა-ცხოვრებას: „ფშაველები“, „ხევსურები“, „ფშაველების ძველი სამართალი და საოჯახო წესები“, „ხევსურული ქორწილი“, „ფშავ-ხევსურეთის აკარგი“. ეს წიგნები გამოირჩევა იმ კუთხეებისათვის დასახასიათებლად გამოყენებული ლექსიკური ერთეულებით.

„სახლი ფშავლის არის ფართო, კედლები აქვს ყორისა უკირო (ციკლოპური) და ყორეზე არის დაწყობილი დაუთლელი მსხვილი შოლტები (ხეები), შუაზე ანთია ზამთარ-ზაფხულ გაუქორები ცეცხილ“ (ტ. IX. გვ. 7).

„ფშავლის დედაკაცი არის მაგარი და გაუტყეველი; კლდეებთან და ბუნებასთან ბრძოლის გამო მისი ხასიათი არის ნაწრთობი. ამიტომ სახლში მამაკაცის უცოლობა ისე არ დააწიოკებს ოჯახს, როგორც ბარად მოხდება“ (იქვე, 11).

ვაჟა-ფშაველას წერილების სტილი განსხვავებულია მისი მხატვრული ნაწარმოებებისაგან მისი ნაწერები, ჩვენი თვალსაზრისით, განეკუთვნება მხატვრულ პუბლიცისტუკას. ნაწერები თავისი თანასოფლელების, თანამედროვეების საზოგადოებრივი ცხოვრების მხატვრული გადმოცემაა. თუმცა ამ წერილებში დიალექტიზმები აქა-იქაა გაბნეული.

„აბა არ ეკადრება კი ჩემენთა უფროსია“ (ტ. IX გვ. 41).

„იქ მხოლოდ თოვლის არზანით ჩამოლესილი და ჯანდამოხვეული მთები მოჩუმდნენ (ტ. IX, გვ. 122).

„მაშინ უფრო კარგა დააფასებდით თქვენს მიერ გაკაწოწებულს“ (ტ. IX, 122).

„მძიმე-მძიმედ ჩიბუნს აბოლებს, წრინტავს და ცოლს სტუქსავს“ (ტ. IX, 122).

ვაჟა-ფშაველას მხატვრულ ნაწარმოებებში დიფერენცირებულია ავტორისეული თხრობა და პერსონაჟის მეტყველება, რაც შეეხება პუბლიცისტიკას აქ მწერლის მეტყველება ძირითად სალიტერატურო ენას ეყრდნობა.

ვაჟა-ფშაველას მიზანი შესაბამისი განწყობილების შექმნაცაა. ამიტომ ხშირად მიმართავს ფრაზეოლოგიზმებს: იდიომებს, ცნობილ ადამიანთა გამონათქვამებს, ანდაზებს.

„კაცმა ჭერი მალა, ჭირმა თავი არ დამალაო“ (ტ. IX, გვ. 228).

„დააკარ პური ვიდრე თორნე ცხელიაო“ (ტ. IX გვ. 258).

„შე ცოდვილი ესე მნა ღვთისა დავშვრიო“ (ტ. IX გვ. 310).

„გაჭირება მიხვენე, გაქცევას გიხვენებო“ (ტ. IX გვ. 212).

„ვინც რა უნდა სთქვასო, წისკვილმა კი ფქვასო“ (ტ. IX, გვ. 243).

ჩვენი ხალხის გონივრულ ანდაზას „მართლის მოქმელს ცხენი შეკაზმული უნდა ჰყავდესო“. ვაჟა ხშირად მიმართავდა პუბლიცისტური წერილების ეპიგრაფად.

ფრიად საინტერესოა ვაჟას წერილები ეთნოგრაფიასა და ფოლკლორისტიკაში. ქართული ფოლკლორისტული მეცნიერება ბევრით არის დავალებული ვაჟა-ფშაველასაგან, მართლაც, მის წერილებში დიდი რაოდენობით გვხვდება ხალხური ლექსები, დადასტურებული ფშაური დიალექტის ნიმუშები დიდ მწერალს უცვლელად აქვს შენარჩუნებული.

„ფოთოლათ მერცხალი არ

ურძნის ჯოხივით ლიტაო

კარზედ დიდი მაქვს მამული, -

სახნავი ერთი თვისაო“ (ტ. IX გვ. 31).

მის პუბლიცისტურ წერილებში ასეთი მაგალითები ბევრია, რაც მწერალს ეხმარება მიუკიბავად გამოთქვას სათქმელი. იგი წერს: „გმირი თავის თანამოძმისათვის მუდამ თავს დასდებს:

„რად კარგია კაი ყმა,

რა ის კარგისა მქმნელი,

წავალს მწვალის მწველია

დააძღებს ამხანაგებსა,

თავად მშიერი მგელია“.

ხალხური შემოქმედებისადმი ვაჟას დამოკიდებული არის ნათელსაყოფად მისი პუბლიცისტური წერილების უტყუარი დადასტურებაა. ვაჟა გატაცებული იყო ხალხური მეტყველებით, მაგრამ არ ჩაძირულა, მას არასდროს დაუკარგავს თავისი ორიგანალობა და საკუთარი პოეტური ხმა.

მგოსანი ფშაველა ცხოვრების აღწერისას წერილებში მათ ყოფას დაწვრილებით წარმოადგენს „ხორცისა და ქილის ნაჭრები (წილობა) დაურიგეს დასტურება ხალხს (ტ. IX, გვ. 35).

„ხევისბერის თანაშემწე არის დასტური (გვ. IX 29).

„მოვიდოდა თითო კაცი, ხევისბერები ჩაჰკრეს გაფუებულ პურა ლუდში ჩასხამდნენ ზოგს ჯამში ზოგს მათარაში“ (ტ. IX გვ. 29).

„ხევისურს წითელ ჯვრიანი ჩოხა, გვერდზე ჩამოკიდებული ფარ-ხმალი ადვილად საცნობს ხდის“ (ტ. IX, გვ. 45).

ვაჟა-ფშაველას პუბლიცისტური ფხიზელი განსჯის უნარი ჰქონდა. იგი არ კმაყოფილდებოდა

დაჩაგრულისადმი სიბრალულის გრძნობით. ვაჟა იმასაც ხედავდა, რომ მარტო სიბრალული და შეცოდება თავის მნიშვნელობას მალე დაკარგავს, თუ ქმედითი დახმარება არ გაუწია თანამოძმეებს. იგი დიდი იდეებით იყო სავსე და ალბათ ამიტომაცაა რომ მხოლოდ მარტივი წინადადებით არ კმაყოფილდებოდა ნააზრევის გადმოსაცემად მის პუბლიცისტურ წერილებში. რთული სინტაქსური კონსტრუქციები თითქმის ნორმალაა ქცეული.

„არავითარი ეჭვი არ უნდა გვქონდეს იმაში, რომ „ვეფხისტყაოსანის“ ამბავი ნამდვილი ამბავია მომხდარი საქართველოში. ტარიელი, ავთანდილი, ფრიდონი, ნესტან-დარეჯანი," თინათინი და სხვა ისტორიული პირები არიან გადასხვაფერებული სახელებით (ტ. IX გვ. 309).

„ეს კი მხოლოდ მაშინ მოხდება, როცა სიყვარული წმინდაა, უბიწო, შეუბღალავი, შეუგინებელი, ე.ი. განუხორციელებელი" (ტ. IX, გვ. 353).

მომხდარია ისიც, რომ ძაღლს პატრონი ვეღარ უცვნიდა და პატრონს - ძაღლი, მაგრამ ბოლოს უცვნიათ ერთმანეთი" (ტ. IX გვ. 280).

„იმიტომ არის გაზაფხული ლამაზი და, ლამაზი რომ არ იყოს, ამოდენა ძაღლს, სიკეთეს, ხომ არ დასტოვებდა დედამიწაზე, არც ასე გულდიად, თავაგამოდებული აგალობებდა ბუღბუღს" (ტ. IX, გვ. 384).

პუბლიცისტურ წერილებში ყურადღებას იპყრობს განკერძოებული სიტყვები და გამოთქმები რომელიც გამოირჩევა მაღალი ექსპრესიულობით : „დიად, სწეწენ ერთმანეთს, ჰგლეჯენ, ჰფლეთენ და მათი წეწვა-გლეჯა კი ჩვენ გვიხდება ჭირად, ჩვენა გვტანჯავს, გვქელავს, სულს გვიხუთავს, სიცოცხლეს გვიმწარებს" (ტ. IX, გვ. 261).

„თქვენ, მკითხველო, არ ვიცი ხართ მომსწრალი თუ არა იმ დროს (ტ. IX გვ. 385).

რასაკვირველია, „დამნაშავეთა" შორის მოჰყვნენ ისეთნიც, რომელთაც გონება საკმაოდ აქვთ განვითარებული (ტ. IX გვ. 255).

„მაშ რევოლუციის ქარიშხალმა სრულად უნაყოფოდ ჩაიარა ჩვენთვის" (ტ. IX გვ. 290).

აბა გვიჩვენონ სხვა მწერლისა მაგალითი, რომ მას თავისი საყვარელი ვეფხვად წარმოედგინოს და სიყვარული ვეფხობად" (ტ. IX გვ. 318).

ამ გარემოებამ მე, ცოტა არ იყოს დამაფიქრა (ტ. IX გვ. 319).

განკერძოებული სიტყვების და გამოთქმების გამოყენებით ვაჟა-ფშაველა გვიჩვენებს თავის დამოკიდებულებებს ნათქვამისადმი.

ვაჟა-ფშაველას პუბლიცისტურ სტილს დამახასიათებელი ლექსიკა აქვს. დიდ ლექსიკურ ჯგუფს ქმნის საზოგადოებრივ - პოლიტიკური ერთეულები.

„იმ ხანებში გამოვიდა „ივერია" გაზეთად და იქ წარვადგინე „ნობათის" რედაქტორის დაწინებული პოემა. „ივერიის" რედაქტორმა აღტაცებით მიიღო" (ტ. IX გვ. 181).

„რა გგონიათ, ჩვენმა ინტელიგენციამ მასეთისა მეტი იცის, ვიდრე თავისი ქვეყნისა და ხალხისა" (ტ. IX, გვ. 196).

„რუსეთი ძალიან ძლიერი სახელმწიფოა" - ისეა მოწყობილი შინაური საქმეები, არაფერს ცვლილებას არ საჭიროებენ" (ტ. IX, გვ. 245).

„აიღეთ რომელიც გინდა ნომერი „მოსკოვის უწყების", გადაიკითხეთ (ტ. 15. გვ. 245).

"ჩვენ მშვიდობიანი ხალხი ვართ. არავის არც საშინაო, არც საგარეო საქმეებში არ გვინდა გავერივნეთ, თორემ იცოდეთ, სარწმუნოებასაც, სახელმწიფო წყობილებასაც, თანამედროვე პოლიტიკა დიპლომატიასაც, კანონსაც, საზოგადოებას და ჯალაბობებსაც, ადამიანს და ყველა სხვა სულდგმულსაც - ფერი და იერი შეეცვლებოდა" (ტ. IX, გვ. 156).

მის პუბლიცისტურ წერილებში იგრძნობა უდიდესი ეროვნული სევდა მაშინდელი მძიმე მდგომარეობის გამო. თითქოს იმ სევდის გამაძლიერებლად იყენებს რუსიციზმებს, რომელთაც აშკარად სტილისტიკური ფუნქცია აქვთ დააკისრებული. „აძლევენ სადაც ჯერ არს პროშენის.

პროშენიეზე და ევიცებიან მთავრობას, რომ მხოლოდ ისინი არიან ერთგულნი მთავრობისა" (ტ. IX, გვ. 258).

"ერთხელ არ მახსოვს ჩემი უფროსისაგან „ზამქანიე" მიმედოს" (ტ. IX გვ. 250).

"დღეს კაცი დეისტვიტელნი სტატსკი სოვეტნიკი გახლავარ, ქვეყანა კაცს მეძახის და ხელმწიფის მოწყალება „პენსია" და ორდენებიც მაქვს (ტ. IX გვ. 250).

„შეიძლება მზეს მუდამ ისიც ურჩიოს, აიღოს მზეობაზე ხელი და გარდაიქმნეს კოხტა, კოპწია ქალად, ტუნმოპრუწულ, კაბააპრუწულ „ბარიშნად" (ტ. IX გვ. 342).

მწერლის პუბლიცისტური ნაწერებისათვის ერთ-ერთი დამახასიათებელი ნიშანია იმ ტერმინოლოგიის მოხერხებულად გამოყენება, რომელიც შესაბამისად თემას უკავშირდება.

"მართალია, განათლებამ ცივილიზაციას რომ ვეძახით, სწორედ საკვირველი მოქმედება გამოიჩინა სხვადასხვა ასპარეზზე" (ტ. IX, გვ. 209).

„რკინიგზა, ტელეგრაფი, ტელეფონი და სხვა ათასი მანქანა, ადამიანის ფიქრის და ცოდნის ნაყოფია" (ტ. IX, გვ. 250);

"ქართლში ძალიან გახშირებულია „პოლიტიკურ დამნაშავეთა შეპყრობა" (ტ. IX გვ. 255).

"სწორედ რომ დიდი მარხვაა" (ტ. IX გვ. 261).

"ფშაური წაწლობა დღესაც თავისი წესით მომდინარეობს" (ტ. IX, გვ. 225).

"ზოგჯერ ტერმინთა სიმრავლე თვალში საცემიცაა, მაგრამ მკითხველისათვის უფრო ცხადი ხდება სტატიის შინაარსი.

განსაკუთრებით ნიშანდობლივია, რომ ვაჟა-ფშაველა თავი წერილებისათვის უდიდესი ოსტატობით არჩევდა სათაურებს „რამე-რუმე მთისა", „ჩვენი უმადურობა" „კოსმოპოლიტიზმი და პატრიოტიზმი", „მოხვედით მშვიდობითა", „ენა", „ყვავ-ყორნები აჩრდილის გარშემო", „ვერ მოჰკლეს", „გაზვიადებული საკითხავი", „ორაგულის სვე-ბედი".

რჩეულთა შორის რჩეული, უდიდესი მწერალი ვაჟა-ფშაველა დიდი მოქალაქეც იყო შემოქმედებითი მრავალმხრივობა იყო და რჩება სიტყვის ოსტატის უდიდეს ღირსებად.

ლიტერატურა:

1. ვაჟა-ფშაველა, ტ. IX, პუბლიცისტური და ეთნოგრაფიული ნოველები, თბ., 1964
2. ძიძიგური შ., ლიტერატურულ-ენათმეცნიერული ნარკვევები, თბ. 1974
3. ბენაშვილი დ. ვაჟა-ფშაველა, თბ., 1989
4. ასათიანი გ. ვეფხისტყაოსნიდან ბახტრიონამდე, თბ., 1974
5. კიკნაძე გ., ვაჟა-ფშაველას შემოქმედება, თბ., 1957
6. ზანდუკელი მ. ვაჟა-ფშაველა, თბ., 1953
7. ცოცხანიძე გ., ვაჟა-ფშაველა და ქართული სამწერლო ენა - „ქართული ენა და ლიტერატურა სკოლაში", 1980, №3

ლეილა აბზიანიძე, მარინა კაცარავა

Язык Публицистики Важа-Пшавела
Резюме

Ищу избранных, крупнейший писатель Важа Пшавела было великий гражданин. Его острые глаза не остались незамеченными, даже пустяк, это было не только писатель, но и великий писатель. Это развернутый вид языка и стиля писателя. Это носитель языка в соответствии с принципами, которые были установлены Илья, Акакий. Его публицистика является народный язык, разговорный, но не диалектический.

Leila Abzianidze, Marina Katsarava

Language of Vaja-Pshavela's journalistic writings
Abstract

Seeking the elect, the largest writer Vaja-Pshavela was a great citizen. His sharp eyes had not gone unnoticed, even a mere trifle, it was not only a writer but also a great writer. It is a developed view of the writer's language and style. It is a carrier of the language consistent with the principles that were established Ilia, Akaki. His journalistic writings is a folk language, conversational, but not dialectical.

რეცენზენტი: პროფესორი გიორგი გოგოლაშვილი

Атанасова Иванка

Болгария , Великотырновский университет им. Святых Кирилла и Мефодия

РОД НЕСКЛОНЯЕМЫХ НАЗВАНИЙ РАСТЕНИЙ

В настоящем исследовании сделаем попытку установить способы определения рода несклоняемых названий растений, распределить их на группы по родовой принадлежности и указать на колебания в роде.

Основным источником анализируемого материала послужил Современный словарь несклоняемых слов русского языка [8], а иллюстративные примеры выписаны из Национального корпуса русского языка [3] и электронных справочников Википедия [2] и Гугл [7].

Традиционно по аналогии со склоняемыми неодушевленными существительными несклоняемые неодушевленные существительные относятся к среднему роду [6: 393].

Среди нетрадиционных способов определения рода несклоняемых существительных самую важную роль имеет род родового понятия (гиперонима).

По аналогии с родовым понятием к мужскому роду относятся неодушевленные существительные, например: названия языков (*коми, бенгали*) и ветров (*сирокко, торнадо*) [1: 405], сортов сыра (*бри, сулугуни*) [4], а также отдельные неодушевленные существительные различных тематических групп, например: *кофе, пенальти, экио* [1: 405].

Некоторые названия одушевленных и неодушевленных предметов по аналогии с родовым понятием относятся к женскому роду, например: *авеню* (улица), *иваси* (сельдь), *кольраби* (капуста), *саями* (колбаса), *цеце* (муха) [1: 405], *бере* (сорт груш), *бери-бери* (болезнь от недостатка в пище витамина В¹) [5]. Среди приведенных исследователями примеров встречаются всего два несклоняемых названия растений, чей род определяется по роду родового слова: *бере, кольраби*.

Подобно остальным несклоняемым неодушевленным существительным, большинство несклоняемых названий растений традиционно относится к среднему роду. Ввиду ограниченного объема работы приводим лишь отдельные примеры.

Несклоняемые существительные среднего рода, обозначающие названия растений: *авокадо* ‘вечнозеленое тропическое дерево и его плод’, *алоэ* ‘многолетнее травянистое растение’, *какао* ‘шоколадное дерево’, *каланхоэ* ‘многолетнее вечнозеленое растение’, *кешью* ‘дерево сем. су-маховых и его плод’, *лоби* ‘сорт фасоли’, *манго* ‘вечнозеленое тропическое дерево и его плод’, *орегано* ‘пряная трава сем. губоцветных’, *раги* ‘однолетнее растение сем. злаков’, *сорго* растение сем. злаков’, *туту* ‘растение в Новой Зеландии, из которого делают черную краску’.

Примеры. Согласно археологическим данным, **авокадо культивировалось** уже в третьем тысячелетии до нашей эры. В Европе **манго культивировалось** главным образом в Испании и на Канарских островах. **Сорго зерновое** выращивают в Китае, Корее, Японии.

Род некоторых несклоняемых названий растений определяется по роду соответствующего родового понятия.

1. Несклоняемые существительные мужского рода, обозначающие названия растений: *арундо* ‘испанский тростник’, *бораго* ‘огуречная трава’, *гулаби* ‘сорт груш’, *пилкуче* ‘серый горох’, *туранга* ‘разновидность тополя’, *черри* ‘сорт помидоров’.

Род несклоняемых названий определяется по роду гиперонимов мужского рода **тростник, огурец, фрукт, горох, тополь, помидор**. Гиперонимы **огурец, фрукт** отсутствуют в толкованиях соответствующих несклоняемых названий, однако подразумеваются.

Примеры. В Древнем Риме **дикорастущий бораго** добавляли в вино для придания воинам храбрости перед боем. К ужину хозяйка приготовила **фаршированный черри**.

Среди названий растений намечается подгруппа сортов винограда с родовым словом мужского рода **виноград**: *александреули* ‘грузинский сорт’, *алиготе* ‘белый сорт’, *бахтиори* ‘винный сорт в Узбекистане’, *горготеско* ‘итальянский сорт’, *пино* ‘винный сорт’, *султани* ‘сорт, идущий на производство изюма’, *тавквери* ‘винный сорт с черными ягодами’, *тайфи* ‘столовый сорт’, *халили* ‘туркменский сорт’, *харджи* ‘армянский сорт’, *хиндогны* ‘винный сорт в Нагорном Карабахе’, *хусайне* ‘среднеазиатский столовый сорт’, *чхавери* ‘технический сорт’.

Примеры. **Среднеазиатский султани** характеризуется повышенной засухоустойчивостью. **Грузинский тавквери** используется для приготовления столовых вин и виноградного сока высокого качества. Гроздь у винограда **тайфи розовый** крупная, среднеплотная, ширококоническая, с боковыми ответвлениями.

В редких случаях названия сортов винограда относятся к среднему роду, например: *мерло* ‘винный сорт’, *чиляги* ‘ранний сорт’.

2. Несклоняемые существительные женского рода, обозначающие названия растений: *адзуки* ‘фасоль угловатая в Японии’, *амми* ‘двухлетняя трава сем. зонтичных’, *астильбе* ‘многолетняя трава сем. камнеломковых’, *бере* ‘сорт груш’, *брокколи* ‘вид цветной капусты’, *гуляби* ‘сорт дыни’, *диплахне* ‘многолетняя трава сем. злаковых в виде метелки’, *евтерпе* ‘капустная пальма’, *индау* ‘однолетняя трава сем. крестоцветных’, *клеоме* ‘однолетняя или многолетняя трава сем. каперсовых’, *кольраби* ‘разновидность капусты’, *кюре*² ‘зимний сорт груш’, *тепари* ‘фасоль остролистная’, *ткемали* ‘сорт алычи’, *тритикале* ‘гибридная пшеница’, *эремопоа* ‘пустынномятлик, трава сем. злаков’.

Род несклоняемых названий определяется по роду гиперонимов женского рода **фасоль, трава, груша, капуста, дыня, пальма, алыча, пшеница**.

Примеры. Для салата необходимо 400 граммов мелко **нарезанной брокколи**. **Ярко-желтую гуляби** можно применять как лекарство при любых расстройствах пищеварения.

У несклоняемых названий, связанных с растительным миром, хотя и редко, наблюдаются колебания в роде, например: *кава-кава* ‘сем. перечных’, *каркаде* ‘сем. мальвовых’, *кивано* ‘сем. тыквенных и огуречных’, *киви*² ‘кустарник, разновидность актинидии и ее фрукт’, *личи* ‘субтропическое дерево и фрукт’, *помело* ‘вечнозеленое дерево и фрукт’.

Кроме среднего рода, свойственного неодушевленному существительному, приведенные названия растений употребляются также и в мужском роде по аналогии с гиперонимами **кустарник, фрукт**. Средний род дополнительно поддерживается родовыми словами **растение** и **дерево**.

Примеры. *Сейчас **китайское личи** – один из самых популярных фруктов Юго-Восточной Азии. **Личи завезен** из Китая, где считается лучшим (И. Соколова).*

У полисемантических несклоняемых существительных нередко колебания в роде связаны со значением.

Среди названий растений выделяется подгруппа названий сортов винограда в мужском роде по родовому понятию **виноград** и названий вина в среднем роде по правилу для неодушевленных существительных при дополнительной поддержке гиперонима **вино**: *аладастури* ‘грузинский сорт’, *алеатико* ‘мускатный сорт’, *бишты* ‘узбекистанский сорт’, *буаки* ‘узбекистанский сорт’, *ркацители* ‘кахетинский сорт’, *саперави* ‘грузинский сорт’, *шардоне* ‘шампанский сорт’.

Примеры. ***Ркацители** очень **влаголюбив, чувствителен** к засухе, имеет довольно низкий процент плодовых побегов. В Грузии производят **белое и красное ркацители**. **Саперави** очень **богат** клонами. **Саперави** очень **приятное** в такую жару своей кислятинкой (А. Азольский).*

Некоторые несклоняемые названия винограда, обозначающие также и название вина, употребляются только в мужском роде и, по данным словарей, считаются моносемантическими, так как значение ‘вино’ еще не обособилось в качестве самостоятельной семемы, например: *арени* ‘армянский сорт’, *цоликаури* ‘грузинский сорт’.

Наши наблюдения над родом несклоняемых названий растений приводят к следующим выводам:

1. Род большинства несклоняемых названий растений определяется традиционным способом, т. е. они относятся к среднему роду как неодушевленные слова.
2. Среди нетрадиционных способов определения рода важнейшее значение имеет род родового слова (гиперонима).
3. Колебания в роде возникают в результате взаимодействия традиционного и нетрадиционного способов определения рода.
4. У полисемантических названий растений колебания в роде нередко связаны со значением.

Литература:

1. Адамчик Н.В. Самый полный курс русского языка. Минск, Харвест, 2008.
2. Википедия <http://ru.wikipedia.org/wiki/>
3. Национальный корпус русского языка. <<http://www.ruscorpora.ru/search-main.html>>
4. Род несклоняемых заимствованных существительных. // Русский язык для иностранцев. <www.gramota.ru/spravka/letters/?rub=gender>
5. Розенталь. Д. Э. Справочник по правописанию и стилистике. М., 1997. http://pravopisanie_i_stilistika.academic.ru/
6. Современный русский язык. Под редакцией Новикова Л.А. Санкт-Петербург – Москва – Краснодар, Лань, 2003.
7. Справочник Гугл <http://www.google.ru/>
8. Успенская И.Д. Современный словарь несклоняемых слов русского языка. М., Астрель, 2009.

Атанасова Иванка

**Род несклоняемых названий растений
Резюме**

В работе рассматриваются традиционные и нетрадиционные способы определения рода несклоняемых названий растений. Среди нетрадиционных способов важнейшее значение имеет род родового слова (гиперонима). Взаимодействие различных способов определения рода приводит к родовым колебаниям. У полисемантических названий растений родовые колебания нередко связаны со значением.

Atanasova Ivanka

**Grammatical Gender of Indeclinable Names of Plants
Abstract**

The paper deals with traditional and non-traditional methods of determining the grammatical gender of indeclinable names of plants. The most important among the non-traditional methods is the grammatical gender of the plant's hypernym. The interaction of different ways of defining the grammatical gender leads to gender fluctuations. For polysemous names of plants, gender fluctuations are often due to semantic differences.

Рецензент: профессор А. Арабули

ენათმეცნიერება Языковедение Linguistic

თამარ ალფაიძე

ქუთაისი, საქართველო

დისკურსის ტიპოლოგია და დისკურსის ტიპთა
ურთიერთმიმართება როგორც სემიოესთეტიკური
პრობლემა

(რ. კიპლინგის ნოველათა ჟანრობრივი სპეციფიკის განსაზღვრის
საჯიბისთვის)

დისკურსი როგორც კომუნიკაციური ფენომენი გულისხმობს დისკურსის ტიპთა ურთიერთმიმართებასაც, რომლის შედეგად უნდა ვიღებდეთ სინთეზური ტიპის ჟანრობრივ მოვლენებს. კითხვაზე, თუ რატომ უნდა მივიჩნიოთ კიპლინგის ნოველათა ციკლი დისკურსთა განსხვავებულ ტიპთა ურთიერთშემოქმედების, როგორც ზოგადთეორიული პრობლემის ემპირიული დაკონკრეტების საფუძვლად, საჭიროა ფორმულირებულ იქნას კიპლინგის ნოველათა პოეტიკასთან დაკავშირებული ჩვენი კვლევითი ჰიპოთეზა, რომლის მიხედვითაც კიპლინგისეულ ნოველებში საქმე გვაქვს ჟურნალისტურ და მხატვრულ დისკურსთა სინთეზთან. როგორია ამ სინთეზის შიდა სტრუქტურა და როგორ ვლინდება ამ შიდა სტრუქტურით დისკურსის ერთი ტიპის სრულიად განსხვავებულ ტიპად ტრანსფორმირება?

წინამდებარე სტატიაში მიზნად ვისახავთ დაგუკავშირით ერთმანეთს დონეებრივად განსხვავებული ორი პრობლემა: დისკურსის თეორიასთან დაკავშირებული ზოგადთეორიული პრობლემა, რომელიც გულისხმობს დისკურსის განსხვავებულ ტიპთა ურთიერთმიმართებას და ის პრობლემა, რომელიც უკავშირდება მხატვრულ-ვერბალური დისკურსის ისეთ ფენომენს, როგორიცაა რ. კიპლინგის ნოველათა ჟანრობრივი სპეციფიკა.

არსებობს არა მხოლოდ დისკურსის თეორია, რომელიც განიხილავს დისკურსს როგორც ამა თუ იმ ენის აქტუალიზაციის შედეგს, არამედ არსებობს დისკურსის ტიპოლოგიაც: ყოველდღიური დისკურსი, ჟურნალისტური დისკურსი, მხატვრულ-ესთეტიკური დისკურსი და ა.შ. დისკურსის ნებისმიერი ტიპი თავის მხრივ იყოფა ქვეტიპებად, რომლებიც როგორც წესი იწოდებიან "ჟანრებად". აქედან გამომდინარე კი, ისმის კითხვა: რაკი დისკურსი როგორც

კომუნიკაციური ფენომენი ეკუთვნის მთელ ადამიანურ სივრცეს, შეუძლებელია ამ სივრცის ფარგლებში არ ჰქონდეს ადგილი დისკურსის ტიპთა (და ქვეტიპთა) ურთიერთმიმართებას, რომლის შედეგადაც უნდა ვიღებდეთ სინთეზური ტიპის ჟანრობრივ მოვლენებს. ბუნებრივია, დისკურსის ტიპთა თუ ქვეტიპთა ამგვარი ურთიერთხემოქმედება მუდამ არის შესაძლებელი ზოგადთეორიული თვალსაზრისით. მაგრამ მოცემულ სტატიაში განსახილველი პრობლემის კონკრეტული შინაარსი ეფუძნება ზემოთდაშვებული თეორიული შესაძლებლობების ისეთ ფაქტობრივ გამოვლინებას, როგორცაა რ. კიპლინგის ნოველათა ციკლი. ბუნებრივია, ისმის კითხვა, რატომ უნდა მივიჩნიოთ, რომ კიპლინგის ნოველათა ციკლის არსებობა უნდა იქცეს დისკურსთა განსხვავებულ ტიპთა ურთიერთხემოქმედების როგორც ზოგადთეორიული პრობლემის ემპირიული დაკონკრეტების საფუძვლად. ამ კითხვაზე პასუხის გაცემისას ჩვენის აზრით, საჭირო იქნება არა მხოლოდ მასზე უშუალო პასუხის გაცემა, არამედ იმის ფორმულირებაც, თუ როგორ უნდა იქნას გააზრებული ამ პასუხით ნაგულისხმევი პრობლემა, რაც თავის მხრივ უნდა გულისხმობდეს შემდეგს: უნდა იქნას ფორმულირებული კიპლინგის ნოველათა პოეტიკასთან დაკავშირებული ჩვენი კვლევითი ჰიპოთეზა. შესაბამისად, ზემოთდასმულ კითხვაზე ჩვენი პასუხი დაიყოფა ორ შემდეგ ეტაპად:

ა) რაც შეეხება იმ ემპირიულ ფაქტს, რომელიც იძლევა დისკურსის ტიპთა ურთიერთხემოქმედების როგორც თეორიული პრობლემის დასმის საფუძველს, იგი მდგომარეობს შემდეგში: ერთის მხრივ, არსებობს ნოველის როგორც ეპიკური გვარის ერთ-ერთი ჟანრის პოეტიკა და ამ პოეტიკით ნაგულისხმევი დეფინიცია ბუნებრივია უნდა ვრცელდებოდეს ნებისმიერ კონკრეტულ ნოველაზე. "ნოველა წარმოადგენს თხრობითი პროზის ჟანრს, რომელიც გამოირჩევა ისეთი ნიშანთვისებებით, როგორიცაა სიუჟეტის განვითარების დინამიკა, მკაფიო "პუანტის" მქონე მკაცრად გააზრებული კომპოზიცია და თხრობის ფარგლებში კომუნიკაციური მომენტის აქცენტირება". (1გვ. 46) გარდა ნოველის ამგვარად განსაზღვრული პოეტიკისა, არსებობს ისეთი ემპირიული ფაქტიც, რომელიც ერთის მხრივ, უკავშირდება კიპლინგის შემოქმედებით ბიოგრაფიას, მეორეს მხრივ კი, ჩვენის აზრით, შინაარსობრივად პირდაპირ მიუთითებს ზემოთ ფორმულირებულ თეორიულ პრობლემაზე, სახელდობრ კი იმაზე, თუ დისკურსის რომელ ტიპთა ურთიერთხემოქმედებაზე შეიძლება გვექონდეს ამ შემთხვევაში მსჯელობა: როგორც კიპლინგის შემოქმედების ერთ-ერთი მკვლევარი მიუთითებს, ნოველების შექმნის პერიოდში კიპლინგი მოღვაწეობდა როგორც ჟურნალისტი-რეპორტიორი, რამაც მკვლევარის აზრით, არსებითი გავლენა მოახდინა ამ ნოველათა სტილზე." მის (ამ ნოველათა ავტორის რ.კ.) მთხრობელ-რეპორტიორს კი არ გადააქვს სინამდვილე სხვა უფრო ჩვეულებრივად ქცეულ ენაში, არამედ ახდენს ამ სინამდვილის ტრანსკრიბირებას" (2.გვ.19) როგორც ვხედავთ, ციტირებული სტატიის ავტორს მიაჩნია, რომ კიპლინგისეულ ნოველაში ნათლად აღინიშნება ავტორის როგორც რეპორტიორის პროფესიული მოღვაწეობის გავლენა.

ბ) ჩვენ, რა თქმა უნდა, ყურად ვიღებთ ციტირებული სტატიის ავტორის ზემოთგამოთქმულ მოსაზრებას, მაგრამ გვსურს ამავე დროს გამოვთქვათ ის ჰიპოთეზა, რომელიც ჩვენის აზრით, უფრო სრულად გაითვალისწინებდა როგორც კიპლინგის შემოქმედებითი ბიოგრაფიის ზემოთხსენებულ ფაქტს, ისე დისკურსის ორი განსხვავებული ტიპის – ჟურნალისტურ და მხატვრულ დისკურსთა ურთიერთხემოქმედების ზოგადთეორიულ არსს. ამ ჰიპოთეზის წინასწარგანსაზღვრული შინაარსი კი უნდა გულისხმობდეს შემდეგს: რაც არ უნდა მნიშვნელოვანი ყოფილიყო კიპლინგის როგორც რეპორტიორის როლი და მნიშვნელობა მისეულ ნოველათა შექმნის პროცესში, შეუძლებელია, რომ ამ ნოველათა პოეტიკის განსაზღვრისას ერთადერთი ფაქტორის როლში გამოსულიყო მხოლოდ რეპორტაჟი. იქიდან გამომდინარე რომ კიპლინგის ნოველებში მთლიანად წარმოდგენილია ამ ლიტერატურული ჟანრის პოეტიკა, უნდა ვიგულისხმოთ, რომ მოცემულ შემთხვევაში საქმე გვაქვს დისკურსის

ორივე ხსენებული ტიპის სინთეზთან. როგორია მოცემულ შემთხვევაში ამ სინთეზის შიდა სტრუქტურა და როგორ ვლინდება ამ შიდა სტრუქტურით დისკურსის ერთი ტიპის სრულიად განსხვავებულ ტიპად ტრანსფორმირება? ეს ის კითხვებია, რომლებზე პასუხმაც უნდა დაგვარწმუნოს ჩვენს მიერ გამოთქმული ჰიპოთეზის ადეკვატურობაში.

ლიტერატურა:

1. "Поэтика" словарь Актуальных терминов и понятия (intrada, 2008)
2. Rudyard Kipling, Moscow. Raduga Publishers.1988

Тамар Алпаидзе

Взаимосвязь между различными типами дискурса жанр специфику короткие рассказы Киплинга

Резюме

В представленной нами статье мы поставили перед собой цель связать друг с другом ту общетеоретическую проблему теории дискурса, которая подразумевает взаимоотношения между отличающимися типами дискурса и жанровой спецификой новелл Р. Киплинга, которые, по своей сути, являются феноменом вербального дискурса.

Дискурс как коммуникативный феномен подразумевает также взаимоотношение между типами дискурса, в результате которого мы должны получать жанровые явления плана синтеза. Отвечая на вопрос, почему мы должны считать цикл новелл Р.Киплинга основой эмпирической конкретики общетеоретической проблемы, основой взаимодействия отличающихся типов дискурса, и стало необходимым показать связь между поэтичностью новелл Р. Киплинга и нашей исследовательской гипотезой, согласно которой в новеллах Киплинга мы имеем дело с журналистским и художественным дискурсным синтезом. Какова внутренняя структура этого синтеза, и каким образом этой внутренней структурой выявляется трансформация одного типа дискурса в другой, совершенно отличающийся тип? Эти вопросы должны убедить нас в адекватности высказанной нами гипотезы.

Tamar Alphaidze

Interconnection between different types of discourse to genre specificity of short stories by R.Kipling

Abstract

The presented article is aimed at connecting the problem of discourse theory which implies interconnection between different types of discourse to genre specificity of short stories by R.Kipling, which is artistic-verbal phenomenon of discourse.

Discourse, as a communicative phenomenon implies interconnection of discourse types. Consequently, the synthetic occurrences take place. Why should short stories by Kipling be considered to be the result of interconnection between different types of discourse, as empirical evidence? Our research hypothesis should be linked with the poetics of short stories by Kipling. According to our hypothesis, there's a synthesis of journalistic and artistic discourse types. How does the inner structure of the synthesis look like? And how is the transformation of different types of discourses represented? These are the questions which should convince us in adequacy of our hypothesis

რეცენზენტი: პროფესორი ტ. სიმიანი

ენათმეცნიერება Языковедение Linguistic

ციური ახვლედიანი, ქეთევან გაბუნია

ქუთაისი, საქართველო

რომანულ ენათა ფონეტიკური კანონები

ენათმეცნიერების იმ კანონთა შესწავლა, რომლებიც ატარებენ მათ მკვლევართა სახელებს, საინტერესოა არა მარტო ლინგვისტიკის ისტორიის თვალსაზრისით, არამედ ენათა ევოლუციის უნივერსალიებისა და ფრეკვენტალიების საფუძვლის დადგენისათვისაც. ამ მიზნით, 1995 წელს, გამოიცა ნ. კოლინჯის მიერ მომზადებული "ინდოევროპული ენების კანონთა კატალოგი" (Collinge N. E. *The laws of Indo-European*, 1995).

განვიხილავთ რომანულ ენებში მოქმედ ხუთ ფონეტიკურ კანონს:

1. ბარჩის კანონი (ცნობილია "ბარჩის ეფექტის" სახელწოდებითაც;

Karl Bartsch, 1832-1888). ამ კანონის მიხედვით, ლათინური მახვილიანი **a** – საგან, ძველფრანგულ ენაში, ღია მარცვალში, მიიღება დიფთონგი **ie** (თავდაპირველად დამავალი დიფთონგი, შემდგომში კი – ამავალი), თუ მას წინ უსწრებს პალატალიზებული თანხმოვანი (უპირველეს ყოვლისა – **k, g**): *manducare > mangier*. ეს დიფთონგიზაცია აიხსნება წინამავალი პალატალიზებული თანხმოვნის ზემოქმედებით. ყველა სხვა პოზიციაში, ლათინური მახვილიანი **a**, ღია მარცვალში, ძველფრანგულ ენაში, რეგულარულად გარდაიქმნებოდა **e**–დ.

თავდაპირველად ეს კანონი ფორმულირებული იყო ძველფრანგული ენისათვის, მაგრამ ასევე მართებულია ფრანკოპროვანსალური ენისათვისაც, რადგან ამ უკანასკნელშიც შეინიშნება მსგავსი ფენომენი: მახვილიანი **a** –ს პალატალიზაცია ღია მარცვალში, პალატალური თანხმოვნის შემდეგ – კილოკავებში შეინიშნება რეფლექსები **[je], [i], [ja], [i]**, სხვა პოზიციებში კი, ლათინური მახვილიანი **a**, ფრანკოპროვანსალურში, ღია მარცვალში, გარდაიქმნება **a**–დ.

მაშასადამე, შეიძლება ბარჩის კანონის ასეთი ფორმულირება: ლათინური მახვილიანი **a**, ღია მარცვალში, პალატალური თანხმოვნების შემდეგ, ძველფრანგულსა და ფრანკოპროვანსალურ ენებში, პალატალიზდება, გვაძლევს რა რეფლექსებს დიფთონგ **ie** –ს სახით (თავდაპირველად დამავალს, შემდეგ კი – ამავალს) და შესაბამისად **[je], [i], [ja], [i]**–ს.

2. ბურსიეს კანონი

ეს კანონი ფორმულირებულია ფრანგი ლინგვისტის E. bursies (Bourciez E. 1854 – 1946) *mier mis naSromSi « Précis historique de phonétique française », 1921*.

ეს კანონი ეხება, ინტერვოკალურ პოზიციაში, ლათინური **k + a** –ს სხვადასხვა რეფლექსებს ფრანგულ ენაში: *clericatu > clergñ, carricare < charger* (მუდერი რეფლექსი, ისტორიული – **dž**),

მაგრამ *manica* > *manche*, *excorticare* > *ħcorcher* (ყრუ რეფლექსი **š**, ისტორიული – **tš**), ხალხურ ლათინურში, მხოლოდ ინტერვოკალურ პოზიციაში, ხშირად გამჟღერება და ამასთანავე უმახვილო ხმოვანთა ტენდენცია ამოვარდნისაკენ, მიანიშნებს, რომ ლათინური ინტერვოკალური **k + a** –ს მჟღერი და ყრუ რეფლექსების დისტრიბუცია პირდაპირ კავშირშია მისი გარემომცველი ხმოვნების ევოლუციასთან.

ე. ბურსიემ დაადგინა კანონი: ლათინური ინტერვოკალური **k** მჟღერდება, თუ მისი მომდევნო **a** მახვილიანია (*clericatu* [kleri 'katu], *carricare* [karri 'kare]). ეს აიხსნება იმით, რომ ამ შემთხვევაში, უმახვილო ხმოვანი **k** –ს წინ შენარჩუნებულია ხანგრძლივად – **k > g** გამჟღერებამდე. სხვა შემთხვევებში, წინამავალი უმახვილო ხმოვანი ამოვარდება საკმაოდ ადრე, ჯერ კიდევ ინტერვოკალური ყრუ ხშირების გამჟღერების პროცესის დაწყებამდე (*manica* ['manika]). ამ კანონიდან გადახვევას, ე. ბურსიე ხსნის ანალოგიური გათანაბრების პროცესით ერთ-ერთი ზმნური ფორმისა (*excorticare* [ekskori 'kare] > *ħcorcher*). ინტერვოკალურ **k > a** –ს, ძველფრანგულ ენაში, შეეძლო გამჟღერებო სრულად ან დაეტოვებინა რეფლექსი **J** –ს სახით, მაგრამ ე. ბურსიე ამ შემთხვევებს ცალკე განიხილავს. ორმარცვლიან და სამმარცვლიან სიტყვებში, ინტერვოკალური **k + a** ან სრულად ქრებოდა (**o, u** –ს შემდეგ), ან ტოვებდა რეფლექსს **j** –ს სახით (**a, e, i** –ს შემდეგ).

3. დარმესტეტერის კანონი

ფრანგი ლინგვისტის ა. დარმესტეტერის (Darmesteter A. 1846–1888) კანონი გამოქვეყნებულია, მისი გარდაცვალების შემდგომ, « ფრანგული ენის ისტორიულ გრამატიკაში » (« Cours de grammaire historique de la langue française » - 1891 წ.). ამ კანონის თანახმად, ოთხმარცვლიან ლათინურ სიტყვა – პაროქსიტონებში, მახვილისწინა და მახვილისმომდევნო მარცვალთა ხმოვანი (გარდა გრძელი და მოკლე **a** –სი) განიცდიდა რედუქციას მომდევნო სინკოპით (აპოკოპით): *manducare* [mandu'kare] > *manger*, *civitate* [tsivi'tate] > *citē*. არსებითად, ამ კანონმა განსაზღვრა ფრანგული ენის სიტყვათა ფონეტიკური სახე. განსაზღვრული შეზღუდვებით, ეს კანონი ეხება არა მხოლოდ ფრანგულ ენას, არამედ სხვა გალო-რომანულ, იბერო-რომანულ და რეტო-რომანულ ენებსაც. ბოლო, მახვილისმომდევნო მოკლე და გრძელი –**ŋ** -ს განსაკუთრებული შენარჩუნების თეზისი ეხება ყველა რომანულ ენას – ეს ხმოვანი ან მისი რეფლექსები შენარჩუნდა ყველა რომანულ ენაში, განსხვავებით დანარჩენი ხმოვნებისაგან, რომელთაც, როგორც წესი, ჰქონდათ გაქრობისაკენ ტენდენცია. ტიპოლოგიური თვალსაზრისით, იგი წარმოადგენს უმახვილო ხმოვანთა რედუქციისა და ამოვარდნის ცნობილი კანონზომიერების კერძო შემთხვევას.

4. ლახმანის კანონი

ლახმანის კანონი ფორმულირებულია გერმანელი ლინგვისტის კარლ ლახმანის მიერ (Karl Lachmann – 1793-1851) ლუკრეციუსის პოემის « საგანთა ბუნების შესახებ » (*De rerum natura libros commentarius* – 1851 წ.) კომენტარებში. იგი აღწერს ლათინური ენის დამახასიათებელ კანონზომიერებას: ლათინური ზმნები, რომელთა ძირები ბოლოვდება მჟღერ ხშირზე, იგრძელებენ ფუძისეულ ხმოვანს **tus** – ზე დაბოლოებულ მიმდებობებში – [ago:] > [a:ctus]. თუმცა ამ განმარტებას არ ეთანხმება ექსპერიმენტალური ფონეტიკის მრავალი სპეციალისტი. ლახმანის კანონი არ გამოიყენება არცერთ რომანულ ენაში, რადგან იგი ეხება მათში (რომანულ ენებში) არ არსებულ ფორმას (მიმდებობებს **tus** – ზე). მიუხედავად ამისა, ფრიულურ ენაში, შეინიშნება ხმოვანთა კომპენსატორული დაგრძელების ტიპოლოგიურად მსგავსი პროცესი მომდევნო თანხმოვნის დაყრუების დროს (ამ დაგრძელებამ გამოიწვია ხმოვანთა ფონოლოგიური გრძლიობის აღდგენა ფრიულურში): *allatum* > *latu* > *ladu* > *lad* > *lbt* (Vicario F. *Lezioni di linguistica*

friulana, 2005). ეს კანონზომიერება შეიძლება აღწერილ იქნეს ამგვარად: ფრიულურ ენაში, მახვილისმომდევნო ბოლო ხმოვნის ამოვარდნის შემდეგ, დარმესტეტერის კანონის მიხედვით (ამოვარდებოდა ყველა ხმოვანი გარდა მოკლე და გრძელი **a** –სი), მისი წინამავალი მჟღერი ყრუვდებოდა, რაც იწვევდა მახვილიანი ხმოვნის კომპენსატორულ დაგრძელებას; ამის შედეგად, ეს გრძლიობა ფონოლოგიზირებული ხდებოდა. ეს კანონზომიერება (წოდებული «ვანელის წესად» იტალიელი მკვლევარის ლაურა ვანელის /Laura Vanelli/ საპატივცემულოდ, რომელმაც ეს აღწერა თავის ნაშრომში «L'allungamento delle vocali in friulano», 1979) შეიძლება გამოყენებულ იქნეს დამატებით ტიპოლოგიურ არგუმენტად იმის დასამტკიცებლად, რომ ლახმანის კანონის ქმედება ნამდვილად განპირობებულია ხმოვნის კომპენსატორული დაგრძელებით ყრუ (მჟღერობადაკარგული) თანხმოვნის წინ.

5. ტენ-ბრინკის კანონი

ეს კანონი ფორმულირებულია ჰოლანდიური წარმოშობის გერმანელი ფილოლოგის ბ. ტენ-ბრინკის მიერ (Bernhard ten Brink, 1841-1892), ნაშრომში «Dauer und Klang; Ein Beitrag zur Geschichte der Vokalquantitat im Altfranzosischen» (1879). ამ კანონის თანახმად, ლათინური გრძელი ხმოვნები, ჩვეულებრივ, მოკლდებოდა დახურულ მარცვლებში, ლათინური მოკლე ხმოვნები კი - გრძელდებოდა მახვილიან ღია მარცვლებში. ყველაზე ნათლად, ეს კანონზომიერება გამოვლინდა ცენტრალური და ჩრდილო საფრანგეთის (სამხრეთ ბელგიის ჩათვლით) და ჩრდილო და ცენტრალური იტალიის ტერიტორიაზე. ამ კანონის ქმედების შედეგი იყო, მახვილიანი მარცვლის ღიაობა – დახურულობის მიხედვით, გრძელი და მოკლე ხმოვნების პოზიციური მონაცვლეობის წარმოქმნა. რადგან ხმოვანთა გრძელ ვარიანტებს ჰქონდათ ტენდენცია დიფთონგიზაციისაკენ, ამ კანონის ქმედების შედეგად, წარმოიშვა ხარისხობრივი განსხვავება ღია და დახურული მახვილიანი მარცვლების ხმოვანთა შორის ფრანგულ, რეტორომანულ, იტალიურ და დალმატურ ენებში.

ლიტერატურა:

- Bourciez E. Précis historique de phonétique française. Paris, 1921.
 Collinge N. E. The laws of Indo-European, Berlin-New York, 1995.
 Darmesteter A. Cours de grammaire historique de la langue française. Paris, 1891.
 Lachmann K. De rerum natura libros commentarius. Berlin, 1851.
 Ten Brink B. Dauer und Klang; Ein Beitrag zur Geschichte der Vokalquantitat im Altfranzosischen. Berlin, 1879.
 Vanelli L. L'allungamento delle vocali in friulano. Milano, 1979.
 Vicario F. Lezioni di linguistica friulana, Udine, 2005.

ციური ახვლედიანი, კეთევან გაბუნია

Фонетические законы романских языков
Резюме

Изучение законов языкознания, носящих имена открывших их исследователей, представляет интерес не только с точки зрения истории лингвистики, но и как основа для выявления универсалий и фреквенталий развития языков. С этой целью рассматриваем 5 фонетических законов действующих в романских языках: 1. Закон Барча, 2. Закон Бурсье, 3. Закон Дарместетера, 4. Закон Лахмана, 5. Закон Тен-Бринка.

Tsiuri Akhvlediani, Ketevan Gabunia

Phonetic laws of the Romance languages
Abstract

Study of the laws of linguistics, bearing the names of the researchers discovered, is of interest not only from the point of view of the history of linguistics, but also as a basis for the identification of universals and frekventaly development languages.

To this end, consider the 5 phonetic laws existing in the Romance languages: 1. Law Bartsch, 2. Law Bursa 3. Law Darmestetera 4. Lachmann's law, the law 5. Ten-Brink.

რეცენზენტი: პროფესორი მარინა ქაცარავა

ენათმეცნიერება Языковедение Linguistic

ნანა გორგოძე, ზინაიდა ჩაჩანიძე

ქუთაისი, საქართველო

ინფორმაციულ და ანალიტიკურ კონტინუუმთა ურთიერთმიმართება ანალიტიკურ სტატიათა და ინფორმაციულ ცნობაში

მოცემულ სტატიაში წარმოდგენილია ორი დონის ჟურნალისტური კონტინუუმის – ინფორმაციულისა და ანალიტიკურის - ურთიერთმიმართება. ამ ურთიერთმიმართების დადგენა მოითხოვს ჟურნალისტურ ჟანრთა სისტემის წარმოდგენას.

აქვე წარმოდგენილია ის ადგილი, რომელიც ჩვენი კვლევის პირდაპირ ობიექტს – ანალიტიკურ სტატიას - უკავია ჟურნალისტურ ჟანრთა მთელს სისტემაში. ჟანრთა ამ კატეგორიას უკავია შუალედური ადგილი საინფორმაციო ჯგუფის შემდეგ. ჟანრთა საინფორმაციო ჯგუფი პირდაპირ და უშუალოდ და, რაც მთავარია, ფუნქციური თვალსაზრისით, განასახიერებს მთელს მედიასისტემას. ამის გათვალისწინებით, დანარჩენი ჯგუფები უნდა იკავებდნენ საინფორმაციო ჯგუფის მიმართ დაქვემდებარებულ პოზიციას. რას უნდა ნიშნავდეს ეს იმ კვლევით პროგრამასთან მიმართებაში, რომლის მიხედვით, უნდა დაეყრდნოთ ჟურნალისტური კონტინუუმის ისეთ კონცეპტუალურ წყვილს, როგორცაა ინფორმაციული და ანალიტიკური კონტინუუმი?

წარმოდგენილი სტატიის ფარგლებში საქმე გვაქვს ორი დონის ჟურნალისტურ კონტინუუმთან – ინფორმაციულ და ანალიტიკურთან. შესაბამისად, საჭიროა მათ შორის ურთიერთმიმართების დადგენა. სწორედ ამ ურთიერთმიმართების დადგენა მოითხოვს ჟურნალისტურ ჟანრთა დღეისათვის მიღებული სისტემის წარმოდგენას. სწორედ ამ მიზნით დავეყრდნობით მ. გვენცაძის ნაშრომს „კომუნიკაციური ლინგვისტიკა და ტექსტის ტიპოლოგია“, რომლის ფარგლებში არა მხოლოდ განხილულია ხსენებული სისტემა, არამედ მოცემულია კიდევ ჟურნალისტურ ჟანრთა ტიპოლოგიზაცია და კატეგორიების დახასიათებაც მათი დიფერენციალური ნიშნების მიხედვით.

ჟურნალისტურ ჟანრთა კატეგორიზაცია მ. გვენცაძის მიხედვით:

ქანრთა საინფორმაციო ჯგუფი	ქანრთა ანალიტიკური ჯგუფი	ქანრთა მსატვრულ-პუბლიცისტური ჯგუფი
ცნობა	კორენსპოდენცია	ნარკვევი
რეპორტაჟი	სტატია	ჩანახატი
ანგარიში	მიმოსილევა	ფელიეტონი
ინტერვიუ	რეცენზია	პამფლეტი

ჟურნალისტურ ქანრთა ზემოთ მოცემული კატეგორიზაცია, რომელიც გრაფიკული მოდელის სახით არის წარმოდგენილი, ჯერ კიდევ არ შეიცავს ქანრობრივ კატეგორიათა დიფერენცირებულ დახასიათებას, მაგრამ, ჩვენის აზრით, უკვე შეიძლება მიეთითოს იმ ქანრთა ადგილზე ამ მოდელს ფარგლებში, რომელთა რიცხვს მიეკუთვნება ჩვენი კვლევის პირდაპირი ობიექტი – ანალიტიკური სტატია. ქანრთა ამ კატეგორიას უკავია შუალედური ადგილი საინფორმაციო ჯგუფის შემდეგ. ამით კი გვსურს იმის თქმაც, რაც პირდაპირ არ არის ნათქვამი ხსენებულ ავტორთან: ჟურნალისტურ ქანრთა მისეული მოდელი თავისი სტრუქტურით ატარებს შინაგანად დინამიურ ხასიათს, რაც გულისხმობს ამ სტრუქტურაში მთელი ჟურნალისტიკისთვის მნიშვნელოვანი ფუნქციური ვექტორის არსებობას. ქანრთა საინფორმაციო ჯგუფი პირდაპირ და უშუალოდ და, რაც მთავარია, ფუნქციური თვალსაზრისით, განასახიერებს მთელს მედიასისტემას. ამის გათვალისწინებით, დანარჩენი ჯგუფები გარკვეული თვალსაზრისით უნდა იკავებდნენ საინფორმაციო ჯგუფის მიმართ დაქვემდებარებულ პოზიციას. რას უნდა ნიშნავდეს ეს იმ ჩვენს კვლევით პროგრამასთან მიმართებაში, რომლის მიხედვით, უნდა დავეყრდნოთ ჟურნალისტური კონტინუუმის ისეთ კონცეპტუალურ წყვილს, როგორცაა ინფორმაციული და ანალიტიკური კონტინუუმი? ვფიქრობთ, უკვე ამ ეტაპზე შეგვიძლია გავცეთ პასუხი დასმულ კითხვას: როგორც არ უნდა იყოს ანალიტიკური კონტინუუმის შინაგანი სტრუქტურა და მნიშვნელობა, იგი უნდა დაეუქვემდებაროთ ინფორმაციულ კონტინუუმს იმ გაგებით, რომ ნებისმიერი ანალიტიკური ჟურნალისტური ქანრი თავის შინაარსობრივ და ფუნქციურ ფონად უნდა გულისხმობდეს გარკვეული ტიპის ინფორმაციას.

მაგრამ ჩვენი კვლევითი მიზნებისთვის არა ნაკლები მნიშვნელობა აქვს იმ ფაქტს, რომ ჩვენს მიერ უკვე ციტირებული ავტორი არა მხოლოდ ახდენს ჟურნალისტურ ქანრთა ამგვარ კატეგორიზაციას, არამედ იძლევა კიდევ ამ სამი ქანრობრივი კატეგორიის ფუნქციურ დახასიათებას. თუ გავითვალისწინებთ იმ გარემოებას, რომ ანალიტიკური სტატიის კონცეპტუალიზაციისა და მოდელირების პროცესში უნდა დავეყრდნოთ სწორედ მის ფუნქციურ დახასიათებას, გასაგები გახდება ის მნიშვნელობა, რომელიც უნდა ჰქონდეს ჟურნალისტურ ქანრობრივ კატეგორიათა ამგვარ დახასიათებას. თვით ეს ფუნქციური დახასიათება მოცემულია კვლავ ტრიქოტომიულად წარმოდგენილი გრაფიკული მოდელის სახით:

ქანრთა საინფორმაციო ჯგუფი	ქანრთა ანალიტიკური ჯგუფი	ქანრთა მხატვრულ-პუბლიცისტური ჯგუფი
ოპერატიული, შეკუმშული ცნობა ცალკეული ფაქტის, მოვლენის, ამბის შესახებ; აქედან: დროითი პარამეტრის მონომოვლენისო ბი და რეგლამენტირებულ ბის ნიშანი.	ფაქტთა ურთიერთდამოკიდებულების გამოვლენა და მათ შორის კავშირის ხარისხის ანალიზი და განზოგადება, აქედან: ანალიზის შესაძლო მასშტაბურობა და სიღრმე, არგუმენტაციის მრავალმხრივობა, დროითი პარამეტრის შედარებითი ადარეგლამენტირებულობა.	მიმართვა მხატვრული ტიპიზაციის საშუალებებისადმი, ოპერირება როგორც ცნებითი, ისე ხატოვან-გამომხატველობითი საშუალებებით (გვენცაძე 1986,108)

იმ მნიშვნელობიდან გამომდინარე, რომელიც უნდა ჰქონდეს ჩვენთვის ჟურნალისტურ ქანრთა ფუნქციურ დახასიათებას, საჭიროდ მიგვაჩნია, ჯერ მოვიყვანოთ უკვე წარმოდგენილი ამ მეორე მოდელის ავტორისეული კომენტარი, შემდეგ კი შევეცადოთ იმის თქმას, როგორ უნდა მოხდეს ამ ფუნქციური დახასიათების ფონზე ისეთ კონცეპტთა ურთიერთდაკავშირება, როგორცაა ინფორმაციული და ანალიტიკური კონტინუუმის კონცეპტები და, რაც მთავარია, როგორ უნდა შეიქმნას კონცეპტუალურ-მეთოდური ფონი იმისთვის, რომ შესაძლებელი გახდეს ანალიტიკურობის ჟურნალისტურ და ლოგიკურ კონცეპტთა სინთეზი. სწორედ ის სინთეზი, რომელსაც უნდა შევუპირისპიროთ ტექსტის ლინგვისტიკის მონაცემები.

რაც შეეხება ზემოთ წარმოდგენილი მოდელის ავტორისეულ კომენტარს, იგი გამოიყურება შემდეგნაირად: „ჩამოთვლილი თავისებურებებით ერთიანდებიან საგაზეთო ქანრები, რომლებიც მიეკუთვნებიან შესაბამის ჯგუფებს. მათი სპეციფიკაცია ჯგუფის ფარგლებში ხდება კერძო ნიშან-თვისებათა საფუძველზე. ქანრები, რომლებიც საინფორმაციო ჯგუფში შედიან ზემოთ ხსენებული განზოგადებული ისეთი ნიშან-თვისებების საფუძველზე, როგორცაა „გვაუწყოს ცალკეული ფაქტის შესახებ“, განსხვავდება შემდეგი სპეციფიკური ნიშან-თვისებებით: გვაუწყოს ახალი ფაქტის, მოვლენის შესახებ – ცნობა; გვაუწყოს მოცემული მოვლენის დეტალების ასახვით – ანგარიში; გვაუწყოს მოვლენის განვითარების შესახებ პირის, მონაწილის ან თვითმხილველის სახელით – რეპორტაჟი; გვაუწყოს მოვლენის შესახებ მესამე პირთა მიერ კომენტირებასთან ერთად – ინტერვიუ“ (იქვე).

როგორც ეს ავტორისეული კომენტარი გვიჩვენებს, მის ფარგლებში აქცენტირებულია ჟურნალისტურ ქანრთა პირველი კატეგორია, ანუ ქანრთა საინფორმაციო ჯგუფი. რა თქმა უნდა, ეს სწორედ ის ჯგუფია, რომელიც არ წარმოადგენს ჩვენი კვლევის უშუალო ობიექტს. მაგრამ, ამავე დროს არ უნდა დაგვაფიწყდეს შემდეგიც: ეს ის ჯგუფია, რომელსაც არა მხოლოდ სტრუქტურულად, არამედ ლოგიკურადაც პირველი ადგილი უკავია წარმოდგენილ მოდელში იმ პრინციპული მოსაზრების გამო, რომ სწორედ ინფორმაციულობა წარმოადგენს მთელი მედიასისტემის იმ დიფერენციალურ ნიშანს, რომელიც მას განასხვავებს კულტურულ-ცივილიზაციური სივრცის სხვა სისტემებისაგან. ინფორმაციულობა როგორც სისტემური პრინციპი თან უნდა სდევდეს მთელს მედიასისტემას სწორედ როგორც კონტინუუმი, ანუ როგორც უწყვეტი სახით არსებული არა მხოლოდ ფუნქციური, არამედ სტრუქტურული მახასიათებელიც – სხვა შემთხვევაში უბრალოდ არ გვექნებოდა საქმე ქანრთან ამ ტერმინის

ჟურნალისტური გაგებით. აქედან გამომდინარე, გამართლებული იქნება, თუ ინფორმაციულობას მივიჩნევთ ჟურნალისტურობის როგორც ჟანრობრივი მოვლენის მეტაპრინციპად, ხოლო ინფორმაციულ კონტინუუმს – ჟურნალისტურ ჟანრთა ფარგლებში ამ მეტაპრინციპის განმახორციელებელ ფენომენად.

თუ შევეცდებით მოცემულ სტატიაში დაყენებული პრობლემის რეზუმირებას, ჩვენი ყურადღების ცენტრში მოექცევა არა მხოლოდ მთელი კვლევის ცენტრალური ობიექტი, ანუ ანალიტიკური სტატია თავისი ტექსტობრივი სივრცით, არამედ ჟურნალისტურ ჟანრთა ის ქვესისტემა, რომლის სტრუქტურულ კომპონენტს იგი წარმოადგენს, ანუ „ჟანრთა ანალიტიკური ჯგუფი“ – როგორც მას უწოდებს მ. გვენცაძე. მაგრამ, ამავე დროს, აუცილებლად გასათვალისწინებელია ის კატეგორიული ტრანსფორმაცია, რომელიც უნდა განეცადა სხენებულ ქვესისტემას იმის შედეგად, რომ ჩვენს კვლევით პრაქტიკაში შემოვიტანეთ მეტაკატეგორიისა და კონტინუუმის ცნებები. ეს სწორედ ის ცნებებია, რომელთა საფუძველზე უნდა დაისვას ჩვენი შემდგომი კვლევისთვის ფუნდამენტური მნიშვნელობის კითხვები: რა მიმართება აქვს - როგორც ფუნქციური, ისე სტრუქტურული თვალსაზრისით – ჟანრთა ანალიტიკურ ჯგუფს მეტაკატეგორიის სტატუსის მქონე ისეთ ფუნქციურ მახასიათებელთან, როგორცაა ინფორმაციულობა? და იმ შემთხვევაში, თუ მეტაკატეგორიის სტატუსით განისაზღვრა ეს მიმართება, როგორ უნდა დაკონკრეტდეს იგი ანალიტიკური სტატიის გათვალისწინებით? თუ გავითვალისწინებთ ზემოთ ფორმულირებულ ჩვენს თეზისს იმის თაობაზე, რომ ინფორმაციის მეტაკატეგორიულობა რეალიზებულია ინფორმაციული კონტინუუმის სახელით, მაშინ გასაგები გახდება ზემოთ დასმული კითხვის მნიშვნელობაც. მიუხედავად ინფორმაციული კონტინუუმის დომინანტური სტატუსისა, თავად ეს სტატუსი ვერ შედგებოდა, რომ არა ყოველი ცალკეული ქვესისტემისთვის დამახასიათებელი კონტინუუმის სპეციფიკური ტიპი. სხვანაირად რომ ვთქვათ: მართალია, ანალიტიკური და მხატვრულ-პუბლიცისტური კონტინუუმები ეფუძნებიან ინფორმაციულ კონტინუუმს, მაგრამ თვით საინფორმაციო კონტინუუმიც საჭიროებს კონტინუუმის დასახელებულ ტიპებს თავისი არსებობისა და ფუნქციონირებისათვის.

ლიტერატურა:

1. მ. გვენცაძე, „კომუნიკაციური ლინგვისტიკა და ტექსტის ტიპოლოგია“, გამომცემლობა „განათლება“, 1986
2. გ. ლებანიძე, კომუნიკაციური ლინგვისტიკა, "ენა და კულტურა", თბილისი 2004

ნანა გორგოძე, ზინაიდა ჩაჩანიძე

Новости и аналитические статьи и аналитическая информация уведомление в отношении континуума

Резюме

В данной статье представлено соотношение между двумя континуумами - информационным и аналитическим. Для этого необходимо установить систему журналистских жанров. Кроме этого, представлена типологизация журналистских жанров и характеристика категорий основанная на их дифференциальные черты.

Статья также определяет то место, которое прямой объект нашего исследования, т.е. аналитическая статья, занимает во всей системе журналистских жанров. Данная категория жанров занимает среднее место после информационной группы. Информационная группа жанров прямо и функционально является центральной для всей медиаккультуры. Исходя из этого, остальные группы должны занимать

подчиненное положение по отношению к информационной группе. Какое значение это имеет для отношения между информационным и аналитическим континуумами? Какими бы ни были внутренняя структура и значение аналитического континуума, он должен подчиняться информационному континууму, т.к. каждый аналитический журналистский жанр по своему содержанию и функции должен нести в себе информацию определенного типа.

Nana Gorgodze, Zinaida Chachanidze

**News and analytical articles and analytical information notification in respect of a continuum
Abstract**

The article deals with the interrelation of two journalistic continuums – informational and analytical. This interrelation requires a system of journalistic genres. Besides, there is the typology of journalistic genres and the characteristics according to their differential features.

The article also defines the place the analytical article occupies in the system of journalistic genres. This category follows the informational group. The informational group of the genres directly and functionally represents the whole media system. Therefore, the rest of the genres should occupy a subordinate position to informational group. What does it mean in connection to such conceptual pair of the journalistic continuum as informational and analytical continuum? We can answer this question: whatever the inner structure and the importance of the analytical continuum, it must be based on informational continuum, as any analytical journalistic genre implies a certain kind of information as its content and functional background.

რეცენზენტი: პროფესორი მანანა ღარიბაშვილი

ენათმეცნიერება Языковедение Linguistic

ნინო დემეტრაძე

ქუთაისი, საქართველო

ტექსტის ტიპოლოგიური დიქტომია და მის ძირითად ტიპთა
პერსონალური სტრუქტურა

წინამდებარე სტატიაში ვითვალისწინებთ რა მხატვრული ნარატიული ტექსტის ტიპოლოგიურ დიქტომიას, ვცდილობთ იმის განსაზღვრას, თუ რა თავისებურებებით ხასიათდება ამ დიქტომიით ნაგულისხმევ ძირითად ტიპთა პერსონალური სტრუქტურა. შევისწავლით ნარატიული ტექსტის ტიპს, რომელსაც ტრადიციულად და ტექსტის ინტერპრეტაციის არსებულ თეორიაში "თხრობა პირველ პირში" ეწოდება. ამავე დროს ხაზს ვუსვამთ კვლევის შემდეგ მომენტს: სინამდვილეში საქმე გვაქვს ისეთ ნარატიულ ტექსტთან, რომლისთვისაც დამახასიათებელია მხატვრული კომუნიკაციის ადრესანტის ამ კომუნიკაციის ადრესატისადმი უშუალო (პირდაპირი) მიმართვა; ხოლო, თუ ნარატივის ამავე ტიპს განვსაზღვრავთ კომუნიკაციურ-პრაგმატიკული თვალსაზრისით, მაშინ იგი უნდა მივიჩნიოთ ინტერსუბიექტურობის პირდაპირ და უშუალო რეალიზაციად. ამავე დროს ვითვალისწინებთ, რომ ნებისმიერი პრაგმატინგვისტური თვალსაზრისი მოითხოვს ლინგვოკულტუროლოგიურ ინტერპრეტაციას: მიგვაჩნია, რომ შესაძლებელი და აუცილებელიცაა ადრესატთა ისეთი ლინგვოკულტუროლოგიური ტიპოლოგიზაცია, რომელიც ერთდროულად დაეყრდნობა როგორც პრაგმატინგვისტურ, ისე კულტუროლოგიურ კრიტერიუმებს და იქნება კიდევ მათი გარკვეული სინთეზი.

თუ გავითვალისწინებთ ერთდროულად ნარატივის აღნიშნული ტიპის ადეკვატური ანალიზის ორივე წინაპირობას, ანუ იმას, რომ საქმე გვაქვს ინტერსუბიექტურობის უშუალო და პირდაპირ რეალიზაციასთან და ამგვარი რეალიზაცია, თავის მხრივ, მოითხოვს ლინგვოკულტუროლოგიურ ინტერპრეტაციას, უნდა მივიღეთ შემდეგ დასკვნამდე: ის, სამყარო, რომლის ფარგლებში ვითარდება ნარატივის სიუჟეტი, უნდა გავიაზროთ როგორც ის სამყარო, რომელიც ერთნაირად ეკუთვნის როგორც ადრესანტს, ისე ადრესატს, ანუ ეს არის მათი საერთო სამყარო: რით ხასიათდება ეს საერთო სამყარო, როგორია მისი დროითი, სივრცითი და საგნობრივი ასპექტები? ეს ის კითხვებია, რომლებზე პასუხითაც, ჩვენის აზრით, უნდა განისაზღვროს ნარატივის კულტურული ასპექტი, ანუ ის ასპექტი, რომელიც ამავე დროს ორგანულადაა დაკავშირებული ენობრივ ასპექტთან, ლინგვისტური თვალსაზრისით ამ ტიპის ნარატივის ანალიზის დროს ხაზი უნდა გაესვას შემდეგ გარემოებას: ადრესატისადმი მიმართვის ის აბსოლუტური უშუალოება, რომელიც ყოველდღიურ, არამხატვრულ კომუნიკაციებში გამოიხატება „მე“ და „შენ“-ის

ურთიერთმონაცვლეობით, აქ ადგილს უთმობს ისეთი „ხარისხის“ უშუალობას, რომელიც ვედარ გამოიხატება „მე“ და „შენ“-ის ურთიერთმონაცვლეობით, (ეს იქნებოდა უშუალობის პირდაპირი გამოხატვა), მაგრამ გამოხატულება ირიბი ფორმით, სახელდობრ იმ საერთო სამყაროზე მითითებით, რომელიც როგორც ზემოთ ითქვა, კომუნიკაციურ-ადრესაციულად ერთმანეთთან აკავშირებს ადრესანტსა და ადრესატს.

თხრობას იმ ტიპოლოგიზაციის მიხედვით, რომელიც არსებობს თანამედროვე ლიტერატურათმცოდნეობაში და რომელშიც ჩვენ შევიტანეთ გარკვეული კორექტივები, ლინგვოკულტუროლოგიური ანალიზის საგნად ჩვენ ვაქციეთ ჯერ „თხრობა პირველ პირში“, შემდეგ „თხრობა მესამე პირში“. თხრობის პირველი ტიპის ნიმუშად ჩვენ ანალიზში ფიგურირებდა ბ. შოუს მოთხრობა „სერენადა“, მეორე ტიპის ნიმუშად კი - ა. ფილიფის „Lost in the Post“

თხრობის პირველი ტიპის (თხრობა პირველ პირში) ნიმუშის ანალიზს წინ უძღვება შემდეგი ჩვენი მოსაზრებები ხსენებული ტიპის „ტექსტობრივ ბადესთან“ დაკავშირებით: 1. პერსონალურობის ბადე და მისი სტრუქტურა“, თუ ყოველი „ტექსტობრივი ბადე“ წარმოადგენს შესაბამისი ველის აქტუალიზაციას, ნიშნავს თუ არა ეს იმას, რომ პარადიგმატიკიდან სინტაგმატიკაზე გადასვლისას ბადეში არ უნდა იყოს შენარჩუნებული ველის სტრუქტურის ისეთი არსებითი ნიშანი, როგორცაა ცენტრისა და პერიფერიის არსებობა? ვფიქრობთ, რომ არა, რადგან ამ შემთხვევაში მთლიანად დაიკარგებოდა ის შინაარსობრივ-სტრუქტურული მემკვიდრეობითობა, რომელიც უნდა არსებობდეს ორ ხსენებულ ცნებას შორის. მოცემულ კითხვაზე ვიძლევი შემდეგ პასუხს: ტექსტობრივ ბადეს ისევე უნდა ჰქონდეს სტრუქტურული ცენტრი და სტრუქტურული პერიფერია, როგორც მის შესაბამის ველს, მაგრამ ბადის შემთხვევაში ცენტრისა და პერიფერიის ურთიერთგანლაგებას უნდა ჰქონდეს არა სივრცითი, არამედ ლინეარული ხასიათი; თუმცა, ჩვენის აზრით, ასევე მოსალოდნელია, რომ ცენტრისა და პერიფერიის ურთიერთმიმართებას ტექსტის ფარგლებში ექნება არა მხოლოდ ლინეარული, არამედ დინამიური ხასიათიც ე.ი. ეს ურთიერთმიმართება არ იქნება და ვერ იქნება სტატიკური, ანუ ერთხელ და სამუდამოდ „დაფიქსირებული“. ამავე დროს მიგვაჩნია, რომ ტექსტის სტრუქტურაში არსებული ბადეები - პერსონალური, ტემპორალური, რეპერენტული, ლოგიკური და ა.შ. - სწორედ ტექსტის ლინეარული ხასიათის გამო, ვერ იქნებიან ერთმანეთისაგან ისე იზოლირებულნი, როგორც არიან ენის სისტემაში მათი შესაბამისი ფუნქციურ-სემანტიკური ველები. ზოგადად შეიძლება ითქვას: ყოველი ბადე ახდენს ყველა სხვა ბადის ტრანსპოზიციას თავის სფეროში და, საბოლოო ანგარიშში, ყოველი მხატვრული ტექსტის სტრუქტურაში გვაქვს არა მარტო ბადეთა მრავალფეროვნება, არამედ მათი „ურთიერთგაჭოლვა“. გამომდინარე იქიდან, რომ პერსონალურობის ბადე წარმოადგენს პერსონალურობის ველის აქტუალიზაციას, ხოლო ხსენებული ველის ცენტრად მოცემულ შემთხვევაში (ანუ იმ შემთხვევაში როცა საქმე გვაქვს „პირველ პირში“ თხრობასთან) ბუნებრივია, უნდა მივიჩნიოთ ყველა ის ენობრივი სეგმენტი, სადაც ადრესანტის ამსახველი “I“ არა მხოლოდ გამოდის (სინტაქსური სუბიექტის როლში, არამედ გამოდის ამბის მომყოლის როლშიც ამ ტერმინის ზოგადი და ზუსტი მნიშვნელობით, ე.ი. როცა იგი უშუალოდ მიმართვს წარმოსახულ ადრესატს. ტექსტის ყველა დანარჩენი სეგმენტი მოექცევა ველის (ლინეარულად განხილული ბადის) პერიფერიაში, მაგრამ, რომელია მხატვრული ტექსტის ის სტრუქტურა, რომლის ტრანსპონირება პერსონალურობის გამომხატველ ენობრივ სეგმენტებში საშუალებას მოგვცემდა მეტ-ნაკლები კონკრეტულობით დაგვენახა ის ეპოქალურ-კულტურული სიტუაცია, რომელსაც ზემოთ გამოთქმული თეორიული ვარაუდის მიხედვით, ერთნაირად უნდა ეკუთვნოდნენ ავტორიც და მკითხველიც? ასეთ სტრუქტურად, ჩვენის აზრით,

უნდა მივიჩნიოთ რეფერენტული სტრუქტურა. რეფერენტულ სტრუქტურაზე მსჯელობისას ვეყრდნობით რეფერენციის ცნებას, მაგრამ, ამავე დროს, ვანიჭებთ მას კულტუროლოგიურ და ლინგოკულტუროლოგიურ მნიშვნელობას. ვგულისხმობთ, რომ ტექსტის რეფერენტული სტრუქტურა წარმოდგენილია იმ არსებით სახელთა ერთობლიობით, რომლებიც მიუთითებენ ნარატივში ასახული სამყაროს რეფერენტთა ერთობლიობაზე. თუმცა ის ფაქტი, რომ ზემოთ ნაგულისხმევი არსებითი სახელები ტექსტში განლაგებულნი არიან ლინეარულად, სულაც არ ნიშნავს, იმას, რომ მათი ერთობლიობის ლინგოკულტუროლოგიური ინტერპრეტაციაც უნდა მოხდეს ლინეარულად. ამ „რეფერენტულ სინტაგმატიკას“ ჩვენ ვუპირისპირებთ „რეფერენტულ პარადიგმატიკას“, ანუ განვალაგებთ რეფერენტებს იმისგან დამოუკიდებლად, თუ როგორ შეიძლება „გამოჩნდნენ“ ისინი ტექსტის აგების ლინეარული პრინციპისაგან დამოუკიდებლად. „პარადიგმატიკის“ ცენტრად ვგულისხმობთ „ამბის მომყოლის“ დერძულ ფიგურას, ხოლო თვით „პარადიგმატიკა“ დაექვემდებარება ხსენებულ ცენტრს, რის შედეგადაც მივიღებთ რეფერენტთა კულტურულ სივრცეში განლაგების ისეთ სტრუქტურას, რომელსაც ექნება კონცენტრული ხასიათი.

პერსონალური სტრუქტურის ანლიზის მეორე ეტაპს, ბუნებრივია, წარმოადგენს უკვე ისეთი ტექსტის განხილვა, რომელიც მიეკუთვნება „თხრობას მესამე პირში“ (განალიზებულია როგორც უკვე ვიცით, ა. ფილიფსის "Lost in the Post") ნარატივის ამ ტიპის ანაშლის წინ უძღვის შემდეგ მოსაზრებათა ფორმულირება: ა) ნარატივის წინა ტიპის საპირისპირდ აქ შეუძლებელია, რომ ავტორმა-ადრესმტა უშუალოდ მიმართოს ადრესატ-მკითხველს. ავტორი-ადრესანტი მიმართავს ადრესატ-მკითხველს პერსონაჟთა „საშუალებით“, ე.ი. ნებისმიერი ნარატივის პერსონაჟთა სისტემა უნდა მივიჩნიოთ ავტორსა და მკითხველს შორის კომუნიკაციური ურთიერთობის დამყარების საშუალებად. ბ) თხრობის მესამე ტიპის ფარგლებში კი საქმე გვაქვს პორალურად საპირისპირო სიტუაციასთან: არ არსებობს მთხრობელი ავტორსა და მკითხველ ადრესატის უშუალოდ გამაერთიანებელი კომუნიკაციურ და რეფერენტულ-კულტურული სივრცე: ეს სივრცე მთლიანდაა „გადანაწილებულია“ პერსონაჟებზე და მათი ურთიერთმიმართების სფეროზე. ამიტომ შეიძლება ითქვას, რომ პერსონალურობის სტრუქტურა მოცემულია არა კონცენტრირებულად, ანუ ლოკალიზებულად ერთ კომუნიკაციურ ინტერსუბიექტურ სივრცეში, როგორც ეს იყო პირველ შემთხვევაში - იგი, პირიქით, დეცენტრირებულია და, შეიძლება იქთვას, პლურალიზებულია. თვით პერსონაჟები კი მოქმედებენ (როგორც აქციონალური, ისე დიალოგიური თვალსაზრისით) ერთიან კულტურულ-ცივილიზაციურ სივრცეში, მაგრამ ამავე დროს ყოველი მათგანი ახდენს ამ ერთიანი სივრცის ინდივიდუალურ-პერსონალურ ცენტრირებას, ე.ი. კულტურული სივრცის ამგვარი დეცენტრირება იწინავს ამავე დროს მის გარკვეულ პოლიცენტრირებულობას.

Нино Деметрадзе

**Типологизация литературного текста и его персональный состав
Резюме**

Данная статья посвящена типологизации литературного текста. Изучение структуры литературного ТХТ осуществляется на основе центрального понятия повествовательного (нарративного текста), введенной современной наратологии. Цель исследования должны быть строжайше быть, задаваемая как исследования структуры на повествовательного текста. Концептуализация а также типологизация этой структуры должен быть основан как на традиционной типологии ФО повествовательных перспектив и функциональной переоценки функциональный аспект местоимения, как это осуществляется в современных ориентированных лингвистики.

Nino Demetradze

**The typologization of a literary text and its personal structure
Abstract**

The given article deals with the typologization of the literary text. The study of the persinal structure of the literary txt is carried out on the basis of the central notion of narrative (narrative text) introduced by modern naratology. Consequently the research objective should be most strictly be definid as the study of the persinal structure on the narrative text. Cenceptualization as well as typologization of this structure should be based both on the traditional typology fo the narrative perspectives and the functional reevaluation of the functional aspect of pronoun, as it is carried out in modern anthrolocentrically oriented linguistics.

რეცენზენტი: პროფესორი მანანა ღარიბაშვილი

შედგენილი შემასმენლის იდენტიფიკაციის პრაქტიკული ასპექტის შესახებ

შედგენილი შემასმენლის იდენტიფიკაციასთან დაკავშირებული სირთულეები ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული პრობლემაა წინადადების სინტაქსური გარჩევის პროცესში. სტატიაში გვინდა შემოგთავაზოთ სწავლების პროცესში საკითხის გაშუქების მოდელი, რომლის გამოყენებაც, ჩვენი აზრით, მოსწავლეებს მისცემს შეგნებულ ცოდნას, რაც გაუიოლებს მათ წინადადების გარჩევისას შედგენილი შემასმენლის ამოცნობას.

შედგენილი შემასმენლის იდენტიფიკაციასთან დაკავშირებული სირთულეები ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული პრობლემაა წინადადების სინტაქსური გარჩევის პროცესში. მოსწავლეებს უჭირთ შემასმენლის ამ სახეობის ამოცნობა. ხშირად ისინი შემასმენლად მიიჩნევენ მხოლოდ დამხმარე ზმნას. ან კიდევ, შედგენილ შემასმენლად მიიჩნევენ ნებისმიერ სიტყვას, რომელთანაც შეზრდილია „არის“ ზმნის შეკვეცილი ფორმა. ამასთან, ზოგჯერ ამ სიტყვას ორგანული წარმოების ზმნად აღიქვამენ.

მიუხედავად იმისა, რომ მოსწავლეთა უმეტესობა თეორიული მასალის გამოკითხვის დროს პრაქტიკულად შეუფერხებლად აყალიბებს საკითხის თეორიულ ასპექტებს, წინადადების გარჩევის პროცესში ნათელი ხდება, რომ მათთვის ხშირად საკითხის არსებითი მხარე ბუნდოვანი რჩება. როგორც ჩანს, მოსწავლეთათვის საკმაოდ რთულია სახელმძღვანელოებში მოცემული ინფორმაციის კონკრეტულ მაგალითებთან დაკავშირება. წარმოდგენილი დებულებები განყენებულად აღიქმება.

რიგ შემთხვევებში მოსწავლეები ცდილობენ საკითხის არსებითი ასპექტების არასაკმარისი წვდომის კომპენსირება გარეგნული მახასიათებლების დამახსოვრების ხარჯზე მოახდინონ. მაგალითად: ისინი ცდილობენ დაიხეპირონ შედგენილი შემასმენლის ზმნური ნაწილის გამომხატველი ზმნების სია, რასაც ხშირად შედეგად მოსდევს ამ ზმნების შემცველ ნებისმიერ წინადადებაში შედგენილი შემასმენლის „აღმოჩენა“. როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, განსაკუთრებით ხშირია შეცდომები „არის“ ზმნის შემცველი კონსტრუქციის შემთხვევაში.

ზემოთ აღნიშნული არ ნიშნავს, რომ ამ ხერხის გამოყენება გაუმართლებელია. საჭიროა იგი შედგენილი შემასმენლის ამოცნობის ერთ-ერთ ინსტრუმენტად გამოვიყენოთ სხვა

ხერხებთან ერთად, მაგრამ მხოლოდ მასზე დაყრდნობით ზემოთ მოხსენიებულ შეცდომებს თავიდან ვერ ავიცილებთ.

წინამდებარე სტატიაში გვინდა შემოგთავაზოთ სწავლების პროცესში საკითხის გაშუქების მოდელი, რომლის გამოყენებაც, ჩვენი აზრით, მოსწავლეებს მისცემს შეგნებულ ცოდნას შედგენილი შემასმენლის შესახებ. რაც გაუიოლებს მათ წინადადების გარჩევისას შედგენილი შემასმენლის ამოცნობას.

მოცემული პრობლემის გადაჭრა მხოლოდ საკითხის არსობრივი ასპექტის გაცნობიერების კვალობაზეა შესაძლებელი. ამისათვის თავად მასწავლებელს კარგად უნდა ჰქონდეს გააზრებული შედგენილი შემასმენლის სემანტიკური და ფორმობრივი მახასიათებლები. სასურველია ჩამოვყალიბოთ, რა სემანტიკურ სპექტრს მოიცავს შედგენილი შემასმენელი, გადაკვეთს თუ არა ეს სპექტრი მარტივი შემასმენლის სემანტიკას, აქვს თუ არა შედგენილი შემასმენლის შემცველ შესიტყვებას რაიმე ფორმობრივი მახასიათებელი, რომელიც მის იდენტიფიკაციას გააიოლებს.

მიზანშეწონილად მიგვაჩნია, საკითხი თეორიული ასპექტის გააზრების საფუძველზე შერჩეულ საილუსტრაციო მასალაზე დაკვირვების გზით გავაშუქოთ.

პირველ ეტაპზე მასწავლებელმა მოსწავლეებს უნდა შესთავაზოს მარტივი წინადადებები, რომლებიც შემასმენლის ძირითად სემანტიკურ ჯგუფებს წარმოადგენს (ჩვენი აზრით, მოსწავლეებს პირველ ეტაპზე მხოლოდ „არის“, „აქვს“, „ჰყავს“ ზმნების შემცველი შედგენილი შემასმენელი უნდა გავაცნოთ. ამასთან, შედგენილი შემასმენელი არ უნდა იყოს წარმოდგენილი შეზრდილი ფორმებით), მაგალითად: დედა სადილს ამზადებს; დედა შვილს სადილს ჰმზადებს; დედა შვილს გაკვეთილებს ამზადებინებს; სადილი მზადდება; გიორგის ლეკვი ჰყავს; ნინოს ლამაზი ჩანთა აქვს; დავითი არის მასწავლებელი; ეს ხე არის ტირიფი; ეს შენობა არის სკოლა; გოჩას შვილი სტუდენტი ჰყავს; ეს ძაღლი მეზობლის არის; ეს ბურთი არის ტყავის; ელენე თორმეტი წლის არის; ოქრო არის ყვითელი; სახლი არის მაღალი; ძაღლი არის ერთგული; გოგონა არის ხალისიანი; ქეთევანს შვილი ცელქი ჰყავს; ბავშვი არის გახარებული; ბავშვს უხარია; მდინარე არის აღელვებული; მაგიდაზე წიგნები აწყვიდა; მაგიდაზე წიგნები არის დაწყობილი; ნინოს ტელეფონი გათიშული აქვს....

მოცემულ წინადადებებზე დაკვირვების შედეგად მოსწავლეები დაასკვნიან, რომ შემასმენელი აღნიშნავს **საგნის მოქმედებას** (დედა სადილს ამზადებს; დედა შვილს სადილს ჰმზადებს; დედა შვილს გაკვეთილებს ამზადებინებს), **რა მოსდის საგანს** (სადილი მზადდება; ყვავილი იშლება), **ვინაა-ქონებას** (გიორგის ლეკვი ჰყავს; ნინოს ლამაზი ჩანთა აქვს), **ვინ არის საგანი** (დავითი არის მასწავლებელი; გოჩას შვილი სტუდენტი ჰყავს), **რა არის საგანი** (ეს ხე არის ტირიფი; ეს შენობა არის სკოლა), **ვისია საგანი** (ეს ძაღლი მეზობლის არის, ეს წიგნი ჩემი არის), **რისია საგანი** (ეს ბურთი არის ტყავის), **რა ასაკის არის საგანი** (გოგონა თორმეტი წლის არის), **როგორია საგანი** (ოქრო არის ყვითელი; სახლი არის მაღალი; ძაღლი არის ერთგული; გოგონა არის ხალისიანი; ქეთევანს შვილი ცელქი ჰყავს), **რა მდგომარეობაშია საგანი** (ბავშვი არის გახარებული; ბავშვს უხარია; მდინარე არის აღელვებული; მაგიდაზე წიგნები აწყვიდა; მაგიდაზე წიგნები არის დაწყობილი; ნინოს ტელეფონი გათიშული აქვს). აქვე გაცნობიერებენ, რომ რიგ შემთხვევებში შემასმენელი მხოლოდ ზმნით არის გადმოცემული, ხოლო ზოგჯერ შემასმენლის ფუნქციას ერთდროულად ორი სიტყვა - სახელი და ზმნა - ასრულებს. ამ ეტაპზე მასწავლებელმა მოსწავლეებს განუმარტავს, რომ მხოლოდ ზმნით გადმოცემულ შემასმენელს მარტივი შემასმენელი ეწოდება, ხოლო სახელითა და ზმნით გამოხატულს - შედგენილი შემასმენელი.

წარმოდგენილი მასალის ანალიზის საფუძველზე მოსწავლეები გაიაზრებენ, რომ საგნის მოქმედებას, ყოლა-ქონებას, რა მოსდის საგანს გამოხატავს მხოლოდ მარტივი შემასმენელი, ვინ არის საგანი, რა არის საგანი, როგორია საგანი - ამას მხოლოდ შედგენილი შემასმენელი გვიჩვენებს, ხოლო სემანტიკურ ჯგუფში, რომელიც გამოხატავს რა მდგომარეობაშია საგანი გვხვდება როგორც მარტივი (ბავშვს უხარია; მაგიდაზე წიგნები აწყვია), ისე შედგენილი (ბავშვი არის გახარებული; მდინარე არის აღელვებული; მაგიდაზე წიგნები არის დაწყობილი; ნინოს ტელეფონი გათიშული აქვს) შემასმენელი.

შემდგომ ფაზაში ყურადღება უნდა გავაძვიროთ შედგენილი შემასმენლის კომპონენტებზე, მოსწავლეებს გავაცნოთ ტერმინები - სახელადი ნაწილი და ზმნური ნაწილი. მოსწავლეები დაასკვნან, რომ სახელადი ნაწილის ფუნქციას ასრულებს - არსებითი სახელები, ზედსართავი სახელები, რიცხვითი სახელები, ნაცვალსახელები და ნაზმნარი სახელები, ხოლო ზმნურ ნაწილად გამოყენებულია „არის“, „აქვს“, „ჰყავს“ ზმნები. მაქსიმალურად უნდა შევეცადოთ მოსწავლეებმა გაიაზრონ, რომ შემასმენლის სემანტიკა გადმოიცემა სახელადი ნაწილით. ამ მიზნით შეიძლება დავაკვირდეთ შედგენილი შემასმენლის კითხვებს: ვინ არის საგანი? რა არის საგანი? როგორი არის საგანი? ვისი არის საგანი?... და მოსწავლეებს გავაცნობიერებინოთ, რომ კითხვით სიტყვებზე - ვინ? რა? როგორი? ვისი?... პასუხობს სწორედ სახელადი ნაწილი - მასწავლებელი, სტუდენტი, ტირიფი, სკოლა, მეზობლის, ჩემი, ტყავის, ყვითელი; მალაღი; ერთგული; ხალისიანი; ცელქი ...

ამის შემდეგ შეგვიძლია მოსწავლეებს გავაცნოთ სხვა ზმნები, რომლებიც შედგენილი შემასმენლის ზმნურ ნაწილად გამოიყენება. მიზანშეწონილად მიგვაჩნია, პირველ რიგში შემოვიტანოთ მეშველი ზმნები, რომლებიც „არის“, „აქვს“, „ჰყავს“ ზმნების ანალოგიურ სემანტიკას გვიჩვენებენ. მოსწავლეებს ვაჩვენებთ, რომ ზემოთ წარმოდგენილი სემანტიკის შედგენილ შემასმენელში შეიძლება სხვა მეშველი ზმნებიც იყოს გამოყენებული (ეს კაცი რეჟისორი გახლავთ/ბრძანდება (არის), ეს ბიჭი ხვალ უფრო მორჩილი გახდება (იქნება), გიორგი ჭკვიანი ბიჭი დადგება/გახდება (იქნება).

შემდგომ ეტაპზე უნდა შემოვიტანოთ განსხვავებული სემანტიკის მქონე შედგენილი შემასმენლის შემცველი მაგალითები (საილუსტრაციო მასალა): სახლი ძვირი დაჯდა, ეს კაცი გლნიერი ჩანს, ყველა დედას თავისი შვილი ჭკვიანი ჰგონია, ნინოს ეს ბიჭი სტუდენტი ჰგონია, გიორგის ეს ბავშვი ათი წლის ჰგონია, შიში ადამიანს მორჩილს ხდის, სიცხემ საკვები გამოუსადეგარი გახდა, აბესალომი კმაყოფილი დარჩა. თუმცა ყურადღებით დაკვირვების შემთხვევაში აღმოვაჩინოთ, რომ ხშირ შემთხვევაში ამ მაგალითებშიც თავდაპირველად განხილულ შედგენილ შემასმენლთა მსგავსი სემანტიკა გამოიხატება. ფაქტობრივად, ამ შემთხვევებშიც შედგენილი შემასმენელი გვაწვდის ინფორმაციას ვინ არის, რა არის, როგორია, ვისია, რისია... საგანი/ზმნასთან პირით შეწყობილი სახელი.

სემანტიკურ ასპექტზე ყურადღების გამახვილება არ ნიშნავს სტრუქტურული ასპექტის იგნორირებას. ნათელი უნდა გავხადოთ, რომ შედგენილი შემასმენლის ზმნური ნაწილის ფუნქცია წინადადების გრამატიკული სტრუქტურის ორგანიზებაა. აუცილებლად უნდა გამოვკვეთოთ, რომ საგანი, რომლის შესახებაც შემასმენელი ინფორმაციას გვაწვდის ზმნურ ნაწილთან პირით შეწყობილი სახელია: მისი პირის რომელობისა და რიცხვის ცვლა ზმნის ფორმაში აისახება (მე ვარ მასწავლებელი, შენ ხარ მასწავლებელი, ის არის მასწავლებელი...; ჩვენ აღელვებული ვართ, თქვენ აღელვებული ხართ, ისინი აღელვებული არიან...), უნდა ვაჩვენოთ, რომ ზმნური ნაწილი შეიძლება სხვადასხვა მწკრივის ფორმით შეგვხვდეს (დავითი არის მასწავლებელი, დავითი იქნება მასწავლებელი, დავითი იყო მასწავლებელი; გოჩას შვილი სტუდენტი ჰყავს, გოჩას შვილი სტუდენტი ჰყავდა, ეს შენობა სკოლა იყო, ეს შენობა

სკოლა იქნებოდა, მაგიდაზე წიგნები იყო დაწყობილი, მაგიდაზე წიგნები რომ ყოფილიყო დაწყობილი...), რაც გარდამავალი ზმნის შემთხვევაში მთლიანად წინადადების კონსტრუქციის ცვლილებას იწვევს (შიშა ადამიანს მორჩილს ხდის; შიშა ადამიანი მორჩილი გახდა)

წინადადებათა სტრუქტურაზე დაკვირვების შედეგად კი გაკეთდება დასკვნა, რომ შედგენილი შემასმენლის სახელადი ნაწილი უმეტესწილად იმავე ბრუნვაში დგას, რომელშიც საგანი რომლის შესახებაც შედგენილი შემასმენელი გვესაუბრება. ფაქტობრივად აქ გამონაკლისს მხოლოდ კუთვნილების, მასალისა და ასაკის აღმნიშვნელი სახელადი ნაწილი წარმოადგენს, რომლებსაც გარეგნულად ნათესაობითი ბრუნვის ფორმა აქვს. თუმცა როცა ასეთი შემასმენლის სახელადი ნაწილი რიცხვში ეთანხმება მრავლობითში მდგომ სახელს, იგი ნარიანი მრავლობითის ნანათესაობითარი-სახელობითის ფორმას გვიჩვენებს (ბავშვები თორმეტი წლისანი არიან). რაც იგივე ფორმას გვაგვარაუდებინებს მხოლოდით რიცხვშიც, თუმცა გარეგნულად ეს არ ჩანს, რაც აძნელებს მოცემული ფორმების სახელობითი ბრუნვის ფორმებად მიჩნევას.

შესაბამისად, ირდგევა ზემოთ გამოკვეთილი კანონზომიერება, რომელიც შეიძლება გამოვიყენოთ შედგენილი შემასმენლის იდენტიფიკაციისთვის.

საკითხის არსებითი გაშუქების კვალბაზე მოსწავლეებს უნდა მივაწოდოთ ინსტრუმენტები, რომლებიც დაეხმარება მათ შედგენილი შემასმენლის იდენტიფიკაციაში. ასეთ ინსტრუმენტებად გვესახება: ა) შედგენილი შემასმენლის ზმნური ნაწილის ფუნქციით გამოყენებული ზმნების დამახსოვრება ბ) წინადადებაში ამ ზმნების არსებობის შემთხვევაში მათთან დაკავშირებული სიტყვებს შორის აზრობრივ მიმართებაზე დაკვირვება გ) სახელად ნაწილად მიჩნეული სიტყვის ფორმაზე დაკვირვება.

სწავლების პროცესში ამ ხერხების გამოყენების რაც შეიძლება მეტი მაგალითი უნდა განვიხილოთ. მაგალითად, წარმოვადგინოთ მარტივი და შედგენილი შემასმენლის შემცველი წინადადებები და მოსწავლეებს შევთავაზოთ, გამოარჩიონ მათ შორის ისეთები, რომლებიც შედგენილი შემასმენლის ზმნურ ნაწილად გამოყენებულ ზმნებს შეიცავს. შემდეგ სემანტიკასა და ფორმაზე დაკვირვების მეშვეობით დაადგინონ, რა შემთხვევაში ასრულებენ ისინი დამოუკიდებელი შემასმენლის ფუნქციას და რა შემთხვევაში გვევლინებიან შედგენილი შემასმენლის სახელად ნაწილად. წარმოდგენილ მაგალითებში უნდა გვხვდებოდეს სახელადი და ზმნური ნაწილის ურთიერთგანლაგების სამივე ვარიანტი (შიშა ადამიანი მორჩილი გახდა; შიშა ადამიანი გახდა მორჩილი; ადამიანი მორჩილი შიშა გახდა).

სწავლების პროცესში განსაკუთრებული ყურადღება უნდა გავამახვილოთ „არის“ ზმნის შეკვეცილი ფორმების შემცველ წინადადებებზე. უპირველეს ყოვლისა მოსწავლეები უნდა ვავარჯიშოთ „არის“ ზმნის გამოცალკევებაზე ასეთი წინადადების ფარგლებში და დაგაკვირდეთ იმ აზრობრივ-სტრუქტურულ მიმართებებს, რომელსაც ეს ზმნა ამყარებს სხვა სიტყვებთან. უხვი საილუსტრაციო მასალის გამოყენების გზით ნათელი უნდა გავხადოთ, რომ სავალდებულო არ არის ეს ზმნა სახელად ნაწილს შეეზარდოს. უფრო მეტიც, ხშირ შემთხვევაში იგი მარტივი შემასმენელია.

ბოლოს უნდა დავძინოთ, რომ შედგენილი შემასმენლის სწავლების შემოთავაზებული მოდელი, რა თქმა უნდა, არ არის უნივერსალური. მას გარკვეული ხარვეზები ახასიათებს. მაგრამ ვფიქრობთ, რომ აქ გამოკვეთილი მომენტების გათვალისწინება დაეხმარება დაინტერესებულ პირებს მოცემული საკითხის სწავლება-სწავლასთან დაკავშირებული თეორიული და პრაქტიკული ამოცანების გადაჭრაში.

ლიტერატურა:

1. ლ. კვაჭაძე, თანამედროვე ქართული ენის სინტაქსი, თბილისი, 1977
2. შ. კეკელია, აკ. დავითიანი, ქართული ენა, თბილისი, 1981
3. ჟ. ფეიქრიშვილი, ქართული ენის სინტაქსი, ქუთაისი, 1996
4. ქართული ენა, ენციკლოპედია, თბილისი, 2008

Лела Едзгверадзе

**О практических аспектах идентификации составного сказуемого
Резюме**

Трудности связанные с идентификацией составного сказуемого являются одним из наиболее распространённых в процессе анализа синтаксической структуры предложения в грузинском языке. В данной статье мы постарались показать семантические и морфосинтаксические признаки составного сказуемого и предложить инструменты, которые помогут распознать его в пределах предложения.

Lela Edzgveradze

**About the compound predicate identification problems
Abstract**

In the grammar of Georgian language are distinguished two main types of predicate: simple predicate and compound predicate. The article deals with the problem of understanding the concept of compound predicate and gives instruments of its identification in the process of analyzing of sentence. It comprises a detailed description of compound predicate characteristics and shows the mechanism of the relation with subject/object.

The main idea is that in order to identify the compound predicate within the sentence one must take account of notional, semantic and formal factors. In other words, we have to use semantic and grammatical criteria. Particularly, the learner must realize the distinction between the semantic of simple predicate and compound predicate, besides it is necessary to comprehend grammatical structure of subject-compound predicate relations. It may be also useful to memorize the list of verbs used as a part of compound predicate.

რეცენზენტი: პროფესორი მანანა მიქაძე

იონესკო შემოქმედების პარალინგვისტური ასპექტი

სტატიაში განხილულია იონესკოს ადრეულ პიესებში გამოყენებული რამდენიმე პარალინგვისტური ხერხი: განათება, პაუზა, დაპირისპირება, განმეორება და აქსესუარების გაცოცხლება. დრამატურგის მიერ გამოყენებული სემიოტიკური საშუალებები წმინდა ვერბალურ ხერხებთან ერთად ინფორმაციის შემავსებელ ფუნქციას ასრულებს, სათქმელს მეტი სისრულით გადმოსცემს და ავტორისეული მესიჯი მკითხველამდე წარმატებით მიაქვს.

ეჟენ იონესკო, აბსურდის თეატრის სხვა ავტორთა შორის, თანამედროვე ხელოვნების სათავეშია. იგი, ბეკეტთან და ადამოვთან ერთად, უარს ამბობს ფსიქოლოგიურ, ნარატიულ თეატრზე და საკუთარ დრამატურგიულ ენასა და ახალ თეატრალურ პირობითობას ქმნის. აბსურდის მწერლები პერფორმანსის ნამდვილ ოსტატებად იქცნენ, რომელთა შემოქმედების მთავარი სააზროვნო ღერძი, როგორც ფროიდი ამბობს, კაცობრიობის მთავარი ტრავმა-კომუნიკაციის არარსებობაა.

რა საკომუნიკაციო ხერხებს იყენებს იონესკო? როგორია მისი სცენიური ენა და პარალინგვისტური ხერხები? გარდა ლიტერატურული და წმინდა ლინგვისტური ელემენტებისა, რა სტრუქტურებს ეფუძნება მისი ადრეული პიესები?

მხატვრული ნაწარმოები ზოგადად, ენის გარდა, სემიოტიკის ნიშანთა სისტემის სხვა შესაძლებლობებსაც იყენებს. კერძოდ, პიესებში პერსონაჟები ხშირად არავერბალურ საკომუნიკაციო საშუალებებს მიმართავენ, როგორცაა: ჟესტი, მიმიკა, სხეულის მოძრაობა, განათება, ხმოვანი და ვიზუალური ეფექტები, პანტომიმა, ხაზგასმული ლაპარაკის მანერა და ა.შ. ისინი, როგორც ექსპრესიის საშუალება განსაკუთრებულ მნიშვნელობას თეატრალურ პიესებში იძენენ. მათი მეშვეობით ინფორმაცია სრული, თვალსაჩინო და ადვილად აღქმადი ხდება. ინფორმაციის გადაცემის ორი ხერხი: ვერბალური და არავერბალური ხერხები ურთიერთდამატებითია და ურთიერთშევისებით შეტყობინებას უფრო გასაგებად გადასცემს. "არ არის მხოლოდ სიტყვა. [...] თეატრი იმდენადაა ვიზუალური, რამდენადაც აუდიო. არ არის მხოლოდ სურათები, როგორც კინოში, არამედ კონსტრუქცია, სცენიური სურათები მოძრავი არქიტექტურაა. ყველაფერი დაშვებულია თეატრში: პერსონაჟების განსახიერება, მაგრამ ასევე შიშის, შინაგანი განწყობის მატერიალიზაცია. არამხოლოდ დაშვებულია, არამედ რეკომენდირებულიცაა ავთაპაშოთ აქსესუარები, გავაცოცხლოთ ნივთები, ავამოძრაოთ

დეკორაცია, დავაკონკრეტოთ სიმბოლოები."--ამბობს იონესკო თავის ჩანაწერებში [Ionesco, 1990:63].

ჩვენი კვლევის ემპირიულ მასალას იონესკოს ადრეული ნაწარმოებები წარმოადგენს. პარალინგვისტური კუთხით მწერლის ადრეული პიესები კვლევისათვის მდიდარ მასალასა და დრამატურგის მახასიათებელთა გამოვლენის მეტ შესაძლებლობას იძლევა. ამ სტატიის ფარგლებში რთულია იონესკოს პარალინგვისტური სქემის სრული აღდგენა. ყურადღებას მხოლოდ რამდენიმე არავერბალურ ხერხზე გავამახვილებთ.

რამდენად პარადოქსულადაც არ უნდა ჟღერდეს, ზემოთ აღნიშნული თანამედროვე ხელოვნების პრინციპები, რომლის დამკვიდრებაშიც აბსურდს ლომის წილი აქვს, სათავეს კლასიკური თეატრიდან იღებს. გულუბრყვილობა იქნებოდა გვეფიქრა, რომ აბსურდმა არაფრისგან შექმნა ახალი დრამატურგიული პრინციპები. არისტოტელე თავის „პოეტიკაში“ წერს, რომ ტრაგედია ძლიერად უნდა ზემოქმედებდეს ადამიანებზე. კლასიკური თეატრის უმთავრესი ამოცანა ხომ ადამიანის სულის აფორიაქება, მისი შეშინება, შოკირება და ამით მისი განწმენდაა. იონესკოსეული „რიტორიკული“ ხერხების უმეტესობა სწორედ შოკის ეფექტის შექმნას ემსახურება. ამასთან იონესკო იყენებს არისტოტელესეულ „მოულოდნელს“. მოულოდნელი ყოველთვის გაკვირვებას, გაოცებას იწვევს. პიესებში ხშირია, როგორც ლინგვისტური, ასევე პარალინგვისტური მოულოდნელობები. ინფორმაციის გადაცემისას დრამატურგი „აღბათობის“ ცნებიდან გამომდინარე „შემთხვევით“, ზოგჯერ კი „შეუძლებელ“ ცდომილებასაც კი მიმართავს. ამ პრინციპს უკავშირდება იონესკოს მიერ შეტყობინების არა პირდაპირი, არამედ კოდირებული გადაცემა.

კლასიკური თეატრისათვის დამახასიათებელი რიტორიკული ფიგურები აბსურდმა მარტივი, გასაგები ფრაზებით შეცვალა, სცენა დეკორაციითა და განათებით შეავსო, რასაც შეწყვეტილ დიალოგებს შორის სიჩუმე, პაუზა, მეტი ჟესტი და მიმიკა დაემატა. თავად სიტყვა „სპექტაკლს“ (ლათ. Spectaculum-ყურება, ნახვა) ფრანგულ ენაში ერთი ჩვენთვის საგულისხმო ზედსართავი აქვს: "spectaculaire"-განსაცვიფრებელი. სწორედ განსაცვიფრებელი, უცნაური, უჩვეულო ქმნის იონესკოს დრამატურგიის თავისებურებას და საკუთრივ მისეულ კოდს. თეატრალური წარმოდგენის ეს უმთავრესი ნიშანი იონესკომ დრამატურგიის საფუძვლად აქცია. იგი დრამატურგს სემიოლოგს, ნიშანთა არტისტს უწოდებს. მან უნდა შეძლოს წარმატებული კომუნიკაცია მკითხველთან, მაყურებელთან. ამისათვის ახალი თეატრი დიალოგსა და ტექსტს არასაკმარის საშუალებებად მიიჩნევს. თეატრი მდიდარი და მრავალფეროვანი პარალინგვისტური ხერხებით ივსება. სხვადასხვა სემიოტიკური საშუალებების გამოყენებით, კომუნიკაცია თვისობრივად ახალ, მეტად სრულყოფილ დონეზე ადის. სწორედ ამიტომ, ლინგვისტური და პარალინგვისტური ხერხების ერთმანეთისაგან სრული გამიჯვნა შეუძლებელია. ისინი ხომ ურთიერთშემავსებელ ელემენტებს წარმოადგენენ და ამ ორი სისტემის ნიშანთა ერთობლიობა(კორელაცია) ნაწარმოების საერთო კონსტრუქციულ პრინციპებს ქმნიან.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, საკვლევე მასალად იონესკოს ადრეული ნაწარმოებები შევარჩიეთ. ჩვენ მოვახდინეთ არავერბალურ საშუალებათა პირობითი კლასიფიკაცია:

1. დაპირისპირება:
 - ა) სიტყვასა და მიმიკას შორის.
 - ბ) დენოტაციასა და კონოტაციას შორის. (ფრაზის მნიშვნელობასა და ინტონაციას შორის).
2. განმეორება
3. აქსესუარების გაცოცხლება
4. განათება

5. ხმაური

6. პაუზა

სტატიის ფარგლებში რამდენიმე პარალინგვისტურ ხერხს განვიხილავთ. იონესკო ხშირად მიმართავს განმეორებად მოქმედებას. განმეორება მისი ერთ-ერთი უპირატესი ლინგვისტური ხერხია. Fontanier ამ მხატვრულ ხერხს განმარტავს, როგორც ერთი და იმავე სიტყვის განმეორებას [Fontanier,1968:329]. თუმცა ლიტერატურა განმეორებას უფრო ფართო გაგებით იყენებს. მაგალითად, პიესა "მელოტი მომღერალი ქალი" სრულდება იმავე სცენით, რითაც დაიწყო, მცირედი ცვლილების დამატებით. რაც შეეხება პარალინგვისტურ გამომსახველობით საშუალებებს, ერთი მაგალითიც ცხადყოფს იონესკოს ადრეულ პიესებში ამ ხერხის ეფექტურობას. განმეორებადი ზარის რეკვას კარზე მოსალოდნელი სტუმრის ნაცვლად, მოულოდნელი დასკვნა მოყვება: „გამოცდილება გეჩვენებს, რომ თუ კარზე ზარია, ესე იგი, არავინ მოსულა" [იონესკო, 2006:34]. ბერგსონის ტერმინით, იონესკოს ზამბარის პრინციპს იყენებს, რაც თავის თავში განმეორებისას შეკავებულ აზრს გულისხმობს, როგორც მაგალითად, გარდაცვლილი ბაბუის სურათი პიესაში „ჟაკი ანუ მორჩილება“, რომელსაც აზრის გამოთქმა სურს. სურათი პერიოდულად ცოცხლდება და ბაბუა დიალოგში ერთვება. თავისთავად განმეორება სასაცილო ვერ იქნება, თუ მას არ ახლავს მორალური ელემენტების თამაში, რაც წინა მაგალითში აბსურდული, „ჭკუისსასწავლებელი" დასკვნით ვლინდება.

იონესკო დაპირისპირებას მიმართავს: ა) ფრაზის შიგნით სემანტიკურ დონეზე. ბ) დიალოგის ფარგლებში, გ) სიტყვასა და მიმიკას შორის, დ) დენოტაციისა და კონოტაციის დონეზე (ფრაზის მნიშვნელობასა და ინტონაციას შორის). ამასთან რაც უფრო დიდია სხვაობა მაყურებლის მოლოდინსა და მხატვრულ სინამდვილეს შორის, მით მეტია სცენის ზემოქმედების ძალა მკითხველის ემოციურ წყობაზე. სწორედ ამ შემთხვევისთვის იონესკო ამბობს:

კომიკური ტექსტის დრამატული შესრულება,

დრამატული ტექსტის კომიკური შესრულება [Ionesco, 1990:252].

არაკვებალურ რიტორიკულ ხერხებს შორის ექსტრა და მიმიკასთან ერთად იონესკო ხშირად მიმართავს უსულო საგნებს, აქსესუარებს. აქსესუარების გაცოცხლება მხატვრული მეტყველების ერთ-ერთ მთავარ კონსტიტუციურ ელემენტს წარმოადგენს. ავეჯი, სივრცე, დეკორაცია პერსონაჟის ტოლფასი მნიშვნელობისაა. მაგალითად, პიესაში „მელოტი მომღერალი ქალი", შეიძლება ითქვას, კედლის საათი, თუ მთავარი არა, ერთ-ერთი მთავარი მოქმედი პირია. ამ ფაქტის სიმართლეში იონესკოს თავდაპირველი განზრახვაც გვარწმუნებს. მას სურდა პიესისთვის „საათი" ეწოდებინა. კედლის საათის პერიოდული რეკვა არასოდეს გადმოსცემს რეალურ დროს. ზარების რაოდენობა ყოველთვის წინააღმდეგობაშია პერსონაჟის მიერ დასახელებულ დროსთან:

„ინგლისური დუმილის ხანგრძლივი მონაკვეთის შემდეგ ინგლისური საათი ინგლისურად ჩამოკრავს ჩვიდმეტს.

ქ-ნი სმითი: ნახე, უკვე ცხრა საათია." [Ionesco,2006:9]

ამასთან ზარის სიძლიერე: ხან მშვიდი, ხან გამაღიზიანებელი, ხან კი-- შიშისმომგვრელი, სათქმელს ემოციურ სიძლიერეს მატებს. ემოციური და სემანტიკური თვალსაზრისით, ეს ხერხი ისეთივე მნიშვნელობისაა, როგორც პერსონაჟების დისკურსი.

ადრინდელ დრამატურგიაში განათებას წმინდა დეკორატიული ფუნქცია ჰქონდა. ამასთან ის ცდილობდა რეალური სურათის დახატვას. სინათლისა და სიბნელის მონაცვლეობა იონესკოს პიესების სცენიური ენის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ფუნქციურ ელემენტს წარმოადგენს. აბსურდში მათი მონაცვლეობა, მუსიკაში დასარტყამი ინსტრუმენტების მსგავსად, ერთი ეპიზოდიდან მეორეზე გადასვლას უწყობს ხელს. ამ ორი ბინარული ცნების

ურთიერთდაპირისპირებით, მათი შეწყვილებით დრამატურგი პიესის სტრუქტურულ საფუძველს აყალიბებს. მათი საპირისპირო ბუნება ხაზს უსვამს იონესკოს დიალოგების სემანტიკურ-ლინგვისტურ ოპოზიციას. თეატრისათვის ეს ბუნებრივი, კლასიკური დრამატურგიიდან მომდინარე დუალიზმი აბსურდში თავისებურ, განსხვავებულ ფორმას იძენს. მკვეთრი განათებისა და სცენის სრული დაბნელების ეფექტები სწორედ ახალი თეატრის კუთვნილებაა. იგი სცენას საკუთარ ტონალობას ანიჭებს. იონესკოს ადრეული ნაწარმოებების ანალიზისას გამოიკვეთა განათების რამდენიმე თავისებურება. სინათლის ინტენსიურობის ხარისხი ავტორის სათქმელის ობიექტივაციას ახდენს.

1. მთელი სცენა მკვეთრი შუქით ნათდება.
2. შუქი ეცემა მხოლოდ ერთ კონკრეტულ საგანს ან პერსონაჟს.
3. სცენა სრულიად ჩაბნელებულია.
4. სცენაზე მქრქალი შუქი შემოდის.
5. ფერადი განათება
6. სასცენო დექორაციის მუქი ფერის ტრანსფორმაცია კაშკაშა ფერად.

ეს ჩამონათვალად ცხადყოფს, რომ იონესკო ეფექტურად იყენებს განათებას, როგორც ერთ-ერთ უპირატეს პარალინგვისტურ ხერხს. დრამატურგი, ერთის მხრივ, მიმართავს სიტყვათა თამაშს ლინგვო-სემანტიკურ დონეზე, თამაშის ხასიათი აქვს შუქჩრდილების მონაცვლეობასაც სცენაზე. სინათლის სიბნელით ჩანაცვლებას, ან პირიქით, სიბნელის მკვეთრი შუქით შეცვლას ერთი სცენიდან მეორეზე გადასვლის მხატვრული ფუნქცია აკისრია.

ერთ-ერთ ყველაზე ხშირად გამოყენებულ პარალინგვისტურ საშუალებად აბსურდის თეატრში და განსაკუთრებით იონესკოსთან, პაუზა მოიაზრება. ძნელია ზუსტი განმარტება მოუძებნო პაუზას აბსურდის თეატრში. რა დრამატურგიული დატვირთვა აქვს მას? პაუზა რიტმის მოდიფიკაციის საშუალებაა. იგი ერთ-ერთი ხერხია, რომლითაც ავტორი ტექსტს ერთი შეხედვით შეუმჩნეველ ტემპს ანიჭებს და ისეთი ერთფეროვანი და შინაარსისაგან დაცლილი დიალოგები, როგორიც უმეტესად აბსურდის პიესებში გვხვდება, პაუზების მონაცვლეობით, უხილავ დინამიკას იძენს. პაუზა თავისთავად ელიფსურ მეტყველებას გულისხმობს. მკითხველი გრძნობს, თუ როგორ გრძელდება პაუზის შემდეგ დიალოგი, ხანაც შინაგანი მონოლოგი პერსონაჟებს შორის. ზოგჯერ ეს დიალოგი უფრო ნამდვილია, ვიდრე არაფრისმთქმელი სიტყვები. პაუზის ორაზროვნება ტექსტის თავისუფალი ინტერპრეტაციის საშუალებას იძლევა. დუმილი ხელს უწყობს ტექსტის ღიაობას. მას აბსურდი სრულიად გაცნობიერებულად მიმართავს, როგორც ტექსტის პოლისემიურობის ხერხს. ახალი თეატრისათვის პაუზა ისეთივე აღსანიშნია, როგორც ვოკაბულია. „ეს სიჩუმე საუბრის ნაწილია,“-ამბობს სარტრი [Sartre,1948:32]

სწორედ ასე მკითხველი, მაყურებელი პიესის თანაავტორად იქცევა. აბსურდი, ამ ხერხებით სიღრმისეული წარმოსახვის გააქტიურებას ახერხებს. მკითხველი საკუთარი ემოციითა და ფანტაზიით ავსებს დრამატულ პაუზებს. აქ, რასაკვირველია, ფაქტობრივ ინფორმაციას არ ვგულისხმობთ. აბსურდიც ხომ უმთავრესად გრძნობას მიემართება და არა კონკრეტულ შინაარსს.

რაც შეეხება რიტმულ პაუზებს, რომელთა ხანგრძლივობა მუსიკალური ნაწარმოების მსგავსად ზუსტადაა განსაზღვრული, ვფიქრობთ იონესკოს ერთ-ერთ გამორჩეულ საკომუნიკაციო ხერხს წარმოადგენს. ერთის მხრივ, ის ფრაზის შიგნით (ფონემის დონეზე) აკუსტიკურ ეფექტს ქმნის, რასაც რიტმული, განმეორებადი პაუზებით აძლიერებს. ამასთან, მეტყველებისას პაუზა ზოგჯერ ცარიელი აღვილია, ზოგჯერ კი დრამატურგი სხვა საშუალებებით ახდენს მის შევსებას, როგორცაა ენის ტკაცუნა, გაზეთის კითხვა, ზარის რეკვა, სიცილი, ტირილი თუ ზრდილობიანი დიმილი.

სიჩუმის, ისევე როგორც განათების ინტენსიურობის ხარისხი, განაპირობებულია ავტორის მიერ სათქმელის მნიშვნელოვნებით. იონესკოსთან სიჩუმე ძირითადად მოკლე და ხანგრძლივ პაუზებად იყოფა. ამას უკავშირდება სიჩუმის განსხვავებული დატვირთვა. იგი, როგორც წესი, დამთრგუნველია, თუმცა არა ისეთი ხანგრძლივი, როგორც ბეკეტთან და ადამოვთან. ხანგრძლივი პაუზა, სიუჟეტურად უფრო მნიშვნელოვან მომენტებს უძღვის წინ, მაგალითად, ბატონი და ქალბატონი მარტინების ხელახალი შეცნობის სცენას. ხანაც იგი უხერხული მომენტების მომასწავებელია. მაგალითად, მარტინები და სმიტები პირველი შეხვედრისას საუბრის წამოწყებას ამოდ ცდილობენ, ყოველ დაუსრულებელ ფრაზასა თუ შორისდებულს პაუზა მოსდევს. პაუზა ზოგჯერ ნერვული დაძაბვის გამოხატულებაა. პიესაში „მელოტი მომღერალი ქალი“ ავტორი მხოლოდ სამ გვერდზე ცხრაშეკრულ უთითებს დუმილს. ეგრეთ წოდებული აბსურდული დიალოგის თითოეული სეგმენტი პაუზით არის იზოლირებული. ერთი შეხედვითაც აშკარაა სიმეტრიულობა პაუზის გამოყენებისას.

ექსპრესიული პაუზა მკითხველის გაუცნობიერებელი მოლოდინია, რა შეიძლებაოდა ყოფილიყო დუმილის ნაცვლად. აქედან გამომდინარე, პაუზის მნიშვნელობა დრამატულია და იძენს სხვა დატვირთვას, ვიდრე უბრალოდ დისკურსის შეწყვეტაა. პაუზასაც, ისევე როგორც სიტყვას, უჩნდება კონტექსტუალური მნიშვნელობა, ის რაც მას კონრეტულად ამ ეპიზოდში გამოარჩევს სხვა ეპიზოდის პაუზებისაგან. აქ მკითხველის მიერ ინგარდენისეული „შეხებისა“ და „დამატების“ პრინციპი ერთდება [ყარალაშვილი, 1977:7].

იონესკოს ადრეული პიესების ანალიზის საფუძველზე მიმოვიხილეთ რამდენიმე პარალინგვისტური ხერხი, რომელსაც დრამატურგი განსაკუთრებულად ხშირად მიმართავს. აშკარაა დრამატურგის მიერ თეატრალური პირობითობის ახლებური გააზრება, რაც განმეორების, დაპირისპირების, სასცენო დეკორაციის, პაუზისა და განათების მისეულ ხედვაში ვლინდება. „არისტოტელესეული“ თეატრისაგან განსხვავებით, აშკარაა დრამატურგიული ტექნიკის უპირატესი როლი. განათება, პაუზა, აქსესუარები, განმეორება და დაპირისპირება ლინგვისტურ ხერხებთან ერთად, თანაბარი ძალით ზემოქმედებს მაყურებელზე. ისინი სცილდებიან მათ კონკრეტულ მნიშვნელობას და იონესკოს დრამატურგიაში მოქმედ სიმბოლოებად იქცევიან. დრამატურგი მათ მხოლოდ ვიზუალური ეფექტისათვის არ ქმნის. ის, ერთის მხრივ, ტექსტის, დიალოგის, ფრაზის, სიტყვის მნიშვნელობის ან საპირისპირო მნიშვნელობის აქცენტირებას ემსახურება, მეორეს მხრივ მათი ექსპრესიულობის წყალობით, სცენაზე შესაფერისი ემოციური მუხტი და ატმოსფერო იქმნება. პარალინგვისტური ხერხების როლი ტექსტის თანაბარი მნიშვნელობისაა და ზოგჯერ მეტიც, ის უფრო გასაგებია მაყურებლისთვის, ვიდრე პერსონაჟების უთავბოლო ლაპარაკი. ემანუელ ჟაკარი აბსურდის თეატრს მუსიკალურ პარტიტურას ადარებს, რომელიც ღირიჟორმა უნდა გააჩიოს.

დრამატურგის აზრით, დისკურსს დაუკარგავს საკომუნიკაციო ფუნქცია და ვერაფერს ეუბნება მკითხველს, იგი სხვა არავერბალური საშუალებებით ცდილობს შეავსოს კომუნიკაციის დეფიციტი. ამასთან გაგრძელებული აზრის საწინააღმდეგოდ, თითქოს აბსურდის თეატრს, ჩვენს შემთხვევაში იონესკოს ახალ თეატრს მესიჯი არ აქვს, ზემოთგანხილული პარალინგვისტური ხერხები სრულიად აბათილებს. აბსურდი სათქმელს სხვა, განსხვავებული ხერხებით გადმოცემს. იონესკოსეული ახალი თეატრალური პირობითობის წყალობით, პარალინგვისტურ ხერხებს მკითხველამდე წარმატებით მიაქვს ავტორისეული მესიჯი. მის პიესებში არ არსებობს შემთხვევითი ტექნიკური დეტალები. ამაზე მწერლის მდიდარი დიდასკალებიც მიუთითებს, სადაც ზედმიწევნითი სიზუსტითაა აღწერილი დეკორაციის, ერთი შეხედვით, უმნიშვნელო დეტალებიც. მისი ადრეული პიესები აშკარა დასდასტურებაა იმისა, რომ დრამატურგი საკუთარ გზას ირჩევს. ამასთან მისეული ხედვა თანხვედრაშია თანამედროვე ხელოვნებისა და თანამედროვე მწერლობის პრინციპებთან.

ლიტერატურა:

- არისტოტელე, პოეტიკა, პეგა, თბილისი. 2013
 გამყრელიძე თ. , თეორიული ენათმეცნიერების კურსი. თბილისი. 2003
 იონესკო ე. ,მელოტი მომღერალი ქალი, გაკვეთილი, სკამები. თბილისი. 2006
 ყარაღაშვილი რ, წიგნი და მკითხველი. განათლება. თბილისი.1977
 Bergson H. , Le rire. Essai sur la signification du comique. Paris. 1995
 Ionesco E., Théâtre complet, Gallimard. Paris 1990
 Ionesco E., Notes et Contre-Notes, Idées, Gallimard. Paris. 1990
 Jacquart E. ,Le théâtre de dérision, Gallimard. Paris. 2002.
 Fontanier P., Les Figures du discours, in-8, Flammarion. Paris. 1968
 Pruner M. , Les Theatres de l'absurde. Paris. 2003
 Sartre Qu'est-ce que la littérature?"Paris 1948

Эка Тарладзе

**Паралингвистическими аспект творчества Иунеско
 Резюме**

В статье рассматриваются первые годы спектакли Ионеско, paralingvistika используется несколько способов: загорается, пауза, противостояние, повторение и аксессуары воскрес. Семиотические средства чисто словесные методы, используемые автором при информационной дополнительной функции для выполнения, и ум автора над полностью передают сообщение успешно принимает читателей. Это техническое и визуальное выражение театре абсурда, в том числе принципов современного искусства ближе к Ионеско.

Eka Tapladze

**Paralingvistic aspect of Pionesco creativity
 Abstract**

The article deals with the early years of Ionesco's plays, paralingvisturi used several ways: lights, Pause, confrontation, repetition and accessories resurrected. Semiotic means purely verbal methods used by the author with information complementary function to perform, and the author's mind over completely convey the message successfully takes readers. This technical and visual expression of absurd theater, including the principles of modern art closer to Ionesco.

რეცენზენტი: პროფესორი ტ. სიმიანი

ტექსტის ფუნქციონალურ-პროსოდიული თვისებები საგნის - "პრესა" ფარგლებში

გამოკვლევის მიზანს წარმოადგენს ინგლისურენოვანი პრესის, ფილოლოგიური თემატიკის რეგისტრზე მიკუთვნებული ტექსტებისათვის დამახასიათებელი ფუნქციონალურად განპირობებული თვისებების აღწერა, მეტყველების პროსოდიული, სემანტიკური და კომუნიკაციურ-პრაგმატული ასპექტების ერთიანობაში. ჩატარებული გამოკვლევა მოწმობს, რომ უცხოენოვანი (ჩვენს შემთხვევაში ინგლისური) პრესა ფლობს მნიშვნელოვან მეცნიერულ-გამოკვლევით პოტენციალს. ეს მასალები საშუალებას გვაძლევს გამოვამჟღავნოთ სხვადასხვა დონის ერთეულების (მთლიანობით და ურთიერთკავშირით) რეალიზაციის ფუნქციონალურად-განპირობებული განსაკუთრებულობანი, გამოვავლინოთ კომუნიკაციური სტრატეგიები და სამეტყველო ტაქტიკა, რომელიც შერჩეულია გადმოცემისა და ზემოქმედების ფუნქციის რეალიზაციისათვის.

საზოგადოების განვითარების გლობალიზაციის პროცესში უცხოური ენის ცოდნა ადამიანის პრაქტიკული და ინტელექტუალური მოღვაწეობის აუცილებლობაა. საგანი – "პრესა" ასწავლის სტუდენტებს ინგლისური ენის პრაქტიკულ ფლობას, გამოუმუშავებს ენობრივ და კომუნიკაციურ კომპეტენციას, ხელს უწყობს კულტურათა შორის ურთიერთობის უნარის ფორმირებას. ინტერესს იწვევს ტექსტის ფუნქციონალურ-პროსოდიული თვისებები ინგლისური ენის სწავლებისას საგნის - "პრესა" ფარგლებში. გამოკვლევის მიზანს წარმოადგენს ინგლისურენოვანი პრესის ფილოლოგიური თემატიკის რეგისტრის ტექსტებისათვის დამახასიათებელი ფუნქციონალურად განპირობებული თვისებების აღწერა, მეტყველების პროსოდიული, სემანტიკური და კომუნიკაციურ-პრაგმატული ასპექტების ერთიანობაში.

ტექსტური პროსოდიის შესწავლისადმი ფუნქციონალურ-სემანტიკურ მიდგომას, მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს თანამედროვე ანგლისტიკაში, სადაც განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა ენის ამა თუ იმ ფუნქციონალურ-სტილური სახესხვაობის დამახასიათებელი ფორმალური ნიშნების თანაფარდობას, სამეტყველო ნაწარმოების ლინგვისტურ შინაარსთან და მიზნობრივ მიმართულებასთან. ტექსტის პროსოდიის, სემანტიკისა და პრაგმატიკის ურთიერთ ზემოქმედების რთული ხასიათი განსაზღვრავს იმ ფაქტს, რომ ფორმალური, შინაარსობრივი და პრაგმატული ასპექტების ერთიანობაში მეტყველების გამოკვლევის მეთოდოლოგია საჭიროებს

შემდგომ დამუშავებას. განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს სამეტყველო ნაწარმოებებს, რომლებიც ხასიათდებიან ენის სამი ფუნქციის მჭიდრო გადახლართვით—ურთიერთობა, გადმოცემა (შეტყობინება) და ზემოქმედება. ასეთი სახის მასალებს მიეკუთვნებიან ტექსტები, რომლებიც რეალიზდებიან მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებით. ლინგვისტა ყურადღებას იპყრობს ტექსტები ნათლად გამოხატული იდეოლოგიური მიმართულებით, ან პიროვნების რეალიზაციის სოციალურ-საყოფაცხოვრებო სფეროსთან დაკავშირებული მასალები. ნაკლებად არის გამოკვლეული შემეცნებით-საგანმანათლებლო ფუნქციის მარეალიზირებელი მასალები, რომლებიც იწვევენ ინტერესს სამეტყველო ზემოქმედების საშუალებების გამომჟღავნებისა და ფუნქციონალურ-სტილისტიკური განსაკუთრებულობების გამოვლენის კუთხით. განსაზღვრული სოციალური შეკვეთის შესრულების მიზნით შექმნილი და პრესის შემეცნებით-საგანმანათლებლო ხასიათის ტექსტების მეშვეობით რეალიზებული, წარმოადგენენ ყურადღებით გააზრებულ ვერბალური და არავერბალური საშუალებების შერჩევის შედეგს, რაც უზრუნველყოფს მათ მნიშვნელობას ლინგვოდიდაქტიკური და პრაგმატინგვისტური მიზნებისათვის.

გამოკვლევის აქტუალობას განაპირობებს: 1. მეტყველების ფუნქციონალურად განპირობებული თვისებების შესწავლის დარგში მარ კარგავს მნიშვნელობას საკითხი – ტექსტის ფორმალური, შინაარსობრივი და პრაგმატული ასპექტების ინტეგრაციაზე მიმართული გამოკვლევები; 2. პრესის ენის სპეციფიკასთან დაკავშირებულ გამოკვლევებში არასაკმარისი ყურადღება ეთმობა შემეცნებით - საგანმანათლებლო ხასიათის მასალებს. 3. ფილოლოგიური პრობლემატიკის ტექსტების გამოკვლევას აქვს ლინგვოდიდაქტიკური და პრაგმატინგვისტური მნიშვნელოვნობა.

გამოკვლევის ობიექტს წარმოადგენს ფილოლოგიური თემატიკის ინგლისურენოვანი ტექსტების სინტაგმატიკა. გამოკვლევის საგანია ტექსტებში სინტაგმების სინტაქსურ-პროსოდიული, ლექსიკო-ფონეტიკური და ფუნქციონალურ-პრაგმატული თვისებები. გამოკვლევის ამოცანები მდგომარეობს შემდეგში:

- განვაზოგადოთ ინგლისურენოვანი ტექსტების ფუნქციონალურ-პროსოდიულ თვისებებზე მიძღვნილი ლიტერატურა, ობიექტის შესახებ მონაცემების, გამოკვლევების საგნისა და მეთოდების სისტემატიზაციის მიზნით.

- დავასაბუთოთ გამოკვლევის შერჩეული მეთოდების შესაბამისობა ტექსტის ფუნქციონალურ-პრაგმატული თვისებების აღწერის ამოცანასთან.

- გამოვალინოთ ტექსტების ინვარიანტული და ვარიანტული თვისებები მათი ფორმალურ-გრამატიკული და სინტაქსურ-პროსოდიული ორგანიზაციის დონეზე.

- განვიხილოთ ტექსტების მეტაკომუნიკაციური და მეტაენობრივი ერთეულები ფორმალური და შინაარსობრივი ასპექტების ერთიანობაში.

- გამოვაქვით ტექსტის სინტაგმატიკასა და მკითხველთა კომუნიკაციურ როლებს შორის ურთიერთზემოქმედების თვისება.

გამოკვლევის განსაკუთრებულობას წარმოადგენს მცდელობა, განვიხილოთ მასობრივი ინფორმაციის ინგლისურენოვანი ტექსტები ფორმალურ-გრამატიკული, პროსოდიულ-სინტაქსური და ფუნქციონალურ-პრაგმატული ასპექტების ერთიანობაში. შემუშავებული დებულებანი ავსებენ ინგლისურენოვანი მედიატექსტების ჟანრობრივი თავისებურებების სურათს და შეაქვთ განსაზღვრული წვლილი ინგლისური მეტყველების სინტაქსის თეორიაში—სემიოტიკური ტექსტოლოგია, ინტონაციური სტილისტიკა. ინგლისურენოვანი პრესის რეგისტრზე მიკუთვნებული ტექსტების გამოვლენილი თვისებები შესაძლებელია გამოვიყენოთ ლინგვოდიდაქტიკურად ორიენტირებული მასალების შექმნისას და ხელი

შეუწყობთ კომუნიკაციური უნარებისა და სამეტყველო ჩვევების ფორმირების ოპტიმიზაციას ინგლისური ენის სწავლების პროცესში.

გამოკვლევის მასალების სახით გამოყენებულია ფართო მასებზე ორიენტირებული გახეთები და ჟურნალები. მედიატექსტების ღირებულებას განსაზღვრავს ის, რომ ისინი არა მარტო უზრუნველყოფენ მკითხველს ცნობებით მოცემული ენობრივი სისტემის დამახასიათებელი კანონზომიერებების შესახებ, არამედ შეიცავენ ქვეყანათმცოდნეობის, ისტორიული, კულტურული ინფორმაციის დიდ მოცულობას. განასხვავებენ რა თემატიკაში იდეურ შინაარსს, კომპოზიციას, მკითხველთა კომუნიკაციურ სტრატეგიებს და სამეტყველო ტაქტიკას, უზრუნველყოფენ შერჩეულ რეგისტრში ინვარიანტული და ვარიანტული თვისებების გამომჟღავნების შესაძლებლობას.

გამოვეფოფთ შემდეგ დებულებებს:

1. პროსოდიული საშუალებები, ასახავენ რა სამეტყველო ურთიერთობის ექსტრალინგვისტურ ფონს და მის მონაწილეთა კომუნიკაციურ როლს, თამაშობენ მნიშვნელოვან როლს მედიატექსტის ინტელექტუალური შინაარსის გადმოცემაში და აუდიტორიაზე ესთეტიკური და იდეურ-ეთიკური ზემოქმედების რეალიზაციაში.

2. ფილოლოგიური თემატიკის მედიატექსტები შეიცავენ გამოხატვის გეგმის რიგ ინვარიანტულ ნიშნებს, რომლებიც ვლინდებიან ტექსტის სინტაგმატიკისა და სინტაქსის თანაფარდობითობის თვისებაში, კონტაქტის დამყარებაზე, სუბიექტური მოდალობის გამოხატვაზე და მეტაენობრივი ფუნქციის რეალიზაციაზე მიმართული პროსოდიული ენობრივი საშუალებების შემადგენლობაზე.

3. შემეცნებით-საგანმანათლებლო ხასიათის რეგისტრზე მიკუთვნებული ტექსტები, აღმოაჩენენ ტენდენციას, შინაარსსა და მათი პროსოდიული გამოხატვისას ერთმნიშვნელოვნურ ურთიერთობას შორის სინტაქსური კავშირის შესახებ

4. განხილულ რეგისტრში სუბიექტური მოდალობის გამოხატვის უნივერსალურ საშუალებებს წარმოადგენენ პირველი პირის (მასწავლებლის-ტექსტის წამკითხველის) დეიქსისის ფორმები, ექსპრესიულობის კატეგორიის მარკირებული ფორმები, მოდალური ზმნები, ადვერბალური და ადიექტური ფორმები, რომლებიც იღებენ მეტყველებაში პროსოდიულად გამოყოფის მნიშვნელოვან ხარისხს.

ენათმეცნიერებას აქვს ტექსტების შესწავლის მდიდარი ისტორია. მკვლევართა ყურადღებას, უწინარეს ყოვლისა, იქცევდნენ სტილები, რომლებიც შედარებით სრულად უკეთებენ რეალიზაციას ენის ძირითად ფუნქციებს—გადმოცემა, ზემოქმედება, ურთიერთობა, რაც განხილულია სხვადასხვა ჟანრისა და სახეების მასალებზე. პროსოდიის როლი არ შემოიფარგლება ინტელექტუალური ინფორმაციის გადმოცემით, მეტყველების სეგმენტსზედა ნიშნები ასრულებენ ძირითად დატვირთვას აუდიტორიაზე ზემოქმედების მოხდენაში.

გამოკვლევის ობიექტად შერჩეულია: 1) ტექსტის შემადგენელი დამოუკიდებელი ენობრივი და სამეტყველო ერთეულების პროსოდიული ნიშნები; 2) პროსოდიული ნიშნები, როგორც დეიქსიკური ან სინტაქსური ერთეულების გამოხატვის გეგმა. ამ

შემთხვევაში ხშირად განხილვის ობიექტად ხდება ზედაფრაზული ერთიანობა, რაც სრულად გამართლებულია მისი ფუნქციონალური მნიშვნელოვნობით ტექსტი-შეტყობინებისათვის.

ტექსტური პროსოდიის ფუნქციონალურად-განპირობებული თვისებების გამომჟღავნებაში მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს შეპირისპირებულ მიდგომას, სადაც ძირითად ოპოზიციებს წარმოადგენენ: მხატვრული მეტყველება/მეცნიერული მეტყველება, სპონტანური/წაკითხული ტექსტები. საკმაოდაა გამოხატული ინტერესი ტექსტების პროსოდიული ორგანიზაციისადმი თანამედროვე მასობრივი ინფორმაციის ენაში, სადაც პირველ პლანში გამოდიან ზემოქმედების

ფუნქციის რეალიზაციის საშუალებანი (ტ. ანიხოვსკაია, ო. როდიონოვა). ტექსტების ფუნქციონალური სპეციფიკის გამამუდავებელი ინვარიანტული და ვარიანტული თვისებების გამოვლენა მიმდინარეობს შემდეგი მიმართულებით. ინტონაციური სტილისტიკა ყურადღებას აკონცენტრირებს პროსოდიული ნიშნების რეალიზაციის განსაკუთრებულობებზე-ტონზე და პაუზაციაზე. სემიოტიკური ტექსტოლოგია განიხილავს ტექსტს მისი ფორმალური ორგანიზაციისა და სამეტყველო ნაწარმოების განსაზღვრული ფუნქციონალური მიმართულებით მაკონსტრუქტურ-რეგული კომპონენტების შედგენილობის მთლიანობაში. ლექსიკურ-ფონეტიკური მიდგომა ვარაუდობს ანალიზს სემანტიკური, ლექსიკოგრამატიკული, ან ფუნქციონალური კრიტერიუმების საფუძველზე. ზემოქმედების ფუნქციის მარეალიზირებელი ფუნქციონალური სტილების ანალიზისას, განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა ლექსიკო-ფონეტიკურ მხარეს. გამოკვლევებში სადაც პროსოდიას განიხილავენ სემანტიკასთან და ნომინაციური და კომუნიკაციური ერთეულების ფუნქციებთან კავშირში, ყურადღების ცენტრში, წესისამებრ, ხვდებიან ინფორმაციულად დატვირთული, ტექსტის ფუნქციონალურად მნიშვნელოვანი კომპონენტები-ზედაფრაზული ერთიანობა და ბირთვული სიტყვები, განსაზღვრული როგორც ინფორმები. მნიშვნელოვანი ყურადღება ეთმობა გამეორებას პროსოდია გამოდის, როგორც ტექსტის ცალკეული კომპონენტების ფუნქციონალური თვისებების განსხვავების ობიექტირების მნიშვნელოვანი საშუალება. ეს ფაქტი და აგრეთვე ამა თუ იმ ფუნქციის გამოხატვის სხვადასხვა ხარისხი განსაზღვრავენ მეტყველების ფუნქციონალურ-პროსოდიული საშუალებების აღწერისადმი კატეგორიული მიდგომის ნაყოფიერებას. მხატვრული ლიტერატურის ნაწარმოების განსაკუთრებულობანი მუდავნდებიან კატეგორიების: ვარიანტულობის, მოდალობის, ვერბალური კონტექსტის შესაბამისობა/შეუსაბამობის, სტილისტიკურად განპირობებულობის ფონზე. კატეგორიული მიდგომა, რომელიც შემუშავებული იქნა მხატვრულ ლიტერატურასთან შეფარდებით, ანალიზის სფეროში ჩაირთავს პროსოდიული პარამეტრების მთელ სპექტრს, ხმის ტემბრალური თვისების ჩართვით და ბაზირდება "სერიოზული-პარადოქსალური ტემბრის" ოპოზიციაზე, რომლის წევრები გამოდიან როგორც გამოხატვის გეგმა, ტექსტი-შეტყობინების და ტექსტი-ზემოქმედების შესაბამისად (მ. ვერბიცკაია, მ. დავიდოვი). ტექსტი-შეტყობინებასთან შეფარდებით მნიშვნელოვანი ხდებიან ვარიანტულობის, ინდივიდუალულობის, კონტაქტის დამყარების კატეგორიები (ე. დოლევცკაია). უნივერსალურ კატეგორიას, რომელიც ერთნაირი ხარისხით გამოიყენება სხვადასხვა ფუნქციონალური ტიპის ტექსტებისათვის, წარმოადგენს ვარიანტულობის კატეგორია.

ტექსტების კონტრასტული შესწავლა, ძირითადად მოიცავს ფუნქციონალურ სტილებს, სადაც რეალიზაციის პლანში აშკარად შეპირისპირებულია ძირითადი ენობრივი ფუნქციები - ურთიერთობა, შეტყობინება, ზემოქმედება. მხატვრული მეტყველების სიჭარბე (ზემოქმედება) შეეპირისპირება ან მეცნიერულს (შეტყობინება), ან სასაუბროს (ურთიერთობა). ძირითადი აქცენტი კეთდება ტექსტური პროსოდიის ინვარიანტული (ინტეგრალური) თვისებების განსაზღვრაზე, ამასთან საკმაოდ ხშირად შეპირისპირება მოიცავს ტექსტებს, რომლებიც წარმოადგენენ სამეტყველო მოღვაწეობის ორი სახის - კითხვის და საუბრის შედეგს. ტექსტის ანალიზის ძირითად ერთეულს წარმოადგენს სინტაგმა - მეტყველების ხაზური რიგის ნაწევრი, რომელიც გამოყოფილია გამო- ნათქვამის ფრაზირების შედეგად. "სინტაგმატიკა განიხილება როგორც ერთიანობა ორი ასპექტისა - მეტყველების წრედში ფონეტიკური, ლექსიკური, სინტაქსური ერთეულების ხაზური თანაფარდობა და მეტყველების დანაწევრება სინტაგმებად რომლებიც წარმოიქმნიებიან გამონათქვამის შინაარსის-განზრახვის ფრაზირების შედეგად"[1:8]. მეტყველების დინამიკაში სინტაქსური შედგენილობა და ხაზური რიგის ელემენტების სინტაქსური ფუნქციები საკმაოდ სრულად აისახებიან პროსოდიული საშუალებებით. "შემეცნებითი-საგანმანათლებლო ფუნქციების რეალიზაციაზე მიმართული ტექსტების

შესწავლის გამოცდილებამ გვიჩვენა, რომ სინტაგმატიკისა და სინტაქსის პოზიციიდან ტექსტის ფრაზირების ანალიზი საშუალებას იძლევა გამჟღავნდეს ტექსტის ფუნქციონალურ-სტილისტიკური თვისებები და მისი იდეურ-ეთიკური შინაარსი" [2].

ენობრივი ფუნქციების რეალიზაციაში პირველ რიგში გამოდიან სინტაგმები, რომლებიც 1) შეიცავენ ნომინატიურ ერთეულებს, რომლებიც გამოიყენებიან ენობრივი მოვლენების ილუსტრაციის მიზნისათვის და გამოდიან მეტყველებაში როგორც ემიური ერთეულები (So, you see, 'to trade' came to mean exactly the same as 'to shop'); 2) წარმოადგენენ საერთო ლექსიკაზე მიკუთვნებული, ინფორმა-ციულად მნიშვნელოვანი ერთეულების ტავტოლოგიას (Every factor tends to stability, to lack of change in a language). პროსოდიას საშუალებას იძლევა დიფერენცირებული იქნას მეტაენობრივი ფუნქციების გამოვლენები ექვივალენტური სინტაგმების მდგომარეობასთან, რომლებიც რეალიზდებიან მიზნებისათვის: ა) კონტრასტიური ნიშნის კონდენსაცია (ემოტიური ფუნქცია) და ბ) ხეზიტაციის რიტორიკული ეფექტის შესაქმნე-ლად (ფატიკური ფუნქცია). გამოვლენილი იქნა ფაქტორები, რომლებიც განსაზღვრავენ განსხვავებას მეტყველების სინტაგმურ ორგანიზაციასა და სინტაქსური დიერემიკის ნორმებს შორის: ერთეულის სინტაქსურად დაქვემდებარებული თვისება შერწყმული მის უმნიშვნელო ინფორმაციულ მნიშვნელობასთან; სურვილი უზრუნველყოს წინადადების რემატიკული ნაწილის წონითობა; სიტყვის შესუსტებული ლექსიკური მნიშვნელობა, რომელიც წინადადებაში გამოდის როგორც ფორმალური ქვემდებარე და სიტყვის გამოყოფა ლოგიკური ზესინტაქსური საშუალებებით. ახალ ფაქტორთა რიგს მიეკუთვნება სტრუქტურულად და ლექსიკურად იგივერი სინტაგმების პარალელიზმი, რეფერენტის მეორადი ნომინაცია, წინადადებაში პრედიკატიული ერთეულების შეტანა მეტაენობრივი ფუნქციის რეალიზაციის მიზნით და ის, რომ სიტყვებს გააჩნიათ ინჰერენტული და ადჰერენტული კონტრასტები.

მკითხველთა გამონათქვამებში სინტაგმატიკასა და სინტაქსის შორის თანაფარ-დობის თვისების გაანალიზებით, ჩვენ მივედით დასკვნამდე, რომ ფრაზირება განისა-ზღვრება ფაქტორების კომპლექსით, რომლებიც შესაძლებელია განისაზღვროს როგორც: 1. ლექსიკო-ფრაზეოლოგიური (სიტყვის სემანტიკის შესუსტება, კონტრასტიუ-რობა); 2. კომუნიკაციურ-დინამიკური (რემატიული კომპონენტის გამოყოფა, წინადად-ბის კომპონენტის სინტაქსურად დაქვემდებარებული თვისება, რთული სინტაქსური სტრუქტურის პრედიკატიულ სინტაგმად რეალიზაცია); 3) რიტორიკული (ხეზიტაცია); 4) რიტმიული (სიტყვათშეთანხმებების პარალელიზმი, რიტმიული ბალანსირება); 5) მეტაენობრივი (ემიური ერთეულის ან ტერმინის ცალკეულ სინტაგმად გამოყოფა, სინტაქსური პროსოდიის ნიშნების ნეიტრალიზაცია ილუსტრირებულ კომპონენტში, რეფერენტის განმეორებადი ნომინაცია).

სამეტყველო რეგისტრის სპეციფიკა მედიატექსტების კითხვისას მდგომარეობს გადმოცემისა და ზემოქმედების ფუნქციების მჭიდრო ურთიერთკავშირში ამიტომ, ამ ტექსტებთან დამოკიდებულებაში მნიშვნელოვანია ყველა ის კატეგორიები, რომლებიც ადრე იქნენ გამოვლენილნი როგორც ტექსტი-შეტყობინებასთან, ასევე ტექსტი-ზემოქმედებასთან: ვარიაციულობა, ინდივიდუალურობა, კონტაქტის დამყარება, მოდალურობა, ვერბალური კონტექსტისადმი შესაბამისობა/შეუსაბამობა, სტილისტიკური განპირობებულობა. მასალების ანალიზი მოწმობს მასზე, რომ მასალების აღწერა ემოტიური, მეტაენობრივი, დამარწმუნებელი, რეფერენტული, ესთეტიკური ფუნქციის ტერმინებში, წარმოგვიდგენს სირთულეებს იმ მხრივ, რომ ამ ფუნქციების მარეალიზირებელი ერთეულების გამოვლენა მჭიდრო ურთიერთ გადახლართვიდან გამომდინარე, ხშირ შემთხვევაში შეუძლებელი ხდება. მათი განცალკავების სირთულე იზრდება ტექსტის კომპოზიციური სტრუქტურის გართულებისას, მკითხველთა რაოდენობის გაზრდისას და გამართობი ფუნქციის გაძლიერებისას.

ჩატარებული გამოკვლევა მოწმობს, რომ უცხოენოვანი (ჩვენს შემთხვევაში ინგლისური) პრესა ფლობს მნიშვნელოვან მეცნიერულ-გამოკვლევით პოტენციალს. ეს მასალები საშუალებას გვაძლევს გამოვამყდაროთ სხვადასხვა დონის ერთეულების (მთლიანობით და ურთიერთკავშირით) რეალიზაციის ფუნქციონალურად განპირობებული განსაკუთრებულობანი, გამოვავლინოთ კომუნიკაციური სტრატეგიები და გადმოცემისა და ზემოქმედების ფუნქციის რეალიზაციისათვის შერჩეული სამეტყველო ტაქტიკა, დემონსტრირება გავუკეთოთ ამორჩეული ენობრივი ერთეულების დამოუკიდებლობას ტექსტის იდეური შინაარსისგან.

პრესის მნიშვნელოვნობა მდგომარეობს მასში, რომ მედიატექსტების მასალები შეიცავენ მნიშვნელოვან ინფორმაციას ლინგვისტური, ლინგვოკულტურული და ლინგვოქვეყანათმცოდნეობის კუთხით. იგი ეფექტურია ენის სხვადასხვა ფუნქციონალურ-სტილური სახესხვაობების დემონსტრაციისათვის და მათ შორის უცხოურ ენაზე მეტყველების კულტურის ფორმირებისათვის. საგნის- "პრესა" სწავლებისას მასწავლებელს ეძლევა შესაძლებლობა წარმოაჩინოს ენის თეორიის საკმაოდ რთული საკითხები მეცადინეობის ფორმაში.

ლიტერატურა:

1. Морозова А.Н. Синтагматика и синтаксис английской речи. Самара, СГПУ, 2007.
2. Ташкина Т.А. Научные чтения студентов и аспирантов. Тольятти 2005.
3. Яров Г. П. Просодия и прагматика служебных слов в регистре лингвистической дискуссии. Вестник Сам. ГУ, серия, №5/1(45) Самара, 2006.
4. Teun A. van Dijk. News analysis: Case studies of international and national news in the press. – Hillsdale (N.J.) Erlbaum.- 1988

Тамара Гваладзе

Функционально-просодические характеристики текста в рамках предмета «пресса»

Р е з ю м е

Целью исследования является описание функционально обусловленных характеристик текстов, принадлежащих регистру англоязычной прессы по филологической тематике, в единстве просодического, семантического, и коммуникативно-прагматического аспектов речи. Проведенное исследование свидетельствует о том, что иноязычная (в нашем случае – англоязычная) пресса обладает значительным научно-исследовательским потенциалом. Этот материал позволяет раскрыть функционально-обусловленные особенности реализации языковых единиц разных уровней в их единстве и взаимосвязи; выявить коммуникативные стратегии и речевые тактики, избираемые читателем для реализации функций сообщения и воздействия; продемонстрировать зависимость избираемых языковых средств от идейного содержания текста. Материал медиатекстов содержит важную информацию лингвистического, лингвокультурологического и лингвострановедческого планов. Он эффективен для демонстрации разных функционально-стилевых разновидностей языка и формирования культуры речи на иностранном языке, в том числе. При обучении предмета «пресса» учителю становится возможным преподнести достаточно сложные вопросы теории языка в занимательной форме.

Tamar Tvaladze**Functional-prosodic features of the text while studying "press"**

Abstract

The aim of the article is to describe the functional characteristics of philological topics of the English-language press in the unity of prosodic, semantic, communicative and pragmatic aspects of speech. This study suggests that foreign language (in our case - English) press has significant research potential. The article highlights that these materials give us opportunity to reveal the functional peculiarities of the linguistic units at the different levels, to identify the communicative strategies and the verbal tactics that are chosen for informational and influential functions and to demonstrate the independence of the chosen linguistic units. The article emphasizes that press materials contain important information about linguistics and culture. It is effective to demonstrate the different functional and stylistic variety of the language and to form a "foreign language speaking culture". When teaching the subject "press" the teacher has an opportunity to represent quite complex issues of the language theory in an interesting way.

რეცენზენტი: პროფესორი მანანა ღარიბაშვილი

კალამბური ქართულ და ინგლისურენოვან რექლამაში

სარეკლამო განცხადებებში კონცეპტუალური (ფრეიმული) სტრუქტურების ობიექტივირება სამეტყველო სიტუაციაში მასტიმულირებელ სარეკლამო ფუნქციას ასრულებს და აღძრავს სასურველ პერლოკუციურ ეფექტს (არწმუნებს მეიდველს პროდუქციის შეძენაში). მასკულტურის ამ ყველაზე ჭრელ სფეროში მსგავს ენობრივ ექსპერიმენტთა მიზანი, უპირველეს ყოვლისა, რეციპიენტის გაოცება და დაქვემდებარებული ფუნქციის შესრულების ნაცვლად, თავისთავადი ღირებულების შექმნაა. ეს კი სცილდება რეკლამის უტილიტარულობის ფარგლებს, რაც ფორმულის სახით აქვს ჩამოყალიბებული უმბერტო ეკოს: „რეკლამისათვის ძალაში რჩება ბაროკოული პოეტიკის ნორმა, რომლის მიხედვითაც, „პოეტის მიზანი - ესაა საოცრების შექმნა“.

რეკლამას, როგორც მასკულტურის ერთერთ უმნიშვნელოვანეს ელემენტს, თანამედროვე მსოფლიოს ცხოვრებაში განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს.

რეკლამაში განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია გამომსახველობითი ეფექტურობა. აქ კი, ვიზუალური კოდის პრიმატულობის გვერდით, სიტყვიერი მასალის ლაკონიურობა იგულისხმება.

გარდა ამ მახასიათებლებისა, არის კიდევ ერთი საინტერესო მომენტი: სიტყვათათამაში რეკლამაში. ამ დროს მთელი ყურადღება გადატანილია სწორედ ვერბალური კოდის პოლისემანტიკურობაზე და ფაქტობრივად, მინიმუმამდეა დაყვანილი ვიზუალური კოდის ინფორმაციულობის ხარისხი.

სიტყვათათამაშის ერთ-ერთი ყველაზე პოპულარული სახეა ომონიმის პრინციპზე დამყარებული კალამბური (იგივე ზმა). კალამბური ერთგვარი თავსატეხია და შესაბამისად, მისი დეკოდირებაც რეციპიენტისთვის ესთეტიკურ სიამოვნებას (ამოცნობის სიხარულს) უკავშირდება (შემეცნების პროცესში გაოცებისა და სიხარულის მნიშვნელობას ჯერ კიდევ არისტოტელე აღნიშნავს; ხოლო საკუთრივ კალამბურზე, როგორც მახვილგონვრულობის საოცარ ნიმუშზე, პირველ თეორიულ ნააზრევს ვხვდებით შუა საუკუნეების ერთერთი დიდი მოაზროვნის - ემანუელე ტეზაუროს (1591- 1675) უმნიშვნელოვანეს ნაშრომში „არისტოტელეს ჭოგრიტი“, რომელიც ბაროკოს ესთეტიკის სახელმძღვანელო ტრაქტატია).

ქართულენოვან რეკლამებში, როგორც წესი, მარტივი სახის სიტყვათათამაშებს ვხვდებით (საინტერესოა, რომ ამ მხრივ განსაკუთრებით საკვები პროდუქტების რეკლამები გამოირჩევა):

„განხორციელებული“ [ოცნება] - ხორცპროდუქტების მწარმოებელი ფირმის ე.წ. სლოგანი; ჩაიფიქრე; განიქარვე (ქართული ლუდის რეკლამა)...

პრაგმატულად დაგეგმილი კონტექსტური გათამაშება შესაძლოა რეკლამის ეფექტურობის საფუძვლად იქცეს. მეტყველების ორაზროვნების ფიგურას, რომელიც მრავალმნიშვნელოვან ან ანონიმურ სიტყვათა კონტექსტუალურ გათამაშებაში მდგომარეობს, დილოგია ეწოდება. დილოგიის გამოყენება გულისხმობს კონტექსტში გამოყენებულ ლექსიკურ ერთეულთა სხვადასხვაგვარი ახსნის შესაძლებლობას. მაგალითად: " Put it out before it Put you out" - გადააგდე ის მანამ, სანამ ის გადაგაგდებს, ესე იგი სანამ სიგარეტი არ მოგკლავს, არ გაგანადგურებს (ის – ამ შემთხვევაში სიგარეტი იგულისხმება–www.msn/ads.com) და მეორე მაგალითი "Grand Casino Intourist"- " The die is cast. Our Grand Casino is awaiting you..." ნაგულისხმევია: „გადაწყდა ბედი. ჩვენი რანდ ჩასინო გელით...“ მაგრამ შესაძლოა და მოსალოდნელიც, რომ ეს რეკლამა გაგებულ იქნეს შემდეგნაირად – „ სიკვდილი გასროლაა (წილი ნაყარია). ჩვენი რანდ ჩასინო გელით“, ანუ სასიკვდილოდ გეპატიჟებათ ან გელით. ეს რეკლამა ასევე იდიომატურად არის, ხოლო სიტყვების პირდაპირი და გადატანითი მნიშვნელობების თამაში დილოგიას ბუკვალობასთან აახლოებს. საუბარია შემთხვევებზე, როდესაც ფრაზოლოგიური ერთეული გამონათქვამში თავისი ბუკვალური მნიშვნელობით გამოიყენება.

გვხვდება სრულიად განსაკუთრებული შემთხვევებიც: პოლისემანტიკურ სიტყვათა შედგენა არა ერთი ენის ფარგლებში, არამედ რამდენიმე ენის ლექსემათა შეერთებით, რომლის დროსაც სიტყვის მნიშვნელობა ორგვარად გადმოიცემა ისე, რომ შენარჩუნებულია აღსანიშნის ერთადერთობა. გთავაზობთ რეკლამის სხვადასხვა სფეროდან აღებულ რამდენიმე მაგალითს:

რამდენიმე წლის წინ რუსთაველის კინო-თეატრში გავიდა უცხოური მხატვრული ფილმი, რომლის სახელწოდებაც აფიშაზე ასეთი სახით წარუდგინეს მაყურებელს: „სიახლოვე“. ფილმის სათაურის ამგვარი ფორმულირებით უკვე გამოკვეთილი იყო მისი სასიყვარულო ხასიათი. საინტერესოა, რომ მაყურებელთა აბსოლუტური უმრავლესობა მოცემულ სიტყვას (თავისი უცხოენოვანი ფრაგმენტის ჩათვლით) კითხულობდა ქართული ენის პრინციპით: პირდაპირ, ე.წ. „ბუკვალურად“ (ანუ - ლოვე და არა - "ლაჲ" - love [LIV], ინგლისური ტრანსკრიფციით).

ორიოდე წლის წინ ქართული ტელეარხებით აჩვენებდნენ საყოფაცხოვრებო ტექნიკის მწარმოებელი ფირმის რეკლამას. სარეკლამო კამპანია ორ ეტაპად წარიმართა (და ეს წარმატებული სტრატეგიული ნაბიჯი აღმოჩნდა): თავდაპირველად ეკრანზე ლათინური ასოებით იწერებოდა სიტყვა IDROWE (გამორიცხული იყო ვიზუალური კოდი, მთელი დატვირთვა ტექსტზე „მოდიოდა“), რომელსაც ქართულენოვანი მაყურებელი, ბუნებრივია, კითხულობდა ქართულად (იდროვე - არ იჩქაროს მნიშვნელობით); მეორე ეტაპზე (გარკვეული ინტერვალის შემდეგ) ეკრანზე გამოჩნდა იგივე სიტყვა, ამჯერად კი შებრუნებული წყობით AWORD (ინგლისურად - დაჯილდოება). ეს იყო ფირმის სახელი.

ფიჭური კავშირგაბმულობის კომპანია „ჯეოსელმა“ რამდენიმე წლის წინ თავის აბონენტებს შესთავაზა მომსახურების ახალი სერვისი, რომლის სარეკლამო ტექსტშიც ორმაგი კალამბური იყო წარმოდგენილი: „ამ 2 ბარათით“ თქვენ შეგიძლიათ... „ამ 2“ (შეერთებულად - ამორი) რაოდენობრივი მოცემულობის გარდა, აღნიშნავს გრძნობას (ამორ - სიყვარული). ეს კი, სერვისის ხასიათიდან გამომდინარე (შეთავაზება ეხებოდა შეყვარებულ წყვილებს), მთავარი მომენტი იყო (აღსანიშნავია, რომ „ჯეოსელი“ განსაკუთრებით ხშირად მიმართავს სიტყვათთამაშს. უკანასკნელ ხანებში კი კომპანიამ ამ მეთოდით სარეკლამო რგოლების მთელი ციკლი შექმნა - „ზუმი/ზუმერანგი; განზუმილების“ სახით).

ფიჭური კავშირგაბმულობის კომპანია „ჯეოსელმა“ არც ისე დიდი ხნის წინ თავის აბონენტებს შესთავაზა მომსახურების კიდევ ერთი ახალი ტარიფი – 1-იანი სლოგანით: "გაქანდი" (ანუ გაწვევიანდი).

ტელეარხ „იმედზე“ სულ ცოტა ხნის წინ გადიოდა მრავალმხრივ საინტერესო პროექტი, სახელწოდებით „ჩვენი საქართველო“. სათაური ამსახით იყო წარმოდგენილი - „საქართველო“ (და იგი, შესაბამისად, გამოხატავდა პროექტის მთავარ მიმართულებასაც - Art: ხელოვნება). მსგავს სტრუქტურულ მოდელზეა აგებული სარეკლამო სფეროს გარეთდადასტურებული კიდევ ორი ლექსიკური ერთეული, რომლებიც ჩვენი (და არა მხოლოდ ჩვენი) საზოგადოებისთვის მეტად მნიშვნელოვან და აქტუალურ პრობლემებს ეხმიანება. მათგან პირველი ნარკომანიის წინააღმდეგ მიმართული კამპანიის ნაწილია, მეორე კი - საქართველოს საშინაო საქმეებში რუსეთის ჩარევის წინააღმდეგ მიმართული საპროტესტო აქციებისა. უფრო კონკრეტულად:

თბილისში, მიხეილ ჯავახიშვილის ქუჩის კედელზე, ასეთი წარწერაა: „ნარკომანია“. ეს ლექსიკური ერთეული ზემოაღნიშნული „საქართველოს“ მოდელზეა აგებული, მაგრამ, მისგან განსხვავებით, არ წარმოადგენს საკუთრივ ქართულ ტერმინს. მოცემული სიტყვის შუაში ინგლისური **off**-ის ჩასმით (**off**- გამორთვა) იკვეთება გზავნილის ადრესანტის პოზიცია - უარი ეთქვას ნარკომანიას.

აღსანიშნავია, რომ მოვლენის მიმართ თავისი უარყოფითი დამოკიდებულება ექსპერიმენტატორმა გამოხატა, თუ შეიძლება ითქვას, მინიმალური დანახარჯით (მას არ დასჭირვებია სხვა, დამატებითი სიტყვა საიმისოდ, რომ აზრი დასრულებული სახით გამოეთქვა და მთელი სისრულით გამოიყენა თავის ხელთ არსებული ვერბალური თუ გრაფიკული რესურსი). მან შეადგინა ორი ენის ლექსიკურ ერთეულთა გონებამახვილური კომბინაცია, ააგო რა ტექსტი პრინციპზე - ებრძოლე მტერს მისივე იარაღით. ამგვარად, ექსპერიმენტის ეფექტი მიღწეულია სიტყვის თვითლიკვიდაციის, საკუთარი თავის ბოლომდე უარყოფის საინტერესო პოტენციალის გამოვლინებით.

ენერგეტიკული სასმელის Powerthirst -ის რეკლამა, რომელიც Youtube - ის ჰიტად იქცა, გამოირჩევა ორიგინალური ინგლისური კალამბურით: „ Hey! Do yo want to feel so energetic?! Try Powerthirst, Gratuitous amounts of energy, it’s flavour is like chocolate – "Shokolate" it is shock on an electrical storm! ...You want Strawberry?! – How about "Rawberry"(Robbery)?! Energy for Men – "Menergy"! ... [<https://www.youtube.com/watch?v=qRuNxHqwazs>]

„I'm reading a book about anti-gravity. It's impossible to put down". (მე ვკითხულობ წიგნს მიზიდულობის კანონის წინააღმდეგ. შეუძლებელია მისი დადება).

მოგესხენებათ, რომ "can" ქართულად არის თუნუქის ქილა.
 პანდა რასიზმის წინააღმდეგ.
 დავემზვიდობოთ მიდლტონების დინასტიას /ან ფერთა საშუალო ტონებს.

რამდენიმე წლის წინ, როცა განსაკუთრებით აქტუალური იყო აფსახეთში, საქართველოს ოკუპირებულ ნაწილში, „რუს მშვიდობისმყოფელთა“ (ე.წ. „ცისფერჩაფხუტიანთა“) ყოფნის პრობლემა, თბილისში, რუსეთის ფედერაციის საელჩოს წინ, გამართულ საპროტესტო აქციებზე ოკუპანტთა სტატუსი - миротворцы - „პლაკატებზე“ ამგვარი სახით იყო წარმოდგენილი - миротвар цы.

გვიქრობ, დამოწმებულ მაგალითთაგან ეს უკანასკნელი განსაკუთრებულად საინტერესო შემთხვევაა თუნდაც იმ თვალსაზრისით, რომ ექსპერიმენტი პოლიტიკურ საკითხს ეხება და რაც მთავარია, ამ პრობლემისადმი ქართული საზოგადოების დამოკიდებულებას

გამოხატავს. ამგვარი ფორმულირებით სიტყვის მნიშვნელობა რადიკალურად იცვლება და მშვიდობისმყოფელობა ომისმყოფელობად (ინგლ. war - ომი) იქცევა. ასევე, მოცემულ შემთხვევაში, ლექსმა წარმოადგენს რუსულ-ინგლისურსიტყვათა ნაზავს, რომლის აზრობრივი ცენტრიც ფორმობრივ ცენტრს ემთხვევა: რუსული სიტყვის მნიშვნელობაში დისონანსი შეაქვს მთავარი კოდის ფუნქციით წარმოდგენილ ინგლისურ სიტყვას, რომელიც აბსოლუტურად უპირისპირდება მას.

რა დასკვნის გამოტანის საშუალებას იძლევა დასახელებულ მაგალითთა ანალიზი?

უპირველეს ყოვლისა, უნდა აღინიშნოს, რომ არც ერთი მათგანი (გარდა „ჯეოსელის“ სერვისისა), ფაქტობრივად, არ არის კონკრეტული ნივთის, გასაყიდი საგნის ტრადიციული რეკლამა (და ეს არაა მოცემულსფეროში უმნიშვნელო გარემოება). შესაბამისად, მოხსნილია რეკლამის ინტენციურობის უტილიტარულობა. მეტიც; შეიძლება ითქვას, რომ ბოლო ორი მაგალითი არსებითად ანტირეკლამაა (ამის კვალობაზე, მისი ინტენციურობაც სხვა განზომილებებისკენ მიმართავს რეციპიენტის ყურადღებას). გარდა ამისა, აღნიშნული ლექსიკური ერთეულები (ნარკომანია და миротворцы) თავისთავად რთული ენობრივი ექსპერიმენტებია, რადგან მკვეთრად გამოხატავენ ადრესანტის პოზიციასაც. ამასთან, მათთან ორენოვნებით უარიყოფა ის, რაც ერთი, საწყისი ენის (პირველ შემთხვევაში, ქართულის, მეორე შემთხვევაში კი - რუსულის) დონეზეა გადმოცემული; შესაბამისად, მეტადაა გამოკვეთილი აზრის გამოთქმა/გაფორმების არაორდინარულობა, რომელსაც უკვე თავისთავადი ღირებულება ენიჭება და აღმქმელზე ესთეტიკურ შთაბეჭდილებას ახდენს თავისი თამაშობრივი ხასიათით.

როგორც აღვნიშნე, ეს არ გახლავთ მარტივი, ერთი ენის ფარგლებში განხორციელებული ექსპერიმენტი. აქ თამაში მოზაიკურობაში გადადის და სულ მცირე ორ ენობრივ სივრცეში ხორციელდება. ამასთან, ვლინდება ინგლისურის, როგორც დომინანტი უცხო ენის, როლის პრიმატულობა. ორენოვნების თვალსაზრისით, აშკარაა ინგლისური ენის პირველობა.

რა სტატუსი შეიძლება მიენიჭოს ამგვარ ლექსიკურ ექსპერიმენტებს? რასთან გვაქვს საქმე ასეთ შემთხვევებში?

ფაქტია, რომ წარმოდგენილ მაგალითებში ერთმანეთს კვეთს ორი ენის ლექსიკური ერთეული. შესაბამისად, ამგვარ ტექსტურ (სრულიად გარკვეული თვალსაზრისით, ინტერტექსტურ) მოდელთა შექმნაში სხვადასხვა ენობრივი მონაცემების ჩართვით გაზიარებულია კულტურული გამოცდილება. ამასთან, განსხვავებულ ვერბალურ ელემენტთა თანაარსებობა მხოლოდ მოზაიკურობის პრინციპზე ვერ დაიყვანება, რადგან მისი, როგორც შეტყობინების, ამოკითხვა გულისხმობს სიტყვის აღქმას ორივე მოცემულობის გააზრებით. გარდა ამისა, უმნიშვნელო არ არის ის ფაქტიც, რომ წარმოდგენილ ექსპერიმენტებში არ გვხვდება სიტყვაზე ძალდატანების შემთხვევები (შესაბამისად, არ ვიღებთ ჰიბრიდს) და სხვადასხვა ენის მონაცემთა მახვილგონივრული კომბინაციით, რაც მთავარია, ლექსიკურ ერთეულთა დაუმახინჯებლად, ვიღებთ ე.წ. „მიქსის“ (ნაზავის) ტიპის ვერბალურ კოდს, რომელიც რეციპიენტს სახალისო თამაშში ითრევს. მიქსის ტიპის ამგვარ ექსპერიმენტთა განსაკუთრებულობა სწორედ ისაა, რომ სხვადასხვა ენის (შესაბამისად, კულტურის) ელემენტთა საშუალებით ერთი აღსანიშნი ორგვარად გამოიხატება ისე, რომ შენარჩუნებულია ცნების ერთიანობა. ესაა ინტერტექსტური მოდელების განსაკუთრებული კომბინაციით შექმნილი ახალი, მულტიენობრივი ერთეული, რომელიც მინიმუმ ორ ФБРЦФ იკითხება. ამის გათვალისწინებით, საქმე გვაქვს არა მხოლოდ მულტიენობრივ, არამედ, ამასთან, ინტერენობრივ (და შესაბამისად, ინტერკულტურულ) მოვლენასთან. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ ქართულ სინამდვილეში მასკულტურის დონეზეც იქმნება „ლინგვისტური საზღვრების“ მოშლისა და გლობალიზაციის საერთო ტენდენციის ამსახველი ენობრივი სურათი.

ლიტერატურა:

1. თოიძე ა. 2013: რეკლამის კომუნიკაციური ფუნქცია და სარეკლამო სლოგანის პარადოქსები (ინგლისური და ქართული ენების ბაზაზე) http://www.bsu.edu.ge/text_files/ge_file_3514_1.pdf
2. სურგულაძე ნ. 2009: სარეკლამო სლოგანის ორაზროვნება, შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის შრომების XIII ტომი, ბათუმი, ISSN 1987-5398, 2009
3. თოიძე ა. 2010: ორაზროვნება სარეკლამო ტექსტებში საქართველოში. ტომი XXXI თბილისი. ISSN 1987 – 6653
4. <https://www.youtube.com/watch?v=qRuNxHqwazs>
5. Culler, J., 1988. On Puns: The Foundation of Letters. Oxford: Basil Blackwell Ltd.
6. Redfern, W., 1982. Puns: More Senses Than One. London: Penguin Books Ltd.
7. Williamson, J., 2004. Decoding Advertisements. London: Marion Boyars Publishing.

Атина Тоидзе

**Калабур в грузинском и английском рекламе
Резюме**

Каламбур общего фигура речи, и это устройство часто используется в рекламе. Как рекламодатели находятся под повышенным давлением, чтобы сделать их продукты выделяются таким образом, чтобы привлечь внимание потенциальных покупателей, за счет использования каламбуров, рекламодатели манипулировать язык так, чтобы дать возможность читателю конкретного объявления, чтобы подольше задержаться над ней, и в конечном счете No. 16 купить продукт. Эта статья покажет, как рекламодатели используют игру слов, чтобы общаться и возможные значения, которые передаются посредством этого использования. Объявления для этой статьи были взяты из языка журналов английском.

В примере для Twix Chocolate (приложение), лозунг "перерыв на от нормы" имеет два уровня смысла. С одной стороны, призывы буквальные уровня на потребителя, чтобы попытаться Twix и оторваться от однообразия других конфет. На другом уровне, хотя, переносное значение относится к ассоциации с лица, привлекаемого Норма (сокращенно Норман) показан в объявлении. Таким образом, объединение с шоколадом и Норм (человек) создает двусмысленность, которая может или не может быть признано в качестве каламбура читателем объявления.

В конечном счете, и, как уже упоминалось в этой статье, каламбур является неотъемлемой частью нашего языка, и она должна быть воспринята как таковой. Рекламодатели видели выгоду от использования каламбуры в своих объявлениях, и это видно из анализа представлены, что они будут продолжать это делать. Хотя скептики продолжают осуждать, каламбуров и считают их как дурной репутацией, каламбур продолжает безраздельно властвует. Уолш (цит Scherzer 1978, стр. 335) ставит это довольно красноречиво, когда он утверждает, что "если каламбурный не существует, человек нужно было бы выдумать его, чтобы сохранить общество от трупного окоченения синтаксиса."

В конечном счете, и, как уже упоминалось в этой статье, каламбур является неотъемлемой частью нашего языка, и она должна быть воспринята как таковой. Рекламодатели видели выгоду от использования каламбуры в своих объявлениях, и это видно из анализа представлены, что они будут продолжать это делать. Хотя скептики продолжают осуждать, каламбуров и считают их как дурной репутацией, каламбур

продолжает безраздельно властвует. Уолш (цит Scherzer 1978, стр. 335) ставит это довольно красноречиво, когда он утверждает, что "если каламбурный не существует, человек нужно было бы выдумать его, чтобы сохранить общество от трупного окоченения синтаксиса."

Atina Toidze

Pun in Georgian and English Advertising

Abstract

The pun is a common figure of speech and it is a device often employed in advertising. As advertisers are under increased pressure to make their products stand out so as to attract the attention of potential buyers, through the use of puns, advertisers manipulate language so as to enable a reader of a particular ad to linger longer over it and ultimately No. 16 buy the product. This article will show how advertisers use puns to communicate and the possible meanings that are conveyed through this usage. The ads for this article have been taken from English language magazines.

In the example for Twix Chocolate (appendix a), the slogan "A break for from the Norm" has two levels of meaning. On one level, the literal level appeals to the consumer to try TWIX and break away from the monotony of other chocolates. On the other level though, the figurative meaning relates to the association with the person called Norm (short for Norman) featured in the ad. Therefore, the association with chocolate and Norm (the person) creates an ambiguity which may or may not be recognized as a pun by the reader of the ad.

In the final analysis, and as has been mentioned throughout this article, the pun is an integral part of our language and it should be embraced as such. Advertisers have seen the benefit of using puns in their ads and it is evident from the analysis presented that they will continue to do so. Although skeptics will continue to disapprove of puns and deem them as disreputable, the pun continues to reigns supreme. Walsh (cited Sherzer 1978, p. 335) puts this quite eloquently when he states that, "if punning didn't exist, man would have to invent it to save society from the rigor mortis of syntax."

რეცენზენტი: პროფესორი მანანა მიქაძე

Катвалян Виктор

Институт языка имени Г. Ачаряна, Ереван, Армения

ПАДЕЖНЫЕ ОСОБЕННОСТИ В ДИАЛЕКТНОМ АРМЯНСКОМ ЯЗЫКЕ

Ряд морфологических (как глагольных, так и именных) признаков диалектного армянского языка со своими специфическими проявлениями выполняют дифференцирующую и характеризующую роль восточного и западного группировок армянских диалектов, а также выделенных Г. Ачаряном ветвей *um*, *k*,, *el*¹. Будучи характерными для данной группировки и ветви диалектов, подобные явления, однако, так или иначе могут иметь своё выражение в диалектных единицах, принадлежащих иной группировке или ветви. Определённый интерес представляет выражение одних и тех же грамматических реалий в соседних, но принадлежащих разным группировкам и ветвям, диалектных единицах. Исходя из этого, в данной работе мы рассматриваем особенности образования падежных форм и возможные взаимовлияния в рамках историко-географически близких диалектов Баязета, Араратского (ветвь *um*), Хой-Мараги (ветвь *el*), Вана, Муша и Диадина (ветвь *k*,).

Г. Ачарян заметил, что три ветви армянских диалектов по числу падежей отличаются друг от друга тем, что “предложный свойствен ветви *um*, а также частично – ветви *el*, но не существует в ветви *k*,. Исходя из этого, число падежей равно шести или семи”². Баязетский диалект, принадлежа ветви *um*, однако, не имеет предложного падежа, хотя, по таблицам многопризнаковой классификации Г. Джаукяна, в восточной группировке армянских диалектов этот падеж не свойствен лишь диалекту Хой-Мараги³. То, что Баязетский диалект восточной группировки также не имеет предложного падежа, не заметили и предыдущие исследователи⁴. Обращаясь к падежной системе Баязетского диалекта, Р. Баграмян пишет, что в нём значение предложного падежа обычно выражается родительным падежом с послелогом *тзи*’, однако добавляет, что форма предложного падежа является обычной в речи нового поколения⁵. Подобное утверждение неточно представляет реальность. Почти через полвека после наблюдений Р. Баграмяна мы констатируем, что в речи и старшего, и среднего, и младшего поколений носителей Баязетского диалекта предложный падеж отсутствует⁶.

¹ Причём, диалекты ветвей *um* и *el* образуют восточную, а диалекты ветви *k*, – западную группировки.

² Ачарян Г. Полная грамматика армянского языка, Т. 3, Ер., 1957, с. 542.

³ Джаукян Г. Введение в армянскую диалектологию, Ер., 1972, с. 95-99.

⁴ Ачарян Г. Армянская диалектология, М., 1911, с. 44-45; Гарибян Ар. Армянская диалектология, Ер., 1953, с. 27; Григорян А. Курс армянской диалектологии, Ер., 1957, с. 224-225.

⁵ Баграмян Р. Г. Армянские диалекты: говоры бассейна озера Севан, Ер., 1972, с. 27.

⁶ Считаем, что в данном случае исследователем не учтено то обстоятельство, согласно которому употребление носителями диалекта подобных форм могло быть обусловлено ситуативным воздействием литературного языка, когда один из коммуникантов носителем диалекта не является.

В историко-географическом отношении близкие к Баязетскому диалекты Вана, Диадина и Муша, принадлежат ветви *k*, армянских диалектов, предложного падежа закономерно не имеют, только Араратский диалект, принадлежащий ветви *it*, имеет предложный падеж. Диалекты Хой-Мараги и Баязета восточной группировки, не имея предложного падежа, отличаются от остальных диалектов данной группировки и обнаруживают сходство с диалектами западной группировки, не имеющими предложного падежа⁷, нарушая тем самым существующую в диалектном армянском языке закономерность, согласно которой диалекты западной группировки не имеют предложного падежа, а диалекты восточной группировки имеют его.

В Баязетском диалекте, как и во всех окружающих его диалектах, в именной системе падежные значения выражаются при помощи падежных частиц, а в редких случаях – и посредством чередования звуков. Будучи начальной формой существительного, именительный падеж единственного числа не имеет окончания. Именительный множественный, как правило, образуется от именительного единственного при помощи окончаний множественного числа. В отдельных случаях именительный множественный образуется от родительного единственного.

Родительный единственный образуется от именительного единственного, родительный множественный – от именительного множественного прибавлением соответствующих окончаний, иногда – чередованием звуков, а в единственном числе – и внутренней флексией. По форме дательный падеж и родительный падеж отождествляются. Как и в литературном восточноармянском языке, в Баязетском диалекте дательный падеж, в отличие от родительного, может получить определенный артикль. Родительный и дательный отличаются употреблением определенного артикля и в других сравниваемых диалектах⁸.

В диалектах Баязета, Вана, Диадина, Хой-Мараги и в Араратском диалекте винительный падеж при обозначении предмета совпадает с именительным, а при обозначении лица – с дательным. Отличается диалект Муша, в котором винительный в указанных двух случаях совпадает с именительным, а при наличии определенности - винительный имеет предлог *z⁹*: *zastvac*, *zabrust*¹⁰. Этот признак, проявляющийся лишь в западной группировке диалектов, отсутствует в Алашкертском говоре диалекта Муша¹¹.

В Баязетском диалекте отложительный падеж образуется при помощи окончаний *-ic'*, *-uc'*: *t, nic'*, *k'atuc'*. Однако встречаются также формы отложительного падежа с окончанием *z*. Подобную форму имеют в основном наименования времён: *h[irk, nz, zn orv, nz*. Аналогичные формы встречаются в разных выражениях, таких, как *t, nz d[us, votzn g[, lox*. При образовании формы отложительного падежа эти же свойства обнаруживают диалекты Вана¹², Диадина¹³ и Муша. Диалекту Муша, как видно из описания Х. Г. Багдасарян - Тапалцян¹⁴, свойственны формы отложительного падежа как на *c'*, так и на *z*. В этом диалекте отложительный падеж собственных имён образуется при помощи окончаний *u*, *a*. И в диалектах Баязета, Вана, Диадина и Хой-Мараги топонимы в отложительном падеже имеют окончание

⁷ Джаукян Г.: отмеч. раб., с. 88-99.

⁸ В среднеармянском языке родительный и дательный не дифференцировались и по категориям определённости/неопределённости. Как отмечается, “определённый артикль в среднеармянском полностью лишён дифференцирующей функции, на морфологическом уровне не имеет никакой позиционной обусловленности и может прикрепляться к любой падежной форме в единственном или во множественном числе” (см. Очерки истории среднеармянского литературного языка, т. Б, Ер., 1975, с. 80). По Г. Ачаряну, “в Ванском диалекте дательный определённый и неопределённый отождествляются с родительным” (Ачарян Г. Анализ ванского диалекта, Ер., 1952, с. 115), однако из приведённых лингвистом диалектных текстов видно, что родительный определённого артикля никогда не имеет, а дательный имеет его (см. отмеч. раб., с. 222-223). Об этом свидетельствуют также А. Гарибян (см. Гарибян А. Армянская диалектология, с. 140), А. Григорян (см. Григорян А. Курс армянской диалектологии, с. 102).

⁹ Вспомним, что дательный имел предлог и в среднеармянском языке (см. Казарян С. Краткая история армянского языка, Ер., 1981, с. 238; Очерки истории среднеармянского литературного языка, т. Б, с. 65).

¹⁰ См. Багдасарян С. Мушский диалект, Ер., 1958, с. 80.

¹¹ См. Мадатян К. Алашкертский говор, Ер., 1985, с. 73-74.

¹² См. Ачарян Г. Анализ ванского диалекта, с. 116.

¹³ Баграмян Р. Г. отмеч. раб., с. 124. Хачатрян В. Варденисский диалект, Ер., 2004, с. 62.

¹⁴ Багдасарян С. отмеч. раб., с. 80-90.

а. В Араратском диалекте отложительный падеж имеет окончания *ic'*, *uc'*, а в диалекте Хой-Мараги – *з/н/*, в отдельных случаях – и окончания *тз/н/*¹⁵. Фактически, если Араратский диалект сохраняет характерный для восточноармянских диалектов способ образования отложительного падежа, а диалект Хой-Мараги, будучи восточноармянским диалектом, имеет присущую западноармянским диалектам форму отложительного падежа, то в диалектах Баязета, Вана, Диадина и Муша параллельно существуют оба способа образования форм отложительного падежа, но доминирующим обычно являются формы, присущие восточным диалектам. В рассматриваемых диалектах творительный падеж образуется при помощи окончания *ov*. Только в диалекте Хой-Мараги параллельно функционирует и окончание *mov*¹⁶:

Как было отмечено, из рассматриваемых диалектов предложный падеж имеет только Араратский диалект. В нём этот падеж имеет окончание *um>*, *m*: В остальных диалектах значение предложного падежа выражается другими формами: а) сочетанием родительного падежа с послелогом *тзи'*; б) винительным падежом и т.п.

В диалекте Муша значение предложного падежа выражается также предлогом *т,и'* и дательным падежом, а в Диадинском диалекте – и родительным падежом с послелогом *нз*¹⁷.

В отношении Ванского диалекта Г. Ачарян отмечает, что именительный употребляется также в качестве звательного¹⁸, и добавляет, что для нескольких слов “звательный падеж” имеет отдельные формы, такие, как *marz*, *хзро* и другие, а также группа собственных имён имеет окончание ..., как, например, *Andro (Andrzas)*, *Sarko (Sargis)* и другие¹⁹. Вопрос употребления именительного падежа в качестве обращения находит место и в работах М. Асатряна (о диалекте Хой-Мараги)²⁰, В. Хачатряна (о Диадинском диалекте)²¹. В Баязетском диалекте несколько слов, употребляясь в качестве обращения, имеют отдельные формы, например, *тзрз*, *тзро*, *k/furo*, *axui*, обычными являются также сокращённые личные имена, оканчивающиеся на гласные ... или *з*, такие, как *Babo (Babkzn)*, *Gago (Gagik)*, *Dravo (Davitf)*, *Lipo (Liparit)*, *M,nz (Manuk)*, *V,nz (Vanik)*, *K,rz (Karo)* и т.д. Все подобные имена собственные, а также большая часть нарицательных имён употребляются также как обычный именительный, становясь начальной формой для других падежей. Однако сокращённые формы собственных имён, без добавления гласных, функционируют только как обращения, например, *K[,n (K[,narik)*, *Has (Hasmik)*, *Gag (Gagik)* и другие.

Таким образом, в плане образования падежей в рассматриваемой группе диалектов можно выделить признаки, имеющие общий, распространённый, а также частный характер.

Общий характер носят, например, следующие признаки²²:

а) образование именительного множественного от именительного единственного, в отдельных случаях – от родительного множественного;

б) дифференциация родительного и дательного употреблением определенного артикля;

в) образование формы творительного падежа при помощи окончания *ov*.

Распространённый характер имеют следующие признаки:

¹⁵ Асатрян М. Е. Диалект Урмии (Хоя), Ер., 1962, с. 76.

¹⁶ См. там же: с. 76.

¹⁷ Факты, относящиеся к падежным системам диалектов Муша, Вана, Хой-Мараги, Диадина и Араратского диалекта, приводим из соответствующих исследований (Маркосян Р. Араратский диалект, Ер., 1989; Багдасарян С. Диалект Муша, Ер., 1958; Ачарян Г. Анализ Ванского диалекта, Ер., 1952; Асатрян М. Диалект Урмии (Хоя), Ер., 1962; Хачатрян В. Варденисский диалект, Ер., 2004). Далее, обращаясь к данным трудам, сноски сделаем лишь в случае необходимости.

¹⁸ См. Ачарян Г. Анализ Ванского диалекта, с. 115.

¹⁹ См. отмеч. раб., с. 116-117.

²⁰ Асатрян М. Диалект Урмии (Хоя), с. 76.

²¹ Хачатрян В. ...тмеч. раб., с. 63.

²² Не имеем ввиду преимущественно общие признаки армянского языка.

а) различие в образовании формы винительного падежа в категориях лицо/предмет (этим признаком обладают Баязетский, Араратский, Ванский, Диадинский диалекты, а также диалект Хой-Мараги);

б) присущая восточным диалектам доминирующая форма отложительного падежа на *c'*, а также определённое проявление типичной для западных диалектов формы на *з* (этими признаками обладают диалекты Муша, Баязета, Вана и Диадина);

в) образование отложительного падежа топонимов при помощи окончания *a* (такие признаки имеют диалекты Баязета, Муша, Вана, Диадина и Хой-Мараги);

г) отсутствие предложного падежа и выражение значения этого падежа предложным сочетанием или винительным падежом (эти признаки присущи диалектам Баязета, Вана, Диадина, Муша и Хой-Мараги).

В группе рассматриваемых нами диалектов частными признаками отдельных диалектов являются присутствие предложного падежа в Араратском диалекте, совпадение винительного с именительным и наличие в винительном предлога *z* в Мушском диалекте, образование отложительного падежа только с окончанием *з* в диалекте Хой-Мараги и т.д.

В диалектном армянском языке особенности образования падежных форм, по мнению Г. Ачаряна²³, имеют следующее выражение: 1) дифференциация родительного и дательного падежей при употреблении определённого артикля свойственна ветвям *um* и *el* восточных диалектов (в рассматриваемой нами группе – всем, в том числе диалектам Вана, Муша и Диадина ветви *k*,); 2) разница в образовании форм винительного падежа при обозначении предмета или лица характерна для диалектов ветвей *um* и *el* (в рассматриваемой нами группе – и диалектов Вана и Диадина ветви *k*,); 3) предложный падеж присущ диалектам ветви *um*, а также частично - ветви *el* (в нашей группе – только Араратскому диалекту); 4) формы на *з* отложительного падежа присущи западноармянскому языку, формы на *c'* – восточноармянскому языку (в рассматриваемой группе при доминировании форм на *c'* имеют формы на *з* диалекты Вана, Диадина, Муша ветви *k*, и Баязетский диалект ветви *um*, Араратский диалект ветви *um* имеет только формы на *c'*, диалект Хой-Мараги ветви *el* – только формы на *з*)²⁴.

Фактически, в рассматриваемой группе диалектов заметно выражение признаков, присущих восточным диалектам, и в западных диалектах (1, 2, 4) и выражение присущих западным диалектам признаков и в восточных диалектах (3, 4). Таким образом, в соседних диалектах разных ветвей проявляются взаимопроникновения признаков, имеющих для ветвей дифференцирующий характер. И насколько диалектная единица географически отдалена от зоны соприкосновения разных ветвей, настолько меньше возможность таких взаимопроникновений. Так, диалекты Вана и Диадина ближе к восточным диалектам, чем диалект Муша, вследствие чего в диалекте Муша проникновение восточных признаков меньше. В свою очередь, Араратский диалект дальше западных диалектов, чем диалекты Хой-Мараги и Баязета, поэтому существенно меньше проникновение в него западных признаков. Баязетский диалект, будучи диалектом восточной группировки²⁵, а также находящийся в соприкосновении с западными диалектными единицами (диалекты Вана, Диадина, Алашкертский говор диалекта Муша), подобно западным диалектам, не имеет предложного падежа и при доминирующих формах отложительного падежа на *c'* имеет также формы на *з*. Однако в случае с Баязетским диалектом кажется, что эти признаки нельзя считать следствием воздействия западных диалектов. Если бы данный диалект изначально имел форму предложного падежа и потерял бы его под воздействием западных диалектов, то следы этого падежа

²³ См. Ачарян Г. Полная грамматика армянского языка, Т. 3, с. 542-543.

²⁴ См. также выражение признаков 58, 59, 64, 70, 74 в Таблице 4 многопризнаковой классификации Г. Джаукяна (Джаукян Г. Введение в армянскую диалектологию, с. 88-99).

²⁵ По классификации Джаукяна Г. (см. Джаукян Г. ...тмеч. раб., с. 132-136).

остались бы в фразеологизмах и в различных выражениях (таковых нет и в письменных материалах начала 20 века, а также в выражениях диалектной речи, представляющих первые десятилетия этого века), тем более что функционирующий по соседству Араратский диалект должен был способствовать их сохранению. Между тем наличие форм отложительного падежа на *з* и доминирующих форм на *с'* не только в Баязетском диалекте, но и в диалектах Вана и Диадина ветви *к*, , подсказывает, что во всех трёх диалектах прежние формы отложительного падежа на *з* постепенно уступили место формам на *с'* (вероятно, не без воздействия Араратского диалекта). Важно и то, что, в отличие от Араратского диалекта, в Баязетском и во всех других диалектах сохранилась форма отложительного падежа топонимов на *а*, являющаяся отголоском системы древнеармянского языка. Отметим также, что по образованию форм отложительного падежа восточные и западные диалекты строго не разграничены²⁶.

Таким образом, если в образовании форм родительного, дательного и винительного падежей в рассматриваемой группе диалектов доминируют признаки, свойственные восточным диалектам, а в образовании форм отложительного падежа заметно воздействие восточных диалектов на западные, то в плане выражения предложного падежа воздействий не наблюдается. Так что соседние диалектные единицы разных ветвей имеют также общности, не вытекающие из их принадлежности той или иной ветви, которые могут быть следствием взаимных проникновений и воздействий, а в отдельных случаях – и следствием сохранения общих начальных признаков.

Katvalian Viktor

Viktor Katvalyan, "Declension Peculiarities in Dialectical Armenian"

Abstract

A number of morphological features of the dialectical Armenian language have characterizing and defining role for eastern and western groupings of Armenian dialects, as well as for the dialectical branches *um*, *k*,, *el* distinguished by H. Acharyan.

An observation of development of declensions and possible interactions within historically and geographically close dialects of Bayazet, Ararat (*um* branch), Khoy-Maragha (*el* branch), Van, Mush and Diadin (*k*, branch) shows that some dialects from different branches but neighbouring to each other have common features which are in contrast with distinguishing characteristics of this or that branch. These common features may be result of mutual contacts and influences; in some cases, they may be also result of preserving initial common features.

Рецензент: проф. М. Кацарав

²⁶ См. Ачарян Г. Полная грамматика армянского языка, Т. 3, с. 543, также: Джаукян Г. ...тмеч. раб., с. 88-99.

ენათმეცნიერება Языковедение Linguistic

Марина Кизиль

Запорожский национальный университет

ПРАГМАТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ И ИСПОЛЬЗОВАНИЯ КОМПЬЮТЕРНОЙ ТЕРМИНОЛЕКСИКИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Статья посвящена исследованию прагматических особенностей функционирования и использования английской компьютерной терминологии. С появлением глобальной сети Интернет и массовым распространением персональных компьютеров большая часть компьютерных терминов мигрировала в другие коммуникативные сферы, в первую очередь, в общеупотребительную лексику английского языка. Использование английских компьютерных терминов обусловлено на сегодняшний день большим количеством коммуникативных ситуаций и прагматических целей их участников. Поэтому компьютерные термины могут приобретать экспрессивные, эмотивные, оценочные и другие коннотации в процессе своего функционирования.

Одним из наиболее ярких и масштабных явлений второй половины XX – начала XXI столетий является появление и глобальное распространение компьютерной техники и компьютерных технологий во всем мире. В наши дни можно говорить не только о процессе компьютеризации всех сфер науки, техники, промышленности, но и о проникновении компьютеров в повседневную жизнь каждого человека. Если раньше с компьютером были знакомы лишь программисты и специалисты по вычислительной технике и электронике, то на сегодняшний день им пользуются люди совершенно разных профессий и возраста.

Этому способствовало не только усовершенствование компьютера, появление и массовое распространение персональных компьютеров, но и процесс «интернетизации» мирового сообщества, создание, так называемого, киберпространства, под которым понимают «совокупность всех систем компьютерных коммуникаций и потоков информации различной природы, который циркулирует в мировых сетях интернет-сферы» [6:72]. В связи с этим говорят о существовании некой виртуальной реальности, в которую может погрузиться любой человек для решения задач различного характера, а также о доминировании компьютерно-опосредованной англоязычной коммуникации, неотъемлемым элементом которой является английская компьютерная терминология [4:12].

Если до 80-х гг. XX столетия подобные единицы использовались в основном специалистами сферы компьютерных технологий, то на сегодняшний день компьютерная терминология все больше входит в обиход обычных пользователей компьютера. Этот фактор и является одним из определяющих в укреплении позиций английского языка как средства международного общения. Он также обуславливает развитие англоязычной терминосистемы сферы компьютерных технологий, основными характеристиками которой являются открытость и динамичный характер. Терминосистема, также как и общеупотребительная лексика английского языка, чрезвычайно быстрыми темпами обогащается за счет понятий и концептов сферы компьютерных технологий.

В связи с этим лингвистов все больше интересуют вопросы особенностей формирования терминосистемы, прагматическое значение ее единиц, прагматические аспекты функционирования и использования англоязычной компьютерной терминологии [1; 3; 4; 6], с которой в той или иной степени знакомо большинство пользователей компьютера, что и оказывает непосредственное влияние на развитие не только английского, но и других языков мира.

Прагматическое значение компьютерной терминологии английского языка отображает представления ее пользователей и носителей о тех или иных понятиях указанной сферы, выявляя особенности их мышления и обозначения ими ее фрагментов и дискретных единиц. Так, например, метафорический термин *firewall* "межсетевой экран (МЭ), брандмауэр, защитная система, заслон, огненная стена (система, ограничивающая доступ из одной сети в другую)" [5:54] свидетельствует об образном характере мышления и ассоциативных представлениях носителей языка о схожести функций данного понятия в различных сферах (пожар. противопожарная перегородка, противопожарная стена, авиац. теплозащитный кожух двигателя). Компонент термина *BlueScreenofDeath*, *BlueScreenofDoom*, *BSoD*, который используется для обозначения названия сообщения о критической системной ошибке в операционных системах *Microsoft Windows*, является колоритным *blue*, поскольку доминирующим цветом интерфейса указанной системы является именно синий цвет. Прагматическое значение компьютерных терминов актуализируется в их экспрессивных (*scriptkiddie* – през. взломщик-делетант), оценочных коннотациях (*dark-side hacker* – чёрный хакер (использующий свои знания в злонамеренных целях), лингвокультурологических аспектах их значения (*Bill Gate trackball* – трекбол Билла Гейтса, *Apple desktop interface (ADI)* – набор директив, разработанных компанией *Apple Computer*) и др.

Прагматические особенности функционирования и использования англоязычных компьютерных терминов обусловлены коммуникативными ситуациями, их участниками, которые используют эти термины, целями и задачами их общения. Если главной целью использования компьютерной терминологии специалистами данной сферы был прежде всего обмен информацией для решения профессиональных задач различного характера, то употребление таких единиц простыми пользователями обусловлено огромным количеством коммуникативных ситуаций и прагматических целей их участников. Так, например, пользователи компьютера могут общаться между собой, вести обычную или интерактивную переписку (напр., *chat*, *chatgroup*, *chatroom*, *e-mail*, *voicemail*, *webmail*); искать различную информацию (*surfing*, *browse*, *bloodware*, *canon*); заниматься коммерцией и бизнесом (*e-service*, *e-trading*, *e-banking*, *e-business*, *e-commerce*, *cybercommerce*, *Internetcommerce*, *telemarketing*, *e-tail*, *e-retail*, *e-shop*); обучаться (*computer-aided education*, *distance learning*, *cyberschool*, *teleschooling*); смотреть фильмы, передачи, участвовать в интерактивных программах (*new-media*, *interactive broadcasting*, *video-on-demand*, *interactivemultimedia*, *cybercast*) ит.д.

Массовое участие в компьютерно-опосредованной коммуникации привело не только к

появлению большого количества лексических единиц, которые обозначали ту или иную сферу человеческой деятельности, опосредованной компьютером, но и к размытости самого компьютерного подъязыка, который стал достоянием массового пользователя. Результатом этого стал процесс миграции компьютерных терминов в другие коммуникативные сферы, в первую очередь, в общепотребительную лексику английского языка (*access* "доступ к ресурсам, *alpha-test* "испытания у поставщика, *beta-test* "эксплуатационные испытания, *backup* – резервный, *download* "переносить информацию из сети на свой компьютер, *upload* "помещать новую информацию в систему Всемирной сети, *computeracy* "компьютерная грамотность); переход компьютерной терминологии в сленгизмы (*bellsandwhistles* "излишние свойства программы, служащие для украшения, *down* "«находящийся вне рабочего состояния», *boilerplate* "стандартный, стереотипный, *crash* "внезапная поломка) и сугубо разговорную лексику (*connectivity* "возможность соединения компьютеров между собой, *chat* "чат, режим интерактивного общения в сети, *mail* "мыло, мэйл, электронная почта). Массовость использования компьютера и Интернета привела также к появлению целого ряда синонимов (например, средствами номинации человека, который хорошо разбирается в компьютерах в английском языке есть единицы *jock*, (*computer*) *wizard*, *hacker*, *Internaut*), жаргонной и другой стилистически маркированной компьютерной лексики, которая в большинстве своем не относится к терминосистеме сферы компьютерных технологий.

ЛИТЕРАТУРА

1. Горошко Е.И. Интернет-коммуникация: настоящее и будущее / Е. И. Горошко // О некоторых чертах цивилизации будущего: научное издание по материалам Международного Форума к 90-летию со дня рождения академика РАН Н. Н. Моисеева / отв. ред. ред. А. Т. Никитина, С. А. Степанова. – М.: Изд-во МНЭПУ, 2008. – С.455-466.
2. Махачашвілі Р. К. Лінгво філософські параметри інновацій англійської мови у сфері новітніх технологій: автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04/ Русудан Кирилівна Махачашвілі. – Запоріжжя, 2005. – 22 с.
3. Стрельбицька Л. Інтернет як полігон розвитку природної мови / Л. Стрельбицька // Вісник Нац. ун-ту Львівська політехніка. – 2005. – № 538. – С. 33-38.
4. Crystal D. Language and the Internet / D. Crystal. – Cambridge: Cambridge University Press, 2001. – 306 p.
5. Downing D. Dictionary of Computer and Internet Terms / D. Downing. – 10th ed. – Covington, Melody Mauldin Covington, 2009. – 554 p.
6. Lengel L. Computer Mediated Communication / L. Lengel, A. Tomic. – London: Sage Publication Group, 2004. – 272 p.

Marina Kizil

Pragmatic peculiarities of functioning and usage of computer terminological units of the English language

Abstract

The article is devoted to the investigation of pragmatic peculiarities of functioning and usage of English computer terminological units. With the advent of the global net (Internet) and personal computers' accessibility to the public most computer terms have migrated into another communicative spheres, common lexis first of all. The usage of English computer terms is conditioned on multiple communicative situations and pragmatic aims of their participants nowadays. That's why computer terms acquire expressive, emotive, evaluative and other connotation in the process of their functioning.

მრავალგზისობის გამომხატველი „ყ“ ნაწილაკის ადგილისათვის ქართულ დიალექტთა შორის

თანამედროვე ქართული ენის დიალექტთა ერთ ჯგუფში, ზოგჯერ სალიტერატურო ენაშიც, იხმარება ყ წილაკი, რომლის შესახებ ცნობებს ჯერ კიდევ ძველ გრამატიკოსებთან ვხვდებით.

პირველად სულხან-საბა ობელიანი შეეხო - ყ წილაკს და იგი კდ'ს ბადად მიიჩნია (1; 402). ანტონის აზრით ყ მრავლობითობის სუფიქსია: „მამრავლენი აწმყოსა დროსა შინა საზღურებითისა სქესისანი არიან... ან, ჳნ, -ყ მარცუაღნი, მაგალითებრ: გან ყიდიან, სმრცჳან, უყუარსყ“ (2; 171).

პლ. იოსელიანმა - ყ „მარცვალი“ სრულიად ზედმეტად მიიჩნია. (3; 115).

მ. ჯანაშვილის აზრით, მას აქვს მრავლობითობის აღნიშვნის ფუნქცია (4; 90-91). რა ფუნქციები აკისრია - ყ წილაკს დიალექტებში?

უნდა აღინიშნოს, რომ -ყ წილაკი დადასტურებულია საშუალო ქართულში (XI ს; სპეციალურად შეისწავლა ამ თვალსაზრისით ქართული ენის ძეგლები ა. ჩიქობავამ. იგი წერს: ყ „გვხვდება დ. აღმაშენებლის მიერ შიო-მღვიმისადმი ბოძებულ ანდერძში, შემდეგ XII ს-ში დავით ნარინის სიგელში, ნესრე დიდი მთავარეპისკოპოსის წინასწარმეტყველებაში (XIII ს.), „ვისრამიანში“, „ვეფხისტყაოსანში“, დაბეჭდილ ბიბლიაში და სხვა“ (5; 60).

დიალექტთაგან -ყ წილაკი გვხვდება ფერეიდნულში, კახურში, ინგილოურში, გუდამაყურულში, მთიულურში, მოხეურში, იმერულში, წემო გურულში, რაჭულში.

ახალ სალიტერატურო ქართულში - ყ წილაკი აშკარა დიალექტიზმია, იმერულ კილოში - ყ წილაკის ფუნქციისა და გავრცელების შესახებ მრავალი ნაშრომი დაიწერა. (:, 272; 7; 585).

იმერულ დიალექტში - ყ წილაკს იგივე ფუნქციები აქვს, რაც სხვა დიალექტებში, კერძოდ, გამოხატავს პირდაპირი ობიექტის მრავლობითობას, გამოხატავს ირიბი ობიექტის მრავლობითობას, ასევე ინვერსიულ ზმნებში ყ მიცემითში დასმული სუბიექტის მრავლობითობის გამომხატველია.

ქ. ძოწინიძის აზრით, ყ წილაკი გადაშენების გზაზეა, თუ მხედველობაში არ მივიღებთ ზესტაფონის რაიონის სოფლებს (8; 585). მაგ.: მუუტანყ და გოუკვირდათ (9; 463).

იმერულში ზოგჯერ ხდება -ყყსა და -თს ფუნქციური გათანაბრება. -ყყ ნაწილაკი გვხვდება ზემოიმერულშიც: ყყკენის სახით (11; 97). მაგ.: „ქე უთხარიყყ“ (12; 67).

-ყყ ნაწილაკის საკითხზე რაჭულში მსჯელობს შ. ძიძიგური. მისი აზრით, ზემორაჭული - ყყს ცვლის თანით მხოლოდ III პირში, რადგან I და II პირში უ ვერ შეასრულებს ობიექტის გამოსატყვის ფუნქციას (13; 242).

-ყყ ნაწილაკს ფერეიდანულში იხილავს არნ. ჩიქობავა. მისი აზრით -ყყ ნაწილაკისათვის პირველადი ფუნქცია არის მრავლობითობის აღნიშვნა, მოქმედების მრავალგზისობის ჩვენება კი შემდეგ შექმნილია (14; 41).

-ყყ ნაწილაკი შემონახულია კახურშიც. მეცნიერთა აზრით, - ყყ კახურში მიუთითებს მრ. რიცხვის სახელობითსა და მიცემითში დასმულ ლოგიკურ ობიექტზე. იშვიათად - ყყ კახურში ხოლმეობითობასაც აღნიშნავს: „იტყოდაყყ“ ნიშნავს „იტყოდა ხოლმე“ (15; 97).

აღნიშნული ნაწილაკი გვხვდება ინგილოურ დიალექტშიც (16; 278).

ხშირად ინგილოურში, ისევე როგორც კახურში ყყ>ყს უ სუფიქსი ენაცვლება. მაგ.: „ამათ მოუვათ ჩხუფი, მეზროხეებიც წყეყონათ“ (17; 137). ეს ფაქტი იმაზე მიუთითებს, რომ -ყყ(>ყ) ნაწილაკს ინგილოურშიც უჩნდება მეტოქე უს სახით.

ყყ(<ყყ) გვხვდება მთიულურშიც. აქ გამოიყოფა შემდეგი ფუნქციები ყყ(<ყყ)-ხოლმეს: ზამთარში დატოცებიანკე და ზაფხულში გაცოცხლდებიანკე (18, 55).

-ყყ აღნიშნავს სუბიექტის მრავლობითობას:

მენა და ის ცხორში ერთად ვიყვენითყყ (ქდ. 55).

აქ სუბიექტის სიმრავლეს ყყსთან ერთად უ-ც აღნიშნავს. ამ შემთხვევაში მთიულურში ინგილოურისა და კახურის ანალოგიური მდგომარეობა გვაქვს.

გუდამაყრულში ყყ აღნიშნავს ხოლმეს: „იმით ვექბდიყყ (ქდ. 88) ხოლმეობითის ყყ გავრცელებულია მოხეურშიც. ზოგჯერ აღნიშნავს სახელობითსა და მოთხრობითში დასმული სუბიექტის სიმრავლეს:

კვერი ჩვენ არ ვიცოდითყყ (ქდ. 28).

ჩამოთვლილ ფუნქციათაგან -ყყ ნაწილაკისათვის პირველადი უნდა იყოს სუბიექტის მრავლობითობის აღნიშვნა, დანარჩენი ფუნქციები მას შემდეგ აქვს შექმნილი. ყყკეს გამოყენება ხოლმეს ფუნქციით კი მაშინდელია, როცა საერთოდ ხოლმეს გამოყენების საჭიროება გაჩნდა ენაში, ძველი ორგანული ფორმების მოშლის გამო" (19; 5-26). სალიტერატურო ენაში ყყ ნაწილაკი XI ს-დან დასტურდება, მაგრამ მან სამწერლო ენაში ვერ დაიმკვიდრა ადგილი. ახალი ქართული ენის დიალექტებში ყყყყ ნაწილაკის ფუნქციით ხშირად იხმარება უანიც. ზოგიერთ დიალექტში კი ყყყყ და უანი ერთდროულად იხმარება ერთი და იმავე ფუნქციით. ზოგჯერ დიალექტური ნორმის მიხედვით მოსალოდნელია ყყყყ, მაგრამ იგი არ ჩანს. ყოველივე ეს მომასწავებელია იმისა, რომ ყყყყ გაქრობის გზაზეა დამდგარი. დიალექტებში ამ ნაწილაკის ფუნქციის თანდათანობითი შესუსტების ერთ-ერთი მიზეზი სალიტერატურო ქართულის გავლენაა.

ძირითადი დასკვნა ასეთია: ქართული ენის დიალექტთა ერთ ჯგუფში (ფერეიდანული, კახური, ინგილოური, გუდამაყრული, მთლიულური, მოხეური, იმერული, გურული, რაჭული) იმხარება -ყყ ნაწილაკი. სამწერლო ენაში იგი XI საუკუნიდან დასტურდება, ოღონდ ძალზე იშვიათად.

დიალექტებში გამოიყოფა -ყყს შემდეგი ფუნქციები:

-ყყ გამოსატყავს სახელობითში დასმული ობიექტის მრავლობითობას (ფერეიდანული, კახური, მოხეური, იმერული, გურული, რაჭული).

-გამოსატყავს მიცემითში დასმული ობიექტის მრავლობითობას (ფერეიდანული, კახური, ინგილოური, იმერული).

-აღნიშნავს სუბიექტის მრავლობითობას (ფერეიდნული, ინგილოური, მთიულური, მოხეური, იმერული, გურული, რაჭული).

-ყყ = ხოლმე (ფერეიდნული, კახური, ინგილოური, გუდამაყრული, მოხეური).

ჩამოთვლილ ფუნქციათაგან -ყყ ნაწილაკისათვის პირველადი უნდა იყოს სუბიექტის მრავლობითობის აღნიშვნა. დანარჩენი ფუნქციები მას შემდეგ აქვს შექმნილი.

ლიტერატურა:

1. ანტონ I, 1885: ქართული დრამმატიკა, შედგენილი ანტონ პირველის მიერ, გამოცემული ალექსანდრე ეპისკოპოსის საფასით, ტფილისი
2. გორგიანისძე ფარსადან და მისნი შრომანი, 1896: გამოცემა მ. ჯანაშვილისა, ტფილისი,
3. გიგინეიშვილი ი., თოფურია ვ., ქავთარაძე ი., 1961: ქართული დიალექტოლოგია, I, თბილისი
4. იმნაიშვილი გრ., 1974: გურულისა და იმერულის ურთიერთმიმართების საკითხისათვის, ქესს, ტ. IV, თბილისი
5. იმნაიშვილი გრ., 1974: ქართლური კილო, I, თბილისი
6. იოსელიანი პ., 1863: პირუჭღ დაწყებითნი კანონნი ქართულისა დრამმატიკისა, შედგენილი პლატონ ეგნატის ძის იოსელიანისაგან, ტფილისი
7. მარტიროსოვი ა., იმნაიშვილი გრ., 1956: ქართული ენის კახური დიალექტი, გამოკლევა და ტექსტები ლექსიკონითურთ, თბილისი
8. ორბელიანი სულხან-საბა, 1949: სიტყვის კონა ქართული, რომელ არს ლექსიკონი, ს. იორდანიშვილის რედაქციითა და წინასიტყვაობით, თბილისი
9. ჟღენტი ს., 1936: გურული კილო, ტფილისი
10. როსტიაშვილი ნ., 1958: ინგილოურის ძირითადი თავისებურებანი სოფელ ვაკის მეტყველებაში. თსუ სტუდენტთა სამეცნიერო შრომების კრებული, წიგნი 8, თბილისი
11. ქავთარაძე ი., 1961: ხოლმეობითის კატეგორიის ისტორიიდან ქართულში. ქესს II
12. ჩიქობავა ა., 1923-24: ყყ ნაწილაკი ფერეიდნულში და მისი მნიშვნელობა გრამატიკა - ლოლიკის ურთიერთობის თვალსაზრისით, ქართული საენათმეცნიერო საზოგადოების წელიწადეული I-II, ტფილისი
13. ჩიქობავა ა., 1923-24: ყყ ნაწილაკი ფერეიდნულში. ქართული საენათმეცნიერო საზოგადოების წელიწადეული I-II, ტფილისი
14. ძოწენიძე ქ., 1973: ზემოიმერული კილოკავი, თბილისი
15. ძიძიგური შ., 1970: ქართული დიალექტოლოგიური ძიებანი, თბილისი
16. ძიძიგური შ., 1974: ქართული დიალექტოლოგიის მასალები, თბილისი
17. ძიძიგური შ., 1970: ქართული დიალექტიკური ძიებანი, თბილისი
18. ძიძიგური შ., 1970: ქართული დიალექტოლოგიური ძიებანი, თბილისი

Марина Кухалашвили

"Ke" как рецидив частицы и ее место с грузинскими диалектов

Резюме

Основная функция т в "Ke" частицы было выражение множественного числа субъекта, других функций она получила тогда. Мы используем "Ke" в качестве функции «Kolme». В литературном языке мы используем "Ke" из XI-го века, но это не имеет никакого места в язык ввода. В новых грузинских диалектов мы используем "t" с функцией "Ke" || "Ke". В некоторых диалектах используется вместе оба ("K" и "t"). В настоящее время функция "Ke" частицы уже ослаблены. Причиной этого является влияние литературного грузинского.

Marina Kukhalashvili

"Ke" as a recurrence particle and its place with the Georgian dialects

Abstract

The primary function of t the "Ke" particle was the expression of the subject's plural number, other functions it gained then. We use the "Ke" as the function of "Kolme". In Literary Language we use "Ke" from the XI-th Century, but it has no place in the writing Language. In the new Georgian dialects we use "t" with the function of "Ke"||"Ke". In some dialects we use together both of them ("K" and "t"). Nowadays the function of the "Ke" particle has loosen. The reason of it is the influence of the Literary Georgian.

რეცენზენტი: პროფესორი გიორგი გოგოლაშვილი

ენათმეცნიერება Языковедение Linguistic

თათია ტელაძე

ქუთაისი, საქართველო

თოქშოუს ექსტრალინგვისტური და ლინგვისტური
მახასიათებლები

თოქშოუ თანამედროვე დისკურსის ნაწილია. იგი საზოგადოებრივი აზრის შექმნა-ჩამოყალიბებაზე ახდენს ზეგავლენას. თოქშოუ არის გადაცემა, სადაც მოწვეული სტუმარი ან სტუმრები წამყვანთან ერთად განიხილავენ საზოგადოებისათვის აქტუალურ საკითხებს. ამ ჟანრისათვის დამახასიათებელია: გადაცემის სერიული ხასიათი, მასპინძლის ცენტრალური ფიგურა და პიროვნებებზე ორიენტირება.

მოცემულ ნაშრომში, კვლევის საგანს წარმოადგენს თოქშოუს ექსტრალინგვისტური და ლინგვისტური მახასიათებლები. ექსტრალინგვისტური მახასიათებლები იყოფა უნივერსალურ და მადიფერენცირებულ ნიშნებად.

გამოყოფილი ექსტრალინგვისტური და ლინგვისტური ნიშნები დამახასიათებელია როგორც ბრიტანული, ისე ქართული თოქშოუსათვის.

თოქშოუს თანამედროვე მედია დისკურსში დიდი ადგილი უჭირავს. იგი საზოგადოებრივი აზრის შექმნა-ჩამოყალიბებაზე ახდენს ზეგავლენას. რეციპიენტს მიეწოდება ამა თუ იმ კულტურაში მისაღები, მისაბაძი და სავარაუდო აზროვნების სქემები.

ზოგადი დეფინიციით, თოქშოუ არის გადაცემა, სადაც მოწვეული სტუმარი ან სტუმრები წამყვანთან ერთად განიხილავენ საზოგადოებისათვის აქტუალურ თემებს. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ მედიის კვლევაში ტერმინ თოქშოუსადმი არაერთგვაროვანი დამოკიდებულებაა.

მისი კონტურების მკაფიო განსაზღვრა ვერ ხერხდება. ამ სიტუაციიდან ერთ-ერთი გამოსავალი მაყურებლის პოზიციია. მას ინტუიციურად ესმის, რას ნიშნავს თოქშოუ, რადგანაც ინდუქციურად უჩენს მას ადგილს ისეთი ტერმინების გვერდით, როგორცაა დისკუსია, ინტერვიუ ან საუბარი.

თოქშოუს ჟანრი სამი ძირითადი კრიტერიუმით განიხილება:

1. გადაცემის სერიული ხასიათი: გადაცემის სისტემატურად გამეორება მაყურებელს აძლევს შეგრძნებას, რომ ეს ყველაფერი მისთვის კარგად ნაცნობია და მის ცნობიერებაში თოქშოუ მკვიდრდება როგორც მყარი წარმონაქმნი.

2. მასპინძლის ცენტრალური ფიგურა: მოდერატორი გადაცემის წარმატების ან წარუმატებლობის წინაპირობაა.

3. პიროვნებებზე ორიენტირებული თოქშოუ: თოქშოუს მთავარი მიზანი ცალკეულ პიროვნებათა დახასიათებაა და არა რაიმე თემაზე დისკუსიაა.

ბერნარდ მ. თიმბერგი (თიმბერგი 2002:6-9) თოქშოუს განვითარების მანძილზე (1940-იანი წლებიდან 1990-იან წლებამდე) გამოყოფს სამ ძირითად ტიპს: 1. გვიან-დამის გასართობი თოქშოუ, 2. დღის შოუ, 3. დღის ახალი ამბების შოუ.

ზოგადი მახასიათებლების გამოყოფის შემდეგ გამოსაკვლევია, თუ როგორია თოქშოუს ექსტრალინგვისტური და ლინგვისტური მახასიათებლები თოქშოუს თოთოეული ქვეყანარისათვის.

ექსტრალინგვისტური მახასიათებლები იყოფა უნივერსალურ და მადიფერენცირებელ ნიშნებად ანთროპოცენტრისტული და ორგანიზაციულ-ტექნიკური ფაქტორების მეშვეობით.

ექსტრალინგვისტური უნივერსალური ნიშნებია:

1. ანთროპოცენტრისტული ფაქტორი
 - ა. მოდერატორი-მოდერატორები
 - ბ. სტუმარი-სტუმრები
2. ორგანიზაციულ-ტექნიკური ფაქტორი

- ა. სტუდია
- ბ. მუსიკალური გაფორმება
- გ. თოქშოუს ქუდი
- დ. სტუმრების განლაგება

ე. მოდერატორსა და სტუმარს-სტუმრებს შორის საუბრის სერიული გადაცემა. სერიულობაში იგულისხმება მკაცრად დაცული ციკლურობა, ანუ პროგრამაში რეგულარული გამეორება.

ექსტრალინგვისტური მადიფერენცირებელი ნიშნებია:

1. ანთროპოცენტრისტული ფაქტორი
 - ა. მოდერატორების ტიპები
 - ბ. სტუდიის მაყურებლები
 - გ. თანაწამყვანები/ასისტენტები
 - დ. რუბრიკის ხელმძღვანელები
 - ე. ექსპერტები

2. ორგანიზაციულ-ტექნიკური ფაქტორი

- ა. "ყურადღების ეფექტის" გაძლიერება (სტუდიის გაფორმება, ფოტოები და ა. შ.)
- ბ. წერილობითი ტექსტი: გადაცემის სათაური და თემა, სტუმრის წარდგენა ა. შ.)
- გ. კულისები
- დ. ექსპერტებისა და სტუდიის პუბლიკის მონაწილეობა საუბარში

ლინგვისტური მახასიათებლების გათვალისწინებით თოქშოუ ინტერაქტიულ არანჟირებულ ინსტიტუციონალურ ჟანრს მიეკუთვნება (ლევინგსტონი 1994). აქ როლები განაწილებულია მოდერატორსა და სტუმრებს შორის. ინსტიტუციის წარმომადგენელი უმასპინძლდება სტუმრებს. ეს განაპირობებს გარკვეულ ასიმეტრიულობას და კითხვა-პასუხის სტრუქტურას, რომელშიც განმსაზღვრეელ ფუნქციას წამყვანი თამაშობს.

ზოგადად თოქშოუს ყველა ქვეყანარისათვის დამახასიათებელია დისკურსის სამი მონაწილე: ადრესანტი, ადრესატი და აუდიტორია, რომელთა შორის კომუნიკაცია წარიმართება ორ დონეზე: კომუნიკაციის შიდა წრე- სტუდიაში მყოფი ადრესანტი, ადრესატი და აუდიტორია და კომუნიკაციის გარე წრე- ანუ ტელემედიაციური, ეკრანი და სტუდიაში მყოფი მონაწილეები.

შიდა წრისათვის არხი არის მეტყველება, ანუ კონტაქტი შენარჩუნებულია უშუალოდ პირისპირ წარმართული საუბრის საშუალებით (ლევინსონი 1994). ხოლო გარე წრისათვის მეტყველების გარდა საჭიროა სატელევიზიო სიგნალი და ტელევიზორი ანუ გვაქვს დისტანციური კონტაქტი.

თოქშოუს ნახევრად ინსტიტუციონალური ხასიათიდან გამომდინარე დისკურსის სამ მონაწილეს შორის როლები ასიმეტრიულად არის გადანაწილებული. ინსტიტუციონალურად ადრესანტი არის იერარქიული სისტემის სათავეში და ცდილობს ადრესატის და აუდიტორიის წარდგენას და მათ შემდგომ ჩართვას კომუნიკაციაში. მას აქვს უფლება გააკონტროლოს საუბრის მსვლელობა, ასრულებს დირიჟორის როლს, სვამს კითხვებს, რომელზეც პასუხი უნდა გასცეს ადრესატმა.

შემდეგ საფეხურზე არიან მთავარი სტუმრები, რომლებსაც შეუძლიათ სტუდიაში გამართულ კომუნიკაციაში თავისუფლად ჩართვა მაშინ, როცა არამთავარი სტუმრები (ექსპერტები), მაყურებლები სტუდიაში წამყვანის ნებართვით გამოხატავენ თავიანთ აზრს. ტელემაყურებლების უშუალო სატელევიზიო კომუნიკაციის ჩართვის ფორმები შეზღუდულია, თუმცა თანამედროვე მედიალურ სამყაროში საკუთარი შეხედულებების გამოხატვის უამრავი საშუალებაა (მოკლე შეტყობინება, მაილი, ტელევიზორი...). აქედან გამომდინარე, მოქალაქეები, რომლებიც გადაცემას უყურებენ, პასიურები არ არიან, აქტიურად აკვირდებიან მასმედიას, ერთმანეთს უზიარებენ შეხედულებას და ქმნიან საზოგადოებრივ აზრს.

თოქშოუს ადრესანტისათვის მთავარი არის შეინარჩუნოს კონტაქტი დისკურსის მონაწილეებს შორის და გაართოს ადრესატებთან ერთად აუდიტორია. ამისათვის ის იყენებს, როგორც ვერბალურ (მეტყველება), ისე არავერბალურ საშუალებებს (სურათები, ვიდეოები). ადრესანტები იყენებენ აგრეთვე უკუკავშირ სიგნალებს, როგორც ვერბალურს (მაგარია, კარგია...), ისე არავერბალურს (თავის დაქნევა, ღიმილი და სხვა).

დაკვირვებამ აჩვენა, რომ ხშირად თოქშოუს ადრესანტი საუბრის მსვლელობისას იცვლის თავის როლს ინკლუზიური we/ჩვენ- ის გამოყენებით. პირველი პირის მრავლობითი რიცხვის ნაცვალსახელების გამოყენებით ადრესანტი შეიძლება წამყვანის როლიდან გადავიდეს აუდიტორიის წევრის როლზე ანუ ასეთ შემთხვევაში we/ჩვენ მოიცავს წამყვანს და აუდიტორიას.

საუბარი თოქშოუში შედგება გამონათქვამების გაცვლისაგან, სამეტყველო ერთეულებისაგან, რომელთა შორის საზღვარს კოოპერაციული საუბრის სტილის დროს ერთი კომუნიკაციის მეტყველების დასარული და მეორეს დასაწყისი წარმოადგენს, თუმცა ხშირად მოსაუბრეთა მონაცვლეობა პარალელური საუბრის ფონზე მიმდინარეობს (გოფმანი 1979).

თოქშოუ სიახლოვეს ამჟღავნებს ყოველდღიურ საუბრის სტილთან, რის გამოც იგი განეკუთვნება სამეტყველო ჟანრის სატელევიზიო გადაცემას.

თოქშოუში ადრესანტის შეტყობინების ფორმა არის მონოლოგი, დებატები ან უბრალო საუბარი. ემპირიულ მასალაზე დაკვირვებამ ცხადყო, რომ ადრესანტის შეტყობინების ფორმის არჩევა კავშირშია თოქშოუს ქვეჟანრთან და სტრუქტურასთან. ქართული და ბრიტანული გვიან-დამის და დღის თოქშოუების შესავალ და დასკვნით ნაწილში ადრესანტების შეტყობინების ფორმა არის მონოლოგი, ხოლო მესამე ქვეჟანრში კი მონოლოგის გარდა ვხვდებით დებატებს და უბრალო საუბარსაც. ინტერვიუს ნაწილში კი ადრესანტები ირჩევენ დებატებისა და საუბრის ფორმას (ბრაუნი 1983).

რაც შეეხება ადრესატს, მისი წარდგენა ხდება ადრესანტის მიერ ორივე კულტურის გვიან-დამის და დღის თოქშოუში. მას თითქმის ყოველთვის მოსდევს ვიდეო რგოლი ან რაიმე ვიზუალური წარდგენა, რომლის შემდეგაც სტუდიაში შემოდის ადრესატი და იკავებს მისთვის განეკუთვნილ ადგილს.

კომუნიკაციისათვის ადრესანტი და ადრესატი იყენებენ მათთვის დედა ენას ანუ თუ ვიცით ადრესანტი და ადრესატი, მათი წარმოშობა შეგვიძლია ვივარაუდოთ თუ რა კოდს, ენას გამოიყენებენ ისინი (მიუსონი 1993). აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ადრესანტისა და ადრესატის სასაუბრო ენა არის ნახევრადოფიციალური. ერთი მხრივ, ადრესანტი იყენებს თავაზიან მიმართვის ფორმულებს და ფრაზებს, მაგრამ, მეორე მხრივ, მათ საუბარში არის ცოცხალი საუბრისათვის დამახასიათებელი შეწყვეტინებები, გამეორება, პაუზები და უკუკავშირებითი სიგნალები.

თოქმოუს ყოველ გადაცემას აქვს ერთი ძირითადი თემა, რომელიც დაყოფილია ქვეთემებად. მთელი კვირის განმავლობაში გასული ანონსის საშუალებით ჩვენ ვიგებთ, ვინ არიან ადრესატები და რა არის გადაცემის მთავარი თემა. ამით გვექმნება გარკვეული მოლოდინი. ველოთ, რომ რასაც ადრესანტი იტყვის კავშირში იქნება ადრესატთან და განსახილველ თემასთან. თემის წინასწარი ცოდნა გვეხმარება ადრესატების ამოცნობაში.

თოქმოუს ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კონტექსტუალური მახასიათებელია გარემო – სად და როდის ხდება მოქმედება (ილი 2001). ყოველდღიური საუბრისგან განსხვავებით, თოქმოუში მოქმედება ვითარდება კონკრეტულ გარემოში, კერძოდ სტუდიაში, სადაც გადაცემის ჩაწერა ხდება. დაკვირვებამ ცხადყო, რომ ბრიტანულ და ქართულ თოქმოუებში მეტნაკლებად ჰგავს ერთმანეთს.

დავასკვნით, რომ მიუხედავად არსებული განსხვავებისა, არსებობს ზოგადი პრინციპები, რომელზეც აიგება ყველა თოქმოუ. დაკვირვებამ აჩვენა, რომ ადრესანტი, ადრესატი და აუდიტორია კომუნიკაციის დასამყარებლად იყენებს როგორც უშუალო, ისე დისტანციურ კონტაქტს. კომუნიკაციის შესანარჩუნებლად კოდი მათი დედა ენაა. გამოყოფილი ექსტრალინგვისტური და ლინგვისტური ნიშნები კი დამახასიათებელია როგორც ბრიტანული, ისე ქართული თოქმოუსათვის.

ლიტერატურა:

1. ბრაუნი 1983- Brown, G & Yule, G. *Discourse Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press, 1983
2. გოფმანი 1979- Goffman, E. *Forms of Talk*. Oxford, 1979
3. დარასელია ნ. შორისდებული საკომუნიკაციო კომპეტენციის თვალსაზრისით. ავტორფერატი. თბილისი, 2006
4. ზექალაშვილი რ. ქართული დიალოგური მეტყველება: ძირითადი ლინგვისტური და ექსტრალინგვისტური მახასიათებლები. თბილისი: უნივერსალი, 2012
5. თიმბერგი 2002- Timberg, B. *Television Talk. A History of the TV Talk Show*. Austin: University of Texas Press, 2002
6. ილი 2001 – Ilie, C. *Semi- Institutional Discourse: The Case of Talk Shows*. *Journal of Pragmatics* 33. p.209-254, 2001
7. ლევინგსტონი 1994- Livingstone, S. and Peter Lunt, *Talk on Television*. London. Routledge, 1994
8. მიუსონი 1993- Muson, W. *All Talk: The Talk Show in Media Culture*. Philadelphia, PA: Temple University Press, 1993
9. მეკდონელი 1986- MacDonell, D. *Theories of Discourse*. Blackwell. Oxford, 1986

Tatia Leladze

Екстралингвистические и Лингвистические Особенности Ток-шоу**Резюме**

Ток-шоу – это часть современной дискурсии. Оно оказывает влияние на возникновение и форму мировой общественной мысли. Ток-Шоу- это передача, где приглашенный гость или гости, вместе с ведущим рассматривают актуальные вопросы общественности. Для этого жанра характерны: передачи серийного характера, центральная фигура ведущего и ориентация на личность.

В данном труде предметом исследования являются экстралингвистические и лингвистические особенности ток-шоу. Экстралингвистические особенности делятся на универсальные и дифференцирующие знаки.

Сущность лингвистических особенностей ток-шоу относится к интерактивно институциональному жанру. Для него характерна дискурсия, состоящая из трех участников: адресант, адресат и аудитория, между которыми происходит коммуникация на внутреннем и внешнем уровнях.

Беседа в ток-шоу учитывает обмен высказываний. Она близко к стилю разговорной речи, поэтому относится к разговорному жанру телепередач.

Выделенные экстралингвистические и лингвистические знаки характерны, как для британских так и для грузинских ток-шоу.

Tatia Leladze

Extra-linguistic and Linguistic Characteristics of a Talk Show**Abstract**

A talk show is a part of modern discourse. It has an influence on creating and forming public opinion. A talk show is a program in which a guest or guests with a presenter discuss about actual public issues. This genre is characterized with its repeatability, a host as a central figure and the focus on people.

The subject matter of the paper is extra- linguistic and linguistic characteristics of a talk show. Extra- linguistic characteristics are divided into universal and differential marks.

According to linguistic characteristics a talk show is considered to be an interactive, institutional genre. It is characterized with the three participants of the discourse: an addresser, an addressee and an audience; the communication is presented among them on the two levels: the inner circle of communication and the outer circle of communication.

Conversation in a talk show considers the exchange of linguistic expressions. It shows close relation with everyday style of communication, that is why it belongs to a genre of communicative TV program.

These extra- linguistic and linguistic characteristics are common in British as well as in Georgian talk shows.

რეცენზენტი: პროფესორი ნუნუ გელდიაშვილი

ემოციები და მათი ენობრივი გამოხატულება, როგორც შემოქმედებითი პროცესი

სტატიაში განხილულია ადამიანის ემოციები ფსიქო-ფიზიოლოგიური თვალსაზრისით. გაანალიზებულია ემოციათა წარმოქმნის მიზეზები. ხაზგასმულია ფაქტი, რომ გამომდინარე მოვლენის სირთულიდან, დღემდე არ არსებობს ემოციათა ერთიანი, ყველასათვის მისაღები კლასიფიკაცია. ერთმანეთისაგან გამიჯნულია ემოციური მდგომარეობა და ემოციური რეაქცია. ნომინაციის პროცესი განხილულია ადრესანტის პიროვნებასთან კავშირში, მისი სოციალური სტატუსის, სქესის, განათლებისა და კულტურის გათვალისწინებით.

1. ემოციების კლასიფიკაცია და დეფინიცია

ადამიანის ემოციები წარმოადგენს პიროვნების მრავალწახნაგოვან და ფაქიზ რეაქციას ფიზიკურ და სოციალურ გარემოზე. ისინი თვისობრივად რთულდება, როგორც ადამიანის გარე სამყაროსა და სხვა ადამიანებზე შემოქმედების პროცესში, ასევე გარე სამყაროს ადამიანზე შემოქმედების პროცესში. ადამიანის ემოციების კლასიფიკაცია შეუძლებელია მხოლოდ ერთი ნიშნის მიხედვით, ემოციები განსხვავდება ერთმანეთისაგან თვისებით, რაოდენობით, სიღრმით, ხანგრძლივობით, ინტენსიურობით, გააზრებით, გენეტიკური წარმოშობით, სირთულით, ფუნქციებით, ორგანიზმზე შემოქმედებით, ფსიქიკური პროცესებით, რომლებთანაც ისინი არის დაკავშირებული.

ემოციების კლასიფიცირების სურვილი ბევრჯერ ჰქონდათ მეცნიერებს. დღეს არსებული კლასიფიკაციები ერთმანეთისაგან მკვეთრად განსხვავდება. არ არსებობს ისეთი, რომელიც მისაღები იქნებოდა ყველა მეცნიერისათვის. ერთნი აღიარებენ საბაზისო ემოციების არსებობას, სხვები კი ცდილობენ ემოციებში დაინახონ მხოლოდ პერცეფციულ-კოგნიტური პროცესები. ფსიქოლოგები ფიქრობენ, რომ ადამიანები აყალიბებენ თავიანთ ემოციებს საკუთარი ცხოვრებისეული გამოცდილებიდან, რომ ემოცია კულტურის, სოციალიზაციისა და განსწავლულობის პროდუქტია.

ემოციები მჭიდროდაა დაკავშირებული გარე სამყაროდან მიღებულ ინფორმაციასთან. ჩვეულებრივ, ემოცია წარმოიქმნება მოვლენის მოულოდნელობის გამო, რომლისთვისაც

ადამიანმა ვერ მოასწრო მომზადება. ემოცია არ წარმოიქმნება, თუკი სუბიექტი გარკვეულ მოვლენას აუცილებელი მონაცემების გარკვეული მარაგით ხვდება.

თუ მოთხოვნილების დაკმაყოფილების სუბიექტური ალბათობა დიდია, არსებობს იმედი, რომ ის დაკმაყოფილდება, სწორედ მაშინ წარმოიქმნება დადებითი ემოციები. თუკი რაიმე ეწინააღმდეგება მოთხოვნილების დაკმაყოფილებას, ანდა ხდება იმის გააზრება, რომ ის ვერ დაკმაყოფილდება, ჩნდება უარყოფითი ემოციური დამოკიდებულება ხელისშემშლელი ფაქტორის მიმართ.

ერთი მხრივ, ემოცია არა მხოლოდ "ორგანული" რეაქციაა, ის თავისთავად კი არ წარმოადგენს ადამიანის საქციელის სტიმულსა და მიზეზს, არამედ ის არის ადამიანის გლობალური განწყობის გააზრება, რომელშიც ჩართულია ნეირო-ფიზიოლოგიური, მამოძრავებელ-ექსპრესიული და გრძნობითი კომპონენტები. მეორე მხრივ, ემოცია მჭიდროდ არის დაკავშირებული იმ ინფორმაციასთან, რომელსაც ადამიანი იღებს გარე სამყაროდან, ამავე დროს ემოცია არ შეიცავს ინფორმაციას კონკრეტული საგნის შესახებ, მხოლოდ ადასტურებს მის კავშირს საგანთან (გოდფრუა 1996, 258; იზარდი 1999, 69).

უკვე დადგინდა, რომ ემოცია ასრულებს შემდეგ ძირითად ფუნქციებს: პირველ რიგში ნებისმიერი ტიპის ემოცია ახორციელებს სპეციფიკურ ბიოლოგიურ ფუნქციას; ემოცია ახდენს მოტივირებულ ზემოქმედებას ინდივიდზე, წარმართავს და აიძულებს მის აღქმას, აზროვნებასა და ქცევას. ამ შემთხვევაში შეიძლება ვისაუბროთ ემოციის ასახვით-შეფასებით ფუნქციაზე (სიმონოვი 1993, 161). ამას გარდა, ნებისმიერი ემოცია ასრულებს სოციალურ ფუნქციას, ანუ ემოციები, წარმოადგენს რა სუბიექტის რეაქციას შიდა და გარე გამაღიზიანებლებზე, წარმოადგენენ საზოგადოებრივ მოვლენას, რომელიც დაკავშირებულია ეპოქასთან, კულტურასთან, განათლებასთან, აღზრდასა და სქესთან.

1. 2. ემოციური მდგომარეობა და ემოციური რეაქცია

ემოციები, როგორც რთული ცნება, გამოხატავს ინდივიდის შინაგანი მდგომარეობის ცვლილებასა და მის დამოკიდებულებას გარე სამყაროსთან. ემოციებში გაერთიანებულია ორი ტიპის მოვლენა: ემოციური მდგომარეობა და ემოციური რეაქცია. ამასთან დაკავშირებით პ. სიმონოვი წერდა: "ადამიანის ემოციური რეაქცია რთული რეფლექსური აქტია, რომლის ყველა კომპონენტი ერთმანეთთან მჭიდროდ არის დაკავშირებული. ემოციური მდგომარეობა კი მრავალგანზომილებიანია. ის წარმოადგენს ფსიქიკური პროცესების ორგანიზების სისტემას, ასახული მოვლენისადმი სუბიექტურ დამოკიდებულებასა და ასახული სინამდვილის შეფასების მექანიზმს (სიმონოვი 1962, 22).

ემოციური მდგომარეობა პიროვნების გარე და შიდა სტიმულებზე რეაგირებაა, რომელიც გარეგნულად აისახება არა მარტო ფსიქოფიზიოლოგიურ მაჩვენებლებზე, არამედ ასევე ადამიანის ქცევაზეც. ემოციური რეაქცია და ემოციური მდგომარეობა ერთმანეთში აღწევს და შეადგენს ერთ მთლიანობას.

ჩვენს კვლევაში "ემოციურ მდგომარეობას" ვუწოდებთ სხვისი თვალისათვის შეუმჩნეველ ადამიანის შეგრძნებას, რომლის დროსაც ის განიცდის ამა თუ იმ ემოციას. ხოლო "ემოციური რეაქცია" არის ემოციური მდგომარეობის გამოხატულება. ამა თუ იმ მოვლენისადმი, საგნისადმი თუ სიტუაციისადმი ხანმოკლე რეაქცია. ემოციის გამოხატვას ფსიქოლოგიაში ემოციის ექსპრესიას უწოდებენ.

ექსპრესია, გრძნობებისა და განწყობის აშკარა გამოვლინებაა. ექსპრესიულ საშუალებებს განეკუთვნება: 1) სიტყვები, რომელთაც მდიდარი პალიტრა აქვს, რომელთა მეშვეობითაც შეიძლება გადმოვცეთ განცდილი შეგრძნებები; 2) კომუნიკაციის სხვადასხვა არავერბალური ტიპის კომპონენტები (ინტონაცია, ხმის ტემპრი, მეტყველების ტემპი, მამოძრავებელი რეაქციები როგორებიცაა: მიმიკა, ჟესტები, სიარულის მანერა, პოზა, სხეულის მდგომარეობა;

3)ვეგეტაციური ძვრები (სახის კანის ფერის შეცვლა, ცრემლდენა, ოფლდენა, გუგების შევიწროვება და გაფართოვება (იაკობსონი 1973, კახიანი 1978).

უნდა აღინიშნოს, რომ სამეცნიერო ლიტერატურაში ემოციათა გარეგანი გამოვლინებისათვის (მიმიკა, ჟესტები, ინტონაცია, ხმა და ა.შ.) სინონიმებად ისეთი ტერმინები გამოიყენება როგორებიცაა: ემოციების ექსპრესია, ემოციის გამოხატვა, გამომხატველობითი მოძრაობა, ემოციური მოძრაობა, ემოციის გარეგანი გამოხატვა, ემოციური რეაქციები.

ჩვენი ყურადღების ცენტრშია ექსპრესიის პრობლემის განხილვა კომუნიკაციურ აქტში, რომლის დროსაც იშლება ადამიანის შინაგანი მდგომარეობა.

13. ემოციურობის ენობრივი გამოხატულება

ენის ერთ-ერთი ძირითადი მახასიათებელი ნიშანია მისი შემოქმედებითი ბუნება. ენობრივი ნიშნებით სახელდება ექვემდებარება ასახვის მიზნებს. ენობრივი მნიშვნელობების ფორმირების პროცესში მონაწილეობს და ასახვას ჰპოვებს სამი ერთმანეთთან დაკავშირებული გნოსეოლოგიური სიტუაციის ელემენტი: ადამიანი (შემმეცნებელი სუბიექტი), რეალური სინამდვილე (შესაცნობი ობიექტი) და ენა (ენობრივი ნიშანი).

ენა გარე სამყაროს შემეცნების, აზრების ფორმირებისა და გადაცემის საშუალებაა. ის დაკავშირებულია გრძნობების, შეფასებებისა და სხვადასხვა ინტენციების გამოხატვასთან. ამით ის ემსახურება არა მხოლოდ ადამიანის სამეტყველო და კომუნიკაციურ საქმიანობას, არამედ ემოციურსაც. ადამიანი, სამყაროს საზოგადოებრივ-ისტორიული აქტის პროცესში, ენობრივი ნიშნების მეშვეობით ანიჭებს სახელებს საგნებსა და მოვლენებს, ამასთან ერთად, ენა ხელს უწყობს მათი თვისებებისა და მიმართებების განზოგადობასა და დიფერენციაციას, "ინახავს და გადასცემს საზოგადოებრივ-ისტორიულ გამოცდილებას, რომელიც ასახულია ენობრივი ნიშნების ნომინაციებსა და მნიშვნელობებში" (იანოვი 1977,7).

ემოციური მდგომარეობის შესახებ შეიძლება ვიმსჯელოთ ინდივიდის გარეგნობითა და შინაგანი მდგომარეობით. ემოციებს გამოხატავენ წინადადებებით, რომლებშიც აღწერილია განცდები პირველ ან მესამე პირში. ამ შემთხვევაში ხდება შინაგანი განცდების, ფსიქო-ფიზიოლოგიური სიმპტომების, მიმიკის, ჟესტების, პოზის, სხეულის მდებარეობის, სახის კანის ფერის შეცვლის, არაკომუნიკაციური მოძრაობების ნომინაცია, ზმნური კონსტრუქციებით, არსებითი სახელებითა და სხვადასხვა სიტყვათშეერთებებით აღინიშნება.

სიტყვასა და მის მიერ აღნიშნულ საგანს შორის კავშირი სრულიად თვითნებურია და წარმოადგენს ისტორიული შემთხვევითობის რთული ჯაჭვის შედეგს. თუმცა, ენაში ნებისმიერი ინოვაცია თავიდან ხორციელდება ცალკეული ინდივიდის მიერ, ეს სიახლე შეიძლება გავრცელდებულ იქნას და მიიღოს საზოგადოების სხვა წევრებმა, ანდა პირიქით, არ გავრცელდეს და არ მიიღოს საზოგადოებამ. ამგვარად, საზოგადოება ერთგვარ შეთანხმებამდე მიდის სიტყვების გამოყენების თვალსაზრისით, რის შედეგადაც სიტყვა იკავებს ენის ლექსიკურ სისტემაში გარკვეულ ადგილს და განსაზღვრულ სტილისტურ შეფერილობას იძენს (იანოვი, 1977: 153).

სწორედ ემოციური მდგომარეობისა და ემოციური რეაქციის ენობრივი ერთეულით აღნიშვნა არის სახელდება, ანუ ნომინაცია. ნომინაციის პროცესი რთული მოვლენაა, რადგანაც ის ვარაუდობს ნომინაციის ობიექტების არსებობას, რომელიც შეიძლება რეალურად არსებობდეს ანდა იყოს ადამიანის ფანტაზიის ნაყოფი.

ადრესატმა შეიძლება გამოიცნოს ადრესანტის ემოციური მდგომარეობა ვიზუალურად ან სხვა ნიშნების მიხედვით, რომელიც მისთვის საკუთარი გამოცდილებითაა ცნობილი. "ის, რასაც ჩვენ ვხედავთ, ანდა ამა თუ იმ ხერხით აღვიქვამთ, ყოველთვის როდი შეიძლება, რომ სიტყვებით იქნას აღწერილი, თანაც დეტალებში; ამისათვის ენაში არსებობს საჭირო

გამოთქმები, თანაც სხვადასხვა ადამიანს დასაბუთების განსხვავებული უნარი გააჩნია (ოსტინი, 1987: 59).

ამას გარდა, ნებისმიერ ენაში არსებობს ასევე ემოციური გამომხატველი საშუალებები-ინოვაციები, რომლებიც იქმნება სამეტყველო ქმედების იმ მომენტებში, რომლებშიც სხვადასხვა მიზეზის გამო საჭიროა არსებული გამომხატველი საშუალებების განახლება ან ახლების წარმოქმნა. ენაში ემოციური ლექსიკურ-სემანტიკური ინოვაციების წარმოქმნის მოტივია მოსაუბრეთა ემოციები, სწრაფვა იმისაკენ, რომ ახლებულად, ორიგინალურად და ექსპრესიულად აღვნიშნოთ ასახვის ობიექტები და ურთიერთობები.

ემოციის გამომხატველი ფონეტიკურად ყველაზე მცირე ფორმის ერთეულია შორისდებული. "მეტყველების ყველაზე ექსტრავაგანტულ და ცოცხალ ნაწილზე" -ასე განიხილავს მას იტალიელი ლინგვისტი ანცინი (ანცინი 1994, 150).

ნომინაციის მექანიზმი ერთნაირია ყველა ენისათვის, ვინაიდან საბოლოო ჯამში ენა წარმოადგენს ეგრეთწოდებულ "აზროვნების სინამდვილეს" თავად სახელდება არა მხოლოდ აღნიშვნის პროცესია, არამედ ამავედროულად შემეცნებისა და კომუნიკაციის პროცესიცაა, ამიტომაც სახელდების სტრუქტურაზე დამოკიდებული ინფორმაციის გადაცემის ადეკვატურობა, რომელიც გამოხატულია ენობრივი ფორმით, რაც საბოლოო ჯამში ადამიანის აზროვნებაში მატერიალური სამყაროს ადეკვატურ ასახვას განსაზღვრავს (კალმანსკი 1975, 68).

უნდა აღინიშნოს ის ფაქტი, რომ სიტყვა-ნიშანი არ შეიძლება გაჩნდეს ენაში მანამ, სანამ მას არ გაიაზრებს ტვინი და არ დაილექება ცნების სახით, რის შედეგადაც ჩნდება ტრიადა: აღსანიშნი (ასარეკლი)-ცნება-სიტყვა.

საყოველთაოდ ცნობილია, რომ არ შეიძლება ბოლომდე შეიმეცნო ენის ფუნქციური მხარე ისე, რომ არ დაუკავშირო მის შემქმნელსა და მომხმარებელს, მისი ისტორიული, სოციალური, ეროვნული თუ სხვა თავისებურებების მრავალფეროვნების გათვალისწინების გარეშე. ამის ახსნა იმით შეიძლება, რომ სინამდვილე "კი არ აისახება, არამედ მისი გარდატეხა ხდება ჩვენში, ანუ გარკვეულ დამახინჯებას განიცდის, რომლის მიზეზიც ჩვენი "მე"-ს ბუნებაში იმალება" (ბალი 1961, 23).

მეტყველ პიროვნებაში გამოყოფენ სამ დონეს: 1) ვერბალურ-სემანტიკური, რომელიც პასუხისმგებელია ენის ფლობაზე; 2) კოგნიტური, რომელიც ინდივიდის კონცეპტუალურ სისტემას მოიცავს; 3) მოტივაციურ-პრაგმატიკული, რომელიც გულისხმობს ინფორმაციას ინდივიდის შიდა განწყობაზე, მიზნებსა და მოტივებზე (კარაულოვი 1987, 41). ო.კამენსკაიამ სამი დონე კიდევ ორი დონით შეავსო. ესენია: 1) ემოციური, რომელიც სამეტყველო პიროვნებაში აერთიანებს ემოციებს მათ კონცეპტუალურ წარმოდგენებში და 2) მოტორულ-არტიკულაციური, რომლის ერთეულებად გვევლინება ენის ნიშნების წარმოქმნის ფუნქციური მექანიზმები ავტორისთვის უცხო ფორმით (კამენსკაია 1998, 38).

ამგვარად, ემოცია არის ფსიქოლოგიური პროცესი და მდგომარეობა, რომელშიც აისახება ადამიანის განცდები იმის მიმართ, რასაც ის გაიაზრებს და აკეთებს. ემოცია მჭიდროდ არის დაკავშირებული იმ ინფორმაციასთან, რომელსაც ადამიანი იღებს გარე სამყაროდან. ენა გარე სამყაროს შემეცნების, აზრების ფორმირებისა და გადაცემის საშუალებაა. ის დაკავშირებულია გრძნობების, შეფასებებისა და სხვადასხვა ინტენციების გამოხატვასთან. ამით ის ემსახურება არა მხოლოდ ადამიანის სამეტყველო და კომუნიკაციურ საქმიანობას, არამედ ემოციურ სფეროსაც.

ლიტერატურა:

1. ბაქრაძე, მ. 2006. ემოციის ნომინაცია როგორც ენობრივ-კულტურული ფენომენი თანამედროვე გერმანულ ენაში. ფილ. მეც. კანდიდატის ავტორეფ. ილ.ჭავჭავაძის ენისა და კულტურის სახ. უნივერსიტეტი.
2. კირვალიძე, ნ. 2008. გრამატიკის თანამედროვე თეორიები. თბილისი: ილ.ჭავჭავაძის სახ. უნივერსიტეტის გამომცემლობა
3. ლებანიძე, გ. 2004. კომუნიკაციური ლინგვისტიკა. თბილისი: ენა და კულტურა.
4. უზნაძე, დ.. 1998. ზოგადი ფსიქოლოგია. თბილისი: აღმაშენებელი.
5. Anzini, M. *La Nostra lingua*. Torino: Capitello. 1994.
6. Izard, K. 1991. *The Psychology of Emotions*. New York: Plenum Press.
7. Jakobson, R. 1973. *Saggi di linguistica generale*. Milano: Feltrinelli.
8. Балли, Ш. 1961. *Французская стилистика*. Москва: Изд-во Иностранной литературы.
9. Годфруа, Ж. 1996. *Что такое психология*. Москва: Мир.
10. Кахиани, С.Н. 1978. *Экспрессивность лица человека*. Тбилиси: Ганатлеба.
11. Колшанский, Г.В. 1975. *Соотношение субъективных и объективных факторов в языке*. Москва: Наука.
12. Остин, Дж.Л. 1987. *Чужое сознание*. Москва: Прогресс.
13. Симонов, П.В. 1993. Информационная теория эмоций. *Психология эмоций* № 7:188-195.
14. Симонов, П.В. 1962. *Метод К.С. Станиславского и физиология эмоций*. Москва: Акад. наук СССР.
15. Янов, 1977. *Языковая номинация: Общие вопросы*. Москва: Наука.

ნანა ლომია**Человеческие эмоции с психофизиологической точки зрения.**

Резюме

В статье рассмотрены человеческие эмоции с психофизиологической точки зрения. Исследованы причины их возникновения. Подчеркивается факт, что исходя из сложности явления, все еще не существует единая классификация эмоций. Рассматривается вопрос об эмоциональном состоянии и эмоциональной реакции. Процесс номинации исследуется в единении с адресантом, его социальным статусом, полом, с учетом образования и культуры.

Nana Lomia**Human emotions with psycho-physiological perspective****Abstract**

The article deals with human emotions with psychophysiological perspective. The reasons for their occurrence. Emphasizes the fact that based on the complexity of the phenomenon, there is still no uniform classification of emotions. Considered the question about the emotional state and emotional reactions. The nomination process is studied in union with the addressee, his social status, gender, taking into account the educational and cultural.

რეცენზენტი: პროფესორი მარინე სირბილაძე

ენათმეცნიერება Языковедение Linguistic

მანანა მიქაძე

ქუთაისი, საქართველო

ქუთაისის ისტორიული მუზეუმის საგანძური:
იონე გედევანიშვილის ხელნაწერის (№565)
ლექსიკური ანალიზი იონა გედევანიშვილის ხელნაწერისა
"მიმოსულა ანუ იონა რუისის მიტროპოლიტისა"

№565 ხელნაწერი, რომელიც დაცულია ქუთაისის ნ. ბერძენიშვილის სახელობის სახელმწიფო ისტორიულ მუზეუმში წარმოადგენს ჩვენი ენობრივი ანალიზის მასალას. ხელნაწერი შესრულებულია მე-19 საუკუნის დამდეგს, კერძოდ 1805-1810 წლებში. მისი ავტორია რუისის მიტროპოლიტი იონა.

ტექსტის ავტორი იონა გედევანიშვილი იყო საეკლესიო მოღვაწე, ერისკაცობაში - ივანე (1737-1821). იგი საეკლესიო მოღვაწეობასთან ერთად ეწეოდა მოგზაურობასა და მწერლობას. 1756 წელს რუსეთში გაჰყვა მასწავლებელს ანტონ პირველს. რუსეთიდან დაბრუნებულმა ანტონმა იგი მცხეთის ჯვრის არქიმანდრიტად აკურთხა. 1785 წლიდან რუისის მიტროპოლიტი იყო. რაღაც დანაშაულისათვის ერეკლე მეორეს განჩინებით საეკლესიო კრებამ ეპარქია ჩამოართვა და იძულებით გაამწესა დავით გარეჯის უდაბნოში. იონა გედევანიშვილი იმერეთში გაიპარა, მაგრამ არ შეიწყნარეს და თბილისში დააბრუნეს. აქედან ის ახალციხეს გაიქცა, კონსტანტინეპოლში ჩავიდა და შემოიარა აღმოსავლეთის ქვეყნები. აღმოსავლეთის ეკლესიათა პატრიარქებს მისთვის მღვდელთმთავრის ხარისხი აღუდგენიათ. გედევანიშვილმა იმოგზაურა ევროპაში, ერთხანს მოლდავეთში იყო, სადაც პოტიომკინის კარზე დიპლომატიური მისიით ჩამოსულ ქართველ მოღვაწეებს შეხვდა. იგი აქტიურად ჩაება რუსეთის კულტურულ ცხოვრებაში. იყო სასამართლო წიგნების გამომცემელი საზოგადოების წევრი. ეკატერინე მეორემ რუსეთის წინაშე განსაკუთრებული დამსახურებისათვის დიდი პენსია დაუნიშნა. 1792 წლიდან ცხოვრობდა კიევში, 1795 წლიდან - მოსკოვში, იქვე გარდაიცვალა. თავისი მოგზაურობა 1805-10 წლებში აღწერა თხზულებაში "მიმოსულა ანუ მგზავრობა იონა რუისის მიტროპოლიტისა".

ხელნაწერი შედგება 153 ფურცლისაგან. ქაღალდის ზომაა 19,5 16 სმ. აქვს ტყავადაკრული მუყაოს ყდა. შესრულებულია მხედრულად, XIX საუკუნის ხელნაწერი გადმოღებულია პლატონ იოსელიანის მიერ გამოცემული ტექსტიდან. შემოსულია მუზეუმში ვასო აბაშიძისაგან.

წინ უძღვის იონა გედევანიშვილის ბიოგრაფია, რომელიც განთავსებულია 1r-5r გვერდებზე. ამას მოსდევს ძირითადი საანალიზო ტექსტი 5r - 95 r. დართული აქვს:

1. "სიტყუა ლექსად თქმული იონა მიტროპოლიტის გედეონის ძისაგან" 95r - 97r
2. " გუარ შთამოლობა, ესე იგი თვისთა მშობელთა დ სახლისა თვისისა მოთხრობაჲ ანუ სიტყუა" 97r - 104r.
3. "კათოლიკოზის ანტონ პირველის ბიოგრაფია" 105r- 119 r.
4. "სულხან საბა ორბელიანისა ლექსიკონისა ბოლოს სწერია მოკლედ ცხოვრება მისი ესრეთ" 120 r.
5. "ესე ლექსი შესაქმეთა რომელსა დღესა შეჰქმნა ღმერთმან ცა და ქუეყანა" 121r - 136 r.
6. "გაგრძელება მეფის ვახტანგის ანბავისა" 136 r - 153 r. აქვე მოტანილის ნაწყვეტები დავით გურამიშვილის "ქართლის ჭირიდან".

ძირითადი ტექსტი შეგადაშიგ დაყოფილის ქვეთავებად. იმის მიხედვით თუ რომელ ქვეყანაში ჩვიდა და იმოგზაურა მიტროპოლიტმა და რომელი ადგილების აღწერა სურდა მას. ეს ქვეთავებია:

- "მიმოსულა ანუ მგზავრობა თფილისით კონსტანტინოპოლედ" 5 r -8 r
- "მიმუხილვა კონსტანტინოპოლისა" 9 r - 16 r
- "მიმოსილვა მთაწმინდისა და მას შინა დაშენებულთა წმინდათა მონასტერსა" 17 r - 31 r
- "მიმოსილვა იერუსალიმისა და ქრისტეს საფლავისა" 32 r - 44 r
- "მიმოსვლა ჭალაკთა ზანტასი კორფუსი და სხვათა ქალაქთა და ადათა მრავლითა რეს პუბლიკისა ადგილთა" 45 r - 48 r
- "მიმოსილვა ვენეციისა და გარემოთა მისთა" 48 r - 52 r
- "მიმოსვლა ალექსანდრიის ეგვიპტისა რომელ არს მისორი და გარემოსთა მისთა" 52 r - 56 r

"მიმოსვლა სინა მთისა სადაცა იხილა მეორემ წინასწარმეტყუელმა ღმერთი და ათი მცნეწბა მიჰსცა მას" 63 r - 66 r

- "მიმოსილუ პოლშისა და სხვათცა ქალაქებთა" 67 r - 86 r
- "შემოსულა როსისისა საიმპერიოსა შინა მიმოსულა ადგილთა ადგილად და მიმოსილუა" 86 r - 95 r

ხელნაწერს ყდაზე შიგნითა მხრიდან დასაწყისშიც და დასასრულშიც აქვს მინაწერები. დასაწყისის ყდაზე იკითხება ნაწერი და გარკვეული შინაარსის გამოტანა შეიძლება, რასაც ვერ ვიტყვით ბოლო გვერდის მინაწერზე. აქაც შეიძლება ამოიკითხოს სიტყვები, მაგრამ არა დაწყობილი წინადადებები და ვფიქრობთ, რომ ამ ნაწყვეტ-ნაწყვეტ^რ დაუკავებელ სიტყვებს არავითარი კავშირი არა აქვს საანალიზო მასალასთან. მათ უფრო მეტად პირადი ჩანაწერი შეიძლება ეწოდოს. მსვარაუდოა, რომ იგი ეკუთვნის ან წიგნის მფლობელს, ან მის რომელიმე წამკითხველს.

არსებითად, ასეთივე დასკვნის გამოტანა შეიძლება წინა ყდაზე მიწერილ წინადადებებზეც. თუმცა აზრი უფრო დალაგებულია და ცნობებიც უფრო მნიშვნელოვანი.

ხელნაწერი შესრულებულია მუქი შავი მეღნით, არსად არ არის გამოყენებული სინგური, არც ასოების მოხაზულობაში შეიმჩნევა განსაკუთრებული თავისებურება. ნაწერი მცირედ გადახრილია მარცხნიდან მარჯვნივ. გადამწერი ხშირად აკეთებს ასოთა გადაბმებს. რამდენიმე ასოთა კომპლექსი თითქმის უგამონაკლისოდ გვხვდება გადაბმული და კანონზომიერ სახესღებულს.

ხელნაწერის ლექსიკური ანალიზი ბარბარიზმები

იონა გედევანიშვილის "მოგზაურობაში" საკმაოდ მრავლად გვხვდება რუსული ბარბარიზმები. ეს გამოწვეულია მაშინდელი საზოგადოებრივ-პოლიტიკური სიტუაციიდან და იმითაც, რომ ავტორი წლების მანძილზე ცხოვრობდა რუსეთში. საინტერესოა ისიც, თუ როგორ აქცევს ი. გედევანიშვილი უცხო ენის სიტყვებს ქართული ენის ყალიბში, სვამს ბრუნვებში და რუსულ სიტყვებს მრავლობითი რიცხვის ქართულ სუფიქსებს ურთავს:

"ყუჭლის **ზავოდები** არის და აკეთებენ ლაშკასა" (გვ. 83).

"მე ვიხილე ფრანსისკოს და ლავდონ ფერთმარშალი მათი მოსიარ **მოგულავენი**" (გვ. 65).

ავტორმა რუსული ბარბარიზმები ჩასვა ქართული ენის ბრუნვებში და დაურთო ბრუნვის ნიშნები:

"ესე იყო **სტოლის** იარაღი ოქროსი მდიდარი თუალი ერთი ყვითელი" (გვ.65).

"უფრორე ხალხი ხმელით მესამძღურე უნგარისა და **ბოშნიისა**" (გვ. 63).

ასევე ხშირია ბარბარიზმებთან ქართული ენის თანდებულების გამოყენების ფაქტები:

"ამასაც იტყვიან **სიბირიღამ** წარსულან სერბნიო" (გვ. 71).

"მიტროპოლიტს ჩასმენ **კარეტაში** ... " (გვ. 83).

"ვნახე კრაოტზედ მწოლარე" (გვ. 75).

ზოგიერთი ბარბარიზმი იქვეა ახსნილი: "... მოიგო დობრობა, რომელ არს კარგი" (გვ. 63).

"მე ვარ პროსკიანიმატი ესე იგი თაყუანისმცემელი" (გვ. 57).

"ამა პერიპატობასა ჩემსა რომელ არს ქვეითი სიარული შეემემთხუა არაბთაგან განსაცდელი" (გვ. 60).

"პორტოკალი ესე იგი აპელცინი ღიმონი ზეთისხილი და ღვინო კეთილი" (გვ. 24).

ამდენად, საანალიზო მასალიდან აშკარად ჩანს, რომ ტექსტში არსებული ბარბარიზმი არ არის მხოლოდ უცხო ენიდან აღებული, შეუცვლელად გადმოტანილი სიტყვები, ისინი შეცვლილი, დამახინჯებული სახითაა წარმოდგენილი, ჩასმულია ქართული ენის ყალიბში და მიღებული აქვს ქართულისათვის ბუნებრივი დაბოლოებანი.

დიალექტიზმები

ძველი ქართული სალიტერატურო ენა ემყარება მტკიცედ ჩამოყალიბებულ ნორმათა სისტემას. ამასთანავე ფაქტია ისიც, რომ ძველ ქართული წერილობით ძეგლებში თავს იჩენს ცოცხალი მეტყველებისათვის დამახასიათებელი ფორმები, ანუ დიალექტიზმები.

ატც ერთი წერილობითი ძეგლი არტ არის დაზღვეული მასში ცოცხალი მეტყველებისათვის დამახასიათებელი ფორმების შექრისაგან. ეს მოვლენა უცხო არ ყოფილა ძველი ქართულისათვისაც და რა გასაკვირია, თუ XIX საუკუნის ხელნაწერშიც შეგვხვდეს.

იონა გედევანიშვილის მოგზაურობაში აღინუსხება ცოცხალი მეტყველებისათვის ნიშანდობლივი ფორმები, ძირითადად ერთი და იმავე დიალექტიდან აღებული და ხშირად გამეორებული. განვიხილოთ ზოგიერთი მათგანი.

-ავ და -ამ თემისნიშნისანი ზმნები I სერიის სავრცობიან მწკრივებში გამოავლენენ -ევ და -ემ ვარიანტებს:

"დაფრთხა თუ კაცს **დანიანხევდა** გონებდა მომკლავსო" (გვ. 30).

"თვით მე **ვხედვედი** სმასა და ჭამასა და შექცევასა ნემეცებთანა" (გვ. 67).

"კაცთ ქრისტიანეთა იამათ ჩემი მისულა და **მკითხვედენ**" (გვ. 16).

"მახსოვარნი ეკკლესიასა შინა მისის მრწამსის თქმისა რომელიცა მოსწონდათ და **მკითხვედენ**" (გვ. 16).

"ხატ მშუჭნიერებითა სამთელ ლამპარ კანდელ აღნთებითა **ბრწინეველენ** ყოველნივე კუთხენი" (გვ. 18).

ერთ მაგალითში -ავ თმის ნიშნის ნაცვლად გამოყენებულია -ამ: "ეპისკოპოსი ხუსისა **რაცხამს** ეკკლესიასა პრიხოდისასა ორასსა" (გვ. 85).

"თხას მოიტაცებდა შეჰსჭამდა და ტყავს **ჩაიცვემდა** და ასე **ცხოვრებდა**" (გვ. 30).

ამ უკანასკნელ მაგალითში გამოყენებულია -ობ თმის ნიშნის ნაცვლად -ებ (ცხოვრ-ებ-და). ზ. სარჯველაძე ვარაუდობს, რომ -ევ და -ემ ბატონდება პირველი სერიის მწკრივებში აღმოსავლეთ ქართულ დიალექტთა ერთ ჯგუფში (ზ. სარჯველაძე, ქართული სალიტერატურო ენის ისტორიის შესავალი, თბ., 1984, გვ. 112), ხოლო -ობ// -ებ თმის ნიშანთა შენაცვლება ავტორისეული ჩანს.

ძველ ქართულში ვითარებით ბრუნვას, როგორც წესი, დაერთვის მდე//მდის თნდებულები. ამავე დროს X საუკუნიდან ხელნაწერებსა და ტექსტებში დასტურდება -მდინ თანდებული. ასევეა №565 ხელნაწერში:

"მეორესა დღესა ვჰსწირეთ და მრავალჯერ **ორმოცამდინ**" (გვ. 77).

"წავჰყვევით ბრუტისა **მდინარემდინ** და დავრჩი მარტო" (გვ.80).

"მომივიდა უქაზი... იმპერატრიცა ეკატერინა მეორისაგან და საკმაო სახარჯო **კიევამდინ**" (გვ. 84).

"დამ" მოქმედებითი ბრუნვის თანდებულია. წერილობით ძეგლებში თავს იჩენს XIX საუკუნიდან. ხელნაწერში დასტურდება "დამ" თანდებულის დიალექტური ვარიანტი "დამა":

"მერეთ მომივიდა წიგნი ახლა მოვიდა უგანათლებულესი კნიაზი **პეტერბურდიდამაო**" (გვ. 72).

"სომეხნი გამოიყვანეს **იქილამა** და კილის **ქალაქილამა**" (გვ. 74).

გვაქვს ერთი საინტერესო ფორმაც:

"არს მტკურის მდინარესა **ზედან** ნაკლები და არაგვის მდინარესა უმეტესი სოფლები" (გვ. 71). ჩვენი აზრით, ეს ფორმაც დიალექტიზმი უნდა იყოს.

წყვეტილში -ე მწკრივის ნიშნიან ზმნასთან თავს იჩენს -ე, -ევი დაბოლოება:

"მოვედით კრიტს რომელ არს კანდია წყალი **ავიდევით** კრიტსა" (გვ. 51).

ერთ მაგალითში გვხვდება ზმნიზედა **ზევით** დიალექტური ვარიანტით: "მდინარე ესე მომდინარე წმინდასა რიყესა ზედა წვრილ ქვიშიანსა და ადგილსა **ზეით** მომდინარეობს" (გვ. 71).

ხელნაწერში უხვად მოიპოვება განუსაზღვრელობითი ნაცვალსახელი "**რადაცა**"-ს დიალექტური ვარიანტი "**რაცხე**": "სარწმუნოებით მაჰმადიანი ვიეთნი ვითა ავაზაკნი და სხუანი აგრეთუჴ **რაცხე**" (გვ. 8).

"აქუსთ თვისა თვისსათუს ბადი მცირე ერთი ანუ ორი ფინიკის ხე და აგრეთუჴ **რაცხე** მსხალი და ვაშლი" (გვ. 56).

"აგრეთუ **ჭრაცხე** ხმელნი და მას შინა სხმულნი და დაშენებულნი ქალაქ დაბნებ სოფლები" (გვ. 5).

"არს ოქროთი მოცურვილი ხუთივე გუმბათი აგრეთვე **რაცხე** სამრეკლოსა გუმბათი" (გვ. 90).

"**რაცხე** ქუჭყანა და ხმელნი რამეთუ ყოველნივე მიწილამ მიზეზობენ" (გვ. 85).

ხელნაწერში აგრეთვე გვხვდება სხვადასხვა წრის და სხვადასხვა სიტყვის დიალექტური ფორმები:

"კაცთა მათ მენავეთა მითხრეს **აია** დესპოტი სული ესე" (გვ. 23).

"მრავალ ნაყოფიერი ღვინო და ღვინო დიდად **იეფი**" (გვ. 16).

"შუა ღამეს უკან **შამოფა** ზღუა და გაიფსება ყოველი ქალაქი წყლითა" (გვ. 49).

"სიმაღლე მისი ძლივას იხილვებოდა კეთილი მონასტერი ესე" (გვ. 32).

"ზღვისა ამის გამო ეწოდების შავად ზღუად თუარემ ზღუა ერთი არის რომელიცა შემოვალს უკიანეს ზღვიდამა" (გვ.9).

მოყვანილი მაგალითები კიდევ ერთხელ ადასტურებს იმ ვარაუდს, რომ არც ერთი ხელნაწერი ძველი არ შეიქმნებოდა ისე, რომ მასში არ შეჭრილიყო ცოცხალი მეტყველებისათვის დამახასიათებელი სიტყვები. გამონაკლისს არც ჩვენი საანალიზო ხელნაწერი არ წარმოადგენს. მით უმეტეს, რომ იგი XIX საუკუნეს მიეკუთვნება და საკმაოდ დიდი დაშორებაა ძველი ქართულის ნორმირებული სისტემიდან; და კიდევ გასათვალისწინებელია ისიც, რომ იგი წარმოადგენს მოგზაურობის აღწერას და უფრო თავისუფალი ნაშრომია, ვიდრე რელიგიური ლიტერატურა. ჩვენი ვარაუდით, აქ არსებულ დიალექტიზმთა დიდი ნაწილი აღმოსავლეთ საქართველოს კუთხური მეტყველების ნიმუშია. ეს არც არის გასაკვირი, ვინაიდან ავტორი, მიტროპოლიტი იონა, სწორედ აღმოსავლეთ საქართველოდან იყო, იგი განაგებდა რუისის ეპარხიას. ამიტომ მოგზაურობის აღწერაში გამოიყენებდა მისი კუთხისათვის დამახასიათებელ დიალექტიზმებს. თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ ხელნაწერში კუთხური ფორმები არც ისე ხშირად გვხვდება, როგორც მოსალოდნელი იყო. მით უმეტეს, თუ გავითვალისწინებთ ხელნაწერის სიდიდესა და შინაარსს.

ტექსტის სალექსიკონო ნიმუშები

ა	
აბრეშუმი	- ჭიჭნაური. საბა
აბრეშუმის ჭიის პარკისაგან ამოხვეული ძაფი. ქეგლ	
აგუატირა	- აგვატირა
ადრანა კაფა	- გეოგრაფიული ადგილი, ქალაქი
ადრიბეჟანი	- გეოგრაფიული ადგილი
ავაზაკი	- მზირი, მეკობრე. საბა
ავაზაკიანი	- ავაზაკური, მეკობრეული
აია სოფიო	- ტაძარი
ავსტრალია	-გეოგრაფიული ადგილი
აკიმიტელი	- აკიმიტში მცხოვრები
ალაია	- გეოგრაფიული ადგილი, ქალაქი
ალექსანდრია	- გეოგრაფიული ადგილი, ქალაქი
ამაოება	- უმიზნობა, არარაობა. ქეგლ
ამბორება	- კოცნა, სულიერი. საბა კოცნა. ქეგლ
ამილახორი	- მთავარი
ანაკოსი	- ბერძნ. საეკლესიო ტერმინი
ანატოლია	- გეოგრაფიული ადგილი, ქალაქი
ანატომი	- ექიმი
აუზი	- ავაზანი. საბა
	ხელოვნური, თავლია წყალსაცავი. ქეგლ
აპოლლოსი	- ბერძნ. მითოლოგია, აპოლონი
არაგვი	-გეოგრაფიული სახელი, მდინარე
არაუტალიმანი	- გეოგრაფიული ადგილი, ქალაქი
არისტოტელე	- ძველი ბერძენი გენიოსი, საკუთარი სახელი
არკადი	- საკუთარი სახელი

- არნაუტი - გეოგრაფიული ადგილი, ქალაქი
- არღასტერი - მონასტერი
- არღონავტი - ძველი ბერძნული თმულებით ოქროსსაწმისიანი ვერძის საძებნელად კოლხეთში მოსული ბერძნები. ქეგლ
- არხანგელი - მთავარანგელოზი
- არხიერი - მღვდელმთავარი. ქეგლ
- არხივი - წერილობითი ძეგლებისა და ისტორიული საბუთების საცავი . ქეგლ
- არხიპელაგო - ერთმანეთთან ახლო მდებარე კუნძულთა ჯგუფი. ქეგლ
- არხიმანდრიტი - არვეთ მთავარი. საბა დიდი მონასტრის წინამძღვარი. ქეგლ
- არტანუჯი - გეოგრაფიული ადგილი, ციხე-ქალაქი
- ასპიტი - გველია ფრიად გესლოვანი.საბა ძლიერ შხამიანი გველი. ქეგლ
- ასტრაბადი - გეოგრაფიული ადგილი, ქალაქი
- ასტრახანი - გეოგრაფიული ადგილი, ქალაქი
- ატალია - გეოგრაფიული ადგილი, ქალაქი
- აფენდი - ბატონი თურქ.
- ადკრძალადა - აეკრძალა
- ადმისრულადა - შემისრულა
- აქლემი - მაღალი, ერთ ან ორკუხიანი მცოხნელი ცხოველი. ქეგლ
- ახალციხე - გეოგრაფიული ადგილი, ქალაქი
- აჰერნი - ჰაერი
- ბ**
- ბანკტრატი - გეოგრაფიული ადგილი, მონასტერი
- ბაღდახინი - მიცვალებულის გასასვენებელი ჩარდახიანი ეტლი. ქეგლ
- ბამბა - მცენარე
- ბაშნა - ციხე რუს. ბარბარიზმი
- ბაქუ - გეოგრაფიული ადგილი, ქალაქი
- ბელუენა - ზუთხი, რუს. ბარბარიზმი
- ბეირუთი - გეოგრაფიული ადგილი, ქალაქი
- ბეიზლარი - გეოგრაფიული ადგილი, ქვეყანა
- ბეთლემი - გეოგრაფიული ადგილი, ქალაქი
- ბენდერი - გეოგრაფიული ადგილი, ქალაქი
- ბეგი - თავადი. თურქ. ბარბარიზმი
- ბისტრიცი - ჩქარი რუს. ბარბარიზმი
- ბიზანტიით - გეოგრაფიული ადგილი
- ბოლიარნი - მთავარი, დიდებული, რუსული, ბარბარიზმი
- ბოსფორი - გეოგრაფიული ადგილი, სრუტე
- ბოლაზი - გეოგრაფიული ადგილი, ქალაქი

- ბრინჯი - მცენარე
- ბუთილკა - ბოთლი, რუს. ბარბარიზმი
- ბულღარი - ბულგარეთი რუს. ბარბარიზმი
- ბურჯი - სხვათა ენაა ჟამთაგან მოსული. ვარსკვლავთ
ზოდიაქოს უწოდებენ და
კედლისასა მოდლელი ჰქვიან. საბა
ქვითკირის მალალი, მრგვალი ნაგებობა, ციხე-
სიმაგრის გალავანში
ადგილ-ადგილ ჩატანებული სიმტკიცისათვის. ქველ
- ბრუტი - გეოგრაფიული ადგილი, ქალაქი
- ბჭე - ესე არს სახლთა და ტაძრთა შესასვლელი. საბა
დიდი კარი, შესასვლელი. ქველ

ბ

- გალიცინი - საკუთარი სახელი
- გამოებრძოლნე - შებრძოლნენ
- გამზრდელი - ვაჟთა მზრდელსა გამზრდელი ეწოდების. საბა
ვისაც მინდობილი აქვს, ვინც იკისრა ბავშვის
აღზრდა. ქველ

- განძლიერდა - გაძლიერდა
- განშიშულდა - განშიშულდა, ტანისამოსი შემოიძარცვა
- განძრახი - მრჩეველი საბა
- განცარცვა - განცარცვა, წართმევა
- გარდამოვლენ - გადმოვლენ
- გარდაცვივნილნი - გაქცეულნი, ლტოლვილნი
- განვიდნენ - წავიდნენ, მოშორდნენ
- გარდეწერიხა - გადაუწერია
- გასყიდვა - გაყიდვა
- გაღმართი - იმ მხარეს. საბა
რისამე იქითა მხარე. ქველ

- გეთსამანია - გეოგრაფიული ადგილი
- გულიბული - გეოგრაფიული ადგილი, კუნძული
- გოლი - თაფლის ჰვეზა, ტკბილი. საბა
- გრანიცა - საზღვარი. რუს. ბარბარიზმი
- გრამატთა - სიგელი. რუს. ბარბარიზმი
- გრეცი - საბერძნეთი. რუს. ბარბარიზმი
- გრიგოლიპოლე - გეოგრაფიული ადგილი
- გუჭმული - ნაცეში თუ ნატანჯი. საბა
- გუჭრდი - ფურცლის, წიგნის გვერდი
- გუჭლი - მძრომელი, გველი.საბა
- გულ მოყვარება - სიყვარულის, სითბოს გამოვლენა

დ

- დაბენილი - დაფენილი
- დაიმიტრი - საკუთარი სახელი დიმიტრი

- დაიხსნება - რაიმე უბედურებისაგან გადარჩება
- დამწყსა - დაარიგა
- დასაფლავდა - დაიკრძალა
- დასაცუავად - დასაცველად
- დარბანდი - გეოგრაფიული ადგილი
- დამასკინი - გეოგრაფიული ადგილი
- დიკოსი -საეკლესიო თანამდებობა. ბერძნ.
- დესპოტი - ძველი აღმოსავლეთის მონათმფლებურ მონარქიებში უმაღლესი მმართველი, რომლის ხელთ იყო განუსაზღვრელი უფლება. ქეგლ
- დებასარი - სამხედრო თანამდებობა
- დრაგუმანი - მთარგმნელი
- დუნაი - გეოგრაფიული ადგილი
- დუდუპეშტი - გეოგრაფიული ადგილი, ბუდაპეშტი

ე

- ეგიპტე - ეგვიპტე
- ეკატერინოსლავი - გეოგრაფიული ადგილი, ქალაქი
- ეკონომია - დაზოგვა, მომჭირნეობა. ქეგლ
- ელადა - საბერძნეთი
- ელისაბედპოლი - გეოგრაფიული ადგილი
- ეპარხია - საეპარქია, სამწყსო
- ეთიოპია - გეოგრაფიული ადგილი
- ეპიტროპოსი - ყოველთა ზედა მხედველი. საბა
- ექსარხოსი - მოავლინებდეს ექსარხოსა განხილვად წვალებათა და ცთომილებათა სულიერთა.საბა
- ეწყუნენ - ეწყუნენ

ვ

- ვასილიჩი - ვასილის ზე, რუს. ბარბარიზმი
- ვათოპედი - გეოგრაფიული ადგილი
- ვენეტიკი - გეოგრაფიული ადგილი
- ვეზირი - სპარსთა ენაა, ქართულად განძრახი და ექსარხოსი ჰქვიან. არაბ. მეფის საბჭოს წევრი, მეფის მრჩეველი. ქეგლ
- ვერსტი - ძველებური რუს. სიგრძის საზომი ერთული უდრის 1,06 კმ. ქეგლ
- ვიეთნი - აწ რომ ზოგს ეძახიან. საბა
- ვენეცია - გეოგრაფიული ადგილი, ქალაქი
- ვლახერნა - გეოგრაფიული ადგილი, ვლახეთი
- ვოევოდა - რუსული მებრძოლი, ბარბარიზმი
- ვოლგები - ვოლგელები, რუს. ბარბარიზმი

ზ

ზავოდი

ზარბაზანი

ზარბაზი

ზეთისხილი

ზ მირინი

ზროხა

ზობერი

- ქარხანა, რუს. ბარბარიზმი

- გრძელწლიანი საარტილერიო იარაღი, რომელიც

ისერის ტრაექტორიით. ქველ

- გეოგრაფიული ადგილი

- საშუალო სიმაღლის მარადმწვანე ხე, აქვს სურნელოვანი თეთრი ყვავილები, ისხამს ზეთით

მდიდარ ნაყოფს. ქველ

- გეოგრაფიული ადგილი, ქალაქი

- ძროხა

- გეოგრაფიული ადგილი

თ

თარფი

თათართი

თემელიანი

თერმალიკი

თიატრი

თრთვილი

თურინჯი

- პურიუს თონეში ჩაგარდნა

- თათრების

- საფუძვლიანი

- საოფლე, სნება. საბა

- თეატრი

- შექმნილი ცვარი, ორთქლი, რომელიც გაცივებულ მიწაზე დევს თხელ, თეთრ ფენად

- მცენარე, ხილი

ი

იასი

იეროპოლი

იეროპოლისასხმე

იერიქო

ივანისშტა

ივ ერია

ივეროსი

იერუსალიმი

იეფი

იზმაელი

იზმირი

ილინდარი

იმპერატორი

იმპერატრიცა

ინიაექარბერტყუა

იორდანე

იოპედი

ისრაელი

ისპრავნიკო

- გეოგრაფიული ადგილი

- გეოგრაფიული ადგილი, ქალაქი

- იეროპოლამდე

- გეოგრაფიული ადგილი, ქალაქი

- გეოგრაფიული ადგილი

- გეოგრაფიული ადგილი

- ივერიელი

- გეოგრაფიული ადგილი, ქალაქი

- იაფი

- იამაილიტელი

- გეოგრაფიული ადგილი, ქალაქი

- გეოგრაფიული ადგილი

- ზოგი მეფის ტიტული ქველ

- ქალი იმპერატორი. რუს. ბარბარიზმი

- ავტორისეული კომპოზიტი

- გეოგრაფიული ადგილი, მდინარე

- გეოგრაფიული ადგილი, კუნძული

- გეოგრაფიული ადგილი

- გამომსწორებელი. რუს. ბარბარიზმი

ინდადმდე	- ინდოეთამდე
იპოდრომი	- ცხენთა სარბიელი. საბა
იღუმენი	- ბერძ, მონასტრის წინამძღვარი ქეგლ
იჰყა	- წონის ერთეული
კ	
კამბეჩი	- ხარზე დიდი რქოსანი ცხოველი. ქეგლ
კანაფი	- მაღალი ბოჭკოვანი მცენარე, მისი ღეროსაგან ამზადებენ სართავ ბოჭკოს, ქერელს. ქეგლ
კანდელი	- სანათი, ლამპარი
კალიონი	- კანიონი
კარახტინი	- კარანტინი
კარეტა	- რუს. ეტლი, ბარბარიზმი
კეუალად	- კვალად, კიდევ. საბა
კეკლუცი	- ღამაზი. საბა
კევალონია	- გეოგრაფიული ადგილი, კუნძული
კიდობანი	- ზანდუკი, საბა
კიდურწერილობა	- ნაპირზე, არშიაზე წარწერილი
კილი	- მცირე რამ წუნი. საბა
კირინე	- გეოგრაფიული ადგილი
კიპრიზი	- კვიპროსი. გეოგრაფიული ადგილი
კნიაზი	- თავადი. რუს. ბარბარიზმი
კრენდილი	- ერთგვარი ნამცხვარი, რუს. ბარბარიზმი
კრიტელი	- კრეტაში მცხოვრები
კოდი	- სწორი სარწყავი ესე არს, რომელიცა არს ორასის თუხტისა წონა. საბა
კოლხიდა	- კოლხეთი
კოპტები	- ერთ-ერთი უძველესი დამწერლობის მქონე
ხალხი	- გეოგრაფიული ადგილი, ქალაქი
კონსტანტინეპოლი	- კვამლი, ცეცხლის ბოლი. საბა
კუამლი	- დაკვეთება, დავარდნა
კუჭობა	
ლ	
ლაგრა	- ესე არს მონასტერი არა მრავალ-საკრებულო, არამედ რაოდენთა მონაზონთა სადგომი. საბაზოგიერთი დიდი მამათა მონასტრის სახელწოდება . მთავარი მონასტერი. ქეგლ
ლეკი	- ლეკეთში მცხოვრები
ლეკოსია	- გეოგრაფიული ადგილი, კუნძული
ლეხი	- გეოგრაფიული ადგილი
ლიმონი	- ციტრუსოვანი მცენარე
ლიფსიანი	- გეოგრაფიული ადგილი, კუნძული
ლილო	- ჭრელი
ლტოლვა ჰყო	- გაიქცა

ლოტკა	- ნავი. რუს. ბარბარიზმი
ლევანტი	- ავტორისეული სიტყვა
მ	
მადრიელნი	- მადლიერი
მავროკორდატი	- სამხედრო ტერმინი. რუს. ბარბარიზმი
მანევრა	- წყობილება. რუს. ბარბარიზმი
მაჩინა	- ჩინებულ მყო . საბა
მარჯუენე	- მარჯვენა
მარმარის ზღუა	- მარმარილოს ზღვა
მასტაკი	- ესე არს თეთრი კევი საცოხნელი, ქიოს კუნძულში ხეთა სდის. საბა
მადნიტი	- ანდამატი, რკინის მიმზიდველი ქვა. საბა
მაცურეველი	- მოლიპული
მაქუნდეს	- მქონდეს
მაყლოანი	- მაყვლოვანი
მახმედიანნი	- მაჰმადიანი
მალრიპი	- გეოგრაფიული ადგილი
მეტოქი	- მონაცვალე, სამყოფი საბა
მეჩეთი	- მაჰმადიანური სალოცავი ტაძარი
მეძიებელმა	- მძებნელმა
მეიღანი	- ასპარეზი, ტრამალი. საბა
მეწამული	- სისხლის ფერი. საბა
მზადი	მუქი წითელი. ქველ
მთაწმინდა	- ავტორიეული სიტყვა
მიდილინი	- გეოგრაფიული ადგილი, ათონი
მიზეზობენ	- გეოგრაფიული ადგილი, კუნძული
მიტროპოლიტი	- მიზეზს, წუნს ეძებენ
მიწადუჭი	- გვირგვინთ მთავარი, მაღალი საეკლესიო წოდების მქონე პირი
მიჰსცემს	- მიწაშივე
მემთხვა	- მისცემს
მკითხვიდენ	- შემემთხვა, დამემართა
მეხტეზიანი	- მეკითხებოდნენ, დიალექტიზმი
მერჯულეები	- ელევა-ჭექა
მუხლ დადგმა	- ერთი რჯულისანი
მოლდოვია	- ცალი მუხლით დაჩოქვა. საბა
მოზდოკი	- გეოგრაფიული ადგილი
მოგილევი	- გეოგრაფიული ადგილი
გორა	- გეოგრაფიული ადგილი
მომბარდა	- ჩამბარდა
მოლხოვი	- გეოგრაფიული ადგილი

- მტილი - ძველი ქართული. ბადი
 მტკურის - მტკურის
 მობრძანდაცთა - მობრძანდა
 მოქარვანე - მოქარავენე
 მრძეინუაი - იგრიალა
 მძლომი - წინამძლოლი, მეთური
 მოცურვილი - მოვარაყებული
 მცხეთა - გეოგრაფიული ადგილი
 მტუჭრი - მიწა ფქვილივით საბა
 მწუხრი - საღამოს ლოცვა
 მეუდრო - მშვიდი, წყნარი, უშფოთველი.
 მკვიდროანნი - ადგილობრივი მცხოვრებნი
 მზრუნუჭლნი - მზრუნველი
- ნ
- ნათობენ - ანათებენ
 ნარინჯი - ეგზოტიკური მცენარე
 ნასარეთი - ნაზარეთი
 ნეპრი - დნეპრი. რუს. ბარბარიზმი
 ნეოროხი - ლათინური სიტყვა
 ნიმინი - გეოგრაფიული ადგილი
 ნილოსი - გეოგრაფიული ადგილი, მდინარე
 ნისტრო - ჩქარა, რუსული ბარბარიზმი
 ნისლი - ჰაერში წვრილ-წვრილად დამდგარი ორთქლი, ბურუსი, ჯანდი. ქველ
 ნისტრი - ავტორისეულია
 ნოვგოროდი - გეოგრაფიული ადგილი
- ო
- ონორი - ავტორისეულია
 ონფორი - ეპისკოპოსთ მხართ მოსახვევი . საბა
 ოსპი - ფხალი
 ორთოდოქსი - მართლმადიდებელი ბერძნულია
 ოტკა - არაყი. რუს. ბარბარიზმი
 ოქრო - ძვირფასი ლითონი
- პ
- პამფლია - გეოგრაფიული ადგილი
 პამფლო - პამფლიის შემოკლებული ვარიანტია
 პალატი - ვრცელი და დიდი სახლი
 პალეონ პატრა - გეოგრაფიული ადგილი
 პასექი - აღდგომა. ბერძნ.
 პატიმარა ჰყუჭს - დააპატიმრეს
 პატმო - გეოგრაფიული ადგილი
 პაქსიმატი - საეკლესიო ტერმინი

პახლო	- გეოგრაფიული ადგილი
პენსიონად	- პენსიად
პეტერბურდი	- გეოგრაფიული ადგილი, ქალაქი
პეჩერი	- სამონასტრო კომპლექსი, პეჩორის ლავრა
პრიხოდი	- ეკლესია
პროთოიღუმენი	- მთავარი ხუცესი. ბერძნ.
პროტოსინგელოსი	- საეკლესიო წოდება. ბერძნ.
პროტოდიაკონი	- მთავარდიაკონი ბერძნ
პროტოიერეი	- საეკლესიო წოდება. ბერძნ.
პროხონდარიკო	- გეოგრაფიული ადგილი
პენზა	- გეოგრაფიული ადგილი
პონტო	- ზღვა
პოლშა	- პოლონეთი
პოლტავი	- გეოგრაფიული ადგილი
პუპი	- წინა მყოფი
ჟ	
ჟალოვანია	- ხელფასი რუს. ბარბარიზმი
ჟამი	- დღე - ღამე
ჟიჟი	- სასუქი
რ	
რაცხე	- რაღაც დიალექტიზმი
რაჭა	- გეოგრაფიული ადგილი
რახი	- არაყი
რახტა	- თურქთა ენაა ქართულდა აღვირედი ჰქვია საბა
რვალი	- ბრინჯაო
რედისტრატორი	- მუშაკი, რეგისტრატორი
რუბლი	- ფული, რუს. ბარბარიზმი
ს	
სააიაზმე	- წმინდა წყლის ჭურჭელი
სამზუარეულო	- სამზარეულო
სალიანკოსი	- ლოკოკონა რუს. ბარბარიზმი
სამწვირველო	- წირვის ჩასატარებელი ადგილი
სამთელი	- სანთელი
სამძღუარი	- საზღვარი
სალბუნი	- მაღამო
საკუირვჭლი	- გასაკვირი, საოცარი
სასოება	- იმედნეულობა. საბა
სასნეულო	- საავადმყოფო
სავერე	- უნაკლო. საბა
სახაბაზო	- პურის საცხობი
სამჰსჯაგრო	- სასამართლო საბა

- საოფლე - ოფლის გამომყოფი; ოფლის მოსადენი ადგილი
- სალამპრე - ლამპის ჭურჭელი
- სარტყელი - წელსარტყამი
- სენათი - სენატი. პარლამენტის ქვედა პალატა .
- სენატორი - სენატის წევრი
- სკიპტრა - სამეფო კვერთხი. ბერძნ.
- სეკლატარი - მდივანი. რუს. ბარბარიზმი
- სერბნი - სერბები
- სეტყუა - სეტყვა
- სამსტო - მსტოვართ სასინჯავი ადგილი. საბა
- სეფისკვერი - დიდებულთკვერი, საბა
- სინაიტი - სენატი
- სინოდი - უმაღლესი საეკლესიო კრება რუსეთში
- სტოები - მსტოვრები
- სიბირი - გეოგრაფიული ადგილი, ციმბირი
- სუჭტი - სვეტი
- საყიზი - თურქ.
- სინაკსი - სენაკი
- სნეულდა - დასნეულდა
- სიამონითა - სიამონებით
- სტადიონი - ნაგებობა, რომელსაც აქვს სპეციალურად მოწყობილი მოედნები სპორტული შეჯიბრებისათვის ქველ

- სუესი - გეოგრაფიული ადგილი, სუეცის არხი
- სობორი - ტაძარი, რუს. ბარბარიზმი
- სკიტეპელეოსი - საეკლესიო თანამდებობა
- სპიტალია - თევზის სახეობა
- სტრიესტი - გეოგრაფიული ადგილი
- სუჭლ ნოტობა - სისველე
- სტრიდია - ზღვის თევზი

- ტ
- ტალაკარი - საჩრდილობელი. საბა
- ტემკინი - გეოგრაფიული ადგილი
- ტრედი - ფრინველი, მტრედი
- ტერაპია - გეოგრაფიული ადგილი
- ტუზლა - გეოგრაფიული ადგილი
- ტრახტირი - დუქანი, რუს. ბარბარიზმი
- ტყემა - თავის ცემა

- უ
- უგრძნეულად - უგრძნობლად
- უმუშაკებს - უმუშავებს
- უნია - გეოგრაფიული ადგილი
- უკიანე - ზღვა

უკეთესი	- უმჯობესი
უნგარი	- უნგრეთი
უკუდავი	- არ მოკვდეს. საბა
ურუმელი	- გეოგრაფიული ადგილი, ზღვა
უსკუდარი	- ავტორისეულია
უქაზი	- ბრძანება
უწთომი	- უწვრთნელი
უკუმოქცეული	- გამოუწრთობელი
უტევანი	- სტადიონი, რომელსაც სომეხნი უწოდებენ ასპარეზსა, ხოლო ლათინნი და ელინნი სტადის, რომელი 143 ბიჯი იქნების. საბა
უცხო	- უცნობი
ფ	
ფარანი	- გასანათბელი მოწყობილობა
ფადიშაჰი	- ინდოეთის მეფე
ფებესიელი	- თებერვალი
ფესოქი	- შაქარი, რუც. ბარბარიზმი
ფეშხუნი	- საეკლესიო ტერმინი. თეფში. საბა
ფეჩი	- ღუმელი. რუს. ბარბარიზმი
ფინიკი	- მცენარე
ფიუმე	- გეოგრაფიული ადგილი
ფროლოვსკი	- გეოგრაფიული ადგილი
ფოლორცი	- ძველი ქართული ქუჩა
ფოშტა	- ფოსტა
ფოშხანი	- საეკლესიო ინვერტარი
ფურნე	- პურის სასცხობი
ქ	
ქარწვიმა	- ნარევი ამინდი
ქარბორა	- ქარიშხალი
ქაჯეთი	- გეოგრაფიული ადგილი, ციხე
ქარჩოხი	- გეოგრაფიული ადგილი
ქაშოეთი	- ქაშუეთის ეკლესია
ქვით კირი	- ქვითა და კიტრით ნაგები შენობა
ქსანი	- მდინარე
ღ	
ღალაია	- გეოგრაფიული ადგილი
ღალაცია	- გეოგრაფიული ადგილი
ღნერალი	- გენერალი
ღრაფი	- გრაფი, თავადი
ღრეკნი	- ბერძნები

ქ

ყადი ქოფი	- გეოგრაფიული ადგილი
ყარა ჯაია	- გეოგრაფიული ადგილი
ყიუზი	- გეოგრაფიული ადგილი
ყოვალად	- ყოვლად
ყუმანდარია	- გეოგრაფიული ადგილი
ყუჭლის ციხე	- გეოგრაფიული ადგილი

შ

შამახია	- გეოგრაფიული ადგილი
შახი	- სპარსთა მეფე
შეგჰსწირე	- შეგწირე
შეუვიდნენ	- თავს დაეცნენ
შესუარული	- ამოსვრილი, დასვრილი
შეცთომილება	- ვნება. საბა
შემთხუჭულება	- შემთხვევა
შერგო	- შეყო
შეძრწუნებული	- განცვიფრებული
შვეთი	- შვეცია
შკოლა	- სკოლა რუს. ბარბარიზმი

ჩ

ჩითლიქი	- გეოგრაფიული ადგილი
ჩუდოვი	- ეკლესია რუსეთში
ჩუგუნი	- ბრინჯაო რუს. ბარბარიზმი

ც

ცა	- დედამიწის ზემოთ არსებული სივრცე ქებლ
ცარევიჩი	- მეფის ძე ბარბარიზმი
ცარსკი სელო	- რუსეთის მეფეთ სამყოფელი
ცერემონია	- ზეიმი ოფიციალური
ციგანი	- ბოშა
ცისკარი	- კაშკაშა პლანეტა
ცომი	- პურის ფქვილისაგან მოზელები მასა
ცხენი	- ცხოველი
ცხოვარი	- ცხვარი

ძ

ძალ მიძს	- შემიძლია
ძლიერი	- მაგარი
ძრუა	- ძვრა, რყევა
ძუჭლი	- ძველი

წ

წარმავალი

- გამგელო

წარდგომა

- ვინმეს წინაშე წარდგომა

წარტუზნა

- სრულად დატყვევება საბა

ჭ

ჭალაკი

- კუნძული, გინა ჭალა, საბა

ჭოროხი

- მდინარისაგან ქვიშა შეყრილი. საბა

ხ

ხელმწიფე

- მეფე

ხერსონი

- გეოგრაფიული ადგილი

ხლები

- რუს. პერი. ბარბარიზმი

ხომალდი

- დიდი ნაფი. საბა

ხუცესი

- მღვდელი

ხარი

- მიწის მუშა პირუტყვი

ხაოსი

- გეოგრაფიული ადგილი

ჯ

ჯოანია

- გეოგრაფიული ადგილი

ჯურღმული

- ჯუფთი.საბა

კ

კაზრი

- აზრი

კრწყამს

- რწყავს

კყვანდა

- კყავდა

Манана Микадзе

Лексические анализ рукописи сохраняет в Кутаиси музей

Резюме

Кутаиси историко-этнографический музей богат своими рукописями, и рукопись национальное достояние. Мы собираемся проанализировать молитвенник (# 365), автором которого является Иона Гедеванишвили.

Молитвенник с размером 15X105, написанные на бумаге, связаны в тисненой кожаной обложке, написана в Mxedruli, заголовки в красной краской, памятник II половине XIX века, неполной и поврежденных, происходит от family Ахвледиани в.

Конкретные языковые нормы, характерные для среднестатистического грузина, как ожидается, в рукописи. Древние грузинские нормы преобладают в нем. Писец свободно и поставит его на практике не трудно найти, и влияние современного грузинского что не прививается по-прежнему сильны.

Manana Mikadze

Lexical analyses of the manuscript saves in Kutaisi museum

Abstract

Kutaisi historical-ethnographic museum is rich with its manuscripts, and the manuscript is the national treasure. We are going to analyze a prayer book (# 365), which author is Iona Gedevanishvili.

The prayer book with the size of 15X105, written on paper, bound in the embossed leather cover, written in Mxedruli, titles in red ink, the monument of the II half of the XIX century, incomplete and damaged, comes from Akhvlediani's family.

Specific linguistic norms characteristic to average Georgian was expected in the manuscript. The ancient Georgian norms prevail in it. Scribe is fluent and to put it into practice is not hard to find, and the influence of the Modern Georgian that was not inculcated is still strong.

რეცენზენტი: პროფესორი მარინა ქაცარავა

ენათმეცნიერება Языковедение Linguistic

მარიამ სუპატაშვილი

ქუთაისი, საქართველო

თარგმანი როგორც ინტერკულტურული უომუნიკაცია
(ერთი და იგივე მხატვრული ტექსტის ქართულ თარგმანთან
შეპირისპირებითი ანალიზის მეთოდოლოგია)

ქართულ ენაზე ედგარ ალან პოს ცნობილი ლექსის - „ეორანის“ - 21 თარგმანი არსებობს, რაც იძლევა იმის უნიკალურ შესაძლებლობას, რომ განხილულ იქნას მხატვრულ თარგმანთან დაკავშირებულ თეორიულ და მეთოდოლოგიურ პრობლემათა ერთობლიობა. მხატვრული თარგმანის ანალიზი უნდა ეყრდნობოდეს შემდეგ დისციპლინებს: ლინგვისტიკა, ლიტერატურის თეორია და კულტუროლოგია.

თავიდანვე ვიტყვით, რომ მოცემული სტატიის დაწერისა და, რაც მთავარია, მასში დასმული პრობლემის გააზრების საბაზს ჩვენთვის წარმოადგენდა ედგარ ალან პოს ცნობილი ლექსის - „ეორანის“ არაერთ ქართულ თარგმანთან არსებობა. მიგვაჩნია, რომ ორიგინალსა და მის თარგმანთან ამგვარი მოცემულობა იძლევა იმის უნიკალურ შესაძლებლობას, რომ განხილულ იქნას მხატვრულ თარგმანთან დაკავშირებულ თეორიულ და მეთოდოლოგიურ პრობლემათა მთელი ერთობლიობა. ხსენებული ერთობლიობა კი, ჩვენის აზრით, კონკრეტდება შემდეგნაირად:

ა) რა განსხვავებაა ზოგადად თარგმანს, როგორც დისკურსის ტიპსა, და მხატვრულ თარგმანს შორის? და თუ ეს განსხვავება არსებობს, მაშინ როგორ უნდა იქნას წარმოდგენილი მიმართება თარგმანის ზოგადლინგვისტურ თეორიასა და მხატვრული ტექსტის ზოგად თეორიას შორის?

ბ) იქიდან გამომდინარე, რომ მხატვრული ტექსტი მუდამ წარმოადგენს მხატვრული დისკურსის ენობრივ განზომილებას, თავად მხატვრული დისკურსი კი შინაგანად უკავშირდება ამა თუ იმ მხატვრულ-ესტეტიკურ პარადიგმას როგორც კულტურულ ფენომენს, ისმის შემდეგი კითხვა: როგორ უნდა დაუკავშირდნენ ერთმანეთს მხატვრული თარგმანის ანალიზის შემთხვევაში თარგმანის თეორია და კულტურის თეორია?

გ) ზემოთ დასმულ ორივე კითხვაზე პასუხი უნდა დაეფუძნოს თანამედროვე ჰუმანიტარული აზროვნების ინტერდისციპლინარულ მეთოდოლოგიას: მხატვრული თარგმანის ადეკვატური ანალიზი შეიძლება განხორციელდეს მხოლოდ ისეთ დისციპლინათა მონაცემებზე

ერთდროულად დაყრდნობით, როგორცაა ლინგვისტიკა, ლიტერატურის თეორია და კულტუროლოგია. და თუ კი ამგვარ ინტერდისციპლინარულობას დავუკავშირებთ მეცნიერული პარადიგმის კონცეპტს, მაშინ ცხადი გახდება ორი ისეთი განსხვავებული დონის პარადიგმათა ურთიერთდაკავშირების აუცილებლობა, როგორცაა ერთის მხრივ თანამედროვე ლინგვისტიკის ლინგვოკულტუროლოგიური პარადიგმა, მეორეს მხრივ, კი კულტუროცენტრიზმის ზოგადჰუმანიტარული პარადიგმა;

დ) და სწორედ ამგვარად გაგებულ ინტერდისციპლინარული მეთოდოლოგიის საფუძველზე უნდა დაისვას შემდეგი კითხვა: შესაძლებელია თუ არა განვიხილოთ მხატვრული თარგმანი როგორც კულტურათშორისი კომუნიკაციის სპეციფიკური შემთხვევა? და თუ მივიჩნევთ, რომ მხატვრული თარგმანი მართლაც წარმოადგენს კულტურათშორის კომუნიკაციას, მაშინ, ბუნებრივია, დადგება პრობლემაც: როგორი უნდა იყოს ის კონცეპტუალური სისტემა, რომელსაც დავყრდნობოდით „ყორნის“ ქართულ თარგმანთა შეპირისპირებითი ანალიზის პროცესში?

ფიქრობთ, ზემოდ დასმულ პრინციპულ კითხვაზე პასუხი უნდა წარმოადგენდეს იმ ცნებათა (კონცეპტის) სინთეზს, რომლებსაც დღეისთვის გვაწვდის ზემოდ დასახელებულ დისციპლინათა ერთობლიობა.

მოცემული სტატიის მოცულობა არ იძლევა იმის საშუალებას, რომ განვახორციელოთ „ყორნის“ ქართულ თარგმანთა შეპირისპირებითი ანალიზი; მაგრამ, სამაგიეროდ, შეგვიძლია სქემატურად მაინც წარმოვადგინოთ ზემოდ ხსენებული კონცეპტუალური სინთეზი. ეს სინთეზი კი, ჩვენის აზრით, უნდა გამოიყურებოდეს შემდეგნაირად:

ა) იქიდან გამომდინარე, რომ თარგმნის ლინგვისტური თეორიის ცენტრალურ კონცეპტს წარმოადგენს მთარგმნელობითი ტრანსფორმაციის კონცეპტი, ყოველი მხატვრული თარგმანი უნდა ხასიათდებოდეს გარკვეული ტრანსფორმაციული ვექტორით (ან ვექტორთა ერთობლიობით) ;

ბ) მხატვრული შემოქმედების ნებისმერი ფაქტი გულისხმობს ამ ფაქტის ფარგლებში გამოვლენის ავტორისეულ სტილს, ისმის კითხვა : როგორ უნდა დავუკავშიროთ ზემოდ დასახელებული ტრანსფორმაციული ვექტორი იმას, რასაც უნდა ეწოდოს „მთარგმნელობითი სტილი“ მთარგმნელობითი სტილი უნდა განისაზღვროს იმ ტრანსფორმაციულ ვექტორთა ერთობლიობით, რომლებსაც მიმართავს მთარგმნელი;

გ) მხატვრულ შემოქმედებას მუდამ საფუძვლად უდევს ის, რასაც ესთეტიკაში და ლიტერატურადმცოდნეობაში ეწოდება ავტორის ხატი, უნდა მივიჩნიოთ, რომ ამგვარად გაგებულ მთარგმნელობითი სტილი უნდა წარმოადგენდეს მთარგმნელის ხატის განმსაზღვრელ მომენტს;

დ) და ბოლოს: თუ გავითვალისწინებთ იმას, რომ „ყორანი“ წარმოადგენს რომანტიზმის როგორც მხატვრულ-ესტეტიკური პარადიგმის ნიმუშს, უნდა დაისვას ჩვენი სტატიის სათაურით ნაგულისხმევი კითხვა: ყორნის“ ქართულ თარგმანთა ერთობლიობა გაგებულ უნდა იქნას როგორც კულტურათშორისი კომუნიკაცია? ამ კითხვაზე პასუხის გაცემისას კი უნდა გავითვალისწინოთ შემდეგი ფაქტი: როგორც ცნობილია, არსებობს რომანტიკული მხატვრული დისკურსის ქართული ვარიანტიც. შესაბამისად, კულტურათშორისი კომუნიკაცია როგორც მთარგმნელობითი ფენომენი უნდა გააზრებულ იქნას ხსენებული ფაქტის გათვალისწინებით.

ლიტერატურა:

1. პო ე.ა პოეტური პრინციპი. ამერიკული რომანტიზმის ესტეტიკა. მ., 1977
2. ბლანშო მ. თარგმანზე // საზღვარგარეთის ლიტერატურა. 1997, №2
3. მხატვრული თარგმანის თეორია. სანკტ-პეტერბურგი., 1971
4. რომანტიზმის პრობლემები. მ., 1967
5. 21 ქართული თარგმანი. ედგარ ალან პო., თბილისი 2009

Мария Супаташвили**Перевод как интеркультурная коммуникация****Резюме**

Темой этой статьи является понятие основной проблемы в произведении Эдгара Аллана По "Ворон" и неоднократные грузинские переводы. Такое количество переводов (до 21-го) дает нам уникальный шанс для того, чтобы рассмотреть теоретические и методологические проблемы связанные с художественными переводами. Анализ художественного перевода должен опираться на такие дисциплины как: лингвистика, теория литературы и культурология.

Maria Supatashvili**Translation as a intercultural communication****Abstract**

The theme of this article is to understand the main problem in Edgar Allan Poe's "The Raven" and its Georgian translations. Many translations (more than 21) gives us a unique chance to descry theoretical and methodological problems connected with literary translations. The analysis of that translations should be based on : linguistics, theory of literature and culturology.

რეცენზენტი: პროფესორი მანანა მიქაძე

თანდებულებიანი უბრალო დამატებისა და გარემოების საკითხი ქართულში

უბრალო დამატებისა და გარემოების გამიჯვნის საკითხის დასმას იწვევს მსგავსი თანდებულების, **-ში, -ზე, -თან** დართვა და ერთნაირი კითხვის მორგება. ეს ეხება ისეთ ორაზროვან ფორმებს, რომელთა სინტაქსური კვალიფიკაცია ჭირს, სადაც თანდებულებიანი სახელი სულიერ საგანს, ობიექტს მიემართება ან დაერთვის ადამიანის სხეულის ნაწილების გამომხატველ სიტყვებს, მაგრამ ვერ ჩავთვლით უბრალო დამატებად, რადგან შინაარსობრივი დამოკიდებულება ადგილს განსაზღვრავს და აღნიშნულ კონტექსტში თანდებულებიანი სახელები მიუგებენ კითხვაზე – სად? და არა – რაზე?

უფრო მეტიც, ზოგჯერ არის ისეთი შემთხვევებიც, როცა აღნიშნული ტიპის **-ში** და **-ზე** თანდებულებიანი სიტყვებს არც უბრალო დამატების და არც ადგილის გარემოების კითხვა არ უხერხდება.

უბრალო დამატებისა და გარემოების გამიჯვნის საკითხის დასმას იწვევს მსგავსი თანდებულების, კერძოდ, **-ში, -ზე, -თან, -კენ**, დართვა (ანუ ფორმობრივი მსგავსება) და ერთნაირი კითხვის მორგება.

როგორც ცნობილია, უბრალო დამატებისა და გარემოების ბრუნვებია: მიცემითი, ნათესაობითი, მოქმედებითი და ვითარებითი, რომლებშიც აღნიშნული წინადადების წევრები შეიძლება შეგვხვდეს როგორც თანდებულებით, ისე უთანდებულოდაც, მაგრამ მათ ერთმანეთისგან კითხვები განარჩევს. უბრალო დამატებას კითხვად ვინ? და რა? მოუდით სათანადო თანდებულებით: ვისთან? რასთან? ვისზე? რაზე? რაში? ვისთან ერთად? რასთან ერთად?... გარემოებას კი – სად? საითკენ?...

როგორც წესი, უნდა ამოვიდეთ სახელწოდებიდან. ნებისმიერი საკითხის ახსნისა და გაგების ძირითადი მინიშნება სახელწოდებაში დევს. ადგილის გარემოება მიგვანიშნებს კონკრეტულ ადგილმდებარეობასა და სივრცეზე, უბრალო დამატება კი – საგანზე, მოვლენებზე ან მდგომარეობის გამომხატველ აბსტრაქტულ სახელებზე. თანდებულებიანი სახელი ყოველთვის უბრალო დამატებაა, როცა თანდებულები ერთვის პირის ან განუსაზღვრელობით ნაცვალსახელებს. ასეთ შემთხვევაში სხვა კითხვა არც მოერგება, ესენია: **ჩემზე, შენზე, მასზე, ჩემში, შენში, მასში, ჩემთან, შენთან, მასთან, ჩემკენ, შენკენ, მისკენ, ვიღაცაზე, რაღაცაზე,**

რადაცაში, ვილაცასთან..., მაგალითად: **ჩემზე** საუბარს გზა ექნებოდა აქ დათმობილი (პ. იაშვ., 99); **შენზე** ამბობენ, უგრძნობი და გულმშვიდი (ნ. ონაშვ.); **თქვენზე** უფრო შინაარსიანად ვცხოვრობ (ნ. ონაშვ., 100); კრიტიკოსები მაშინ ამბობდნენ **მასზე**, რომ შენ უსაგნო ლირიკას ნერგავ... (მ. ლებ., 105); მოზღვავებულმა სიხარულმა **ჩემში** უცებ დაფარა ყველა სხვა გრძნობა (ნ. ონაშვ., 36); **შენში** პოეტის მკვლელი ვიგრძენი (მ. ლებ., 228); **მასში** პოეტის მკვლელი ვიგრძენი (მ. ლებ., 228); **ჩემკენ** მოაქვთ ეს აღმები (ნ. ონაშვ., 39); ყველა **შენკენ** იხრებოდა (ნ. ონაშვ., 76); ვინც მე მიყვარდა, **ჩემთან** არის და **ჩემთან** სძინავს (პ. იაშვ., 129); და მარტო **შენთან** მოსვლას ვჩქარობდი (ო. ჭილ., 454); გლეხები მოვიდნენ **მასთან** და სთხოვეს თავი დაგვახსნევიყო (აკაკი, 157); **მაგასთან** გასვრა არ ღირს (მ. ლებ., 254); ინჟინერი უკვე სულ სხვა **რადაცაზე** ფიქრობდა (გ. ფანჯ., 113); ყველა გრძნობდა, რომ საქმე **რადაცაში** იყო (იაშვ., 345)...

აქედან გამომდინარე, უბრალო დამატება იქნება, აგრეთვე, თანდებუდიანი ვინ ჯგუფის ან რა ჯგუფის (სულიერი, ცოცხალი არსების გამომხატველი) სახელი. მაგალითად: **ლექტორებზე** ბევრ ყურმოკრულ ამბავს ყვებოდნენ (გ. ფანჯ., 221); ფარნაოზი მთელი დამე **მამაზე** ფიქრობდა (ო. ჭილ., 353); მე ვარ მზვერავი **პოეტზე** მეტად (მ. ლებ., 36); ადამიანს **ძაღვზე** ცვლიან (ონაშვ., 25); **ხარებთან** შერკინება ყოველდღიურად იმართებოდა (შ. ძიძ., 22); არავითარი ღონე არ გააჩნია **ადამიანებთან** შეხვედრისა (ო. იოს., 167); ის ბევრს ლაპარაკობდა **ბავშვებთან ფრინველებზე, ცხოველებზე**, ჩაგვრასა და სიკეთეზე (აკაკი, 165); გაბრალებული გაექანა **ძაღლისკენ** (პ. იაშვ., 134)...

უბრალო დამატებაა აგრეთვე: ა) თანდებუდიანი აბსტრაქტული და მოქმედების აღმნიშვნელი სახელები: ის აქ ისმენდა აზრებს **კაცთმოყვარეობაზე, სიკეთეზე, პატიოსნებაზე, ერთობა-სიყვარულზე** (ი. გრიშ., 72); შარდენის სიტყვა ხომ გახსოვთ ქართველთა **სილამაზეზე** (გ. რობაქ., 41); დიდ **სიხარულში** ჩემს დაეჭვებას წარხოცავს წვიმა (ა. კალ., 361); იმის **სიფიცხესა** და **გულქვაობაზე** ბევრ საარაკო რამეს ლაპარაკობდნენ (აკაკი, 139); ამ **სიცილში** ისევე ყველაფერი დაგვაფიქვდა (თ. ბიბ., 264); ამდენ **ხუმრობა-ხუმრობაში** სიმართლევც ბევრი თქვა (იქვე); ადამიანი აღარსად ჩანს, არც **სინამდვილეში**, არც ჩემს **ფიქრში** (იქვე, 265); ფრანგებმა მანამდე არაფერი გაუმხილეს პრესას, სანამ არ დარწმუნდნენ სრულ **გამარჯვებაში** (გ. ფანჯ., 641); **ცეცხლთან** თამაში საშიშია; ყველა **გამარჯვებისკენ** ისწრაფვის; **თავისუფლებისკენ** მღტოლველს მთა უფრო აღელვებდა ((თ. ბიბ., 264)...

ბ) ადამიანის სხეულის ნაწილების აღმნიშვნელი სიტყვები: ხელზე, ხელში, ხელთან, ხელისკენ, თავზე, თავში, თავთან, თავისკენ, თვალზე, თვალში, თვალთან, თვალისკენ..., მაგრამ ასეთ შემთხვევაში ყოველთვის ვერ ვიტყვით, რომ თანდებუდიანი სახელი უბრალო დამატებაა, რადგან ასეთი ფორმები კონკრეტულ შემთხვევებში განსხვავებული ინტერპრეტაციის საშუალებას იძლევა, რომელზეც ქვემოთ ვისაუბრებთ.

ადგილის გარემოებად, როგორც აღვნიშნეთ, გამოიყენება ისეთი სიტყვები, რომლებიც კონკრეტულად მიუთითებენ ადგილ-მდებარეობასა და სივრცეზე: ალაზნის **ველზე** სინათლის სვეტივით დგას ალავერდი (ა. კალ., 385); მეფის **ჭალაში** გავარდა თოფი, ექოდ მოვარდა ჯახანი რქების (მ. ლებ., 180); აკაკი გამოჩნდა **სცენაზე** (აკაკი, 54); ვაჟა დარჩა **ჩარგალში**, ბაჩანა **ხევსურეთში**, გიორგი **თიანეთში** დასახლდა (კაი ყმა, 345); მე **ფანჯარასთან** ვწვებოდი, საწოლი ახლოს იყო **კედელთან** (ო. იოს., 126); ჩვენ თვალს ვაყოლებდით **სამხრეთისკენ** გაფრენილ ჩიტებს (მ. ლებ., 501); პირი იმ **ქვეყნისკენ** აქვს მიბრუნებული (სახოკია, 491)...

გარდა ამ ზოგადი წესებისა, საენათმეცნიერო ლიტერატურაში გამოყენებულია რამდენიმე პრაქტიკული ხერხი. კერძოდ: „თუ **თან** თანდებუდიანი სახელთან აზრობრივად ჩაისმება სიტყვა **ერთად**“, მაშინ ეს სახელი უბრალო დამატებაა, თუ არა – და ადგილის გარემოება:

ხბო **ხართან** დაწვა – ხბო **ხართან ერთად** დაწვა (უბრალო დამატება), მაგრამ: ქვა **ხართან** დაეცა – ქვა **ხართან ერთად** დაეცა – აზრობრივად მიუღებელია, ამიტომ ხართან აქ ადგილის გარემოებაა" [ფეიქრიშვილი, 1996, 127]. აქვეა მითითებული –**ზე** და –**ში** თანდებულებიანი სახელების გარჩევის პრაქტიკული ხერხებიც: –**ზე** + **ზედ** ზმნიზედა '! ადგილის გარემოება, თუ აზრობრივად არ ჩაისმება, მაშინ – უბრალო დამატება: ბავშვი **მიწაზე** იჯდა – ბავშვი **ზედ მიწაზე** იჯდა. მაგრამ: **სამშობლოზე** ფიქრობდა – **ზედ სამშობლოზე** ფიქრობდა...; –**ში** + **შიგ** ზმნიზედა ადგილის გარემოება, თუ აზრობრივად არ ჩაისმება, მაშინ – უბრალო დამატება: **სახლში** შევიდა – **შიგ სახლში** შევიდა. მაგრამ: **მწუხარებაში** ჩავარდა – **შიგ მწუხარებაში** ჩავარდა (იქვე). მართალია, ეს წესები ძალიან კარგია და ხშირ შემთხვევაში შედეგია, მაგრამ არა უნივერსალური, რადგან გვხვდება ფორმები, რომელთა ამოცნობისას ვერც ეს წესი გვეხმარება და კვლავ სადავო საკითხი დგება. ეს ძირითადად ეხება ისეთ ფორმებს, რომელთაც ორივე კითხვა მოერგება, როგორც უბრალო დამატების, ისე ადგილის გარემოებისა, – რომელ წევრად მივიჩნიოთ ასეთი სიტყვა? ჩვენი კვლევის ობიექტი სწორედ ასეთი ორაზროვანი ფორმებია და ამ საკითხზე არაერთხელ უმსჯელიათ ენათმეცნიერებს. ბევრი კითხვა მეტნაკლებად მოგვარებულია, მაგრამ მაინც რჩება ისეთი ფორმები, რომელთა სინტაქსური კვალიფიკაცია ჭირს. კერძოდ: **ექიმებში** გაერია; საიდუმლო **გულში** მაქვს შენახული; **თავში** რაღაც კარგი აზრი მომივიდა; თავი **მიწაში** ჩაყო; ავადმყოფის **ისტორიაში** ეწერა; **ბალახზე** ცვარი დევს; ბავშვმა წიგნი **კალთაში** ჩაიღო; პერანგის **საყელოზე** დაეკიდა; შარვლის **ტოტზე** წაავლო ხელი, მთელი დღე **კარებთან** გელოდებოდი... და ბევრ მსგავს შემთხვევაში, სადაც თანდებულებიანი სახელი სულიერ საგანს, კონკრეტულ ობიექტს მიემართება ან დაეთვის ადამიანის სხეულის ნაწილების გამომხატველ სიტყვებს, მაგრამ ვერ ჩავთვლით უბრალო დამატებად, რადგან შინაარსობრივი დამოკიდებულება ადგილს განსაზღვრავს და აღნიშნულ კონტექსტში თანდებულებიანი სახელები მიუგებენ კითხვაზე – სად? და არა – რაზე?

უფრო მეტიც, ზოგჯერ არის ისეთი შემთხვევებიც, როცა აღნიშნული ტიპის –**ში** და –**ზე** თანდებულებიანი სიტყვებს არც უბრალო დამატების და არც ადგილის გარემოების კითხვა არ უხერხდება. მაგალითად: ფრინველები **რიგზე** დალაგდნენ; ყველა თავის **ჭკუაზე** ცხოვრობს, მთელი დღე **ფეხზე** ვდგავარ; **სიცოცხლეში** ყოფნა აღარ შემიძლია; მხატვარმა მთელი ცხოვრება **სიბნელეში** გაატარა... შინაარსის მიხედვით ისინი ვითარების გარემოებაა და კითხვასაც, შესაბამისად, ვითარების გარემოებისას შეიწყობს: როგორ დალაგდნენ? როგორ ცხოვრობს? რა ვითარებაში ხდება მოქმედება?... ამიტომ აუცილებელია, უპირველესად კონტექსტსა და სემანტიკას მივაქციოთ ყურადღება.

შეიძლება დავასკვნათ, რომ წინადადების წევრთა გამოყოფისას და სინტაქსური კვალიფიკაციის მინიჭებისას მხოლოდ ფორმალურ ნიშნებს არ უნდა დავყვრდნოთ, არც მოვლენის მხოლოდ სუბიექტურ აღქმასა და საკუთარ ინტერპრეტაციას. უპირველესად უნდა გავითვალისწინოთ შინაარსობრივი დამოკიდებულება და კონტექსტი.

ლიტერატურა:

1. ლ. კვაჭაძე, თანამედროვე ქართული ენის სინტაქსი, თბ., 1988.
2. ჟ. ფეიქრიშვილი, ქართული ენის სინტაქსი, ქუთაისი 1996.
3. აკაკი, – წერეთელი აკაკი, მოთხრობები, თბ., 1059.
4. თ. ბიბ., – ბიბილური თ., ჟამი კითხულისა. თბ., 1978.
5. ი. გრიშ., – გრიშაშვილი ი., ძველი თბილისის ლიტერატურული ბოჰემა, თბ., 1986.
6. პ. იაშვი., – იაშვილი პ., პოეზია, პროზა, თბ., 1995.

7. ო. იოს., – იოსელიანი ო., რჩეული თხზულებანი, თბ., 1991.
8. ა. კალ., – კალანდაძე ა., რჩეული, თბ., 1975.
9. კაი ყმა, – მოგონებები ვაჟა-ფშაველაზე, თბ., 1986.
10. მ. ლეპ., – ლებანიძე მ., რჩეული ლირიკა, თბ., 1977.
11. ნ. ონაშვი., – ონაშვილი ნ., მანძილი მიწამდე, თბ., 1985.
12. გ. რობაქ., – რობაქიძე გრ., გველის პერანგი. ფალესტრა, თბ., 1989.
13. სახოკია, – სახოკია თ., ქართული ხატოვანი სიტყვა-თქმანი, თბ., 1979.
14. გ. ფანჯ., – ფანჯიკიძე გ., რჩეული თხზულებანი, თბ., 1986.
15. შ. ძიძ., – ძიძიგური შ., მოგზაურობა ბასკეთში, თბ., 1977.
16. ო. ჭიღ., – რჩეული თხზულებანი, თბ., 1986.

ნატელა ფარტენაძე

Проблема Предложные Simple Object и пышность на грузинском языке

Резюме

Вопрос о разграничении простой субъекта и обстоятельств, вызвавших в formation of рассмотрены предлоги, как -ში, -ზე, -თან и использования соответствующих вопросов. Это касается в тех неоднозначных формах, синтаксический Какие квалификации трудно, particularly: საიდუმლო გულში მაქვს შენახული (я хранил тайну сердца); თავში რაღაც კარგი აზრი მომივიდა (хорошая идея пришла мне в голову); თავი მიწაში ჩაყო (он высунул голову в земле); აკადემოვის ისტორიაში ეწერა (это то, что написано в истории болезни пациента); ბალახზე ცვარი დევს (читай росу на траве); ბავშვმა წიგნი კალთაში ჩაიდო (ребенок положил книгу на колена); შარვლის ტოტზე წაავლო ხელი (он схватил брюки); მთელი დღე კარებთან გელოდებოდი (я ждал тебя у дверей весь день) ... где предлогами объекты относятся к объектам, чтобы оживить и прикрепляются к выражениям тела человека.

Однако, мы can't consider им быть простой объект, : потому что контекстная отношение bestimmt месте, и с предлогами существительных в содержании GivenName ответить на вопросы - где? И нет - почему? на что?

Более того, иногда бывают случаи, рассмотренные, когда вопросы ни простым, ни обстоятельства объекта не может быть помещен со словами вышеупомянутого типа с предлогами (-ში и -ზე). Например: ფრინველები რიგზე დალაგდნენ (птицы сидели в ряд); ყველა თავის ჭკუაზე ცხოვრობს (все жить так, как им нравится), მთელი დღე ფეხზე ვდგავარ (я стоял в вертикальном положении в течение всего дня); სიცოცხლეში ყოფნა აღარ შემიძლია (я не могу остаться в холода); მხატვარმა მთელი ცხოვრება სიბნელეში გაატარა (художник провел всю свою жизнь в темноте) ... По содержанию они Обстоятельства образом и, следовательно, нужно вопрос: Как они сидят в ряд? Как они живут? В каких случаях действия происходит? ... Поэтому, когда мы указать на членов предложения синтаксических дать квалификацию, мы не должны полагаться только на некоторых формальных признаков, или субъективного восприятия на события. Прежде всего, рассмотрим на плечах контекстной отношение и контекст сам по себе.

Natela Phartenadze

**The Problem of Prepositional Simple Object and Circumstance in Georgian Language
Abstract**

The issue of differentiation between simple object and circumstance is caused by the formation of such prepositions as -ზე, -ში -თან, and the usage of the appropriate question. It regards to those ambiguous forms, which syntactic qualification is difficult, particularly: საიდუმლო გულში მაქვს შენახული (I've kept the secret of the heart); თავში რაღაც კარგი აზრი მომივიდა (A good idea has come to my mind); თავი მიწაში ჩაყო (he stuck his head in the ground); ავადმყოფის ისტორიაში ეწერა (it was written in the patient's history); ბალახზე ცვარი დევს (dew lies on the grass); ბავშვმა წიგნი კალთაში ჩაიდო (the child has put a book on the knee); შარვლის ტოტზე წააგლო ხელი (he seized the trousers); მთელი დღე კარებთან გელოდებოდი (I was waiting for you at the doors the whole day)... where the prepositional objects refer to animate objects and are attached to the human body expressions. However, we can't consider them to be a simple object, because the contextual attitude determines the place, and the prepositional nouns in the given content answer the questions – where? And not - why? on what?

Moreover, sometimes there are such cases, when the questions of neither simple object nor circumstance can't be put with the words of the above mentioned type with prepositions (–ღ and –ობ). For example: ფრინველები რიგზე დალაგდნენ (birds sat in a row); ყველა თავის ჭკუაზე ცხოვრობს (everybody live as they like), მთელი დღე ფეხზე ვდგავარ (I stand upright all day long); სიცხეში ყოფნა აღარ შემიძლია (I can't stay in the cold); მხატვარმა მთელი ცხოვრება სიბნელეში გაატარა (an artist has spent all his life in the darkness) ... According to the content they are circumstances of manner and, therefore, need a question: How did they sit in a row? How do they live? In what circumstances does the action take place? ... Therefore, when we point out the members of the sentence or give a syntactic qualification, we shouldn't rely only on some formal signs, or the subjective perception of an event. First of all, we should consider a contextual attitude and a context itself.

რეცენზენტი: პროფესორი თამარ ლომთაძე

ენათმეცნიერება Языковедение Linguistic

მეგი შალთიყანი-სხირელი

ქუთაისი, საქართველო

დრამის პროექტა და დრამატული დიალოგის ენობრივი განზომილება

წინამდებარე სტატია მიზნად ისახავს ისეთ ენობრივ-კულტურულ ფენომენტთა თეორიულ, მეთოდოლოგიურ და მეთოდურ ურთიერთდაკავშირებას, როგორცაა, ერთის მხრივ, დიალოგი როგორც კომუნიკაციის თვალსაზრისით დომინანტური ენობრივი ფენომენი, მეორეს მხრივ, კი მის მოცემულობას ისეთი ვერბალური მხატვრული ფენომენის ფარგლებში როგორცაა დრამატული ტექსტი. ისმის კითხვა იმის თაობაზე თუ როგორ ხდება დიალოგის როგორც სამეცნიერო კანონის დრამატულ დიალოგად ტრანსფორმირება და როგორი უნდა იყოს ამ ტრანსფორმირების კულტურული ასპექტი.

წინამდებარე სტატიის მიზანია, დავეუკავშიროთ ერთმანეთს თანამედროვე ჰუმანიტარული აზროვნებისათვის მნიშვნელოვანი სამი ისეთი პრობლემა, როგორცაა: ა) მხატვრულ-ვერბალური ტექსტისა და ენის ურთიერთმიმართების პრობლემა, ანუ ინტერდისციპლინარული მეთოდოლოგიის ის პრობლემა, რომელსაც გულისხმობს ლიტერატურის თეორიის (პოეტიკის) და თანამედროვე ლინგვისტიკისათვის დომინანტური ლინგვოკულტუროლოგიური პარადიგმის ურთიერთმიმართების პრობლემა; ბ) იქედან გამომდინარე, რომ თანამედროვე ჰუმანიტარული აზროვნებისათვის ფუძემდებელი ისეთი კონცეპტი, როგორცაა მეცნიერული პარადიგმის კონცეპტი აღქმული უნდა იყოს ორ დონეზე, ანუ როგორც ზოგადჰუმანიტარულ, ისე შიდადისციპლინარულ დონეზე. აუცილებელი ხდება თავად ლინგვოკულტუროლოგიური პარადიგმა გააზრებული იქნას კულტუროცენტრისტულად. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ სემიოტეტიკური კვლევის ნებისმიერ შემთხვევაში დომინანტურ მნიშვნელობას იძენს მხატვრული ტექსტისათვის იმანენტური ენობრივ-კულტურული განზომილება; გ) მაგრამ, ჩვენი აზრით, ასევე მნიშვნელოვანი უნდა იყოს ზემოთ წარმოდგენილი პრობლემატიკის ის ასპექტი, რომელიც გულისხმობს ხსენებული თეორიულ-მეთოდოლოგიური პრობლემატიკის ემპირიულ დონეზე გააზრებას. ვფიქრობთ, თანამედროვე ინტერდისციპლინარული კვლევისათვის მნიშვნელობა უნდა ჰქონდეს არა მხოლოდ თეორიის როგორც სააზროვნო ფენომენის კავშირს მეთოდოლოგიასთან, არამედ მის კავშირს ემპირიასთან, აქედან გამომდინარე კი, ისახება სწორედ ის მიზანი, რომლის შიდა სტრუქტურის გამოკვეთას ეძღვნება მოცემული სტატია.

მაგრამ რა თქმა უნდა, ინტერდისციპლინარული მეთოდოლოგიის ფარგლებში ჩატარებული ნებისმიერი სემიოესთეტიკური კვლევა (ანუ ისეთი კვლევა, რომელიც მხატვრულ შემოქმედებას ერთდროულად განიხილავს როგორც სემიოტიკურად ისე ესთეტიკურად) მოითხოვს ხსენებულ ემპირიასთან ისეთ კავშირს, რომელიც დაეფუძნებოდა მხატვრულ-ვერბალური სინამდვილის მთელ სპექტრს – ანუ პირველ რიგში იმ სპექტრს, რომლითაც იგულისხმება ხსენებული სინამდვილის ჟანრობრივი სტრუქტურა. და სწორედ ამ უკანასკნელი მომენტის გათვალისწინებით, ჩვენი აზრით, უნდა ითქვას შემდეგი: ინტერდისციპლინარულად ორიენტირებული სემიოესთეტიკური კვლევა უნდა გულისხმობდეს პირველ რიგში ისეთი ორი კითხვის დასმას, რომელთა ორგანული ურთიერთკავშირი უშუალოდ ასახავდა ორი ფენომენის – ენისა და კულტურის შინაგან განუყოფლობას. ვფიქრობთ ეს კითხვები უნდა იყვნენ ფორმულირებული შემდეგნაირად: ა) რომელია ის ენობრივი ფენომენი, რომელშიც პირდაპირ უშუალოდ აისახება თავად ენის როგორც კომუნიკაციური ფენომენის არსი და სტრუქტურა? და ბ) და თუ დავასახელებთ ასეთ ენობრივ ფენომენს, როგორ უნდა იქნას შესაბამისად დანახული ამ ფენომენის განუყოფლობა კულტურასთან, პირველ რიგში კი, რა თქმა უნდა, მხატვრულ-ესთეტიკურ კულტურასთან?

შეიძლება ითქვას, რომ ორივე ამ კითხვაზე გაცემულ პასუხს ძალუძს გარკვეული და პერსპექტიული მიმართულება მისცეს მთელ სემიოესთეტიკურ კვლევას. შესაბამისად მოცემული სტატიის ფარგლებში გვსურს, ერთის მხრივ გავცეთ პასუხი ზემოთდასმულ კითხვებს, შემდეგ კი, მიუთითოთ მხატვრულ-ესთეტიკური სინამდვილის იმ სეგმენტზე, რომლის სტრუქტურაშიც მთელი სისრულით ვლინდება ზემოთ წარმოდგენილი ინტერდისციპლინარულ-სემიოესთეტიკური პრობლემატიკა. შესაბამისად ვიტყვი: ა) იმ ენობრივ ფენომენს, რომელშიც მთელი უშუალოდ აისახება ენის კომუნიკაციური არსი და სტრუქტურა, წარმოადგენს დიალოგი. როგორც აღინიშნება თანამედროვე ლინგვისტიკის ლიტერატურაში, სწორედ "დიალოგიური მეტყველება წარმოადგენს ენობრივი ურთიერთობის პირველად და ბუნებრივ ფორმას" (1, გვ 135). ბ) და რაც შეეხება მეორე კითხვას, მასზე, ჩვენი აზრით, უნდა გავცეს პასუხი, რომელსაც შეიძლება პრინციპული მნიშვნელობა ჰქონდეს ნებისმიერი სემიოესთეტიკური კვლევისათვის: დრამა როგორც ლიტერატურული გვარი წარმოადგენს სწორედ იმ ენობრივ-ესთეტიკურ ფენომენს, რომლის ფარგლებში ხდება დიალოგის როგორც სამეტყველო ჟანრის დრამატულ დიალოგად ტრანსფორმირება. (ვფიქრობთ სწორედ ტრანსფორმირება/ტრანსფორმაცია წარმოადგენს ენობრივ და ესთეტიკურ ფენომენებს შორის კავშირის იმ სახეობას, რომელსაც შეიძლება მიენიჭოს უნივერსალური მნიშვნელობა).

მაგრამ, ვიმეორებთ, ნებისმიერი ამგვარი, ანუ თეორიულ-მეთოდოლოგიური პრობლემის დასმას თან უნდა ახლდეს შესაბამისი ემპირიული დონე, ანუ ის დონე, რომელიც კულტურულ (და, შესაბამისად, კულტუროლოგიურ) განზომილებას მიანიჭებდა სემიოესთეტიკურ (და, შესაბამისად, ინტერდისციპლინარულ) კვლევას. ასეთ ემპირიულ სინამდვილედ კი, მოცემულ შემთხვევაში, გვსურს განვიხილოთ ოსკარ უაილდის ცნობილი დრამატული ნაწარმოები "ქალბატონ უინდერმიერის მარაო". მაგრამ, რატომ? რა იძლევა იმის საფუძველს, რომ სწორედ ზემოთ ხსენებული მხატვრული ნაწარმოები (მხატვრული ტექსტი) შეიძლება აღმოჩნდეს სწორედ ამგვარ ემპირიულ ფაქტად? რა თქმა უნდა, არა იმიტომ რომ ამ შემთხვევაში საქმე გვაქვს დრამატულ ტექსტთან, ანუ ისეთ ტექსტთან, რომლის ფარგლებში – ზემოთ ნათქვამის მიხედვით – ხდება დიალოგის როგორც სამეტყველო ჟანრის დრამატულ დიალოგად ტრანსფორმირება. ტრანსფორმირების ამგვარ ფაქტს ბუნებრივია საქმე აქვს ნებისმიერ დრამატულ ტექსტში.

ოსკარ უაილდის ხსენებულ ტექსტს თან ახლავს, ჩვენი აზრით, სწორედ ზემოთხსენებული კულტურული (კულტუროლოგიური) პრობლემურობაა, რაც მდგომარეობს თუნდაც იმაში, რომ თავად ოსკარ უაილდი როგორც შემოქმედი მოისხენიება განსხვავებულ კულტურულ

კონტექსტში: ყველაზე უფრო გავრცელებულ და ქრესტომათიულ ფაქტად ფიგურირებს აზრი, რომელიც პირდაპირ ასახავს "დორეან გრეის პორტრეტის" წინასიტყვაობაში გამოთქმულ თეზისს: "The artist is a creator of beautiful things". ამავე დროს კი ხშირად გვახსენებს აზრთა ის სხვადასხვაობა, რომელიც ასახავს სწორედ ამ შემოქმედის განსხვავებულ კულტურულ კონტექსტში ხედვას. მოცემული სტატიის ფარგლებში, რა თქმა უნდა არა გვაქვს ამ განსხვავებულ კონცეპტთა სრულად წარმოდგენის საშუალება. შესაბამისად კი მივუთითებთ მხოლოდ მსგავს ორ ფაქტზე: მონოგრაფიაში "Art Nouveau" მისი ავტორი მიაკუთვნებს ოსკარ უაილდს დეკადენტურ პერიოდს და განიხილავს მის შემოქმედებას როგორც "დეკადენტური ერის ლიტერატურას", ამ უკანასკნელს კი უკავშირებს ისეთ ფართო მასშტაბის მქონე მხატვრულ-ესთეტიკურ პარადიგმას როგორცაა "Art Nouveau" (2, გვ 165); ხოლო კულტუროლოგი ი. ბორევი ლაპარაკობს ოსკარ უაილდზე როგორც იმპრესიონისტზე: "იმპრესიონისტული სტილით ხასიათდება ოსკარ უაილდის შემოქმედება" (3, გვ 244).

ლიტერატურა:

1. Т. Винокур. Диалогическая речь, in: Лингвистический Энциклопедический Словарь, М, 1990.
2. Anke Von Heyl. "Art Nouveau", Ullmann, 2009.
3. Теория литературы, Том IV, "Литературный процесс", М, 2001.

Меги Шаликиани-Схирели

Поэтика драмы и драматический диалог языковой аспект

Резюме

Эта статья призвана обеспечить теоретической, методологической и методической взаимосвязи языкового-культурного феномена. Эти феномены являются, с одной стороны, доминирующим языком общения как феномена коммуникации. С другой стороны, как феномен под словесным художественным явлением, таких как в драматических текстах. Возникает вопрос, как диалог как жанр трансформируется в драматический диалог и как должен быть преобразован в культурном аспекте.

Megi Shalikian-Skhireli

Poetics of drama and dramatic dialogue linguistic dimension

Abstract

The following article aims to provide the theoretical, methodological and methodical interconnection of phenomena. This phenomenon, on the one hand, is a dialogue as a dominant communication phenomenon, and, on the other hand, its usage in such a verbal artistic phenomenon as a dramatic text. The question is how the dialogue as a genre of speech is transformed into a dramatic dialogue and what the cultural aspect of this transformation is.

რეცენზენტი: პროფესორი ტ. სემიანი

ენათმეცნიერება Языковедение Linguistic

გიორგი ყუფარაძე, ციური ახვლედიანი

თბილისი, საქართველო

ომონიმია ინგლისურ და ფრანგულ კალამბურებში

ენობრივი თამაშის წყაროს წარმოადგენს სიტყვათა თამაში, ანუ კალამბური, რომელიც იქმნება თვით ენაში არსებულ სხვადასხვა ენობრივ საშუალებათა (მრავალმნიშვნელოვნობის, ომონიმის, ფრაზეოლოგიის) დახმარებით და მათგან წარმოქმნილი თანაჟღერადობით. ერთსა და იმავე კონტექსტში ომონიმთა გამოყენება ხაზს უსვამს თანაჟღერად სიტყვათა მნიშვნელობებს, უკანა პლანზე გადადის ფონეტიკური მსგავსება და წინა პლანზე წამოიწევს ლექსიკური ორაზროვნება, რაც ქმნის კომიკურ, ანეკდოტურ ეფექტს. ანეკდოტი, წარმოადგენს რა ყველაზე გავრცელებულ კომიკურ ჟანრს, იწვევს მნიშვნელოვან ინტერესს ლინგვისტთა შორის, ენობრივ საშუალებათა გამოვლენისა და ანალიზის სფეროში. ინგლისურ და ფრანგულ ანეკდოტ-კალამბურებში, ენობრივი თამაში ხშირად აიგება ომონიმის საფუძველზე.

ენობრივი თამაშის წყაროს წარმოადგენს სიტყვათა თამაში, ანუ კალამბური, რომელიც იქმნება თვით ენაში არსებულ სხვადასხვა ენობრივ საშუალებათა (მრავალმნიშვნელოვნობის, ომონიმის, ფრაზეოლოგიის) დახმარებით და მათგან წარმოქმნილი თანაჟღერადობით; ომონიმის როლი განსაკუთრებით დიდია კალამბურთა შექმნაში. ომონიმურ სიტყვებს გააჩნით მხოლოდ ბგერითი მსგავსება, აზრობრივი კავშირი მათ შორის არ არსებობს; ამიტომაც ომონიმთა შეჯახება მუდამ მოულოდნელია, რის შედეგადაც ჩნდება მათი სტილისტური თამაშის შესაძლებლობა. პ. გიროს აზრით, ომონიმიაზე დამყარებული სიტყვათა თამაში არის რთული მოვლენა, რადგან ომონიმებს შორის არ არის სემანტიკური კავშირი; და მთხრობელის ოსტატობა მდგომარეობს ასეთი კავშირის შექმნაში, რომელიც რაც უფრო მოულოდნელი იქნება, მით უფრო მეტ კომიკურ ელფერს შეიძენს (Guirraud P. Les jeux de mots. p.12).

ერთსა და იმავე კონტექსტში ომონიმთა გამოყენება ხაზს უსვამს თანაჟღერად სიტყვათა მნიშვნელობებს, უკანა პლანზე გადადის ფონეტიკური მსგავსება და წინა პლანზე წამოიწევს ლექსიკური ორაზროვნება, რაც ქმნის კომიკურ, ანეკდოტურ ეფექტს. ანეკდოტი, წარმოადგენს რა ყველაზე გავრცელებულ კომიკურ ჟანრს, იწვევს მნიშვნელოვან ინტერესს ლინგვისტთა შორის, ენობრივ საშუალებათა გამოვლენისა და ანალიზის სფეროში. ანეკდოტი ხალხური შემოქმედების პროდუქტია. ანეკდოტს ორი ფორმა აქვს: ზეპირი და წერიტი. ზეპირ ფორმაში, კომიკური ეფექტის შექმნისათვის, მნიშვნელოვან როლს ასრულებს აზრობრივი პაუზები, თხრობის ტემპი, ინტონაციური დაყოფა და პერსონაჟთა სამეტყველო დახასიათება. წერიტი ფორმისათვის კი დამახასიათებელია სასაუბრო ლექსიკის არსებობა, ზმნათა მარტივი დროითი

ფორმების შერჩევა, ჩართულ სიტყვათა დიდი რაოდენობა, რომლებიც უზრუნველყოფენ თხრობის გადაბმულობას და რთული გრამატიკული კონსტრუქციების არარსებობა.

ანექლოტისადმი ლინგვისტური ინტერესის ცენტრში ძვეს ენობრივი თამაში, "ენობრივი ხუმრობა", რომელშიც კომიკური ეფექტის, ადამიანებზე და ცხოვრებისეულ სიტუაციებზე ხუმრობის გარდა, შეინიშნება წახუმრება თვით ენაზეც, მასში რაღაც "უჩვეულოზეც". ენობრივი ხუმრობა აზრობრივ-გრამატიკულად დასრულებულია, მისი ტექსტის სტრუქტურა ავტონომიურია და ამიტომაც იგი ლინგვისტური ანალიზის იდეალურ ობიექტს წარმოადგენს. ენობრივ თამაშში შეინიშნება სამეტყველო ურთიერთობის ნორმათა შეგნებული დარღვევისაკენ მისწრაფება; წარმოადგენს რა ყველა ენისათვის უნივერსალურ ფენომენს, იგი მოწოდებულია გაართოს თანამოსაუბრე, შესძინოს გამონათქვამს კომიკური ეფექტი.

ფრანგულ ანექლოტ-კალამბურებში, ენობრივი თამაში ხშირად აიგება ომონიმის საფუძველზე. ეს დაკავშირებულია თვით ენის ფონეტიკური და გრამატიკული წყობის თავისებურებებთან, რადგან ომონიმის წარმოქმნას ხელს უწყობდა ენის ფონეტიკური ევოლუცია, რის შედეგადაც მკვეთრად მცირდებოდა მისი ბგერითი შემადგენლობა, ასევე ხელს უწყობდა სხვა ენებიდან ნასესხობები, სიტყვაწარმოებითი პროცესები, რამაც გამოიწვია სიტყვათა ჟღერადობის თანხვედრა და ასევე მრავალმნიშვნელოვან სიტყვათა მნიშვნელობების სემანტიკური სხვადასხვაობა.

განვიხილოთ რომელი ტიპის ომონიმები ქმნიან ანექლოტ-კალამბურებს:

Un acteur d'opéra-comique, qui n'avait a paraître que dans le dialogue, disait:

– C'est singulier, je suis la entre deux airs.

– Tu t'enrhumeras, lui dit-on.

ამ ანექლოტში სიტყვათა თამაში ხორციელდება ორი სრული ომონიმის საფუძველზე, ანუ ისეთი სიტყვების, რომელთა დაწერილობაც და გრამატიკული კატეგორიებიც საგნებით იდენტურია, მხოლოდ სიტყვათა მნიშვნელობებია სხვადასხვა. კომიკური ეფექტი მიიღწევა გაუგებრობით, აზრის მცდარი გაგებით. მსახიობი ამბობს, რომ გამოდის სცენაზე და დიალოგში შედის ორ არიას შორის, მისი თანამოსაუბრე კი სიტყვა air –ის "ქარის ქროლვად, ორპირ ქარად" აღიქვამს (რადგან air ომონიმური სიტყვაა: «ariasac» ნიშნავს და «ქარის დაბერვასაც») და აფრთხილებს მსახიობს, რომ ორპირ ქარში არ გაცივდეს. მაშასადამე, ამ შემთხვევაში, კალამბურს ქმნის სიტყვათა თავისუფალი შეერთება და იდიომა entre deux airs: «არიებს შორის» და «ორპირ ქარში», რომელიც ამ კონტექსტში ორნაირი ინტერპრეტაციით წარმოგვიდგება.

Deux mites se rencontrent dans un pull, l'une dit:

– Où vas-tu en vacances cette année?

– Au bord de la manche.

ამ ანექლოტში კომიზმს ქმნის კალამბური ომონიმებისა la manche 'jibe' da La Manche 'სრუტე საფრანგეთსა და ინგლისს შორის', რაც იგებს გამონათქვამით au bord de, რომელიც ასევე ორნაირად შეიძლება იყოს ინტერპრეტირებული: 'განაპირას, უკიდურესად' და 'სანაპიროზე'; ამიტომაც შეკითხვაზე, თუ სად აპირებს დასვენებას, თანამოსაუბრის პასუხი ქმნის კალამბურს: გაიგება როგორც «ჯიბეგაფხეკილი» ან «ლა მანშის სანაპიროზე».

მართლაც რომ კარგი იუმორისტული ეფექტია გადმოცემული, ომონიმის საშუალებით, შემდეგ ინგლისურ უძველეს, მწვავე, კრიტიკულ შენიშვნაში:

Q: What's black and white and red all over?

A: A newspaper!

შეკითხვაში სიტყვა რედ უცილობლად წითელ ფერს გულისხმობს, რამეთუ ეს უკანასკნელი სხვა ორი ფერის აღმნიშვნელ სიტყვებს მოსდევს. საგაზეთო შენიშვნის წამკითხველი საგნებით დარწმუნებულია, რომ მან სიტყვა რედ ამოიცნო როგორც "რეად." არადა, ეს სინამდვილეში

ასე როდია. მოცემულ კონკრეტულ შემთხვევაში წამიერ აღრევას აქვს ადგილი, რომელსაც ეიფორისტული სახუმარო ეფექტი ახლავს, რაც საბოლოო ჯამში საყოველთაო მხიარულებას იწვევს.

ფრანგულ ანეკდოტებში, კალამბურული თამაშის გავრცელებული ხერხია იდიომის განზრახ ტრანსფორმაცია, მაგ.:

Une poule rencontre une autre poule:

– Tu viens, lui dit-elle, on va prendre un ver?

კალამბურული თამაშის ამ ნიმუშში გამოყენებულია იდიომა *prendre un ver* 'თითო ჭიქის გადაკვრა'. კომიკურ ეფექტს იწვევს იდენტური ჟღერადობა *prendre un ver* 'ჭიქის მირთმევა', რასაც ერთი ქათამი სთავაზობს მეორე ქათამს. ამ იდიომის ტრანსფორმაციის საფუძველია ომოფონია, რაზეც ხშირად აიგება სიტყვათა თამაში ფრანგულ ანეკდოტებში. ომოფონები ისეთი სიტყვებია, რომელთა ბგერითი ფორმაც ემთხვევა ერთმანეთს. ფრანგული ენის საწარმოთქმო სპეციფიკა ომოფონთა თამაშის ფართო ასპარეზს იძლევა.

ინგლისურ ენაში, ზემოაღნიშნული მაგალითის შესატყვისი ნიმუშებია:

'Time flies like an arrow. Fruit flies like a banana.' ('დრო ისარივით მიფრინავს.' 'ხილეული კი ბანანივით'); 'Let's talk about rights and lefts. You're right, so I left. ('მოდით ვისაუბროთ კარგზე და ცუდზე. თქვენ მართალი ხართ, მე წავედი); 'I've been to the dentist many times so I know the drill. ('ბევრჯერ ვყოფილვარ კბილის ექიმში, ასე რომ ვიცი ბურღი რასაც ნიშნავს'); 'She had a photographic memory but never developed it.' (მას ფოტოგრაფიული მეხსიერება ჰქონდა, მაგრამ ის არასდროს განუვითარებია (გაუმჟღავნებია).

Le roi est mort! Un nouveau roi est appelé à régner!

– Araignée? Quel drôle de nom! Pourquoi pas libellule ou papillon?

ამ მაგალითში ხდება ომოფონ *araignée* –ს „ობობა“ კომიკური გადააზრება ზმნა *appeler* –სთან „დაძახება, მოწვევა“, ბგერითი დამთხვევით ზმნურ ფორმასთან *appelé à régner* „მოწვეულია სამართავად“; ანუ „მეფე მოკვდა და ახალი მეფეა მოწვეული ქვეყნის სამართავად, მეფობისათვის“, თანამოსაუბრის მიერ გაიგება როგორც „ახალ მეფეს ეწოდება ობობა“.

– Pourquoi les maisons en Angleterre ne sont-elles pas solides?

– Parce qu'elles sont en glaise.

ჟღერადობა სიტყვათა ჯგუფისა *en glaise* „თიხისა“ ასოცირდება ზედსართავ სახელთან *anglaise* „ინგლისური“, რაც უდევს საფუძვლად ამ ანეკდოტის ორაზროვნებას; ანუ ინგლისში სახლები იმიტომ არაა მყარი, რომ „თიხისაგანაა“, (ან შეიძლება გაიგოს როგორც „ინგლისური“).

La maîtresse interroge Victor:

– Récite-moi le verbe «dire» au présent.

L'élève ne trouve pas et pour l'aider la maîtresse lui dit:

– Je dis...

Et Victor répond :

– Vendredi, Samedi, Dimanche.

ამ შემთხვევაში, სიტყვათა თამაშში ერთეუბა პრედიკატული ჯგუფი *je dis* 'მე ვამბობ' სიტყვასთან *jeudi* „ხუთშაბათი“, რაც უზრუნველყოფს ანეკდოტის კომიკურ ეფექტს.

Un milliardaire change de Ferrari tous les jours. Un SDF change de porche tous les jour. კომიკურია ოპოზიცია *Ferrari – Porche* „ფერარი – პორშე“ (ანუ ორი ძვირფასი მანქანისა), კალამბურის მიხედვით კი *porche* „თავშესაფარს“ გულისხმობს, რომელსაც ყოველდღე იცვლის უსახლკარო.

ფრანგული ანეკდოტების თემატიკა ხშირადაა დაკავშირებული ცნობილი ბრენდების ან ცნობილი ადამიანების სახელებთან:

Pour les parents de Nicolas Sarkozy, la première dame de France est une poupée qui fait « non, non, non, non, non », car la bru nie.

ამ ანეკდოტის კალამბური დაკავშირებულია ყველა ფრანგისათვის ნაცნობ სახელთან – კარლა ბრუნისთან (car la bru nie „რადგან რძალი უარყოფს“). სიტყვათა თამაში მდგომარეობს აკუსტიკური ფორმის ერთიანობაში, რაც უზრუნველყოფს ანეკდოტის კომიკურ ეფექტს.

არანაკლებ საინტერესოა ამერიკელი მომღერლისა და მსახიობის ბიონსე ჟიზელ ნოუველს კარტერის (ან, უბრალოდ, ბიონსეს) სახელთან დაკავშირებული სიტყვათა თამაშის აკუსტიკური ფორმის ეტიმოლოგიური შედგენილობაც. აღნიშნული ლექსიკური ერთეული ფრანგული ძირის თანამედროვე ინგლისური ვარიანტია: Beyoncé & Beyoncé. თუ უფრო დეტალურად გაეშიფრავთ, მაშინ მივიღებთ: (bee YON say) ან ინგლისურ ვარიანტში ('itself'- Beyoncé – TviTon'). იგი, ერთგვარად, ორი სიტყვის: 'beyond' ('მიღმა')-ისა და 'bouncy' ('მოძრავი, ცოცხალი')-ის კალამბურული თამაშის ასოციაციასაც იძლევა. ანალოგიურად შეიძლება განვიხილოთ ამერიკელი რეპერის მარშალ მატერის შემთხვევაც. 'Eminem'-ი მისი ნამდვილი სახელი როდია, იგი მომღერლის სასცენო ფსევდონიმია, რომელიც სახელისა და გვარის პირველ ასოთა შენაერთს წარმოადგენს (Marshall Maters). ინიციალთა განსხვავებულად ან სწრაფად წარმოთქმის დროს ვრებულობთ უკვე ნახსენებ სიტყვას ('Eminem').

შემდეგ ანეკდოტში კალამბურულ თამაშს ექვემდებარება ფრანგული კომპანიის სახელწოდება "Lacoste". კომიზმი მიიღწევა ზმნა accoster – სთან „მიკვრა, ადევნება“ თანხვედრით, როცა საქმე ეხება ნიანგს, იმის გათვალისწინებით, რომ ნიანგი არის ემბლემა ამ ცნობილი კომპანიისა.

უნანდ უნ ცროცოდილე ვოიტ უნე ფემელლე, ილ ლ'აცცოსტე.

აქ ადგილი აქვს სინტაქსურ ომონიმას, რომელიც იქმნება ელიზის საშუალებით, პირის უმახვილო ნაცვალსახელისა და ზმნის შეერთების შედეგად (l'accoste). ფრანგული ენის სინტაქსური ფონეტიკის თავისებურება (élision, liaison, enchaînement) ქმნის შესაძლებლობას, რომ გაჩნდეს სიტყვაშეერთებებისაგან შედგენილი სინტაქსური ომონიმები.

Un marquis avait fait planter six ifs dans son jardin. C'est là qu'il conduisait les jeunes filles qui lui plaisaient en leur disant:

– Voici l'endroit décisif!

ამ ანეკდოტის კომიზმი მდგომარეობს იდენტური ფონეტიკური ჟღერადობის ერთ კონტექსტში კალამბურული თანხვედრა, რიცხვითი და არსებითი სახელების ბგერათა გადაბმით (liaison) – des six ifs „ექვსი ურთხელი“ და ზედსართავი სახელის – décisif „გადამწყვეტი“ ხარჯზე.

A l'état-civil, un père vient déclarer la naissance de son fils.

Le père: Prénom Charles.

L'employé: Pas d'autre prénom?

Le père: Juste un.

L'employé écrit sur le registre: "Charles-Justin"

ამ მაგალითში, ომონიმური თამაშია სიტყვაშეერთება juste un 'მხოლოდ ერთი' და საკუთარი სახელი Justin. გადაჯაჭვის (enchaînement) შედეგად და თანამედროვე სასაუბრო ფრანგული ენის ტენდენციის გათვალისწინებით, რომ ბგერათშეერთება un ისევე წარმოითქმის როგორც in, სიტყვაშეერთებაში juste un იცვლება სიტყვის საზღვარი, იგი ჟღერს საკუთარი სახელივით და სწორედ ესაა საფუძველი კომიკური გაუგებრობისა.

ფრანგულ ანეკდოტებში ნაკლებად გამოიყენება ომოფორმები, ანუ ისეთი სიტყვები, რომელთაც აქვთ ერთნაირი ჟღერადობა მხოლოდ ცალკეულ ფორმებში.

Un aigle rencontre un homard:

– Salut, vieux, dit l'aigle. Je te serre la pince!

– Salut! répond le homard. Moi, je te pince la serre!

აქ შეინიშნება ჯვარედინი ბგერითი მსგავსება ზმნათა პირიელ ფორმებსა, მხ. რიცხვის I პირში *serrer* „მოჭერა“ და *pincer* „კუმჭვა“ და არსებით სახელებს *serre* (f) „ბრჭყალი, კლანჭი“ და *pince* (f) „მარწუხი“ შორის, რაც ანეკდოტს ანიჭებს განსაზღვრულ კომიზმს.

– *Pourquoi un chat s'enfuit-il quand on le photographie?*

– *Parce qu'on lui dit «Souris!»*

სიტყვა *souris* ქმნის კალამბურს, რის საფუძველსაც წარმოადგენს მნიშვნელობის სხვადასხვაობა და ჟღერადობის იდენტურობა ზმნისა ბრძანებით ფორმაში ‘გაიღიმე’ და არსებითი სახელისა „თაგვი“.

ფრანგულ ანეკდოტებში კომიკური ეფექტი ასევე შეიძლება შეიქმნეს სიტყვაწარმოებითი ომონიმების დახმარებით:

1. – *Quel est de tous les animaux le plus respectable?*

– *C'est le mouton!*

– *Pourquoi?*

– *Parce qu'il est lainé.*

2. – *Victor, comment appelle-t-on les petits d'une oie?*

– *Les noisettes!*

ამ მაგალითებში, ცალკეულ მორფემათა დამთხვევა ქმნის კალამბურის წარმოშობის წანამძღვარს. პირველ შემთხვევაში, სიტყვების *laine* და *ainé* –ს ძირეული მორფემით იქმნება ნეოლოგიზმი *lain*, რომელიც ითავსებს ორ მნიშვნელობას – „მატყლიანი“, და „უფროსი“. მეორე ანეკდოტში, გამოიყოფა სიტყვა *noisette*, რომელშიც შეინიშნება ომოფონია, წარმოებული კნინობითი სუფიქსით *-ette*. კალამბური იქმნება სიტყვების - *une oie* (გადაჯაჭვის შედეგად) „ბატი“ და *noix* „კაკალი“ – ბგერითი ფორმისა და მნიშვნელობის თანხვედრით.

ომონიმიაზე დაფუძნებული ანეკდოტები ხშირად უაზრო, მართლაც რომ, აბსურდული კომიკური ეფექტის შემცველ სიტუაციებს ქმნიან. ასე მაგალითად: *string (gitaristi) walks into a bar and asks the bartender for a Singapore Sling.* (სამხრეთ-აღმოსავლური აზიური კოქტეილი) *The bartender regards him with a scornful eye and says, "We don't serve strings here!"* *Downtrodden but resilient, the string leaves the bar with a theory of how to get back in. He messes up his hair, ties himself up and walks right back in. The string orders another Singapore Sling. The bartender leers at him and says:*

"Aren't you that string that was in here just a second ago?"

"Nope," the string says, "I'm afraid not."

ბევრი რამ ხდება მოცემულ ანეკდოტში, მაგრამ ყველაზე უფრო მეტად, რაც შეიძლება ნამდვილად კომიკურად ჩაითვალოს, ეს სწორედ ის ომონიმური სიტყვათა თამაშია, რომელიც მასში ძვეს. ფრაზა - *"I'm afraid not"* ზუსტად ისევე ჟღერს, როგორც *"I'm a frayed knot,"* რომელიც იმ მდგომარეობას გადმოგვცემს, რაშიც თავადვე მთხრობელი აღმოჩნდება მონათხრობის ბოლოს. რა თქმა უნდა, აქ მთავარი აზრი სწორედ სიტყვების ‘სტინგ’-ისა და „სლინგ“-ის კალამბურულ გარითმვაშია. *string ordering a "sling," which is a cocktail, a weapon made of string, and a word that rhymes with "string."*

ამგვარად, ფრანგულ და ინგლისურ ანეკდოტ-კალამბურებში, კომიკური ეფექტის მისაღწევად, გამოიყენება ომონიმთა ყველა ტიპი, გარდა ომოგრაფებისა, რომელთაც არ შეუძლიათ მონაწილეობა მიიღონ სიტყვათა თამაშის შექმნაში ფრანგული ენისათვის დამახასიათებელი ფიქსირებული მახვილის გამო. კომიკური ეფექტის შექმნაში, ყველა ომონიმთა შორის, ყველაზე მნიშვნელოვანია ომოფონთა როლი, რადგან ომონიმის ეს ტიპი, რომელიც წარმოიშვება ფონეტიკურ საფუძველზე, ყველაზე ფართოდაა წარმოდგენილი ენაში.

ლიტერატურა:

1. Tartakovsky, Joseph: (2009). "Pun for the Ages". The New York Times.
2. Collins, Michelle (2008). "The 50 Best Pun Stores". BestWeekEver.tv.
3. Guirraud P. (1976) Les jeux de mots. Paris
4. <http://blague.pagesperso-orange.fr>
5. www.examples.yourdictionary.com

გიორგი კუპარაძე, ციური ახვლედიანი

Омонимия в английских и во французских каламбурах

Резюме

Частью языковой игры является игра слов, или каламбур, который создается с помощью разных языковых средств, заложенных в самом языке (многозначность, омонимия, фразеология) или возникающих вследствие индивидуальной игры созвучия. Употребление омонимов в одном контексте подчеркивает значение созвучных слов, фонетическое сходство отступает и на первый план выходит лексическая двусмысленность, которая и придает анекдоту комический эффект. Являясь самым распространенным комическим жанром, анекдот представляет значительный интерес для лингвистов в плане выявления и анализа языковых средств, используемых в создании комического эффекта. В английских и во французских анекдотах-каламбурах для достижения комического эффекта часто используются все типы омонимов.

Giorgi Kuparadze, Tsiuri Akhvlediani

Homonymy in English and French Puns

Abstract

Pun is the source of word play in the language. Homonymous words have only sound similarity. There is no semantic connection between them; That is why collision of homonyms is always unexpected and it gives a possibility for their stylistic play. In the same contexts, the usage of the homonyms, emphasizes the meaning of the harmonized words. Phonetic similarity goes back and the emerging lexical ambiguity is foregrounded which creates a comical, anecdotal effect.

Anecdote is a folk art product in which apart from the comic effect and joking about people and life situations, we observe joking on the language itself, on something "ridiculous" existing in it.

In conclusion, it is worth noting that language play in English and French joke-puns is often constructed on the basis of homonymy. This is related to the phonetic and grammatical features of the language. The emergence of the homonymy is due to the phonetic evolution of the language. It is also caused by increased number of borrowings from the other languages and various word formation processes which leads to the coincidence of the word consonance and converges multi semantic differences of word meanings. The most important role is ascribed to homophones because this type of homonymy has got the phonetic basis, the most widely represented in the language.

რეცენზენტი: პროფესორი მანანა მიქაძე

ენათმეცნიერება Языковедение Linguistic

ნუნუ ჩარქვიანი, სოფიო ყიფიანი, ირმა რუსაძე

ქუთაისი, საქართველო

ანგლიციზმები თანამედროვე ქართულ პრესაში

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა მთელ რიგ დარგში დღეს აქტუალურია აზროვნების ისტორიის დაკავშირება კულტურის ისტორიასთან. ორივეგან აღიარებულია ენის წამყვანი როლი. ენის მეშვეობით ხორციელდება ძირითადად სოციალური ურთიერთობა საზოგადოებაში. სწორედ ენის ანალიზი იძლევა შესაძლებლობას გავიგოთ ადამიანთა აზროვნება და ქცევა.

ენა განაპირობებს მისი მატარებლის აზროვნების ტიპს, სამყაროს აღქმის ხერხი დამოკიდებულია ენაზე, რომლითაც აზროვნება ხორციელდება. აქედან გამომდინარე, ყოველი ხალხის მსოფლმხედვისა და მსოფლგაგების საფუძველია საგნობრივ მნიშვნელობათა საკუთარი სისტემა, სოციალური სტერეოტიპები, კოგნიტური სქემები. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ ადამიანის ცნობიერება ყოველთვის განპირობებულია ეთნიკურად. ეთნოსოციოკულტურული ფაქტორი ვლინდება, კერძოდ აზრის ჩამოყალიბებისა და ფორმულირების ნაციონალურ-ეთნიკურ თავისებურებებში. ამ ზოგად დებულებებში იკვეთება ენის (დედაენის) როლი ადამიანის შემეცნებით ცნობიერებაში; ცნობიერების სტრუქტურათა შესახებ ჩვენი ცოდნა მხოლოდ ენის წყალობითაა, რაც ნებისმიერ ბუნებრივ ენაზე ამ სტრუქტურათა შესახებ ლაპარაკისა და მათი აღწერის საშუალებას იძლევა (კუბრიაკოვა 1997, გვ. 21). ენა კომუნიკაციურ სისტემათა შორის ყველაზე ძლიერი და დახვეწილია, რადგან იგი არა მარტო ინფორმაციის, ცოდნათა და მისი მიღებისა და გადაცემის გამასაშუალებელი საშუალებაა, არამედ ადამიანში გარე სამყაროდან მიღებული ინფორმაციის გადამამუშავებელიც, რაც მეხსიერებაში არსებულ ცოდნათა სიმრავლის მოწესრიგებისა და სისტემატიზაციის უნარში ვლინდება.

ქართულ ენას თავისი მრავალსაუკუნოვანი ისტორიის განმავლობაში მრავალ ენასთან ჰქონდა კონტაქტი. როგორც ნ. მარი ამბობდა "სალიტერატურო ქართული გამდიდრებულია სხვა კულტურებიდან შემოსული ტერმინოლოგიით. ძნელად თუ მოიძებნება სხვა ენა, რომელზეც ამდენი ენიდან ითარგმნებოდა ლიტერატურა: ბერძნულიდან, სომხურიდან, სირიულიდან, არაბულიდან, სპარსულიდან, თურქულიდან და ა. შ." (ბოლქვაძე 2003, გვ. 10)

"ენობრივი კონტაქტი" ისევე როგორც "სესხება" აღნიშნავს საკმაოდ რთულ პროგრესს. ენობრივი კონტაქტების დროს ყველაზე ხელშესახებად წარმოჩნდება ენის გავლენა არა მარტო ენაზე, არამედ კულტურასა და ცივილიზაციაზე. ენათა ურთიერთობა ასრულებს უდიდეს როლს ადამიანთა საზოგადოების, კაცობრიობის წინსვლა-განვითარებისათვის. ენათა ურთიერთობა არა მარტო ფაქტია, არამედ საკაცობრიო კულტურის პროგრესის ერთი უმნიშვნელოვანესი პირობათაგანია.

წლების განმავლობაში რუსულიდან შემოსული ახალი მნიშვნელობის სიტყვებმა ერთი მხრივ ხელი შეუწყო ქართული ენის ლექსიკური ფონდის გაძლიერებას, მაგრამ მეორე მხრივ გახშირდა რუსიციზმებით ენის დანაგვიანება.

ანგლიზაცია-ამერიკანიზაცია ქართულ ენას ისევე შეეხო, როგორც რუსიფიკაცია. მართალია, თვითონ ამერიკა არ მიმართავს ძალდატანებასა და იძულებას (როგორც რუსულ ენას ახასიათებდა წლების განმავლობაში), მაგრამ კვლავ აუცილებელია ინგლისური ენის ცოდნა კარიერის თვალსაზრისით.

ინფორმაციული საზოგადოების პირობებში კულტურულ-ენობრივი გავლენა გაცილებით აქტიურად ხორციელდება მასობრივი კომუნიკაციის საშუალებებით. ინგლისურენოვან მედია მეტყველებაში დომინანტური გავლენა აქვს მსოფლიო საინფორმაციო სივრცეზე, მათ შორის მის ქართულ სეგმენტზე, ეს გავლენა აშკარად ჩანს მისი შესაბამისი მედიადისკურსის შეპირისპირებითი ანალიზისას.

ანგლო-ამერიკული მასმედიის გავლენა ქართულ მასობრივ საინფორმაციო საშუალებებზე შეიმჩნევა ფორმისა და შინაარსის დონეზე. ინგლისურენოვანი მასმედიის პროექტებისა და სტილის გადმოცემა ქართულენოვან მასმედიაში განაპირობებს საკომუნიკაციო-სამაუწყებლო სტილის იმიტაციას. ეს გავლენა ენობრივ დონეზე განსაკუთრებით შეიმჩნევა ლექსიკის მხრივ. ქართულენოვან პრესაში შემოსულია ძლიერი ტალღა ინგლისური ლექსიკისა, რომელიც, როგორც წესი, ასახავს შესაბამისი ეროვნული კულტურის აქტიუობის სფეროს განვითარებას.

თანამედროვე ქართულ ჟურნალ-გაზეთებში ეხედებით ინგლისურენოვან სიტყვებს, როგორცაა დეფექტი, ენთუზიაზმი, ვაკანსია, პოლემიკა და ბევრი სხვა. მათი გამოყენების აუცილებლობა არ გვაქვს ჩვენს მშობლიურ ენაში, რადგან მათი ქართული შესატყვისები მოგვეპოვება. დეფექტი – ნაკლი, ხარვეზი, ენთუზიაზმი – გატაცება; ვაკანსია – თავისუფალი ადგილი, პოლემიკა - კამათი და ა. შ. ახლა უშუალოდ გადაგხედოთ ქართველ ავტორთა მიერ გამოყენებულ უცხო სიტყვათა მთელ რიგს.

მაგალითად: 1. "ასავალ-დასავალისათვის" კი საკუთარი პრესტიჟი, ობიექტურობა, სიმართლის მსახურება და მრავალათასიანი მკითხველის ნდობა 160 ათას ლარზე გაცილებით ძვირად ფასობს (ასავალ-დასავალი, 20015 წ. 16-22 მარტი, გვ. 2).

ჯერ კიდევ ერთერთ გაზეთში 1991 წელს აკად. ქ. ლომთაძე წერდა: "განუკითხავად ცვლის სიტყვა "პრესტიჟული", "საპატიოს", საპატიო თითქმის გამოდევნეს ენიდანო" (ლომთაძე 2005, გვ. 124) "ბევრი დრო არ დასჭირდა პრესტიჟის და პრესტიჟულის გაბატონებას ქართულ დისკურსში, აღსანიშნავი ის არის, რომ მან საპატიოს გავრცელების არეც შეავიწროვა და თვითონაც აღარ შეიცავს ამ მნიშვნელობას. კონტექსტთა პარადიგმა, რომელსაც ეს სიტყვა ქმნის დღევანდელ ქართულში, დაახლოებით ასეთია: პრესტიჟული უბანი, პრესტიჟული სახლი, პრესტიჟული თანამდებობა და ა.შ. (ომიაძე, 2006, გვ. 252)

პრესის ენის ლექსიკის ანალიზი ცხადყოფს, რომ იგი ნაირგვარია წარმომავლობის, ქრონოლოგიისა თუ დანიშნულების თვალსაზრისით, არაერთგვაროვანია, აგრეთვე, ენაში მათი შეთვისების ხარისხი.

მაგ: 2. და კოჰაბიტაცია, ასე რომ გაამწარა ჩვენი ხალხი! და 21 მარტი! თუ დაიწყო ნაცისტების საოცნებო პროვოკაცია, არ დაავიწყდეთ, რომ ჩრდილოეთის დიდი მეზობელი, უკრაინისა არ იყოს, 2 საათი თბილისში იქნება.... ვაჟაკები, როგორც 2008 წელს, მოჰკურცხლავენ ან პირიქით აგრესორები ვასალურ საქართველოს მთავრობაში შეიყვანენ! (ასავალ-დასავალი, 20015 წ. 16-22 მარტი, გვ. 4)

რობერტ სტურუას მიერ ფეისბუქზე დაწერილ გამონათქვამში უცხო სიტყვებიდან ყველაზე

ახალია "კოპაბიტაცია", რომელმაც ვერ მოასწრო ისეთი ზოგიერთი უცხო სიტყვების მსგავსად რუსული ენიდან შემოსვლა (როგორცაა: მაგალითად: პროვოკაცია დ აგრესორი).

ყველა უცხო სიტყვა, რომელსაც პრესაში ვხვდებით ინგლისურენოვანი როდია. მაგ: 3. დიას, სააკაშვილის დანაშაულებრივ რეჟიმს საქართველოს არცერთ რეგიონსა და რაიონში არ გამოუჩენია ისეთი სისასტიკე და ბარბაროსობა, როგორც ზუგდიდში (ასავალ-დასავალი, 20015 წ. 16-22 მარტი, გვ. 5) სიტყვა "ბარბაროსი" არ არის ქართული, მაგრამ არც ინგლისურია, მას მის წინამდებარე სიტყვის მნიშვნელობა აქვს ("სისასტიკე") და სხვა არაფერი.

იგივე გაზეთში, ერთ-ერთ სტატიაში პარალელურად ვხვდებით მსგავსი მნიშვნელობის მქონე ინგლისურ და ქართულ სიტყვებს.

მაგ. 4. დიას, ჩვენ აბსოლუტურად დარწმუნებულნი ვართ ჩვენს სიმართლეში და იმაში, რომ საბოლოო გამარჯვება უცილობლად ჩვენი იქნება (ასავალ-დასავალი, 20015 წ. 16-22 მარტი, გვ. 2).

5.როცა მამუკა ხაზარის სარჩელს ბოლომდე უსაფუძვლოდ ცნობენ და "ასავალ-დასავლისათვის" სრულად გაამართლებენ!

თავისუფლად შეიძლება პირველ წინადადებაში ინგლისური სიტყვა "აბსოლუტურად" შეიცვალოს ქართული სიტყვით "სრულად". მაგ: "დიას, ჩვენ სრულად დარწმუნებულნი ვართ ჩვენს სიმართლეში". იგივე შეიძლება ითქვას საგაზეთო ინტერვიუში გადმოცემულ შემდეგ წინადადებაზე. მაგ: 6. ეს ენერჯია ტრანსფორმირდება და ხელოვანისათვის ნეგატიურ ენერჯიად იქცევა (ასავალ-დასავალი, 20015 წ. 16-22 მარტი, გვ. 8).

"ტრანსფორმირდება" – ე.ი. იცვლება, ნეგატიური – უარყოფითი.

"ყველა უცხო სიტყვა, რომელიც თანამედროვე ქართულ დისკურსში გვხვდება, ნასესხობად ვერ ჩაითვლება და, ამდენად, საერთო ლექსიკურ ფონდში ისინი ადგილს ჯერ ვერ იმკვიდრებენ. თუმცა ისინი ორგანულად არიან ჩართული ქართული ენის სისტემაში. მათ გავლელი აქვთ გზა სემანტიკური ასიმილაციიდან მსესხებელ ენაში "საკუთრად" ქცევამდე. მთელი სემანტიკური სიღრმით სიტყვის აღქმა ნათელს ჰფენს ხალხის ცნობიერების, ისტორიის, მატერიალური და სულიერი სიმდიდრის გაგებას. იგი ადამიანის აზრის განვითარების ეტაპებსაც მიუთითებს და, ამდენად, ცხადყოფს ხალხის, მისი ეროვნული ენის მზაობას კაცობრიობის ყოველგვარი ახალი მიღწევისა და ნააზრვეის გაცნობიერება-მიღებისათვის.

ამ მხრივ განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება ტერმინოლოგიურ ლექსიკას, რომელიც ნეიტრალურია ექსპრესიული და კონოტაციური თვლსაზრისით, მაგრამ ჩამოყალიბებულია ქართული ენის კანონების მოხედვით (ს. ოშიაძე, გვ. 239). ეს თვალშისაცემია უცხო სიტყვებთან, რომელთაც ქართული დერივაციული ფორმები გააჩნიათ.

მაგ: 7. ხაზარაძეს იმდენად პრიმიტიული აზროვნება აქვს, რომ მართლა ჰგონია 160 000 ლარის წართმევით "ასავალ-დასავალს" გააკოტრებს, დააჩოქებს და პირში ბურთს ჩაჩრის (ასავალ-დასავალი, 20015 წ. 16-22 მარტი, გვ. 2).

ძალიან ხშირად უცხოური ლექსიკა, რომელიც განსხვავებით მკვიდრი ლექსიკისაგან, მოკლებულია ემოციურ შეფერილობას, ხატოვნებას და აქტიურად არის ათვისებული ჩვენი მშობლიური ენის მიერ. ასეთ შემთხვევაში იგი ნასესხებად შეიძლება ჩაითვალოს, რომლის გარეშეც ქართული დისკურსი დრეს წარმოუდგენელია. "გარკვეულ შემთხვევაში კონტაქტების ნიადაგზე წარმოქმნილი "სიახლენი" მეორე ენაში იწვევს "გამდიდრებას" და ეს სასარგებლოცაა, - წერს აკადემიკოსი ქ. ლომთაძე – სასარგებლოა მაშინ, როცა ახალ ყოფასთან, ცხოვრების გარემოპირობების ცვლასთან, მის გარკვეულ წინსვლასთან, ახალ საგანთა და მოვლენათა გამოჩენასთან დაკავშირებით ენა მეორე ენისაგან შეიძენს ახალ სიტყვას, ახალ გამოთქმას, ან გაააქტიურებს თავის შინაგან ენობრივ შესაძლებლობებს საკუთარი აფიქსაციის ახალწარმოებით და მისთ. (ლომთაძე, 2005, გვ. 19).

ქართველი ჟურნალისტები შეძლებისდაგვარად ცდილობენ მკითხველს ისე მიაწოდონ აზრი, რომ ემოციურად იმოქმედონ მათზე. ისინი ამას პრესის ფურცლებზე უხვად მიმოხეული ქართული იდიომების ხარჯზე აკეთებენ, რომლებსაც ინგლისურენოვანი სიტყვების გვერდით ვხვდებით. სტატიის ავტორები კარგად აცნობიერებენ რომ ხატოვანი თქმანი და ანდაზები შეადგენენ ჩვენი მეტყველების ლაზათსა და სიმდიდრეს".

მაგ. 9. ნათქვამია შეძახილი ხეს ახმობსო და, როგორც ჩანს ნაციონალებმა, თავიანთი წერილებისა და ლობისტების საშუალებით მაინც მოახერხეს თეთრი სახლის ადმინისტრაციაში, რიჩარდ ნორლანდთან დაკავშირებით ეჭვისა და უნდობლობის ჭია შეეცურებინათ (ასავალ-დასავალი, 20015 წ. 16-22 მარტი, გვ. 9).

ჩვენი აზრით, ქართული ენის სიწმინდის დაცვისა და გაკეთილშობილების მიზნით უმჯობესია "პასიურობის" ნაცვლად ვიხმაროთ "უმოქმედობა", "პერმანენტულის" მაგივრად "მუდმივი", "დომინირების" ნაცვლად "ბატონობა", "რეალობა" – "სინამდვილით" შეეცვალოთ და "აბსურდული" კი "უაზროთი" და ასეთი ბევრი სხვა.

"უცხო ნასესხები სიტყვები ეგუებიან ახალ სოციალურ პირობებს, ახალ ენობრივ სისტემას" (ბრაგინა 1981, გვ. 10), მაგრამ იმის კითხვა, მოჰყვება თუ არა უცხო სიტყვებს უცხო მენტალობები იმ ენებიდან, სადაც ისინი მკვიდრი სიტყვებია და თუ მოჰყვება ახდენს თუ არა ეს გავლენას ეროვნულ მენტალიტეტზე.

იმედია, ენა კვლავ შეასრულებს თვითგაწმენდის მისიას (რადგან დღესდღეობით სხვა საშველი არ ჩანს) განსაკუთრებით თუ ეროვნული სულისკვეთება სათანადოდ იქნება ჭარმონიერი, მაშინ ქართული სალიტერატურო ენა, რომლის სიმდიდრე და მოქნილობა ყოველთვის ცნობილია, კვლავ გაიწმინდება და თავისი განვითარების ბუნებრივი გზით გააგრძელებს განვითარებას.

ამრიგად, დიდია მასობრივი საინფორმაციო საშუალებების გავლენა ენობრივ პროცესებზე, რადგან ერთიანი საინფორმაციო სივრცე წარმოადგენს მეტყველების განსაკუთრებულ სფეროს, ხოლო ენა კი, ყველაზე მასშტაბურად სწორედ მასმედიის საშუალებით ფუნქციობს და არსებობს.

ლიტერატურა:

1. ბოლქვაძე თ., 2003, ენა და დიდი ტრადიცია, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორის სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებლად წარდგენილი ნაშრომის ავტორეფერატი, თბილისი, 2003
2. ლომთაძე ქ., 2005, როდის ამდიდრებს კალკები ენას და როდის აღიარებს?, გელათის მეცნიერებათა აკადემიის ჟურნალი, 2, თბილისი, 2005
3. კვარაცხელია გ., 2004, მასმედიის ენა – ყველაფერი ნებადართულია? "საქართველოს რესპუბლიკა", 1984, 14 აპრილი, 2004
4. ოშიაძე ს. 2006, ქართული დისკურსის ლინგვოკულტურულ შემადგენელთა სტრუქტურა, სემანტიკა და ფუნქციონირება (სადისერტაციო ნაშრომი) ფილოლოგიურ მეცნიერებათა დოქტორის სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებლად, თბილისი, 2006
5. Брагина А. А. 1981, Лексика языка и культура страны, Москва, 1981
6. Кубрякова Е. Л. 1997, Части речи с когнитивной точки зрения, М Москва, 1997
7. Лотман Ю. М. 2004, Семиосфера, Санкт-Петербург, 2004

Ирма Кипиани, Нуну Чарквиани, Ирма Русадзе
Англицизми в грузинском прессе
Резюме

В статье рассматривается широкий спектр англицизм используется в пресс-языка в нынешний грузинский. Развитие традиционных средств массовой информации и широкой доступности Интернета привело к информационного пространства, которое не может, но в значительной степени влиять на язык в связи с тем, что язык в основном существует и функционирует в средствах массовой информации.

Рецензирование страницы грузинских газет и журналов доказал существование различных английских слов в грузинской прессе. Изменение их по Грузии эквивалентов (если они есть), несомненно, сохранить красоту и очарование нашего родного языка.

Irma Kipiani, Nunu Charkviani, Irma Rusadze
Anglicism in press language of current Georgian
Abstract

The paper examines a wide range of Anglicism used in the press language in current Georgian. The development of traditional mass media and wide availability of the internet has given rise to the information space which could not but greatly influence the language due to the fact that a language mostly exists and functions in mass media.

Reviewing pages of Georgian newspapers and magazines proved the existence of varied English words in Georgian Press. Altering them by their Georgian equivalents (if they have any) is sure to maintain the beauty and charm to our native language.

რეცენზენტი: პროფესორი თამარ ლომთაძე

ენათმეცნიერება Языковедение Linguistic

თამარ ჩხაიძე

ქუთაისი, საქართველო

კონცეპტი და ფრეიმი

კონცეპტის არსის შესწავლას განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა თანამედროვე ლინგვისტიკაში. საფიქრებელია, სწორედ ეს არის მიზეზი იმ ფაქტისა, რომ კვლევის ეს სფერო ხასიათდება თვალსაზრისთა მრავალფეროვნებით, რამაც გამოიწვია ტერმინოლოგიის დიფუზურობა. და მაინც, „კონცეპტი“ დამკვიდრდა კოგნიტივისტიკის, სემანტიკისა და ლინგვოკულტუროლოგიის ცნობობრივ აპარატში [Карасик В.И. 2004. с. 245].

მეცნიერები მიიჩნევენ, რომ თუ ენა წარმოადგენს სამყაროს ხედვის ხერხს, მაშინ აუცილებელია ადამიანთა გამოცდილებას ამსახველი თეორიის შექმნა. ცოდნა ინახება ცნობიერებაში სხვადასხვა ხარისხის აბსტრაქციის მქონე აზრობრივი სტრუქტურების, კერძოდ, ფრეიმების, სკრიპტების, გეშტალტების ან კონცეპტების სახით.

კონცეპტი, როგორც ტერმინი, ხასიათდება განმარტებათა მრავალფეროვნებით: ერთნი თვლიან, რომ „კონცეპტი აზროვნების კატეგორიაა, რომელიც არ გვეძლევა უშუალო დაკვირვებაში. სწორედ ეს ფაქტი განაპირობებს მისი სხვადასხვაგვარად განმარტების შესაძლებლობას“ [Попова З.Д., Стернин И.А. 2002. с. 322]. ზოგი მეცნიერის თვალსაზრისით, "ცნება არის ის, რაზეც ხალხი თანხმდება. ხალხი აგებს ცნებებს იმისათვის, რომ მათ ჰქონდეს „საერთო ენა“ ... კონცეპტები თავისთავად არსებობენ, ხოლო ხალხი ახდენს მათ რეკონსტრუირებას მეტ-ნაკლები დამაჯერებლობით. ტერმინის „კონცეპტი“ მნიშვნელობა მოიცავს „საწყისი ჭეშმარიტების“ იდეას. კონცეპტი არის ის, რაც „ჩასახულია“ ... ზოგჯერ გაცილებით შედეგიანია საწყის იდეათა ან კონცეპტთა რეკონსტრუირება და ჩამოყალიბებულ წარმოდგენებზე - ძველ კონცეპტებზე - დაყრდნობით ახალ ცნებათა კონსტრუირება [Демьянков В.З. 2001. № 1. С. 65-83].

ერთნი კონცეპტს განსაზღვრავენ როგორც „ენისა და აზროვნების დამაკავშირებელ რგოლს, როგორც ცნობიერების ერთეულს და ადამიანის გამოცდილების ინფორმაციულ სტრუქტურას“ [Кубрякова Е.С. 1995. – С. 176–185]. სხვათა თვალსაზრისით კი, კონცეპტი წარმოადგენს „რეალური ან იდეალური სამყაროს საგნის ამსახველ, კოლექტიური ცნობიერების ნებისმიერ დისკრეტულ ერთეულს, რომელიც ინახება ენის მატარებელთა ეროვნულ მეხსიერებაში შემეცნებელი და ვერბალურად აღნიშნული სუბსტრატის სახით [Бабушкин А.П. 1996.– 105 с].

რაც შეეხება კონცეპტუალურ სფეროს, იგი წმინდა აზრობრივი სფეროა, რომელიც შედგება სქემების, ცნებების, ფრეიმების, სცენარების, გეშტალტებისა და ობიექტური რეალობის ნიშანთა განმაზოგადებელი აბსტრაქტული ფენომენების სახით არსებული კონცეპტებისაგან [Прохоров

Ю. Е. 2008.- 176 с. 62-64].

ე. კუბრიაკოვა კონცეპტის სტრუქტურაში გამოიყოფს ცენტრალურ და პერიფერიულ ზონებს, რომლებიც ქმნიან პოლისემიური ლექსემის ძირითად, პირდაპირ ნომინაციურ მნიშვნელობას (კონცეპტის ამოსავალი პროტოტიპული მოდელი) და მის მეორად (წარმოებულ) მნიშვნელობებს. კონცეპტის მთლიანობას უზრუნველყოფს ცენტრისა და პერიფერიის ელემენტთა შორის არსებული კონგიტური კავშირი [Кубрякова Е.С. 1995. – С. 175 – 187. 92]. კონცეპტი, როგორც ლინგვოკოგნიტური ფენომენი, წარმოადგენს „ადამიანის ცოდნისა და გამოცდილების ამსახველი ცნობიერებისა და ინფორმაციული სტრუქტურის, მენტალური ან ფსიქიკური რესურსების ერთეულს; კონცეპტი მეხსიერების, მენტალური ლექსიკონის, კონცეპტუალური სისტემის, გონების ენის, ადამიანის ფსიქიკაში ასახული სამყაროს ხატის ერთეულია, რომელსაც გააჩნია შინაარსობრივი განსაზღვრულობა [Кубрякова Е.С. 1995. – С. 172 – 193. 95]. კონცეპტები განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან დროში წარმოშობის, წარმოშობის თავისებურებებისა და სემანტიკის მიხედვით. სწორედ ამიტომ გააჩნია კონცეპტს გენეტიკური განსაზღვრულობა" [Степанов Ю. С. 1996. – 288 с. 55-56].

კონცეპტი, როგორც ინდივიდის ცნობიერებაში არსებული მენტალური წარმონაქმნი, წარმოადგენს სოციუმის კონცეპტუალური შეღწევის საშუალებას. კონცეპტის ფორმირება გულისხმობს სინამდვილის გამოცდილებისეული შემეცნების შედეგად მიღებულ მონაცემთა განზოგადების პროცესს. კონცეპტის ფუნქციონირების პროცესი კი გულისხმობს იმ ენობრივ საშუალებათა შერჩევასა და გამოყენებას, რომელთა საშუალებითაც, ადრესანტის თვალსაზრისით, შესაძლებელია კონცეპტის აქტივიზაცია ადრესანტის შემეცნებაში.

შეჯამების სახით, შესაძლოა, ითქვას შემდეგი: კონცეპტი გააზრებულია როგორც აზროვნების რთული ორგანიზების სტრუქტურა, როგორც სიტყვის შესაძლო მნიშვნელობათა ერთობლიობა. კონცეპტი წარმოადგენს მრავალზომიან იდეალიზირებულ წარმონაქმნს, რომელიც მოიცავს ენობრივ, კულტურულ, მენტალურ და კოგნიტურ ელემენტებს.

კოგნიტოლოგიაში ფართოდ გამოიყენება ისეთი კოგნიტური მოდელები, როგორიცაა ფრეიმები და სცენარები.

ფრეიმების თეორია ჩამოაყალიბა ამერიკელმა მეცნიერმა მ. მინსკიმ. მისი თვალსაზრისით, ახდენს რა კონკრეტულ სტერეოტიპულ სიტუაციაზე ან კლასზე არსებული ცოდნის აკუმულაციას, ფრეიმი ასრულებს მონაცემთა იერარქიულად ორგანიზებული სტრუქტურის ფუნქციას.

ფრეიმული სემანტიკის კონტექსტში იგი წარმოადგენს ცოდნის გამოხატვის საშუალებას, აღსაწერ სამყაროზე არსებული, ძირითადი ცოდნის ერთობლიობასა და ადამიანის მეხსიერებაში ორგანიზებული სახით არსებულ წარმოდგენათა კონსტრუქტს. ფრეიმი განიხილება მონაცემთა სტერეოტიპული სიტუაციების წარმოდგენის სტრუქტურად [Кубрякова Е.С. 1995. – С. 173 – 189. 87].

მ. მინსკის თვალსაზრისით, ფრეიმი წარმოადგენს გარკვეული კონცეპტის ირგვლივ ორგანიზებულ ერთეულს, რომელიც მოიცავს ძირითად, ტიპურ და პოტენციურად შესაძლო ინფორმაციას, რომელიც ასოცირდება ამა თუ იმ კონცეპტთან. ფრეიმი შედგება ორი დონისაგან. ზედა დონე მოიცავს „მუდმივებს“ - კონკრეტული სიტუაციისათვის კანონზომიერ მონაცემებს, ქვედა დონე კი წარმოდგენილია ცარიელი კვანძებით (სლოტებით), რომლებიც ივსება კონკრეტული მონაცემებით ამა თუ იმ სიტუაციის თავისებურებათა გათვალისწინებით.

კონცეპტ-ფრეიმი წარმოდგენილია სიტყვის მნიშვნელობაში. სიტყვა ასოციაციურ კავშირშია სხვა სიტყვებსა და ლექსიკურ-სემანტიკურ ჯგუფებთან [Болдырев Н.Н. 2001 – 123 с. 49].

ფრეიმის თაობაზე არსებულ მოსაზრებათა შეჯამების გზით, შეიძლება ჩამოვაყალიბოთ შემდეგი განმარტება: ფრეიმი წარმოადგენს მოცულობით, მრავალკომპონენტიან კონცეპტს,

თემატურად მთლიანობრივ, სტერეოტიპულ ცოდნას რაიმე სიტუაციის შესახებ.

რაც შეეხება სემანტიკურ და კონცეპტუალურ ანალიზს შორის არსებულ სხვაობას, იგი შემდეგში მდგომარეობს: სემანტიკური ანალიზი მიმართულია სიტყვის სემანტიკური სტრუქტურის ექსპლიკაციაზე, სიტყვის დენოტატური, სიგნიფიკატური და კონოტაციური მნიშვნელობების იდენტიფიცირებაზე, კონცეპტუალური ანალიზი კი გულისხმობს იმ კონცეპტთა ძიებას, რომლებიც ერთიანდებიან ერთი ნიშნის გარშემო და განსაზღვრავენ ამ ნიშნის, როგორც კოგნიტური სტრუქტურის, არსებობას [Курьякова Е.С. 1995. – С. 170 – 173. 97].

სემანტიკური ანალიზის მიზანი სიტყვის ახსნაა, კონცეპტუალური ანალიზისა კი - სამყაროს შესახებ არსებული ცოდნის რეპრეზენტაცია.

ლექსემას ახასიათებს სემანტიკა, კონცეპტს კი - შინაარსი. ლექსემათა სემანტიკა იყოფა სემანტიკურ კომპონენტებად, კონცეპტის შინაარსი კი - კონცეპტუალურ ნიშნებად. ანალიზი, რომელიც მიმართულია „სიტყვის სემანტიკიდან კონცეპტის შინაარსისაკენ“ უზრუნველყოფს კონცეპტუალური ნიშნების იდენტიფიცირების შესაძლებლობას.

თეორიულ ლინგვისტიკაში სიტყვის მნიშვნელობისა და ცნების პრობლემა ერთ-ერთი ყველაზე რთულია.

ვ. ა. ზვეგინცევი შემდეგნაირად ხსნის მნიშვნელობას და ცნებას შორის არსებული განსხვავების საფუძველს: „ცნების ფორმირებაში მონაწილეობას იღებს, ასე ვთქვათ, ორი ძალა: საგანი და აზროვნება, ხოლო სიტყვის ფორმირებაში კი - სამი ძალა: საგანი, აზროვნება და ენის სტრუქტურა [Звегинцев В.А. 1960. – с. 197]. არსებობს თვალსაზრისი, რომ მნიშვნელობები გარკვეულწილად დამოუკიდებელია ენისგან (ვეუბიცკაია). არსებობს საპირისპირო მოსაზრებაც: ენობრივი საშუალებების მნიშვნელობები ტოლია მათში გამოხატული კონცეპტუალური სტრუქტურებისა (ჯეკენდოფი). თუმცა, ორივე თვალსაზრისი თანხმდება იმაში, რომ დასაშვებია მნიშვნელობა „გაიგივდეს კონცეპტთან“ [Болдырев Н.Н. 2001 – с. 26]. ე. ს. კუბრიაკოვა თვლის: სიტყვის მნიშვნელობა - ეს არის კონცეპტი „დაჭერილი ნიშნით“ [Курьякова Е.С. 2001. – №1. – С. 28-34]. ნიშანი კი - სიტყვაა.

კოგნიტურ ლინგვისტიკაში მნიშვნელობები გააზრებულია როგორც კოგნიტური სტრუქტურები, რომლებიც ჩართულია ცოდნისა და აზრების მოდელში (Gilles Fauconnier, George Lakoff, Charles J. Fillmore, Ronald W. Langacker და სხვ.).

ენობრივი მნიშვნელობები გადმოცემენ სამყაროზე ჩვენი ცოდნის მხოლოდ ნაწილს: ჩვენ ვიყენებთ ენას, რათა გამოვხატოთ ცოდნა ... და მაინც არსებობს აზრები, რომელთა გადმოცემაც სიტყვებით მეტად რთულია. სამყაროს ენისმიერი გამოხატვის ბირთვს წარმოადგენს სამყაროს ენისმიერი ათვისებისათვის შესაბამისი კატეგორიები. ა. გ. მაქსაპეტიანი ყურადღებას ამახვილებს იმ ფაქტზე, რომ სამყაროს მოდელის განსაზღვრა შესაძლებელია სამი სფეროს ურთიერთქმედების გათვალისწინებით: სამყარო (სამყაროები), ენა, მომხმარებელი (ის, ვინც ენას იყენებს). იგი ამტკიცებს რომ, „ერთ კონკრეტულ სამყაროს შეიძლება, შეესაბამებოდეს მხოლოდ ერთი ენა“: ენის კონფიგურაციას შეესაბამება სამყაროს კონფიგურაცია. ამასთანავე, თითოეული ენის შინაგანი ლოგიკა ასახავს და გამოხატავს მის მიერვე აღწერილი სამყაროს ბუნებრივ ლოგიკასა და ონტოლოგიას (თვისებების, სტრუქტურის, ორგანიზების პრინციპის, ობიექტთა კონფიგურაციის, ელემენტთა ფუნქციის ა.შ. ჩათვლით), სხვა სიტყვებით, ენა სამყაროსთან იმყოფება სიმეტრიულ, იზომორფულ მიმართებაში [Максапетян А.Г. 2003. – №5. – С. 53-58]. მკვლევარი იხმობს სამყაროს აღწერის მაგალითს მექანიკისათვის დამახასიათებელი ტერმინებით (მექანიზმი, ძრავა, მოძრავი და ა.შ.): როცა ვახდენთ სამყაროს მექანიზმად ინტერპრეტირებას, შედეგად ვიღებთ სამყაროს დეტერმინირებულ მოდელს - „სამყარო, როგორც მექანიზმი“. თუ სამყაროს აღწერით სამხედრო ენით (ომი, მტერი, გამარჯვება, დამარცხება), მივიღებთ სამყაროს ანტაგონისტურ, მილიტარისტულ მოდელს - „სამყარო,

როგორც ბრძოლის ველი". იმ შემთხვევაში, თუ ენას აღვწერთ თამაშის ენით (მოგება, წაგება), მივიღებთ სამყაროს მოდელს - „სამყარო, როგორც სათამაშო მაგიდა“, ხოლო როცა სამყაროს აღვწერთ ზოოლოგიის ენით (ძუძუმწოვრები, მტაცებელი), ვიღებთ სამყაროს პლურალისტულ, ზომორთულ მოდელს - „სამყარო, როგორც ნადავლი“ [Максапетян А.Г. 2003. – №5. – С. 53-59].

მოცემულ შემთხვევაში, მკვლევარი კონცენტრირდება მეტაფორულ ექსტრაპოლაციაზე ერთი ენის ფარგლებში, თუმცა ვფიქრობთ, რომ სამყაროს აღქმის მსგავსი დანაწევრება შესაძლებელია სხვადასხვა ენაშიც (მენტალიტეტის, საცხოვრებელი ადგილის, კულტურისა და ა.შ. თავისებურებათა გათვალისწინებით).

ენა უშუალოდ მონაწილეობს სამყაროს ხატთან დაკავშირებულ ორ პროცესში: პირველი - ენის წიაღში ფორმირდება სამყაროს ენისმიერი ხატი და მეორე - თავად ენა გამოხატავს ადამიანის სამყაროს სხვა სურათებს. აღნიშნული სურათები შემოდის ენაში სპეციალური ლექსიკით. მათ შემოაქვთ ენაში ადამიანისა და მისი კულტურის მახასიათებლები. ენის მეშვეობით, ინდივიდების გამოცდილებაზე დაფუძნებული ცოდნა გარდაიქმნება ენობრივი კოლექტივის მონაპოვრად, კოლექტიურ გამოცდილებად.

ენა აბსტრაქტული, განზოგადებული აზროვნებისა და ადამიანის შემეცნების რაციონალური საფეხურია. ამდენად, ენის როლის საკითხი შემეცნების პროცესში წარმოადგენს ნებისმიერი ფილოსოფიური სისტემის გნოსეოლოგიის შემადგენელ ნაწილს.

ლიტერატურა:

1. Gilles Fauconnier, George Lakoff, Charles J. Fillmore, Ronald W. Langacker
2. Демьянков В.З. Понятие и концепт в художественной литературе и в научном языке // Вопросы филологии. 2001. № 1
3. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты. Дискурс. – М.: Гнозис, 2004
4. Попова З.Д., Стернин И.А. Язык и национальная картина мира. – Воронеж: Изд-во «ИСТОКИ», 2002
5. Кубрякова Е.С. Эволюция лингвистических идей во второй половине XX в. // Язык и наука конца 20 в. – М.: 1995
6. Максапетян А.Г. Языки описания и модели мира / А.Г.Максапетян // Вопросы философии. – 2003

Тамар Чхаидзе

Концепция и Фрейд Резюме

Особое внимание уделяется изучению концепции в современном лингвистике. Предположительно, это суть причине того, что это область характеризуется разнообразием точек зрения.

Ученые считают, что, "если это язык метод видение мира, то необходимо создать теории о человеческом опыте". Знание сохраниться в сознании в виде семантических структур различными степени абстракции, в частности, рамы, скрипты, гештальта или концепции.

Концепция мышления как сложной организационной структуры мышление, как возможных значений словосочетания. Концепция это многомерный идеализированный формирование, которая включается в себя лингвистические, культурные, ментальные и когнитивные элементы.

Фрейд это объем, многокомпонентный концепция, тематически валовой, стереотипные знания о любой ситуации.

Tamar Chkhaidze**The concept and the frame****Abstract**

Particular attention is paid to study the essence of the concept in modern linguistics. Presumably, this is the essence of the reason of the fact that shows researching in this field are characterized by a diversity of points of view.

Scientists believe that if the language is the vision of a world way, then it is necessary to create the "theory of the human experience." Semantic structures with different degrees of abstraction consciousness of knowledge are stored in the frame, scripts, or concepts in the form of a gestalt.

The concept is considered as a complex organizational structure of thinking as the possible meanings of the word combination. The concept of multivariate idealized creature, which includes the linguistic, cultural, mental and cognitive elements.

The frame represents a multiple-concept, thematically united, stereotypical knowledge about any situation.

რეცენზენტი: პროფესორი მანანა მიქაძე

ენათმეცნიერება Языковедение Linguistic

ანა ჭანჭვეტაძე

ქუთაისი, საქართველო

დრო - ისტორიის აღქმისა და წარსულის დამახსოვრების
ძირითადი კატეგორია

სტატიაში გამახვილებულია ყურადღება სემანტიკური ფრეიმისა და მეხსიერების, მეხსიერებისა და ისტორიის ურთიერთმიმართებაზე. უკანასკნელი ათწლეულების მანძილზე მეხსიერების კვლევა ინტერდისციპლინური აზროვნების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან მიმართულებად ჩამოყალიბდა. იგი მიზნად ისახავს სხვადასხვა დროსა და სივრცეში წარსულის დამახსოვრების ხერხებისა და მისი ასახვის მეთოდების შესწავლას. მეხსიერება შუამავალია წარსულსა და აწმყოს შორის, იგი იფიქებს წარსულს და, იმავედროულად, სიცოცხლესაც ანიჭებს მას. შესაბამისად, მეხსიერება ერთმანეთთან აკავშირებს ერთობებს ან განაცალკევებს მათ.

დრო ისტორიის აღქმისა და წარსულის დამახსოვრების ძირითადი კატეგორიაა. ჩვეულებრივ, ერთმანეთისაგან განასხვავებენ ბუნებრივ და კულტურულ დროს. პირველი - ესაა მზისა და მთვარის მოძრაობის, სეზონური ციკლების, დღისა და ღამის მონაცვლეობის დრო; მეორე კი – ადამიანის მიერ „მოწესრიგებული“, სტრუქტურირებული დრო – წუთი, საათი, დღე-ღამე, კვირა, თვე, წელიწადი. დროის მოწესრიგების, ქრონოლოგიის, მოვლენათა დროში განაწილების (ლოკალიზაციის) ძირითადი ინსტრუმენტია კალენდარი, რომლის მეშვეობით ადამიანი ბუნებისა და მითების ციკლურ, მუდმივად დაბრუნებად დროს გარდაქმნის დანაწევრებულ – წლებად, საუკუნეებად და ა.შ. – დაყოფილ დროდ.

ყველა კულტურა დროში არსებობს, მაგრამ თითოეული კულტურა განსხვავებულად აღიქვამს, ანაწილებს და გამოხატავს დროს, განსხვავებულ მნიშვნელობას ანიჭებს ან, ზოგ შემთხვევაში, სრულიადაც უყურადღებოდ ტოვებს მას. მეცნიერები განასხვავებენ დროს ორგვარ აღქმას – ციკლურს/წრიულს და სწორხაზოვანს. პირველი კონცეფციის მიხედვით, დრო განმეორებადი ციკლების მონაცვლეობაა. დროის ასეთი გაგება დამახასიათებელი იყო მრავალი ძველი კულტურისათვის, მაგალითად ეგვიპტური, შუამდინარული, ინდური და სხვა. ასეთი აღქმა დროის ბუნებრივი ციკლების (მაგალითად, წელიწადის დროები, მდინარის მიქცევა და მოქცევა, მთვარის ციკლები და ა.შ.) მონაცვლეობას და მუდმივ განმეორებადობას ეყრდნობა. საზოგადოებები, რომლებიც დროის ციკლური აღქმით

ხასიათდება, ნაკლებად ზრუნავს წარსული შენახვასა და დამახსოვრებაზე, რადგან, მათი აზრით, ამქვეყნად ყველაფერი მეორდება. შესაბამისად, მომავალიც არ არის ზრუნვის საგანი, რადგან იქაც ყველაფერი წინასწარ განსაზღვრულია. მეორე (დასავლური) კონცეფციის მიხედვით, დრო ერთმიმართულებიან, უწყვეტ მოვლენათა რიგია, რომლებიც წარსულიდან მომავლისაკენ მიმართულ ხაზზეა გამწკვრივებული. დროის სწორხაზოვანი კონცეფციით, დრო სწორხაზოვანია, აქვს დასაბამი (დმერთის მიერ სამყაროს შექმნა) და დასასრული (განკითხვის დღე – დროისა და სამყაროს დასასრული). სწორხაზოვანი დროის კონცეფციის ფარგლებში, დროის სწრაფი სვლა ძალიან მძაფრად განიცდება. წარსული მკაფიოდაა გამიჯნული მომავლისაგან. იწყება ზრუნვა იმისათვის, რომ სამუდამოდ გასული წარსული დავიწყებას არ მიეცეს – იქმნება ისტორია.

დროის გაზომვა, მისი მსვლელობის შესწავლა უძველესი დროიდან ადამიანის ერთ-ერთ მიზანს წარმოადგენდა. ამისათვის მრავალი სხვადასხვა ხელსაწყო შეიქმნა – მზის საათი, წყლის საათი (კლეფსიდრა), ქვიშის საათი, მექანიკური საათი, ელექტრონული საათი. საათმა მნიშვნელოვანი ადგილი დაიკავა ადამიანის ცხოვრებაში, თუმცა ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ ზუსტი დროის ცოდნის მნიშვნელოვნება სხვაობს სხვადასხვა კულტურაში. ზოგი კულტურისათვის მეტად მნიშვნელოვანია სიზუსტე, პუნქტუალურობა, საქმიანობის დროში განაწილება და დროულად შესრულება, ზოგი კულტურისათვის კი – ნაკლებად მნიშვნელოვანი. დროისადმი დამოკიდებულებაზე მიუთითებს ცხოვრების ტემპიც: დრო, თითქოს, ერთგან უფრო სწრაფად მიდის, ვიდრე სხვაგან. ის კულტურები, რომლებიც განსაკუთრებით აფასებენ დროის ეფექტურად გამოყენებას, ცხოვრების მაღალი ტემპით ხასიათდება.

დროისადმი განსაკუთრებული ყურადღებით დასავლური კულტურები გამოირჩევა, თუმცა, რა თქმა უნდა, ყველა ერთნაირად – არა. მაგალითად, ამერიკის შეერთებულ შტატებში ცხოვრების წესს „დრო კარნახობს“, ცხოვრების ტემპი ძალიან სწრაფია, ხოლო საფრანგეთში, იტალიაში ან, თუნდაც, საქართველოში, შეიძლება, ცხოვრება დროზე ნაკლებად „დამოკიდებულად“ მივიჩნიოთ. იაპონიაში სიზუსტეს კიდევ უფრო დიდი ყურადღება ექცევა, ვიდრე ევროპასა და ამერიკაში. ეს ცხადად ჩანს იაპონიის რკინიგზის სისტემის მაგალითზე: თუ ევროპაში „დაგვიანება“ ნიშნავს განრიგიდან 15 წუთზე მეტ გადაცდენას, ანუ, თუ მატარებელი 14 წუთს დააგვიანებს, ეს მაინც დროულად ითვლება, იაპონიაში დასაშვებად მიიჩნევა განრიგში მითითებული დროიდან მხოლოდ ერთი წუთის ფარგლებში გადაცდენა.

დროის მნიშვნელობა სხვადასხვაგვარია ურბანულ და აგრარულ სივრცეში. ქალაქში დროის ყოველ მონაკვეთს გარკვეული მნიშვნელობა აქვს, მაგალითად, სწავლა და სამსახური ყოველთვის კონკრეტულ დროს იწყება, შესვენებაც საათის მიხედვით არის გაწერილი, იმის მიუხედავად, წელიწადის რა დროა და როგორი ამინდია ამა თუ იმ დღეს. სოფელში დროისადმი დამოკიდებულება განსხვავებულია: აქ უფრო მეტი მნიშვნელობა დროის დიდ მონაკვეთებს ენიჭება, ვიდრე წუთსა და წამს. სოფელში, სამეურნეო საქმიანობის სპეციფიკიდან გამომდინარე, ყურადღება ექცევა წელიწადის დროს, განთიადს, ნაშუადღევს ან მწუხრს, ცოტა ვინმე თუ აკვირდება საათებსა და წუთებს იმის გასარკვევად, როდის გარეკოს საქონელი საძოვარზე, როდის მოწველოს ძროხა, ან როდის გავიდეს მინდორში სამუშაოდ. სამაგიეროდ, ყურადღება ექცევა ამინდს, იმას, რომელიმე კონკრეტულ დღეს წვიმს თუ თაკარა მზეა.

„დროის“ კონცეპტის ლექსიკალიზაცია სხვაობს სხვადასხვა ენებში. ბრაზილიაში, ტროპიკულ ჯუნგლებში მცხოვრები პირაპას ტომი დაახლოებით 350-400 ადამიანს ითვლის. ამ ტომის ხალხი მონადირეობითა და შემგროვებლობით არის დაკავებული. ისინი საკუთარ თავს უწოდებენ ჰიპიტკი, რაც ნიშნავს „მართალნი, შეუმცდარნი“.

პირაპას ენას ბევრი თავისებურება ახასიათებს, მაგრამ ყველაზე უჩვეულო მაინც ის არის,

რომ ამ ენაში საერთოდ არ არსებობს რიცხვების, რაოდენობის (მხოლოდ „რამდენიმე“ და „მეტი“), ასევე დროისა და წარსულის აღმნიშვნელი სიტყვები. ზმნას არ აქვს წარსული დრო. არ არსებობს არანაირი ცოდნა ტომის წარსულის შესახებ, პირაჰას ხალხს არ გააჩნია ზეპირი ისტორიები წინაპრების შესახებ, რომლებსაც უყვებიან ახალგაზრდა თაობას. არ აქვთ მითები და სამყაროს შექმნასთან დაკავშირებული წარმოდგენები, არც ხატვის ტრადიცია, რომელიც სხვა კულტურებში დამახსოვრების ერთ-ერთი საშუალებად მიიჩნევა.

როგორც ცნობილია, ენა კულტურის მიერ იქმნება. პირაჰას კულტურას არ აინტერესებს წარსული და მომავალი, შესაბამისად, ისინი არც მის ენაში აისახა. პირაჰას კულტურის არსი არის „ცხოვრება აქ და ახლა“. ერთადერთი, რასაც პირაჰასთვის მნიშვნელობა შეიძლება ჰქონდეს, არის ის, რაც ხდება აწმყოსში. პირაჰას ხალხი არ ინტერესდება იმით, რასაც უშუალოდ არ ხედავს ან განიცდის, მათთვის აბსტრაქტული იდეები არ არის მიმზიდველი - ყველაფერს საგნობრივი შესატყვისი უნდა მოექცნებოდეს. ასევე გულგრილია პირაჰა მომავლის მიმართაც.

დროის აღმნიშვნელი სიტყვები და სხვადასხვა დროითი კატეგორიის აღმნიშვნელი გრამატიკული ფორმები არა აქვს არც ჩრდილოეთ ამერიკის ადგილობრივ ტომს - ჰოპის.

სემანტიკური ფრეიმი და მესხიერება

სემანტიკური ფრეიმის არსის კვლევისათვის რელევანტურია მესხიერების ფემომენის სპეციფიკა. უკანასკნელი ათწლეულების მანძილზე მესხიერების კვლევა ინტერდისციპლინური აზროვნების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან მიმართულებად ჩამოყალიბდა. იგი მიზნად ისახავს სხვადასხვა დროსა და სივრცეში წარსულის დამახსოვრების ხერხებისა და მისი ასახვის მეთოდების შესწავლას. პიერ ნორას თუ დავესესხებით, მესხიერებაზე ამდენს იმიტომ ვლავარაკობთ, რომ მისგან ასე ცოტა რამ რჩება (Nora P. 1989, p. 1).

ფართოდ გავრცელებული მნიშვნელობით, მესხიერება გულისხმობს ინდივიდების ჯგუფებისა და სახელმწიფოთა მცდელობას, განსაზღვრონ საკუთარი რაობა ისტორიის ინტერპრეტაციით, დაგროვილი გამოცდილების ასახვითა და მნიშვნელოვნად მიჩნეულ მოვლენათა და ფიქსირებით (R.N. Lebow, W. Kansteiner, and C. Fogu. 2006, p. 8).

მესხიერება შუამავალია წარსულსა და აწმყოს შორის, იგი ივიწყებს წარსულს და, იმავდროულად, სიცოცხლესაც ანიჭებს მას. შესაბამისად, მესხიერება ერთმანეთთან აკავშირებს ერთობებს ან განაცალკევებს მათ. მისი კვლევა სამ ძირითად დონეზე მიმდინარეობს: ინდივიდუალურ (ძირითადად, სწავლობენ ფსიქოლოგები და ფსიქიატრები), კოლექტიურ (სოციოლოგების, კულტურის მეცნიერებათა და ისტორიკოსთა ინტერესის სფერო) და ინსტიტუციურ (პოლიტიკის მეცნიერებები, კულტურის მეცნიერებები და ისტორიკოსები).

„კოლექტიური მესხიერების“ ცნება სამეცნიერო ლიტერატურაში XX საუკუნის დასაწყისში დაამკვიდრა ფრანგმა სოციოლოგმა მორის ჰალბვაქსმა. მისი აზრით, ჩვენ აღვიქვამთ, შესაბამისად კი, ვიმახსოვრებთ მოვლენებს იმ სოციალური ჯგუფის მიერ განსაზღვრული საშუალებებით, რომელსაც მივეკუთვნებით (Halbwachs, M. 1992). სოციალური მესხიერება „აქტიურდება“ სოციალური ჯგუფის „კარნახით“.

პიერ ნორას განსაზღვრებით, კოლექტიური მესხიერება დადებულია ერთობათა აქტიურ გამოცდილებაში, ისტორიული მესხიერება კი სპეციფიკური ჯგუფის - ისტორიკოსების - კოლექტიური მესხიერებაა; იგი ანალიტიკური და კრიტიკულია. მესხიერება მუდმივ ევოლუციას განიცდის, იგი წარმოადგენს დამახსოვრებისა და დავიწყების დიალექტიკურ ერთიანობას. ისტორია კი რეკონსტრუქცია და რეპრეზენტაციაა იმისა, რაც აღარ არსებობს. ამავ დროს, პ. ნორას თვალსაზრისით, ის, რასაც ჩვენ დღეს მესხიერებას ვუწოდებთ, მესხიერება კი არა, უკვე ისტორიაა (Nora, 1989, p. 11).

უაკ ლე გოფის სიტყვით, მეხსიერება იკვებება ისტორიით და, ამავე დროს, ამარაგებს მას საწვავით. იგი ესწრაფვის წარსულის შენახვას, რათა ემსახუროს აწმყოსა და მომავალს (Le Goff, J. 1992, p. 108).

„კოლექტიური“ ან „სოციალური“ მეხსიერების ცნებათა გვერდით, ფართოდ გამოიყენება „კულტურული მეხსიერების“ ცნება. კულტურული მეხსიერება წარმოადგენს „თანამედროვეობისა და წარსულის ურთიერთქმედებას სოციალურ-კულტურულ კონტექსტში“ (Astrid Erll, 2008, p. 2).

ეს სფერო მოიცავს ფენომენტა ფართო წრეს: დამახსოვრების ინდივიდუალურ აქტს, ჯგუფურ მეხსიერებას, ნაციონალურ მეხსიერებას თავისი „გამოგონილი ტრადიციებით“ და, ბოლოს, ტრანსნაციონალურ მეხსიერებას, დაკავშირებულს, მაგალითად, ჰოლოკოსტთან ან 11 სექტემბერთან. კულტურული მეხსიერების ცნება ასახავს მჭიდრო კავშირს ნაციის მიერ შექმნილ საკუთარი წარსულის სურათსა და ნაციონალურ იდენტობას შორის.

წარსულთან შეხება მხოლოდ ჩვენი კულტურის გადასახედიდან, მისი კატეგორიებისა და სქემების მეშვეობით შეგვიძლია. შესაბამისად, წარსული კი არა, თანამედროვეობა განსაზღვრავს ამა თუ იმ საზოგადოების ფასეულობით ორიენტაციას, სპეციფიკურ ისტორიულ მეხსიერებას. დამახსოვრებაცა და დავიწყებაც სოციალურადაა განსაზღვრული.

საერთო მეხსიერება და მის საფუძველზე ჩამოყალიბებული საერთო ფასეულობები აყალიბებს ინდივიდისა და ჯგუფების განსხვავებულ იდენტობებს. ნაციონალიზმის თანამედროვე მკვლევართა შრომებში ნაჩვენებია, რომ საერთო წარსული, დამყარებული ტერიტორიაზე, ენაზე, რელიგიაზე ან მათ რაიმეგვარ კომბინაციაზე, ეთნიკური/ნაციონალური მიკუთვნებულობის მთავარი საფუძველია. წარსულის რეპრეზენტაცია, გაზიარებული ერთობის წევრთა მიერ, აყალიბებს „ჩვენ“ - ჯგუფად ყოფნის განცდას (R.N. Lebow, W. Kansteiner, and Claudio Fogu. 2006, p. 3).

წარსულისადმი დამოკიდებულება მჭიდროდ უკავშირდება იდენტობის ფორმირების პროცესს, რადგან იდენტობა „თავისთავადი“ ფენომენი კი არ არის, არამედ იგი კონსტრუირდება და რეკონსტრუირდება მეხსიერების აქტების მეშვეობით, წარსული „მე“-ს („ჩვენ“-ის) დაკავშირებით აწმყო „მე“/„ჩვენ“-თან.

კულტურული მეხსიერების ცნება ამ პროცესის კოლექტიურ დონეზე შესწავლის საშუალებას იძლევა. საზოგადოება - ერთობა - არაფერს „იმახსოვრებს“, ამ სიტყვის ზუსტი გაგებით, მაგრამ წარსულის ვერსიის შექმნა თანამედროვე ცოდნისა და საჭიროებების შესაბამისად ხდება, რაც საზოგადოებრივადაა განსაზღვრული. ნაციონალური ნარატივი ყოველთვის დაკავშირებულია კონკრეტულ ისტორიულ ეპოქასთან და იდეოლოგიურ ტენდენციებთან.

წარსულის ნარატივი იქმნება ცხოვრების წესის განსაზღვრად, თანამედროვე გამოწვევებზე პასუხების მოსაძებნად. ისტორია გვიჩვენებს, თუ როგორ წარმოიდგენს საზოგადოება საკუთარ თავს და სხვებს, აგრეთვე იმას, თუ როგორ იცვლება მისი მდგომარეობა და გარე სამყაროსთან მიმართება დროთა განმავლობაში.

მეხსიერება და ისტორია

მეხსიერების, ხსოვნის ერთ-ერთი განმარტების მიხედვით, მეხსიერება წარსულის შემქნელია და მისი ისტორიული თავისებურებაა - მყოფობდეს დროში. უნივერსალური მნიშვნელობით, ესაა ინფორმაციის გადარჩევა, შენახვა და გამოხატვა.

ცნება „ხსოვნა, მეხსიერება“ მიემართება ადამიანს და სხვა არსებებს, რომელთაც აქვთ ფსიქიკა, რადგან მეხსიერება არა მხოლოდ ინახავს ინფორმაციას, არამედ აყალიბებს

გამოცდილებას, წარსულს აწმყოსა და მომავალს უთანადებს, ინდივიდუალურს - ტომობრივს, ერთეულს - საყოველთაოს, გარდამავალს - მარადიულს და სხვ. (Шкуратов, В. А. 1997).

მეხსიერების პრობლემა სამყაროსავით ძველია: ანტიკურ დროში მოაზროვნე ადამიანები ფიქრობდნენ, რომ ჩვენს სულში არის ცვილის ნაჭერი, მუზათა დედის - მნემოსინეს - მეხსიერების მფარველის - ძღვენი. როცა ვხედავთ, გვესმის ან როცა ვიაზრებთ რასმე, ამ ცვილის ნაჭერს ჩვენს გრძნობებსა და აზრებს ვუფენთ ქვეშ და იმავენიად აღვებუქდავთ მათ, როგორც ბეჭედი ტოვებს ხოლმე თავის კვალს. ამგვარად, არსებობს ცოდნა, რომელიც არ გამოძინარეობს ჩვენი გრძნობითი შთაბეჭდილებიდან; ჩვენს მეხსიერებაში ინახება იდეათა ფორმები და შაბლონები, რომელიც სულმა მანამდე იცოდა, ვიდრე ჩვენში მოიკალათებდა. ჭეშმარიტი ცოდნა ნიშნავს იმ ნაკვალევით ოპერირებას, რომლებიც გრძნობებმა დაგვიტოვეს. როგორც ხედავთ, „კვალი“, „ნაკვალევი“, მისი ურთიერთობა იმასთან, რისი ნაკვალევიცაა, ძალიან მნიშვნელოვანია მეხსიერების თეორიაში. მარკ ბლოკიც ხომ ამბობდა, რომ ისტორია არის მეცნიერება, რომელიც ნაკვალევთა კვალობაზე იქმნება! (3. Платон. Т 1993. - Т. 2], [Рикёр, П. 2004).

ანტიკურ დროშივე არსებობდა სხვა მოსაზრებაც: ყველანაირი ცოდნა ჩვენი გრძნობებისაგან, მათი შთაბეჭდილებებიდან მომდინარეობს. აღქმა, რომელიც გრძნობის ხუთი ორგანოთი გვეძლევა, თავდაპირველად გარდაიქმნება წარმოსახვის მეშვეობით, ხოლო შემდეგ ეს ჩამოყალიბებული სახეები ეძლევა ჩვენს ინტელექტუალურ შესაძლებლობებს. გაიხსენო რაღაც - ნიშნავს, უცქირო სულში აღბეჭდილ ფანტაზმებს, სახეებს, მათ მიღმა კი იმას, რისი ანაბეჭდებიც არიან ისინი. წარმოსახვა მოსდევს მეხსიერებას და ცნობიერებაზე იმგვარად ზემოქმედებს, რომ აიძულებს მას, ხელმეორედ, ხელახლა განიცადოს წარსულის გრძნობისმიერი იმპულსები. მაგრამ მეხსიერების ეს ტიპი მაინც წარსულის გახსენებაა, წარსულის ხსოვნაა. აწმყოს მომენტში აწმყოს ვერ გავიხსენებთ. აწმყო მიიღწევა განცდით, მომავალი - წინასწარჭვრეტით, წარსული - მეხსიერებით.

შუასაუკუნეობრივ ტრადიციაში მეხსიერებას, ხსოვნას აღნიშნავდნენ ლათინური ტერმინით “ემორია”, რომელიც მრავალ შრეს შეიცავდა: რელიგიური თვალსაზრისით, ეს იყო ცოცხლების მიერ მიცვალებულთა გახსენება, სოციალური მნიშვნელობით - მკვდრებისა და ცოცხლების ერთიანობის, თანამყოფობის დამკვიდრება. შემორჩა არის მეხსიერება, რომელიც აყალიბებს ერთიანობას. ეს ადამიანის ცნობიერების ნიშანდობლივი თავისებურებაა, შეინახოს ცოდნა გარდასულზე, ადამიანებზე, გარდაცვლილებზე... მაგრამ ეს გახსენებაცაა, ცნობიერებაში წარსულის ხატ-სახეთა და მოვლენათა ამოტივტივება, ასევე, მოგონება იმ სოციალური ქმედებებისა, რომლებშიც ეს მოგონება მანიფესტირდება.

მეხსიერების მნიშვნელობას, შეიძლება, მივუდგეთ სამი სხვადასხვა პერსპექტივიდან:

1. სოციალური მეხსიერება არის პროცესი, რომლის მეოხებითაც საზოგადოება აღიქვამს წარსულს, როგორც საკუთარი იდენტობის განუყოფელ ნაწილს; აქ მოიაზრება ე.წ. ლიტურგიკული პრაქტიკა, ისტორიოგრაფია, გენეალოგია, ზეპირი ტრადიცია, კულტურული აქტივობის სხვადასხვა ფორმა, რომელთა ფარგლებში ინდივიდები და ჯგუფები ეხებიან საკუთარ წარსულს;

2. მეხსიერების, ხსოვნის ისტორია არის მეხსიერების წვრთნა, რომელიც ეხმარება ინტელექტუალებს, დაიმახსოვრონ და გაიხსენონ ინფორმაცია;

3. მეხსიერების ისტორიის ყველაზე არსებითი ასპექტი ისტორიასთან კავშირია.

ციცერონის სიტყვით, ისტორია მეხსიერების სიცოცხლეა. ცნობილი და ბანალური ფაქტია, რომ ადამიანები, რომლებიც კარგავენ მეხსიერებას, კარგავენ თავიანთ იდენტობას. ამავე დროს, როგორც ფრიდრიხ ნიცშე ამტკიცებდა, დავიწყება სიჯანსაღის ნიშანია. დამახსოვრებასა და დავიწყებას შორის პირდაპირი კავშირია.

პიტერ ბერკის თვალსაზრისით, მოსაზრება, რომ „მეხსიერება ასახავს იმას, რაც მოხდა, ხოლო ისტორია ასახავს საკუთრივ მეხსიერებას“, საქმეს მეტისმეტად მარტივად წარმოაჩენს. არც მეხსიერება და არც ისტორია უკვე აღარ განიხილება როგორც ობიექტური ფენომენები, ორივე შემთხვევაში ჩვენ ვითვალისწინებთ ინფორმაციის ცნობიერი თუ არაცნობიერი სელექციის, ინტერპრეტაციისა და დამახინჯების შესაძლებლობას. ორივე შემთხვევაში ეს სელექცია, ინტერპრეტაცია და დამახინჯება სოციალურად განპირობებულია.

პიერ ნორა (Nora, P. 1989, p. 17), ისევე როგორც მორის ჰალბვაქსი (Halbwachs, M. 1992. P. 104), თვლის, რომ ისტორია და მეხსიერება განსხვავებული ფენომენებია, მაგრამ საკითხს ცოტა სხვაგვარად აყენებს: მისი აზრით, მეხსიერება ასახავს მომხდარ მოვლენებს, ისტორია კი სუბიექტური ასახვაა იმისა, რაც ისტორიკოსმა მიიჩნია მნიშვნელოვნად და დამახსოვრების ღირსად.

არა წარსული, არამედ თანამედროვეობა ყველა შემთხვევაში განსაზღვრავს ამა თუ იმ ფაქტისა თუ მოვლენის მნიშვნელობას, მუდმივად სპეციფიკურ ისტორიულ მეხსიერებას.

მკვლევრები გამოყოფენ წარსულის დამახსოვრებისა და მეხსიერების გადაცემის სხვადასხვა ფორმას. მაგალითად, პ. ბერკი საუბრობს 5 მედიუმზე/შუამავალზე, რომელთა საშუალებითაც ხდება მეხსიერების გადაცემა: 1. ზეპირი ტრადიცია, 2. ისტორიკოსის შემოქმედება, 3. გამოსახულებითი და ფოტოგრაფიული ხატები, 4. მოქმედებები, რიტუალები. პირველთა მეშვეობით გადაიცემა ცოდნა და გამოცდილება. რიტუალები კი მეხსიერების აქტია, რომლის მეშვეობით ხდება წარსულის კვლავწარმოება, ინტერპრეტაცია და მეხსიერების ფორმირება. 5. სივრცე, სადაც ლოკალიზდება მეხსიერების „ხატები“ (Burke J. 2000. pp.100-101).

პ. ბერკის აზრით, ამ ჩამონათვალთან ისტორიკოსი და მის მიერ შექმნილი ნარატივი ერთ-ერთი მთავარი მედიუმი წარსულსა და აწმყოს შორის. ისტორიკოსის გავლენა სულაც არ არის მეორეხარისხოვანი, მაგალითად, ეროვნული დღესასწაულის დადგენის, ან რომელიმე მონუმენტის აგების დროს. სწორედ ისტორიკოსები არიან ერთ-ერთი მთავარი მსაჯული იმისა, თუ რა ჩაითვალოს დამახსოვრების ღირსად და რა - არა.

პიერ ნორა გამოყოფს 4 ტიპის ე.წ. „მეხსიერების ადგილებს/არეებს“ (სიტეს/რეალმს ოფ მემორი): 1. სიმბოლური არე - სადღესასწაულო დღეები, რიტუალები, იუბილეები, პილიგრიმოზა და ა.შ.; 2. ფუნქციური არე - სახელმძღვანელოები, ავტობიოგრაფიები და სხვ.; 3. მონუმენტური არე - საფლავები, ნაგებობები და სხვა სახის ნივთიერი რეალობა; მე-20 საუკუნის მეხსიერების ადგილებს შორის არის არა მხოლოდ თავისუფლების ქანდაკებები ან ის ადგილები, სადაც დამოუკიდებლობა ან მშვიდობა იქნა მოპოვებული, არამედ ის ადგილებიც, სადაც ეს ყველაფერი ფეხქვეშ გაითედა. 4. ტოპოგრაფიული არე - არქივები, ბიბლიოთეკები, მეზეუმები.

ლიტერატურა:

1. Burke J. P. “The Past, Present, and Future of an Identity Theory”. *Social Psychology Quarterly*, Vol. 63, No. 4, Special Millenium Issue on the State of Sociological Social Psychology. 2000. pp. 100-101.
2. Erll A., Nünning A. & Young S.B. (ed) “Cultural Memory Studies”. *An International and Interdisciplinary Handbook*. Berlin, New York.: Walter de Gruyter. 2008, p. 2.
3. Halbwachs, M. “On Collective Memory”. University of Chicago Press, 1992. p.104.
4. Lebow R.N., W. Kansteiner and Fogu C. (eds.). “The Politics of Memory in Postwar Europe”. Durham and London: Duke University Press. 2006, p. 3, 8.
5. Le Goff, J. “History and Memory”. New York: Columbia University Press. 1992, p. 108.

6. Nora P. "Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire". Representations, No. 26, Special Issue: Memory and Counter-Memory. University of California Press. Spring, 1989, p. 1, 11,17
7. Платон. Тезтет / Платон // Собр. соч.: в 4 т. - М., 1993. - Т. 2.
8. Шкуратов, В. А. "Историческая психология". - М., 1997.

Анна Чанкветадзе

Время основная категория восприятия истории и запоминания прошлого

Резюме

Время основная категория восприятия истории и запоминания прошлого. Во всех культурах есть время, но в каждой культуре по-разному воспринимается, распространяется или, в некоторых случаях, дают различные смысл, полностью игнорирует его.

Статья также придает особое внимание на взаимодействия между "семантический каркас и памяти", "памяти и истории". Последние десятилетия, исследований памяти одно из важных направлений Междисциплинарный мышления. Его целью является способы запоминания на другое время и пространство и изучения его методы отражения. Память осредник между прошлым и настоящим времени. Он забывает прошлое и в то же время дает ему жизнь; соответственно, память соединяет общины или разделяет их.

Ann Chankvetadze

Time - remembering the past and the main category in the history perception

Abstract

Time is the main category in the history perception and past remembering. All cultures exist in time though each culture perceives, distributes and expresses it differently; gives different meanings or in some cases, completely ignores it.

The article also emphasizes its attention to the relationships between "Frame Semantics and Memory", "Memory and History". During the last decades, research of the memory has become one of the crucial areas of Interdisciplinary Thinking. Its aims are to study memorizing techniques of the past in different time and space and its reflection methods. Memory is the mediator between past and present. It forgets about the past and simultaneously gives a new life to it. Memory connects communities or separating them. Correspondingly, memory connects units or distinguishes them.

რეცენზენტი: პროფესორი მანანა ლარიბაშვილი

ქეთევან ჯანელიძე

ქუთაისი, საქართველო

ბერძნულ ლათინური სამედიცინო ტერმინების წარმოების სტრუქტურული მეთოდები

მედიცინა თავისი საქმიანობით და კულტურით ღრმად არის დაკავშირებული ლათინურ-ბერძნულ ენებთან. ლათინური და ბერძნული ენები მდიდარია სამედიცინო ტერმინოლოგიით. სამედიცინო ტერმინების კვლევა ეს მნიშვნელოვანი ამოცანაა თანამედროვე მსოფლიოში. ტერმინთა წარმოება სტრუქტურული ფორმის მიხედვით იყოფა სამ ტიპად: აფიქსაცია, სიტყვათა შერწყმა, კონვენცია. ლათინურ-ბერძნულ სამედიცინო ტერმინებში განსაკუთრებით გავრცელებულია აფიქსაციური ტერმინები, ვინაიდან უმეტესი სიტყვებისა, რომლებიც თანამედროვე სამედიცინო ტერმინოლოგიაში გამოიყენება და დამკვიდრებულია, ნაწარმოებია სუფიქსებითა და პრეფიქსებით.

ნებისმიერი პროფესიის შესწავლისას აუცილებელია იმ ენის დაუფლებას, რომელზეც აღიწერება ამ პროფესიისათვის დამახასიათებელი მოვლენები, საგნები და მოქმედებები. არსებობს სიტყვები და ფრაზები, რომელიც გამოხატავს შესაბამის მოვლენებს ეს არის ტერმინები. ერთ-ერთ ასეთ პროფესიად უნდა ჩაითვალოს მედიცინა. მედიცინა თეორიული ცოდნისა და პრაქტიკული მეთოდების გამოყენების კომბინაციაა, რომელიც მიმართულია დაავადებების მკურნალობის პრევენციისაკენ. მედიცინა თავისი საქმიანობითა და კულტურით ღრმად არის დაკავშირებული ლათინურ-ბერძნულ ენებთან. ბერძნულ-ლათინური სამედიცინო კულტურა მდიდარია სამედიცინო ტერმინოლოგიით და ტერმინოლოგია დღემდე ახდენს მნიშვნელოვან გავლენას სამედიცინო ტერმინოლოგიის განვითარებაზე. სამედიცინო ტერმინების კვლევა ეს მნიშვნელოვანი ამოცანაა თანამედროვე მსოფლიოში. სამედიცინო ტერმინოლოგიის ცოდნისა და გამოყენების გარეშე შეუძლებელი იქნებოდა არა მარტო დაავადებების მკურნალობა, არამედ ახალი დაავადებების, ვირუსების, მკურნალობის მეთოდების აღმოჩენა.

ბერძნულ-ლათინური სამედიცინო ტერმინების გამოკვლევამ გვიჩვენა, ადრე გავრცელებული სიტყვის მეტაფორული ცვლილება ტერმინებში. მაგ. ტერმინი Acetabulum თანამედროვე ტერმინოლოგიაში აღნიშნავს მენჯის ღრმულს. საგულისხმოა, რომ ეს სიტყვა ბერძნული წარმოშობისაა და მისი თავდაპირველი მნიშვნელობა იყო acetum "საძმრე" და მეტაფორული

ცვლილების შედეგად მიღებული სიტყვა ფორმით ახლოს დგას თავდაპირველ სახელწოდებასთან. სიტყვის ხშირი გადატანითი მნიშვნელობით გამოყენება იწვევს იმას, რომ სიტყვის, თუ ტერმინის თავდაპირველი მნიშვნელობა კვდება. ეს განსაკუთრებით ემართება მონათესავე ენებს. ტერმინის ერთ-ერთი თავისებურებაა მისი ტენდენცია ერთმნიშვნელობისაკენ. სამეცნიერო ლიტერატურაში ხშირად არის ხაზგასმული, რომ ჩვეულებრივი სიტყვისაგან განსხვავებით, ტერმინს მხოლოდ ერთი ზუსტად განსაზღვრული მნიშვნელობა უნდა ჰქონდეს, მაგრამ როგორც რუსული, ისე სხვა ენების სამეცნიერო და მათ შორის სამედიცინო, ტერმინოლოგიის ანალიზი გვიჩვენებს, რომ ტერმინი ხშირად არის მრავალი მნიშვნელობის შემცველი [ნ. ამირანაშვილი, 2006]. ტერმინთა წარმოება სტრუქტურული ფორმის მიხედვით იყოფა სამ ტიპად: აფიქსაცია, სიტყვათა შერწყმა, კონვენცია. აფიქსურს მიეკუთვნება ისეთი ტიპი, რომლებიც წარმოებულია პრეფიქსებით (hyper+lipidemia, baro+receptor) სუფიქსებით (amyloid+osis, abdomen+al) ან პარასინთეზით, სადაც გვხვდება როგორც პრეფიქსი ასევე სუფიქსიც (intra+artery+al, post+gangli+onic). ბერძნულ-ლათინური ენის წარმოშობის ტერმინოლოგიების მოდელებში გვხვდება სიტყვების მაერთებელი ხმოვანი I ლათინურენოვანი ტერმინებში, (Dent+i+form, bacter+i+cide), ხოლო II ბერძნულენოვან ტერმინებში (odont+o+scleraosis).. ფუძისეული მორფემები ლათინურ ენაში შეიძლება იყოს თავისუფალი ან დამაკავშირებელი, ბერძნულ ენაში მხოლოდ დამაკავშირებელია.

ამგვარად, ლათინურ-ბერძნულ სამედიცინო ტერმინებში განსაკუთრებით გავრცელებულია აფიქსაციური ტერმინები, ვინაიდან უმეტესი სიტყვებისა, რომლებიც თანამედროვე სამედიცინო ტერმინოლოგიაში გამოიყენება და დამკვიდრებულია, წარმოებულია სუფიქსებითა და პრეფიქსებით.

ლიტერატურა:

1. Семантико-морфологические особенности аффиксов греко-латинского происхождения в медицинских терминах, :www biblofond.ru
2. Г.П. Савина Г.П. 2006- Основы латинского языка и медицинской терминологии.- М.: ФГОУ «ВУНМЦ Росздрава», 2006.
3. ნ. ამირანაშვილი 2006. სპეციალურ ტერმინთა შედგენის ზოგადი პრინციპები და სიტყვათწარმოების საკითხები თანამედროვე სამედიცინო ტერმინოლოგიაში: ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თბილისი, 2006

Кетеван Джanelidze**Структурные методы производства греко-латинских медицинских терминов
Резюме**

Медицина для его работы и культуры глубоко связана с Латинской греческий языки. Латинские и греческие языки богаты медицинской терминологии. Все это важно для современного мира медицинских терминов. Условия структурной формы делятся на три типа: аriksatsia, слияния слов и конвенций. Латинские-греческий медицинские термины, наиболее часто встречающиеся термины аriksuri, так как большинство слов, которые современная медицинская терминология, и коренится в, и работа supiksebita префикса.

Ketevan Janelidze**Structural methods of production Greek-Latin medical terms
Abstract**

Medicine for his work and culture is deeply connected with the Latin-Greek languages. Latin and Greek languages are rich in medical terminology. All this is important for the modern world of medical terms. Terms of structural form is divided into three types: affixes, the fusion of words and conventions. Latin-Greek medical terms, the most common suffixes terms, since most of the words, which are modern medical terminology, and rooted in, and work by suffixes and a prefixes.

რეცენზენტი: პროფესორი ვალერი ასათიანი

ლიტერატურათმცოდნეობა Литературоведение Literature

ნანა გონჯილაშვილი

თბილისი, საქართველო

„ნათლის სვეტის“ პარადიგმული სახისმეტყველება
გ.ლეონიძის შემოქმედებაში

ნაშრომში დაძვინილი და შესწავლილია აღნიშნული პარადიგმის ნიმუშები გ.ლეონიძის მხატვრულ ნააზრევში. ლექსებში – „დავით აღმაშენებელს“ და „აკაკისადმი“ – გამორჩეულ პიროვნებათა მიმართ მოხმობილი „საქართველოს სვეტი“ და „ნათელში მდგარი სვეტი“ ბიბლიურ არქეტიპის („ცეცხლის სვეტისა“ და „ღრუბლის სვეტის“) შინაარსითაა გასააზრებელი; ლექსი „სვეტიცხოველი“ კი მრავალგვარი წაკითხვის შესაძლებლობას ქმნის. მასში შესაძლოა, მითოსური, ქრისტიანული თუ საკუთრივ მხატვრული განსახოვნების ნაკადები იგულისხმებოდეს.

გიორგი ლეონიძის პოეზია ახალ სახეკმნადობათა თვალსაზრისით ერთ-ერთი გამორჩეულია ქართულ მწერლობაში. პოეტის მხატვრული სიტყვა საყურადღებოა პარადიგმული სახისმეტყველების შესასწავლად, რამეთუ აქ ვლინდება მისი ნააზრევის მიმართება საყოველთაო უნივერსალიტთან, სახე-ნიმუშებთან და სახე-იდებთან, რომლებიც აწმყოში ცოცხლდება, ახალ დატვირთვას იძენს და მომავლის შემოქმედთა და მკითხველისათვის მრავალსახეობრივი წაკითხვის დასაბამი ხდება. ამ მიმართებით საინტერესოა გ. ლეონიძის პოეზიაში „ნათლის სვეტის“ პარადიგმის განსახოვნების შესწავლა.

პოეტი ლექსში – „დავით აღმაშენებელს“ – ქებას ასხამს გვირგვინოსნის დიად საქმეებს: საქართველოს განმტკიცებას, დერბენდიდან დარიალამდე „რკინის კარის“ შებმას, მის აღმშენებლობით დგაწლს, რომელიც პოეტის დრომდე „დაუმდნარია“ და ქვეყანას კიდევ ატყვია. გ.ლეონიძე აღფრთოვანებით მიმართავს დავით მეფეს, რომ მას, „დაუდგრომელ მხედარს“, წინამორბედთაგან ვერვინ შეედრება, ვერც საქმითა და ვერც სიბრძნით. პოეტის თქმით, დავით აღმაშენებელი დაუსრულებელ ბრძოლებში საქართველოს მომავალს ჭვრეტდა, მის ხეაღინდელ დღეს ამზადებდა. ზემოაღნიშნული დგაწლის გამო, გ. ლეონიძე მას „ფრთიან ვეფხვს“ და „ნათლის მხედარს“ უწოდებს, რომელიც საქართველოს „სვეტად იდგა“ –

აბჯრის ჩხერაში, ხმალთა ელვაში,
მზერდი მომავალს შორს გამხედარი
და იდექ სვეტად საქართველოსი,

ვეფხვი ფრთიანი, ნათლის მხედარი (2, 207).

გ.ლეონიძე, მოხმობილი სტროფის მიხედვით, დავით აღმაშენებელს „საქართველოს სვეტს“ უწოდებს. იმთავითვე უნდა აღნიშნოს, რომ მსგავსი სახელდება არაერთგზის გვხვდება ქართულ მწერლობაში და არა მარტო ქართულში. „სვეტის“ პიროვნებასთან მიმართებას სხვადასხვა რელიგიათა და კულტურათა მსოფლხედვის მიხედვით სხვადასხვაგვარი დატვირთვა ენიჭება. მათგან ქართული მწერლობისათვის უმთავრესი მითოსური (უმეტესწილად, ქრისტიანული მოდიფიცირებით) და ბიბლიური პარადიგმული სახისმეტყველებაა. გ.ლეონიძის ლექსშიც დავით აღმაშენებლის „საქართველოს სვეტად“ ხმოვა ბიბლიური თვალთახედვითაა გასააზრებელი და „ნათლის სვეტის“ პარადიგმის კვალობაზეა ამოსაცნობი. თავად ლექსის შინაარსი ამგვარ წაკითხვას გვკარნახობს; უპირველეს ყოვლისა, თავად დავით აღმაშენებლის პიროვნება, მისი ღვაწლი და „მოქალაქეობა“ ამ სახელდების ამოსავალი და განმსაზღვრელი. „საქართველოს სვეტი“ იგივე სვეტი-ცხოველია, ნათლის სვეტია, ერის წინამძღოლი, მფარველი და გზის დამსახავი. ამდენადაა იგი, პოეტის თქმით, „ნათლის მხედარი“, იგივე წმინდა მხედარი. გამორჩეული პიროვნების „ნათლის სვეტის“ სახეკმნადობით წარმოდგენა, როგორც უკვე აღინიშნა, განსხვავდება აგიოგრაფთა განსახოვნებისგან და რუსთაველის შემოქმედებას უკავშირდება.

„ნათლის სვეტის“ პარადიგმის მსგავსი გააზრება წარმოჩინდება გ. ლეონიძის ლექსში – „აკაკისადმი“. პოეტი აკაკი წერეთელს სიმღერისა და ლექსის „მეფეს“, „ნახევარღმერთს“ უწოდებს, რომლის ქნართი საქართველო „დამაგრდა“, გაძლიერდა, გაერთიანდა. გ. ლეონიძე მიმართავს „საქართველოს ბუღბუღს“, რუსთაველის ქნართი „აქდერებულს“ და მას, დავით აღმაშენებლის დარად, ერის დიდების ნათელში მდგარ „სვეტად“ მიიჩნევს –

სამშობლოს სუნთქვით გაღვიძებულო,

შენში აქდერდა რუსთაველის ქნარი,

შენ – ბედნიერო,

შენ – დიდებულო,

ერის **ნათელში სვეტად** ხარ მდგარი! (2, 333)

გ. ლეონიძე, როგორც მოხმობილი ტაეპებიდან ჩანს, „სვეტთან“ „ნათელს“ აღარ მოიხმობს, ის თავისთავად იგულისხმება. ამასთანავე, მას წინ უძღვის „ნათელი“, ერის ცხოვრების დიდების გამომსახველი. ამდენად, ეს „სვეტი“ ნათელში მდგარი, ნათელმოსილი, ცხოველმყოფელი სვეტია, „ნახევარღმერთი“, „დიდებული“ აკაკისა და მისი პოეზიის სახე-სიმბოლო. გ. ლეონიძე „რუსთაველის ქნართი აქდერებულ“, შთაგონებულ და „ამუსიკებულ“ აკაკის, დავით აღმაშენებლის დარად, რუსთაველისეული „ნათლის სვეტის“ განსახოვნებით წარმოგვიდგენს, რომლის არქეტიპი, რა თქმა უნდა, ბიბლიურია.

ლექსის მომდევნო სტროფებში „სამშობლოს სუნთქვით გაღვიძებული“ აკაკი დაუცხრომელ მებრძოლად, ქვეყნის „ჭირისუფლად“, მისი ბედის „ბერ დარაჯად“, სიკვდილის შემდგომაც ხმალშემართულ მეომრადაა წარმოდგენილი, რომელმაც ხალხის გულში ჰპოვა სავანე და სასუფეველი. გ. ლეონიძე „ნახევარღმერთს“ კვლავაც ღვთაებრივი ნათლის მფენლად სახავს, რომლის ბადალს საქართველო სხვას ვერ ინატრებს –

და ქართლმა შენებრ სხვა ვინ ინატროს,

შენებრ უკვდავი ნათლის მფენელი! (2, 334)

დამოწმებულ სტროფებში მოხმობილი სიტყვები – „მღვიძარება“, „ნათელი“, „ნათლისმფენელი“, „სვეტი“, „სუდარა“, „სასუფეველი“, რომლებიც აკაკის სახეს მიემართება, ქრისტიანული დატვირთვის შემცველია და ერთიანი შინა-არსითაა წასაკითხ-აღსაქმელი. „ნათლის მფენელი“ და „ნათელში სვეტად მდგარი“ – ამგვარია აკაკის პიროვნების ლეონიძისეული

განსახოვნება, ნათლის ესთეტიკის პრინციპთა კვალობაზე წასაკითხ-ამოსაცნობი.

„სვეტი-ცხოვლის“ პარადიგმული სახისმეტყველების თვალსაზრისით მეტად საინტერესოა ლექსი „სვეტიცხოველი“, რომელშიც სვეტი-ცხოვლის ტრადიციული გააზრებისგან განსხვავებული პოეტური ხედვა და მისი შინა-არსის ახლებური ინტერპრეტაცია წარმოჩინდება. გ. ლეონიძე მიმართავს სვეტი-ცხოველს –

აღვის შტო იყავ, სარო, ღამაზი,
მოგკვეთეს თურმე, ზეცას წახველი...
სადა ხარ, მტკვარზე მოჭრილო ხეო,
ნუთუ არ წაგყვა მიწის ნაღველი?
ჩამო, აჰყვავდი... ბრწყინავს მაისი,
ყველა ხეების გამომჩარხველი... (3, 55).

ლექსის შინაარსი სვეტი-ცხოვლის, ვითარცა უფლის საფლავზე აღმოცენებული ხის, დეტაბრივი ძალით აღმართულ-დაფუძნებული სიწმინდის, სვეტიცხოვლის მთავარი ბურჯის, ქართველთა ეროვნული საზრისისა და სულიერების გამომხატველი სახე-იდეა, სრულიად სხვაგვარ გააზრებას გეთავაზობს. უპირველეს ყოვლისა, უნდა აღინიშნოს, რომ ლექსის მიხედვით, მოკვეთილი ხე აღვისაა, „სარო ნაზარდი“ (გვიქრობთ, ამგვარად უნდა გავიაზროთ პირველ ტაეპის შინაარსი, სხვაგვარად – „აღვა“ და „სარო“ ერთი და იგივე ხე ვერ იქნება), განსხვავებით „წმინდის ცხოვრების“ რედაქციებში წარმოდგენილი ცნობისა – „და მოჰკვეთეს ნაძვ იგი და შემზადეს სვეტად. და ძირთა მისთა ზედა დადვეს საფუძველი ეკლესიისა“ (4, ტ 138) და „მახლობელ არს ადგილი იგი ნაძუსა მას ღიბანით მოსრულსა და მცხეთას დანერგულსა“ (4, ტ 130). „წმინდის ცხოვრების“ რედაქციებში აღვის ხეზე საუბარია მცხეთის პატოსანი ჯვრის აღმართვის შესახებ თხრობისას – „და იყო ხილვაჲ მისი შუენიერ და სულჰამო, ვითარცა სმენით ვიცით ხისა მისთჳს აღვისა...“ (4, ტ 148). ფაქტობრივი თვალსაზრისით საინტერესოა ის გარემოებაც, რომ ამ აღვის ხისგან მაისის თვეში შეუქმნიათ ჯვრები და კიდევ აღუმართავთ – „თუესა მაისსა ერთსა შეიქმნნეს ჯუარნი ესე და შუდსა მის თჳსასა აღემართნეს კელის დადებითა მეფისაჲთა...“ (4, ტ 148); ლექსის მიხედვითაც გ. ლეონიძე აღვის ხეს მიწაზე დაშვებას სთხოვს სწორედ მაისის თვეში. ამასთანავე, საჯვრე აღვის ხისა და ლეონიძისეული აღვის სვეტის მსგავსება მათს სიღამაზე-მშვენიერებაში ვლინდება („და იყო ხილვაჲ მისი შუენიერ და სულჰამო, ვითარცა სმენით ვიცით ხისა მისთჳს აღვისა...“ და „აღვის შტო იყავ, სარო, ღამაზი...“). ამდენად, ყოველივე ზემოაღნიშნულის მიხედვით, ლეონიძისეული სვეტი-ცხოვლისათვის მოკვეთილი ხის აღწერილობა „წმინდის ცხოვრების“ რედაქციებში საჯვრე აღვის ხის შესახებ მონათხრობას უფრო მსგავსობს, ვიდრე – ღიბანის ნაძვისაგან შემზადებული სვეტისას. ვერ ვიტყვით, პოეტმა რა მიზნით შეცვალა სვეტი-ცხოვლის ხის სახელი, ყოველ შემთხვევაში, წარმოუდგენლად გვეჩვენება, რომ ზემოაღნიშნული ძველი ქართული მწერლობის მკვლევარ პოეტს არ სცოდნოდა.

ლექსის შემდგომი პასაჟები სვეტის შესახებ გ. ლეონიძის არაორდინალურ ხედვას გამოკვეთს. პოეტის წარმოსახვაში მოკვეთილი სვეტი ზეცადაა აწვეწულ-ამაღლებული და მოწვევტილია მიწიერებას, რაც ხასგასმითაა გამოკვეთილი პოეტის შემდეგ სიტყვებში – „ნუთუ არ წაგყვა მიწის ნაღველი?“. „ზეცას წასული“ ხისადმი (სვეტისადმი) გ. ლეონიძის მიმართვაში მისი ქვეყნად ჩამოსვეტების ერთგვარი თხოვნა-სურვილი ისმის. პოეტი სვეტს მიწიერი დრო-ჟამის (მაისის) დადგომით და მშობლიურ სივრცულ გარემოში დაბრუნებით ამქვეყნად აყვავება-გახარებას სთავაზობს.

ლექსის ამგვარი შინაარსის აღქმა-გაცნობიერება ძალზე რთულია. ერთი მხრივ, იგი სვეტი-ცხოველის ხეს მიემართება, თუმცა მასში სვეტი-ცხოვლის არსი და საზრისი სრულიად

გამქრალია, მხოლოდ ალვა-სარო და მისი მოკვეთა შეგვაგრძობინებს სვეტი-ცხოველთან დაკავშირებულ რეალიებს. გ. ლეონიძის მხატვრულ ნააზრევში სვეტი-ცხოველი თითქოს არც კი დაფუძნებულა თავის ხარისხზე და, შესაბამისად, არც სვეტიცხოვლის ტაძრის აგებაა საგულგებელი. ეს „ღამაზი“ „ალვის შტო“ თითქოს ამქვეყნას „მოუკვდა“, მიწასთან გაწყვობა ყოველგვარი კავშირი. ამგვარი გააზრება სრულიად ეწინააღმდეგება სვეტი-ცხოველის საზრისს, ვითარცა მიწიერების ზეციერთან დამაკავშირებელ ღვთივსულიერ სიწმინდეს, რომელიც უფლის საფლავს ემყარება და თავისი არსითა და სახელდებითაც ცხოველმყოფელია, აღყვავებული და „მორჩი კეთილი“. სვეტი-ცხოველის ამგვარი გააზრება მკითხველისათვის სრულიად მოულოდნელია და იმავდროულად – დიდი ფიქრის აღმძვრელი. იბადება კითხვები, ჩნდება ვარაუდები – რისი თქმა სურს პოეტს, რატომ წარმოსახა ამგვარად სვეტი-ცხოველი? პასუხი სხვადასხვაგვარი და, შესაძლოა, ურთიერთსაწინააღმდეგოც იყოს, ან საერთოდ არ ან ვერ გაეცეს პასუხი და იღუმალებით მოცულად და დუმილში განსაცდელად დარჩეს.

ჩვენი აზრით, გ. ლეონიძის პოეტურ წარმოსახვაში ამეტყველებულ „უცხო და საკვირველ“ ნააზრევს მითოსური „ხილვებისკენ“ მივყავართ, ხის წარმართული კულტის ძირებთან; ამგვარ ფიქრს გვკარნახობს ისიც, რომ „წმ.ნინოს ცხოვრების“ რედაქციებში სვეტად შემზადებული ხე წარმართული ქართლის მკვიდრთათვის გამორჩეულია თავისი არსითა და რაობით. სავარაუდოდ, გ. ლეონიძის სიტყვა-აზრი ამ ხეს დასტრიალებს და მისი პირვანდელი სახის ხილვას სურვილობს, იმ ხისას, რომელიც გარდაისახა, ფერი იცვალა და „ახალი“ ხის, განმახლებლის, განმაცხოვლებლის შინა-არსი შეიძინა.

გ. ლეონიძის პოეზიის სახისმეტყველება მრავალსახეობრივ წაკითხვას ითხოვს. „სვეტიცხოვლის“ გააზრება-ანალიზი კვლავაც ბადებს რემინისცენციებს.

ზემოაღნიშნულთან დაკავშირებით საყურადღებოა „წმ.ნინოს ცხოვრების“ რედაქციებში მცხეთის ჯვრის აღმართვის სასწაულის აღწერა – „ ჟამსა ღამისასა ვიხილეთ საშინელითა ხილვითა და თუაღთ-შეუდგამითა ნათლითა ზეცით ქუეყანად შთამომავალსა ნიშსა ჯუარისასა და სუეტსა ამას ნათლისასა, ღამე ყოველ ზედა დადგრომილსა და რიჟურაჟუს ოდენ კუაღად ბორუცუსა იმას ზედა ნელიად მიცვალებულსა და კუაღად ქუეყანით ზეცადვე ამადლებულსა“ (4, 9 149). მოხმობილი ნაწყვეტიდან ირკვევა, რომ ჯვრის აღმართვას სვეტი-ცხოველის სასწაულებრივი ხილვა განაბრწყინებს, რაც თეოფანიის მაუწყებელია. შესაძლოა, გ. ლეონიძის ლექსის შინა-არსი „წმ.ნინოს ცხოვრების“ ზემოაღნიშნული ეპიზოდის კვალბაზე გავიაზროთ. „მშვენერ და სულ-ჰამო“, ნათელდებულ და „მოქცეულ“ ალვის ხის ჯვართან ცით ჩამოესვეტება ნათლის სვეტი და ჯვარსახოვნებით დროჟამიერში მარადისობას განფენენ, მაისის თვეში „იყვავილებენ“ და „ჰამო“ სულსა და სურნელს მოჰფენენ მთელ სივრცულ გარემოს. ამგვარ გააზრებას შეესატყვისება „წმ.ნინოს ცხოვრებაში“ საჯვრე ალვის ხის მოკვეთის შემდგომ აღწერილი სასწაული – „და დაადგრა ხმ იგი ოც და ათხდმეტ დღემდე, და არა შეიცვალა ფურცელი მისი, ვითარცა ძირსა ზედა მდგომარისად თავსა წყაროდსასა, ვიდრემდის ყოველნი ხენი მალნარისანი შეიმოსნეს ფურცლითა და ხენი ნაყოფიერნი შეიმკვნეს ყუავილითა. მაშინ თთუესა მაისსა ერთსა შექმნნეს ჯუარნი ესე...“ (4, 1 148).

„სვეტიცხოვლის“ შინა-არსის გააზრებისათვის, ვფიქრობთ, საინტერესოა გ. ლეონიძის ლექსის – „მეცამეტე საუკუნე“ – ერთი პასაჟის გახსენება, კერძოდ, ლექსის დასასრულს, როდესაც პოეტი „მონგოლური“ იერსახის მქონე ანგელოზის თბილისზე თავსდადგომას, სიმბოლურად, ქალაქის დაპატრონებას, მისი „გულის დაბეჭდვას“ წარმოსახავს, ნათქვამია –

და ქართლი განკვართული –
 ნაპრალებში,
 მღვიმეებში

ჩააყენებს ნათელს (2, 21).

მოხმობილ ტაეპებში ჩვენთვის საყურადღებოა „განკვართული ქართლის“ სახექმნადობა, რომელიც, სიმბოლურად, უფლის კვართისაგან, რწმენისაგან, განძარცვულ ქვეყანას მოასწავებს, მტრის ძალმომრეობით ღირსებააყრილს, შეგინებულსა და მიწასთან გასწორებულს; მომდევნო ტაეპთა შინა-არსში (ნათლის „ჩაყენება“-ჩამოსვეტება ქართლის სანახებში) კვლავ უფლის კვართით „შემოსვა“, რწმენის განახლება-ადღგომა იგულისხმება. ზემოაღნიშნულით იმის ჩვენება გვსურს, რომ ლეონიდის პოეტურ წარმოსახვაში სიმბოლურად შესაძლებელია ქართლის „განკვართვა“. ამისდა კვალობაზე „სვეტიცხოვლის“ ზემოაღნიშნული სახისმეტყველების გააზრებაც ხდება შესაძლებელი – სიმბოლურად, მოჭრილი ხის ზეცად „წასვლა“ შესაძლოა, ქართველთა ქრისტიანული სარწმუნოებისგან დაშორებას მიანიშნებდეს, პოეტის თხოვნა მისი მიწად ჩამოსვლისა და აყვავების შესახებ კი ერის სულიერი მზაობის, უფლის წიადში მიბრუნების აღმნიშვნელი იყოს. აქვე უნდა ითქვას, რომ ლექსში ტრაგიკული განცდა არ ჩანს, პირიქით, სილაღე და სიმსუბუქე უფრო იგრძნობა, რაც ერთობ არაორდინალურია ამგვარი გააზრებისათვის.

გ. ლეონიდის „სვეტიცხოვლის“ გააზრებისათვის საყურადღებო და მნიშვნელოვანია დავით გურამიშვილის „დავითიანში“ (კერძოდ, „დავითის შესხმა პირველი“) უფლის ჯვარცმის განსახოვნება –

ვითა ნამყენი, გამოსაყენი,
უკვდავებისა ხილთ მოსართლვედი,
უგბილთ იხილეს, არად იხილეს,
მოჰკვეთეს, ჰკადრეს: ავს ხილს იბემდი.
იგ მოკვეთილი, ნაყოფ კეთილი
ისევ განცხოვლდა, მე მით ვილხენდი,
მტრით დაცემული, ცეცხლს მიცემული
საგრილ-საჩრდილად მე მას ვირხვედი (1, 180).

დავით გურამიშვილი, როგორც მოხმობილი ნაწყვეტიდან ჩანს, უფალს „უკვდავების ხილის“ გამოძღების, „ნაყოფ კეთილი“ „ნამყენის“ სახექმნადობად წარმოსახავს, რომელიც უკეთურთ და „მზუდადგრომილთ“ მოჰკვეთეს, უბრალოს ბრალი დასდეს, მისი „კეთილი ნაყოფი“ „ავ ხილად“ მიიჩნიეს და ამ ბრალეულობით „მოჰკვეთეს“. „მტრით დაცემული“ მოკვეთილი ხე, დავითისათვის (ისევე როგორც მთელი კაცობრიობისათვის) ცხოველმყოფელ ხედ იქცა, სულის სალხენად და მეოხად, „საგრილ-საჩრდილობლად“.

უფლის ჯვარცმისა და ადღგომის გურამიშვილისეულ გააზრებას, ვფიქრობთ, ერთგვარად ესმიანება გ. ლეონიდის „სვეტიცხოვლის“ სახისმეტყველება – უფლის კვართზე ამოზრდილი და სვეტიცხოვლის დედაბობად შემზადებული ხის მოკვეთა, მისი ზეცად აღსვლა და შემდგომ მისი აყვავება-განახლებისკენ სწრაფვა.

დასასრულს დავძენთ, რომ ეს მხოლოდ ფიქრია, სიმბოლური გააზრება გ. ლეონიდის ლექსის შინა-არსისა, მცდელობა მისი იდუმალების ამოცნობისა, პოეტის ჩანაფიქრთან მიახლოებისა. „სვეტიცხოველი“, ერთი შეხედვით, მსუბუქი და ლაღი ფერებით მოწოდებული პოეტური წარმოსახვაა, თუმც კი, როგორც წარმოჩინდა, ერთობ რთული სახისმეტყველების დამტყვენელი სახე-სიმბოლოა.

ლიტერატურა:

1. დავით გურამიშვილი, აღ. ბარამიძის რედ., გამომც. „საბჭოთა მწერალი“, თბილისი 1955
2. გ. ლეონიძე, ლექსები, გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“, თბ., 1978
3. გ. ლეონიძე, პოეზია, პროზა, გამომც. „ნაკადული“, თბ., 2008
4. „მოქცევაჲ ქართლისაჲ“, ძეგლები, I, რედ. ილ. აბულაძე. თბ., გამომცემლობა საქსსრ მეცნ. აკადემია, 1963.

ნანა გონჯილაშვილი

**Парадигматическая художественная образность «столпа огненного» в творчестве Г. Леонидзе
Резюме**

В труде «Парадигматическая художественная образность «столпа огненного» в творчестве Г. Леонидзе» рассмотрены и изучены примеры вышеуказанной парадигмы в художественном мышлении поэта. Употреблённые эпитеты «столп Грузии» и «стоящий в столпе света» по отношению к выдающимся личностям в стихотворениях «Давиду Строителю» и «Акакию», нужно понимать в свете библейских архетипов «столп огненный» и «столп облачный». Стихотворение «Светицховели» же создает возможность разнообразного восприятия. В нём можно подразумевать истоки как мифического, так и христианского, художественного образного мышления.

Nana Gonjilashvili

**Paradigmatic Tropology of the “Pillar of Light” in G.Leonidze’s Creativity
Abstract**

In the work – Paradigmatic Tropology of the “Pillar of Light” in G.Leonidze’s Creativity – the examples of the mentioned paradigm have been found and studied in G.Leonidze’s fiction. In the poems “To David Agh-mashenebeli” and “To Akaki” the use of the “pillar of Georgia” and the “pillar standing in the light” in relation to distinguished figures must be understood with the content of the biblical archetype (“pillar of fire” and “the pillar of cloud”); and the verse “Svetitskhoveli” (life-giving pillar) creates the possibility of multifaceted reading. It can mean mythic, Christian or actually the flows of literary figurativeness.

რეცენზენტები: პროფესორი ავთანდილ ნიკოლეიშვილი

ლიტერატურათმცოდნეობა Литературоведение Literature

თინათინ თუშაბრამიშვილი

თელავი, საქართველო

დარდიმანდი გრიგოლ ორბელიანი ეპისტოლური
მემკვიდრეობის მიხედვით

გრიგოლ ორბელიანის ცხოვრების განუყრელი საქმე დროსტარება და მხიარულება იყო, რომელთა ამსახველი მასალა უხვად მოიპოვება პოეტის ეპისტოლურ მემკვიდრეობაში. მის პირად წერილებში დარდიმანდული სულისკვეთებაა ჩაქსოვილი. მწერალი მუდამ მზადაა მხიარულობისთვის. ლხინი, შექცევა, ღვინო და ქალი მისი წერილების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი თემაა. ვაჟკაცური ქეიფი, რაინდული დროსტარება, მხიარული შექცევა გრიგოლ ორბელიანის აღტაცების საგანი იყო.

გრიგოლ ორბელიანის სახელს შთამაგონებლობას ჰმატებს პოეტის დარდიმანდული ბუნება. დროსტარება და მხიარულება მისი ცხოვრების განუყრელი საქმე იყო. მან კარგად იცოდა ყარაჩოღლური ქეიფის, შექცევის, ღვინის, ქალის, ეშხი, რომელთაც პოეტი უფრო თავის ლექსებში უმღეროდა. გრიგოლ ორბელიანის დარდიმანდული მუხამბაზი „გინდ მეძინოს“ ხომ დღემდე სასიმღეროდაა შემორჩენილი.

წინამდებარე სტატიაში ვეხებით ქართველი რომანტიკოსის – გრიგოლ ორბელიანის – დარდიმანდობას პოეტის ეპისტოლური მემკვიდრეობის მიხედვით.

უპირველესად უნდა აღვნიშნოთ ის, რომ მწერალს უაზრო დროსტარება და თრობამდე ღვინის სმა დიდად არ ჰყვარებია, რასაც კარგად გამოხატავს თავის წერილებში. მას არ მოსწონს „ლოთობა და ქაღალდის თამაში“. 1836 წელს ილია ორბელიანისადმი გაგზავნილ წერილში პოეტი სწერს უმცროს ძმას: „მე არაოდეს არ დაგიშლი მხიარულად დროს გატარებას, მაგრამ უნდა იცოდეს, რომ მხიარულება არა მდგომარეობს არცა ლოთობაში და არცა ქაღალდის თამაშობაში, ეს წყევლნი ვნებანი ესრეთ ძლიერ არიან მიმზიდველნი ყმაწვილის კაცისა, რომ თუ ძალიან მაგრად არ წინააღუდგა მათ, სრულებით წურბლებსავით ჩაეკვრებიან გულში და დაღუპვენ საუკუნოდ; მე ამიტომ გწერ ილიკო, რომ სამსახურში მრავალთაშორის პირველი ამხანაგობა არის ლოთობა და ქაღალდის თამაშობა, ერიდუ, ერიდუ მანამ ყმაწვილი ხარ და როდესაც ჩემი ხნისა შეიქმნები, მაშინ თუნდ ქვევრი დასცალო არ შეიცვლები ხასიათით, რომელიცა შენს ხანში არის რბილ, ჩვილ წმინდა სანთელსავით, რომლისა ზედა ის გამოისახება, რასაც დაასომ ბეჭედად“ (XIX–XX საუკუნეების..... II, 2012,

88). თუმცა ქეიფისა და ლხინისადმი გრიგოლ ორბელიანს მუდამ ჰქონია კეთილგანწყობილების გრძნობა. მან კარგად იცოდა ქართული ნადიმებისა და ყარაჩოღლური ქეიფების ეშნი და ლაზათი. სამშობლოდან გადახვეწილს ენატრება ქართული სუფრა და მხიარულება. 1835 წლის 12 აპრილს მწერალი ბირჟიდან სწერს თავის მეგობარს – დავით ყორღანაშვილს: „შენმა ქორწილებში ლხინებმა მართლა საღერდელი ამიშალა; ბიჭო ეგ ხომ გაცოფებულხარ მეტის ლხინისაგან. ოცი დამე რა ამბავია. – ახ! ნეტავი როდის ვიქნები მეც თქუწნთან! – მირზაჯანა, იაგორ სტეფანიხ სიყუარულით მომიკითხე“ (იქვე, 71).

დარდიმანდი გრიგოლ ორბელიანისათვის რუსულ ლხინსა და სიმღერაშიც ჟონავს ის განცდები, რასაც ის ხმამაღლა ვერ იტყოდა. 1835 წლის 10 ივლისს სალომე ჭავჭავაძისადმი მიძღვნილ წერილში პოეტი გამოხატავს იმ ემოციას, რაც განუცდია მას ნინო ჭავჭავაძის წერილის მიღებისას. პოეტი სწერს ადრესატს: „ვამ ჩემს გამოსულელებას, რომ ნინოს ხელი ადრესზე ვერ ვიცან, მაგრამ როგორ მოვიგონებდი ამ ბედნიერებას. მაშინვე სიხარულით დავაძახებინე პესენნიკებს (ანუ მომღერალთ სალდათებს) და სადამომდინ ვადრიალე. ამათი ხმა რიგაში ისმოდა. ეს რუსული ლხინი გახლავსთ“ (იქვე, 78).

ქართულ სუფრასა და დროსტარებას მონატრებული გრიგოლ ორბელიანი სადაც არ უნდა იმყოფებოდეს, ლხინსა და გართობაში პოეებს სიამოვნებას. პოლონეთში სამი წელი გაატარა პოეტმა. ეს ქვეყანა მას ძალიან მოსწონდა. „პოლში საქართველოს ჰგავდა“. „პოლშელები ქართველებსავე სტუმრისა და ლხინის მოყვარენი იყვნენ“ (მეუნარგია, 1954, 53). 1835 წლის 11 აპრილს გრიგოლ ორბელიანი უგზავნის წერილს თავად გიორგი არაგვის ერისთავის მეუღლეს – ნინო ანდრონიკაშვილს. იგი ადრესატს უყვება პოლონელებთან მისი სტუმრობის შესახებ: „დავიარები ხშირად მათთან და დროცა მიდის მხიარულად ბორტეპიანოს დაკვრაში, ტანციობაში, სიმღერაში, სეირნობაში და მრავალგუარ შექცევაში“ (იქვე, 66). როგორც გრიგოლ ორბელიანის წერილებიდან ჩანს, პოლონეთში იგი გაეცნო და დაუმეგობრდა იქაურ მებატონეებს. „იმათ სახლებში, იმათი ლამაზი ქალების ალერსში ჰპოებდა იგი სიამოვნებას სამსახურის ჯაფისაგან დაქანცული და თვისთა გულის საყვარელთა მოშორებული“ (იქვე). „მისი აზრით, სიცოცხლეს ლაზათი არა აქვს, თუ ეს სიცოცხლე არ არის გამთბარი არშიყობით, ეშხით, კურკურით“ (იქვე, 135). 1834 წელს ვილნოდან თავისი ბიძაშვილისა და უახლოესი მეგობრის – ანტონ (ტატო) ორბელიანისადმი მიძღვნილ პირად ბარათში პოეტი ადრესატს ესაუბრება ქალაქ ვალკის უცნობ წარჩინებულ მანდილოსნებზე. იგი სწერს მეგობარს: „ამ დღეებში მოველით პასკევიჩს პეტრებურლითგან და გაგვმინჯავს აქა და გვექნება მანევრებიცა. – ეს არის ჩემი ცხოვრების ისტორია, თუ არშიყობას აქა იქ კინკლაობასაც მიუმატებ. – ცუდია უეშყოდ ცხოვრება. ესრეთი კაცი ემსგავსება ფუტუროს ხესა. ვალკის ქალაქში სოფიო კრუზე და აქ პეტრონელლა, ამ უკანასკნელისა, რადგანაც ვარ აზიატეცი, მომწონს ლოყაზე ხალი, და იმასაც უხარია ესრეთი ქება; ამიტომ რომ ხომ იცი ევროპაში ხალის ქება არ იციან, გემო არა აქუსთ“ (XIX-XX საუკუნეების... II, 2012, 36). 1837 წლის 14 იანვარს კი ზაქარია ორბელიანისადმი გაგზავნილ წერილში პოეტი სწერს თავის ძმას: „...ყოველდღე აქეთ და იქით მისებში პომეშიკებთან, რომელნიცა გავიცან მრავალნი, მივატენებდით სანებსა – ტანციობა და არშიყობა, რაღა თქმა უნდა, ხომ იცი პოლშის ქალები, რა რომანტისკები არიან. – ერთი ქალი საკურვლად ჰგავს ელენას (სავარაუდოდ იგულისხმება მათი ნათესავი, ელენე ორბელიანი, რომელიც ცოლად გაჰყვა ზაქარია ერისთავს, იქვე, 296), მარჯუნა ლოყაზედ ხალი აქუს, აზიატსკიი ვკუს. მე პირველმა შემოვიტანე ამათში ხალის ქება, რომელსაც დავარქვი პრესტოლ ლიბვი“ (იქვე, 97).

დარდიმანდი პოეტისათვის ლხინის სუფრას ლამაზი ქალის გარეშე ლაზათი არა აქვს. მას არ უყვარს „ლხინი უეშ-უსატროდ“. 1858 წლის 31 ივლისს ბაბალე საგინაშვილისადმი მიძღვნილ წერილში გრიგოლ ორბელიანი აღწერს ტაბახმელაში პეტრე-პავლობის დღესასწაულს, იქ

გამართულ ღხინს და სწერს ადრესატს: „მეორე დღეს ეს კამპანია ერთიანად გვესტუმრნენ ჩვენ და შეიქმნა ღხინი, მაგრამ არშიყობა კი არ იყო და უამისოდ, სწორედ გითხრა, წასვლა-მოსვლა და სადილი, სრულებით არაფერია“ (ორბელიანი, 1937, 248). 1852 წლის 27 თებერვალს ბაბაღე საგინაშვილისადმი გაგზავნილ წერილში, გრიგოლ ორბელიანი ადრესატს უყვება ზაქათაღის საზოგადოების მიერ მის საპატივსაცემოდ მოწყობილ ბალზე. აქ მოსამსახურე სამხედრო მაღალჩინოსანთა მეუღლეების დასწრებას პოეტი „მნათობას“ უწოდებს. იგი სწერს ადრესატს: „აქაურმა საზოგადო[ო]ბამ ყველიერში გამიკეთა ბალი, სადაცა მნათობდენ მაღამ ბრუსილოვა, ახვერდოვა, ალღევა, კახანოვსკა და სხუანი, როგორც თუმანისშვილის ლექსებში, შვიდნი მთიებნი და კრონოსებნი“ (XIX-XX საუკუნეების..... IV, 2012, 67).

1847 წლის 13 იანვარს კი ჯუნგათიდან პოეტი ქეთევან ორბელიანს სწერს წერილს, რომელშიც აღწერს თემირხანშურის ცხოვრებას: „...თემირხანშურში დიდი შექცევები არის: სობრანიე, კლუბი, თეატრი, კავალკადები, ამასთანა მოემატა ახლა ჟანპოლიცა; და თუ იანგარიშებ, რომ ყოველივე ესეები უარშიყობოდ არ მოხდება, მაშინ შეიტყობ თემირხანშურის საამო ცხოვრებასა“ (XIX-XX საუკუნეების..... III, 2012, 51).

პოეტი არც სხვების ცოლების მიმართაა გულგრილი. 1843 წლის 28 აგვისტოს მწერალი ხუნძახიდან ზაქარია ორბელიანისადმი გაგზავნილ წერილში ხუმრობს რუსეთის არმიის პოლკიენიკის, ალი-სულთანის ცოლზე. იგი სწერს ძმას: „ასეთი მშვენიერი ცოლი ჰყავს მაგ ლოთსა, რომ რაღა გითხრა იმის ქება. – ასე გაშინჯე მეცკი ...ება, რომ ვნახო“ (XIX-XX საუკუნეების.....II, 2012, 172). 1854 წლის 22 ოქტომბერს შურიდან ბაბაღე საგინაშვილისადმი მიწერილ ბარათში კი პოეტი არშიყობს რუსეთის გეოგრაფიული საზოგადოების კავკასიის განყოფილების წევრის, გოლიცინის მეუღლეზე. იგი სწერს ადრესატს: „გალიცინის ცოლი კიდევ მომიკითხე, იქნება სანამ მოვალ შევანვიოთ. ქართული არშიყობა ეს არის რვაას ვერსტზედამ. სხვა რაღა გითხრა აქაური ამბავი შენთვის რა საჭირო არის? ერთი ქალი არის დიახ ლამაზი, შევცქნავით ყველანი იმას და ვნახოთ რა გამოვა“ (ორბელიანი, 1937, 107).

დარდიმანდი გრიგოლ ორბელიანი მეგობრებში თურმე თამაშობდა პრეფერანსს, ბოსტონს, ადმირალს (მეუნარგია). როგორც ჩანს, იგი ხშირი სტუმარი ყოფილა გრაფი ოპერმანისა და მისი მეუღლის, ჟოზეფინა რონიკერის, ოჯახისა. 1839 წლის 11 მარტით დათარიღებულ ბარათში პოეტი სწერს ილია ორბელიანს: „...ხშირად დავიარები ღრაფთან და ძალიან კარგათა ვართ ერთმანერთთან. – ღრაბინიასთან ვისტსა ვთამაშობ, ღრაფთან ბილიარდსა“ (XIX-XX საუკუნეების..... II, 2012, 101).

მოგვიანებით პოეტი უკვე მისტირის გარდასულ დროს. 1851 წლის 5 ივლისს იგი ზაქათაღიდან სწერს ილია ორბელიანს: „... ეჰ, ქეიფი იყო და წავიდა ისე, ვითარცა წავა ყოველივე ამა სოფელში“ (XIX-XX საუკუნეების..... IV, 2013, 29). 1859 წლის 14 მარტს თბილისიდან დიმიტრი ჯორჯაძისადმი მიძღვნილ წერილში კი გრიგოლ ორბელიანი უკვე წუხს საზოგადოებისთვის უნაყოფოდ დაკარგულ დროზე. პოეტი სწერს მეგობარს: „ოჰ, რაოდენი დრო იკარგება აქა ფუჭად, უსარგებლოდ თავისა თვისისა, უნაყოფოდ საზოგადოებისათვის! ამა სოფელსა და მისს მაცთუნებელს ამოებასა აღარ უყურებ მე ყმაწვილურის თვალით და ამისგამო ესე გაგიუბით ზახილი, ხმიანობა შექცევა-მხიარულებისა ველარ მიიტაცებს ჩემს გულსა, ველარ დამიბნელებს გონებასა, და ვარ ასე“ (ორბელიანი, 1937, 262).

თუმცა 70 წელს გადაცილებული გრიგოლ ორბელიანი ერთ ღხინის სუფრაზე ესაუბრება ტასო აგლობუიოს 1875 წლის 13 იანვართ დათარიღებულ წერილში: „...ამას წინად შევიყარენით სულ ყმაწვილი კაცები. მე, ჭილაევი, გიორგი მუხრანსკი, შახავსკოი, მირსკი, ლევან, ისააკ, ჯორჯაძე, სულთან-გირეი, სოსიკო, ალაღაროვი, სტაროსელსკი – ამ ყმაწვილ კაცებში ყველაზე უფრო ყმაწვილი 60 წლისა მაინც იყო – და წავედით საღამოზე ორთაჭაღას და

მტკვრის პირზე ჩავსხედით ზურნით, ჭიანურ-თარით და ლაზათიანის მომღერლითა და იყო ჰაერი მშვენიერი, დამე მთვარიანი.....და გაიშალა სუფრა.....გაჩაღდა ლხინი.....შეიქმნა ახალი ჩამორიგება ოთხ-ოთხის სტაქნებისა ერთად.....“ (მეუნარგია, 1954, 144-145).

ამგვარად, გრიგოლ ორბელიანისთვის, როგორც დარდიმანდ და მოქეიფეთა თანამეინახისთვის, მიუხედავად მისი წარჩინებული გვარიშვილობისა და მოქალაქეობისა, ბუნებრივი იყო ყარაჩოდღური „ჩასხდომა“ და დროის ქაიფსა და ეშყში გატარება.

ლიტერატურა:

1. **მეუნარგია, 1954** – იონა მეუნარგია, ცხოვრება და ღვაწლი გრიგოლ ორბელიანისა, წიგნში: ქართველი მწერლები, I, სოლომონ ცაიშვილის რედაქციით, წინასიტყვიითა და შენიშვნებით, სამეცნიერო-მეთოდური კაბინეტის გამომცემლობა, თბ., 1954.
2. **ორბელიანი, 1937** – გრიგოლ ორბელიანი, წერილები, ტომი მეორე, 1851-1859, აკაკი გაწერელიას რედაქციით და შენიშვნებით, სახელმწიფო გამომცემლობა, თბ., 1937.
3. **XIX-XX საუკუნეების ქართველ მწერალთა ეპისტოლური მემკვიდრეობა**, II, III, (2012), IV (2013) ტომები, რედაქტორები: ქეთევან გიგაშვილი, მარიამ ნინიძე; გამომცემლობა „უნივერსალი“, თბ., 2012, 2013.

Тинатин Тушабрайтшвили

Времяпрепровождение согласно эпистолярному Наследию Григола Орбелиани

Резюме

Жизнь Григола Орбелиани была заставленным из жизнерадостности и веселья. Мы встречаем большое количество материалов в Эпистолярном наследии поэта, отражающего их. Его личные письма вплетены со стремлением времяпрепровождения. Автор постоянно готов к жизнерадостности. Банкет, пьянка, вино и женщина - одна из важных тем его писем. Мужественный банкет, галантное веселье, радостная пьянка была предметом восхищения Григола Орбелиани.

Tinatini Tushabramishvili

Pastime according to Grigol Orbeliani's Epistolary Legacy

Abstract

Grigol Orbeliani's life was full of cheerfulness and merriment. We meet plenty of materials in Epistolary legacy of the poet reflecting them. His personal letters are interwoven with aspiration of pastime. The writer is permanently ready for cheerfulness. Feast, carouse, wine and woman are one of the important topics of his letters. Spunky feast, chivalrous merriment, joyful carouse was the subject of Grigol Orbeliani's delight.

რეცენზენტი: პროფესორი ნაზი ხელაია

ლიტერატურათმცოდნეობა Литературоведение Literature

ნინო ყოჭლოშვილი, თამარ ნინიაშვილი

თელავი, საქართველო

ვაჟა-ფშაველა ქართული მინიატურული პროზის სათავეებთან

ქართულ ლიტერატურაში მინიატურის ჟანრი პრიორიტეტული გახდა XIX საუკუნის ბოლოსა და XX დასაწყისში. მინიატურის შესახებ შექმნილი ყველაზე საგულისხმო წერილიც სწორედ ამ დროიდან შემოგვრჩა. საგულისხმოა, რომ მისი ავტორი, ქართველი მწერალი სანდრო ცირეკიძე, მინიატურული პროზის ფუძემდებლად ვაჟა-ფშაველას მიიჩნევს. მის შემდეგაც ამ ჟანრის დამკვიდრებას ქართულ ლიტერატურაში ბევრი მკვლევარი ვაჟა-ფშაველას სახელს უკავშირებს. თუ თვალს გადავაგვლებთ ვაჟას პროზაულ ნაწარმოებებს, აშკარად დავინახავთ იმ სიახლეებს, რაც მწერალმა მოიტანა ქართულ ბელეტრისტიკაში არა მარტო თემატიკის, არამედ ფორმის მხრივ. მან მცირე პროზაში შეუდარებელი მწერლური ოსტატობის წყალობით შეძლო სათქმელის ყველაზე ლაკონური ფორმით გადმოცემა და, ამავე დროს, რთული ფილოსოფიური პრობლემების წამოჭრა.

XX საუკუნის ქართულ მწერლობაში მინიატურულმა პროზამ განსაკუთრებული სიცხოველე შეიძინა. პრიორიტეტული გახდა ნოველა, ესე, ეტიუდი, ესკიზი, მინიატურა, ნამცეცი, ჩანახატი.

მინიატურული პროზის შესახებ შექმნილი ყველაზე საგულისხმო წერილიც სწორედ ამ დროიდან შემოგვრჩა: ეს არის 1919 წელს ქართველი მწერლის, სანდრო ცირეკიძის მიერ „მეოცნებე ნიამორების“ HI-ში გამოქვეყნებული მცირე ესე, სახელწოდებით – „მინიატურა“.

სამწუხაროდ, ბოლო დრომდე ლიტერატურის თეორეტიკოსები და კრიტიკოსები ამ ჟანრის კვლევას ნაკლებ ყურადღებას უთმობენ. დღესაც კი მინიატურულ პროზას ლიტერატურათმცოდნეობაში განიხილავენ, როგორც მოთხრობის ჟანრის ერთ-ერთ სტრუქტურულ სახესხვაობას. სამეცნიერო კვლევა, ხშირ შემთხვევაში, არ გამოყოფს მინიატურას, როგორც ჟანრს, ლიტერატურათმცოდნეობის ტერმინთა ლექსიკონი კი ასეთ განმარტებას გვაძლევს: „მინიატურა – (იტალ. *miniatura* – უმცირესი, პატარა) მცირე ფორმის ნაწარმოები, რომელიც კომპოზიციურად მარტივია, შინაარსობრივად კი გამოირჩევა მასში გამოხატული ფილოსოფიური განზოგადებისა და განსხვიოსნების სიმკვეთრით. ამიტომ, მცირე ზომის ყველა ნაწარმოები არ იქნება მინიატურა, თუმცა მინიატურის ჟანრული საზღვრები გამოკვეთილი არ არის და თვით ტერმინიც პირობითია.“ (ლიტ. ტერმინები, 1984).

თუმცა, ბოლოდროინდელმა კვლევებმა საბოლოოდ დაადასტურა მინიატურის ჟანრობრივი სრულყოფილება. ამ ჟანრის ნაწარმოებში შეთავსებულია სხვადასხვა გვაროვნული საწყისი: ეპოსიდან მან მემკვიდრეობით მიიღო გარკვეული სიუჟეტური ქარგა, ლირიკიდან – მხატვრული ხერხების თავისუფალი არჩევანი, რასაც სიუჟეტურ-კომპოზიციური თავისუფლება განაპირობებს. მინიატურას განსაზღვრავენ, როგორც მცირე მოცულობის, მაგრამ შინაარსობრივად და კომპოზიციურად დასრულებულ ნაწარმოებს, რომელიც, ეტიუდისა და ესკიზისგან განსხვავებით, ფართო განზოგადებით ხასიათდება.

ქართული მინიატურული პროზის ფესვების საძიებლად კვლავ XX საუკუნის დასაწყისის ლიტერატურულ პრესას უნდა დავუბრუნდეთ: ამ დროს ჟანრის დიდოსტატებად მიიჩნეოდნენ შიო არაგვისპირელი, ტიციან ტაბიძე, ნიკო ლორთქიფანიძე, ნიკოლო მიწიშვილი, ლეო ქიაჩელი, გრიგოლ რობაქიძე, ჯაჯუ ჯორჯიკია, არისტო ჭუმბაძე, დავით თურდოსპირელი, სერგო კლდიაშვილი, მიხეილ ბოჭორიშვილი და სხვანი, მაგრამ, როგორც სანდრო ცირეკიძე შენიშნავს, „ყველაზე ადრე ჩვენში მინიატურიზმის გზას დაადგა ვაჟა-ფშაველა“.

სანდრო ცირეკიძის შემდეგაც, მინიატურული ჟანრის დამკვიდრებას ქართულ ლიტერატურაში ბევრი მკვლევარი ვაჟა-ფშაველას სახელს უკავშირებს. „ქართული მინიატურის სტრუქტურა და სტილისტიკა ბევრად განსაზღვრა ვაჟა-ფშაველამ, მისმა მოდერნისტულმა და, რაც მთავარია, უადესად წარმატებულმა სტილურმა ძიებებმა... ქართული მინიატურის მძლავრი შინაგანი მუხტი ვაჟას წყალობაა“, – ამბობს მწერალი და მკვლევარი როსტომ ჩხეიძე ქართული მინიატურული პროზის პირველი კრებულის შესავალ წერილში და და ამ კრებულს სწორედ ვაჟა-ფშაველას მინიატურებით ხსნის (ქართული მინიატურული პროზა, 1992:13).

თუ თვალს გადავაგვლებთ ვაჟას პროზას, აშკარად დავინახავთ იმ სიახლეებს, რაც მწერალმა მოიტანა ქართულ ბელეტრისტიკაში არა მარტო თემატიკის, არამედ ფორმის მხრივ. მან მინიატურის ჟანრში შეუდარებელი მწერლური ოსტატობის წყალობით შეძლო სათქმელის ყველაზე ლაკონური ფორმით გადმოცემა და, ამავე დროს, რთული ფილოსოფიური პრობლემების წამოჭრა.

ვაჟა-ფშაველამ შექმნა ზოგადსაკაცობრიო მნიშვნელობის ნიმუშები, რომლებშიც უმდერა სიცოცხლისა და სიკეთის მარადიულობას, რწმენისა და იმედის ძალას, ჰუმანურ იდეალებს. ამ მცირე მოცულობის ნაწარმოებებშიც კი მწერალი მისთვის ჩვეული სიღრმით აანალიზებს ფილოსოფიურ პრობლემებს და გვაძლევს პასუხს ადამიანის დანიშნულებასა და ცხოვრების საზრისზე. მიუხედავად იმისა, რომ ჟანრის მოთხოვნებს ემორჩილება და ლაკონურობასა და კომპაქტურობას ექვემდებარება, მწერალი ასერხებს ფილოსოფიური იდეების განფენასა და ზოგადსაკაცობრიო საკითხების წამოჭრას.

„იმის თვალსაჩინო ნიმუში, თუ როგორ ამოიზრდება ფილოსოფიური გააზრებანი განწყობილებებიდან, სიმბოლური და მეტაფორული მეტყველებიდან, გუღმოდგინედ დამუშავებული დეტალებიდან და ფერწერული სურათებიდან, ვაჟა-ფშაველას მინიატურებია... მას მერე ფილოსოფიური ფონი ქართულ მინიატურას ასე მკვეთრად აღარ გასდევს“ (ქართული მინიატურული პროზა, 1992:12).

ისე, როგორც მცირე პროზის სხვა ჟანრებში, ვაჟას მინიატურებშიც არ არის ასახული ვრცელი ამბავი და ის არც მოქმედ პირთა სიმრავლით გამოირჩევა. თუმცა, სათქმელი ხშირად იმდენად მნიშვნელოვანია, სქელტანიანი რომანიც რომ ვერ დაიტევს.

რისი საშუალებით აღწევს მწერალი ასეთი მცირე მოცულობის ნაწარმოებში მკითხველის დატყვევებას, დაფიქრებას და ხშირად – ატირებასაც კი?!

პირველი და უმთავრესია არაჩვეულებრივად ლაკონური და ტევადი ფრაზა, რაც ვაჟას მინიატურებს საოცარ ექსპრესიასა და პოეტურობას ანიჭებს.

„იდგნენ და ელოდენ. უსახდგროა მთების მოლოდინი, უსახდგრო ზღვადა სდგას იმათ გულში. წითლად, სისხლისფრად შედედებული უთიმთიმებთ გულ-მკერდში. გარეთ, სახეზე-კი არაფერი ეტყობათ, გარდა მტერობისა. ეს არის კიდევ ნიშანი მოლოდინისა. ვინ რა იცის, რა ამბავია მთების გულში, რა ცეცხლი სდუღს და გადმოდის“.

მსგავსი ემოციური ტონის შემცველი სიტყვებით და გამოთქმებით მწერალი ნაამბობის შინაარსს ამბავრებს; ვაჟა თითოეულ სიტყვას საოცარი სიფაქიზით არჩევს: მასთან მოლოდინი აუცილებლად „სისხლისფრად შედედებული“ უნდა იყოს და სწორედაც რომ უნდა „უთიმთიმებდეთ გულ-მკერდში“ მთებს; წაქცეულმა წიფელმა კი ფოთლები „ზევიდამ“ უნდა „გადიყრენოს“, რათა დაგვანახოს, როგორ „დასხმოდა ჩაღრმავებულს გულში“ ცრემლები... სხვაგვარად უკვე ვეღარ წარმოგვიდგენია; სხვაგვარად თქმული ხომ არც გულს მიეკარებოდა და არც თვალს მოუწყლიანებდა მკითხველს.

აღასანიშნავია ისიც, რომ მწერალი ხშირად მიმართავს მონოლოგს, როგორც გარკვეულ ხერხს, რაშიც საოცარი უშუალობა ვლინდება. ავტორი ერთი სიტყვითაც არ ერევა თხრობაში, განზე დგას და ამიტომაც ეჭვს არ ბადებს ნაამბობის სინამდვილეში. რაც უფრო დამაჯერებელია ამბავი, მით უფრო დიდ შთაბეჭდილებას ახდენს მკითხველზე; რაც უფრო გულწრფელია მთხრობელი, მით უფრო იწვევს თანაღმობას ჩვენში. ამასთან ერთად, ვაჟა ისეთ სტილისტურ ნიუანსებს იყენებს, რაც წამკითხველს ნაამბობის მოწმედ აქცევს.

„ნუ გეშინია, არა ვართ გველები. ამ მაღალს მთაზე გველს რა უნდა? ტყუილად შეკრთი, ჩვენ კაცს არაფერს ვაგნებთ, არ მოვსწამლავთ. გარედან რომ დაჭმუჭნილი, ხმელი ტყავი გვაკრავს, იმან შეგაშინა?“ – დასაწყისშივე ასეთი გულელი მიმართვა საკამრისია იმისთვის, რომ უშუალო კავშირი დამყარდეს მთხრობელსა და მსმენელს შორის, მაგრამ კავშირი რომ შენარჩუნდეს, ამას მწერლის დიდი ოსტატობა სჭირდება, ამას ვაჟას ნიჭი და ტალანტი უნდა. ერთი ზედმეტი ფრაზა, ერთი გადაჭარბებული ემოცია, ერთი უადგილო სიტყვა, პაუზა და... ყველაფერი წყალში ჩაიყრება, ემოცია ჩაქრება, თანაგრძნობას გაუცხოება შეცვლის.

სწორედ ამიტომ არ სჭირდება „მთის წყაროსა“ და „ფესვების“ ავტორს სიტყვაუხეობა. ამ შემთხვევაში მინიატურის ფორმა ზედგამოჭრილია მკითხველზე ზემოქმედების მოსახდენად.

საკითხავია, რამდენად ფიქრობდა თავად ვაჟა-ფშაველა თავისი მცირე პროზაული ნაწარმოებების ფორმაზე, როცა მთის წყაროსა თუ ფესვების ამბავს მოგვითხრობდა. ერთ-ერთ წერილში „ნიჭიერი მწერალი“ იგი წერდა: „წინ და წინვე განსახდგროა ფორმის ნამდვილი პოეტისათვის ყოველად შეუძლებელია, ფორმა უნდა მოჰყვეს თვით ნაგრძნობს და ნაზრევს. ნამდვილად ნაგრძნობს საგანს და ნაწარმოებს თან მოჰყვება ფორმა. როცა კი მწერალი კალამს ხელს მოჰკიდებს და ფორმის წინასწარ პლანის შედგენას, ძალდატანებას თვით შეუდგება, ნაწარმოების სისუსტის მომასწავებელია“.

შესაძლოა, ეს წინასწარ დაუგეგმავად და ძალდაუტანებლად მოხდა, მაგრამ ფაქტია, რომ დღეს ქართულ ლიტერატურაში მინიატურის დამამკვიდრებლად ვაჟა-ფშაველა მიიჩნევა. მის შემდეგაც ბევრი მწერალი მიმართავდა და მიმართავს ამ ჟანრს. დღეს მინიატურულ პროზაში გოდერძი ჩოხელის სახელობის ყოველწიური ლიტერატურული კონკურსიც კი ტარდება, თუმცა, კრიტიკოსთა და ლიტერატურის თეორიის მკვლევართა ცალკეული სტატიების გარდა არ არსებობს საგანგებო ნაშრომები, რომლებიც პასუხს გასცემდნენ მინიატურის გენეზისისა და ქართულ ლიტერატურაში მისი შემოსვლის, ჟანრული ნიშნებისა და თავისებურებების საკითხებს.

კვლევა კი აუცილებელია. საჭიროა, ჩაველრმავდეთ იმ ფესვებს, რომელზეც ჯერ კიდევ XX საუკუნის დასაწყისში მოღვაწე პროზაიკოსი მიხეილ ბოჭორიშვილი მიანიშნებდა თავის წერილში „შენიშვნები ხელოვნებაზე“: „მინიატურული ფორმა, სიტყვის მოკვეთა, სტრიქონების

ეკონომია უყვარდა ძველ ქართულ მწერლობას და ებრძოდა მრავალსიტყვაობას: „წარმოქმნილია ფრიად მოკლედ და სულ მცირედ“, – ამბობს გიორგი ხუცესმონაზონი. „გრძელი სიტყვა მოკლედ ითქმის“, – რუსთაველი.“

საინტერესოა ასევე ტიცინ ტაბიძის მოსაზრებაც: „ყოველმხრივი შესწავლა სულხან-საბა ორბელიანისა დაამტკიცებდა, რომ მთავარი სათავე ევროპის მინიატურებისა უკვე იყო მოცემული „სიბრძნე-სიცრუისაში.“

ამ ვარაუდების სიღრმისეული შესწავლა და საფუძვლიანი გამოკვლევა მომავლის საქმედ გვესახება.

ლიტერატურა:

1. ქართული მინიატურული პროზა, (შემდგ.-რედ.: გივი აღმაშენებელი, როსტომ ჩხეიძე) თბ.: ლომისი, 1992
2. ლიტერატურათმცოდნეობის ცნებები, ჭიალაია ა., ჭიალაია რ., თბ., 1984
3. უელეკი რ., უორენი ო., ლიტერატურის თეორია, 2010, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი
4. ცირეკიძე, აღ., მინიატურა, ჟურნ. მეოცნებე ნიამორები , თბ., 1919.Н1.
5. ვაჟა-ფშაველა, თხზულებათა სრული კერძული, ტ. V, პუბლიცისტური და ეთნოგრაფიული წერილები, 1961 წ.

Нино Кочлошвили, Тamar Ниникашвили

Важа Пшавела у истоков грузинской миниатюрной прозы Резюме

Жанр миниатюры стал приоритетным в грузинской литературе в конце XIX начале XX веков. Самое значительное письмо о миниатюре сохранилось с того времени. Следует отметить, что его автор, грузинский писатель Сандро Цирекидзе считает основоположником миниатюрной прозы ВажаПшавела. Много исследователей грузинской литературы тоже связывают укоренение этого жанра в грузинской литературе с именем ВажаПшавела. Если перечитать прозаические сочинения ВажаПшавела, отчетливо увидим новизны, которые внес писатель в грузинскую беллетристику не только с точки зрения тематики, но и по форме. Благодаря несравненному писательскому мастерству он смог лаконично передать не только то, что у него наболело, но, вместе с тем, выдвинул сложные философские проблемы.

Nino Kochloshvili, Tamar Ninikashvili

Vaja Pshavela at the origins of Georgian miniature prose
Abstract

At the end of XIX century and at the beginning of XX century miniature genre became the priority in Georgian literature. The most considerable publication about miniature come from that period as well. The author of this publication Sandro Tsirekidze considers Vaja-pshavela as a founder of this genre. Since then many researchers think that development of this genre in Georgian literature is associated with Vaja-pshavela. If you have a look at Vaja-pshavela's creations new trends of literature are obvious, which he brought to Georgian fiction as in thematic as in the structure. Due to his incredible craftsmanship he managed to express his ideas succinctly and at the same time he raised the philosophical problem.

რეცენზენტი: პროფესორი სოსო სიგუა

სწავლების მეთოდოლოგია Методика Methodic of teaching

ნინო ბალუაშვილი

თელავი, საქართველო

ხმამალთა ფიქრის მეთოდის გამოყენება უცხო ენაზე კითხვის ევლევებში

კითხვის პროცესის შესწავლა საკმაოდ რთული პროცესია და მკვლევარებმა მისი გამოკვლევა მშობლიურ ენაზე დიდი ხანია დაიწყეს, მეორე ენაზე კი მის მიმართ განსაკუთრებული ინტერესი დაახლოებით 30-40 წლის წინ დაიწყო. ნაშრომის მიზანია ხმამალთა ფიქრის მეთოდის, როგორც უცხო ენაზე კითხვის კვლევის მეთოდის განხილვა. შესავალ ნაწილში ავტორის მიერ მოცემულია კითხვის პროცესის გააზრება, ხოლო ძირითად ნაწილში განხილულია კვლევის შემოთავაზებული მეთოდი თავისი არსით, დაგეგმვის ინსტრუქციით, დადებითი და უარყოფითი მხარეების მითითებით. სტატია შეიძლება მიჩნეულ იქნას რეკომენდაციად ხმამალთა ფიქრის მეთოდის, როგორც უცხო ენაზე კვლევის მეთოდის დასამკვიდრებლად საქართველოში, მაშინ როცა საზღვარგარეთ მკვლევარებს აქტიურად აქვთ აპრობირებული მისი გამოყენება აღნიშნული მიმართულებით.

თითქმის ყველა მკვლევარი, რომელიც მუშაობს მეორე/უცხო ენის კითხვის განვითარების სფეროში, შეეცადა განემარტა გააზრებული კითხვა. მათ მიერ შემოთავაზებულ განმარტებებს ბევრი საერთოც აქვთ და განსხვავდებიან მეტ-ნაკლებად, რადგან თვითონ ტერმინი გააზრებული კითხვა მთელ რიგ პროცესებს მოიცავს. გრეების და სთოლერის მიხედვით (Grabe & Stoller, 2000, pg. 17) კითხვა ზოგადი გაგებისთვის, არის „ტექსტში ინფორმაციის გაგების და მისი შესაფერისად ინტერპრეტაციის უნარი“. თუმცა ეს არის ძალიან ზოგადი განმარტება, რომელიც უფრო მეტად კონკრეტიზაციას და სიღრმისეულ ანალიზს მოითხოვს, რადგანაც კითხვის დროს მიმდინარე პროცესების კომბინაცია იძლევა უფრო თვალსაჩინო სურათს და ტერმინის უფრო ზუსტ განსაზღვრებას. იგივე ავტორები გააზრებულ კითხვას განსაზღვრავენ იმ აუცილებელი პროცესების მიხედვით რომელიც სრულყოფილი კითხვის დროს მოითხოვება. გრეების და სთოლერის მიხედვით, (Grabe & Stoller, 2002) სრულყოფილი კითხვა არის: სწრაფი, ეფექტური, ინტერაქტიული, სტრატეგიული, მოქნილი, შესაფასებელი, მიზანმიმართული, აზრის გაგების მქონე, სასწავლო და ლინგვისტური პროცესები. ნათალის (Nuttal, 2000) მიხედვით კი, კარგი მკითხველი ყოველთვის ახერხებს გაიგოს რისი თქმა სურს მწერალს, მაგრამ შეუძლია არც დაეთანხმოს, იმის გამო რომ ასეთი ტიპის მკითხველი არ იძლევა უფლებას მწერლის

გავლენის ქვეშ მოექცეს. „კარგი მკითხველი არის მკითხველი, რომელიც მწერლის მიზნის შესაბამისად ახდენს ტექსტის ინტერპრეტაციას, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც თავად ირჩევს, რომ არ გააკეთოს მსგავსი ინტერპრეტაცია.“ (Nuttal, 2000, pg. 18). შესაბამისად, კარგი, ეფექტური კითხვის პროცესიც ასეთ სიტუაციაში მიმდინარეობს.

ყველაზე მნიშვნელოვანი გააზრებული კითხვის პროცესში მკითხველის ლექსიკური მარაგია, რომლის გარეშე უცხო ენაზე კითხვის და გაგების პროცესი წარმოუდგენელია. უცხო ენის ლექსიკური მარაგის ფლობის დონე მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს ტექსტისა და მკითხველის ინტერაქციის ხასიათს და ამ ინტერაქციის საბოლოო შედეგს. ნათაღის მიხედვით „თუ მკითხველის ლექსიკა მწერლის ლექსიკაზე ბევრად მწირია, ტექსტი ძალიან რთული გასაგები იქნება. უცხო ენაზე კითხვისას, ეს არის მთავარი და ნაცნობი პრობლემა“. (Nuttal, 2000, pg.6).

ლექსიკის ცნობის პროცესი ავტომატურია მშობლიურ ენაზე კარგი მკითხველის შემთხვევაში, და ერთი წამის განმავლობაში მას შეუძლია აღიქვას სულ მცირე 4-5 სიტყვა. (Grabe & Stoller, 2002). თუმცა ლექსიკის გაგების/ცნობის პროცესს ასეთი ავტომატური სახე არ აქვს მეორე/უცხო ენაზე კითხვის დროს, მაგრამ მის მნიშვნელობასა და გააზრებული კითხვის ურთიერთკავშირზე საუბრისას იგივე ავტორებს მოჰყავთ მანქანის ანალოგია. „მანქანას, როგორც კითხვის ზოგად გაგებას მიჰყავხართ დანიშნულების ადგილამდე (ანუ ტექსტის გაგებამდე), მაგრამ მანქანა ვერსად ვერ წავა საწვავის გარეშე (საწვავი -ამ შემთხვევაში არის ლექსიკის ცოდნა/გააზრება), რომელიც უნდა ჩავსახათ მანქანაში, რომ მანქანამ დაიწყო მოძრაობა და მივიდეს დანიშნულების ადგილამდე“ (Grabe & Stoller, 2002, pg. 22).

გააზრებული კითხვა გულისხმობს მკითხველის მიერ კოგნიტური და მეტაკოგნიტური პროცესების აქტივაციას. კოგნიტური და მეტაკოგნიტური პროცესების აქტივაცია კი ნიშნავს მკითხველის მიერ მრავალი სტრატეგიის გამოყენებას და აუცილებლად ამ სტრატეგიების ეფექტურობის მონიტორინგს.

გამოცდილი მკითხველები მეტაკოგნიტურად არიან გათვითცნობიერებულნი, ხოლო დამწყები მკითხველები მეტად არიან კონცენტრირებულნი ცალკეული სიტყვების მნიშვნელობის გაგებაზე. ხშირად ვერ ახერხებენ თავიანთი კითხვის სხვადასხვა მიზნებზე მორგებას და ასევე უჭირთ გააკონტროლონ, ცვალონ და გააუმჯობესონ კითხვის გააზრების დონე (Carrell, 1998), ამიტომ მეტაკოგნიტური სტრატეგიების გამოყენება აუცილებელია პირდაპირი ინსტრუქციის გზით (Baker & Brown, 1984).

პედაგოგის მიერ სტუდენტებისთვის წარმატებული მეტაკოგნიტური ხერხების/სტრატეგიების სწავლებისთვის მნიშვნელოვანია, თვითონ პედაგოგს კარგად ჰქონდეს გააზრებული ამ სტრატეგიების გამოყენება შესაფერის სიტუაციაში და სათანადო სირთულის ტექსტთან მიმართებაში. აუცილებელია, რომ მასწავლებლის ინსტრუქციები შეიცავდეს: ა) სტრატეგიის რაობის ახსნას; ბ) როგორ შეიძლება სტრატეგიის გამოყენება; გ) რატომ უნდა გამოიყენებოდეს ესა თუ ის სტრატეგია; დ) როდის და სად უნდა გამოიყენებოდეს ესა თუ ის სტრატეგია, ე) როგორ უნდა შეფასდეს მისი გამოყენების ეფექტურობა. (Paris & Winograd, 1990).

მკითხველის გონებრივ სქემას ასევე დიდი გავლენა აქვს გააზრებული კითხვის პროცესზე. ნათაღის (Nuttal, 2000) მიხედვით, ის წამოიშობა და ყალიბდება იმ გამოცდილების გათვალისწინებით, რომელიც გვაქვს, ხოლო ტექსტის გაგება და ინტერპრეტაცია დამოკიდებულია იმ სქემაზე, რომელიც, კითხვის მომენტში აქტიურდება. მის წარმატებას განაპირობებს მკითხველის სქემის მსგავსება მწერლის სქემასთან.

წარმატებული, გააზრებული კითხვა ასევე გულისხმობს გამოყენებული სტრატეგიების ეფექტურობის მონიტორინგს და ტექსტის დამუშავების მოდელების გამოყენებას კომბინაციაში ან ცალ-ცალკე. ტექსტის დამუშავების არსებულ მოდელებს შორის, როგორებიცაა კითხვა

ზემოდან-ქვემოთ მიმართულებით, ქვემოდან ზემოთ მიმართულებით და ინტერაქტიული მოდელები (Nuttal, 2000; Anderson, 2004; Grabe & Stoller, 2002) ყველაზე უფრო აქტიური და შედეგანია ინტერაქტიული მოდელების გამოყენება (Nuttal, 2000; Anderson, 2004), რომელიც საშუალებას იძლევა სტუდენტმა გამოთქვას ვარაუდები, ხოლო შემდეგ მიუბრუნდეს ტექსტს მისთვის სასურველი და სასარგებლო ინფორმაციის მოსაპოვებლად.

ტექსტის აგების სტრუქტურის ცოდნა მნიშვნელოვნად უადვილებს მკითხველს გაიგოს წაკითხული მასალა. გრეების და სოლერის (Grabe & Stoller, 2000) მიხედვით, ტექსტის აგების ე. წ. სიგნალები, როგორებიცაა ნაცვალსახელები, განსაზღვრული არტიკლები, სიტყვების და მათ შორის სინონიმების გამეორებანი, ასევე სიტყვები, რომლებიც არის მნიშვნელოვანი და ყურადსაღები (მაგ: პირველი, მეორე, მესამე, თუმცა, მეორეს მხრივ, მისგან განსხვავებით) ასევე მიანიშნებს მას დაინახოს მიზეზ-შედეგობრივი კავშირები, მსგავსება-განსხვავებები.

ვერბალური რეპორტი - ხმამაღლა ფიქრი

ხმამაღლა ფიქრი ძირითადად გამოიყენობოდა და გამოიყენება კოგნიტურ ფსიქოლოგიაში, თუმცა შემდეგ მისი გამოყენების არეალი გაიზარდა და გამოიყენება სხვადასხვა სფეროებში, მათ შორის ენისა და ლიტერატურის შესწავლის სფეროში.

ხმამაღლა ფიქრის საშუალებით მეორე/უცხო ენის შესწავლა შედარებით ახალი მეთოდია და კვლევებიც მისი საშუალებით ნაკლებია ჩატარებული სხვა მეთოდებთან შედარებით. (Rankin, 1988). თუმცა იგი ერთ-ერთი იმ მეთოდთაგანია, რომელიც უფრო ცხად და ნამდვილ ინფორმაციას გვაძლევს იმ პროცესებზე, რომელიც კვლევის მონაწილეში მიმდინარეობს ტექსტის კითხვის მომენტში. კოჰენის მიხედვით, ხმამაღლა ფიქრი არის „ინფორმაციის შემჩნევის მომენტში ფიქრების მიმდინარეობის პროცესების შეგნებული, ცნობიერი გაქვავება" (Cohen, 2013, pg.2). რანკინის (Rankin, 1988) აზრით, კვლევის მონაწილეები კითხულობენ და ხმამაღლა გადმოსცემენ თავიანთი ფიქრის პროცესს მკვლევარის წინაშე. ისინი გადმოსცემენ ნებისმიერ ნააზრევს, რომელიც კითხვის პროცესში მათ თავში გაუფლვებთ და გაეფიქრებათ. პარალელურად, ხდება მათი ნააზრევის სიტყვიერად გადმოსცემის პროცესის აუდიო ჩაწერა. შემდეგ მკვლევარი ახდენს ჩანაწერის ანალიზს და ქმნის კითხვის პროცესის შესახებ რეალურ სურათს.

ხმამაღლა ფიქრის საშუალებით უცხო ენაზე კითხვის პროცესების გაგებაში დიდი წვლილი შეიტანა მკვლევარმა ჰოსენფელდმა (Hosenfeld 1976; 1977). იგი იკვლევდა უცხო ენაზე კითხვის სტრატეგიებს წარმატებულ და წარუმატებელ მკითხველებში ხმამაღლა ფიქრის მეთოდით ინტერვიუების საშუალებით. იგი აქცენტს აკეთებდა თითოეულ ლექსიკურ ერთეულზე (სიტყვის მნიშვნელობაზე და მის გაგებაზე). (Hosenfeld 1976; 1977 პერიფრაზირებულია Cavalkanti-ის, 1984 მიხედვით).

თავად კავალკანტი აქტიურად იყენებდა ხმამაღლა ფიქრის მეთოდს და გარკვეული ცვლილებები მოახდინა მის გამოყენებაში. კერძოდ, ნაცვლად ხმამაღლა წაკითხვის, იგი საკვლევ ობიექტებს სთხოვდა წაკითხათ ჩუმად, და შუალედებში, როდესაც გარკვეული პაუზა იჩენდა თავს, ემსჯელათ ხმამაღლა ფიქრის საშუალებით. ხოლო პაუზების დროს იგი ასევე სთხოვდა მათ ემსჯელათ შემდეგ საკითხებზე: ა) სად იყო პრობლემა ტექსტში, რომელმაც გამოიწვია პაუზა კითხვაში; ბ) პრობლემის აღწერა გ) პრობლემის გადაჭრა. კვლევის მიმდინარეობის პროცესში იგი არ ერეოდა, რათა ხელი შეეწყო მკითხველის და ტექსტის ინტერაქციისთვის და თავიდან აერიდებინა მკვლევარის ჩარევისთვის. იგი ერეოდა მხოლოდ იმ სიტუაციაში, თუკი მონაწილე პირების სიჩუმე დიდხანს გრძელდებოდა (Cavalcanti, 1984).

კვლევის დაგეგმვის და ჩატარების დროს ძალიან დიდი ყურადღება და ცოდნა საჭირო, რადგან კოჰენის (Cohen, 2013) მიხედვით, ვერბალური მოხსენების ორი სახეობა არსებობს: თვითდაკვირვება, იგივე ინტროსპექტივა და რეტროსპექტივა. რეტროსპექტივა ადვილი განსასხვავებელია დანარჩენი ორისგან, რადგან იგი წარმოადგენს ვერბალურ რეპორტს მოცემული დავალბების შესრულების შემდეგ (ამ შემთხვევაში ტექსტის წაკითხვის შემდეგ), ხოლო ხმამაღლა ფიქრი და ინტროსპექტივა ხდება მოცემული დავალბების შესრულების დროს. გარკვეულ სირთულეებთან არის დაკავშირებული ხმამაღლა ფიქრის და ინტროსპექტივას შორის მკაფიო ხაზის გავლენა, თუმცა იგივე ავტორი ახდენს ორივეს გამიჯვნას, უწოდებს რა პირველ მათგანს „თვით-გამომქლავებას“, ხოლო ინტროსპექტივას თვითდაკვირვებას. მისი მიხედვით, „თვით-გამომქლავება უფრო სწორად და ზუსტად უნდა გამოხატავდეს რეალური ფიქრის პროცესებს.“ (Cohen, 2013, pg. 1).

ხმამაღლა ფიქრის მეთოდის გამოყენება კვლევებში სხვადასხვა მიზანს უკავშირდება. რანკინის მიხედვით, „მისი გამოყენება უკავშირდება შემსწავლელების მიერ გამოყენებული სტრატეგიების გამორკვევას და გამოკვლევას, ასევე როგორც სწავლის მეთოდს; ინსტრუქტაჟის გაცემის ეფექტურობის შემოწმებას სტრატეგიების შემდგომ გამოყენებასთან მიმართებაში; ასევე კითხვას, როგორც პრობლემის გადაჭრის საშუალების გამოკვლევას“ (Rankin, 1988, pg. 121).

ხმამაღლა ფიქრის მეთოდის გამოყენება

ხმამაღლა ფიქრის მეთოდის გამოყენება მოითხოვს წინასწარ დაგეგმვას, რომლის დროსაც ძალიან ბევრი რამ არის გასათვალისწინებელი: შესაფერისი საკვლევი მასალის შერჩევა, ასევე გასათვალისწინებელია პირველი, მოსამზადებელი (საორიენტაციო) სესიის ჩატარება, კვლევის პირების შერჩევა, (თუმცა ამ უკანასკნელზე აზრთა სხვადასხვაობა არსებობს მკვლევარებს შორის, რის შესახებაც ქვემოთ ვისაუბრებ). ასევე, მეთოდის გამოყენებისას გარკვეულწილად დასაგეგმი და განსასაზღვრია, თუ რა შუალედებით მოახდენენ მსჯელობას მონაწილენი.

კვლევაში გამოყენებული მასალის შერჩევა აუცილებლად გასათვალისწინებელია მკვლევარის მიერ. კერძოდ, გასათვალისწინებელია ტექსტების სიდიდე/მოცულობა, სიძნელე, სტრუქტურა. ჩარტერსის (Charters, 2003) აზრით, ტექსტები, რომლებიც უნდა გამოიყენებოდეს ხმამაღლა ფიქრის განსახორციელებლად, არ უნდა იყოს მეტისმეტად ძნელი, ან მეტისმეტად ადვილი. ერიქსონის და საიმონის (Ericsson and Simon, 1993) მიხედვით, სირთულის შემთხვევაში რთული მასალა ხელს უშლის ფიქრების ვერბალურ გადმოცემას, ხოლო მარტივი მასალის შერჩევის შემთხვევაში პროცესი იმდენად ავტომატურად მიმდინარეობს რომ მისი ვერბალური გადმოცემა ურთულდებათ კვლევის მონაწილეებს. რანკინის მიხედვით, კოგნიტური დატვირთვა კითხვისას არ უნდა იყოს ისეთი დიდი, რომ ხელი შეუშალოს კვლევის მონაწილეებს ხმამაღლა ფიქრში, და არც მათი შესაძლებლობების დონეზე მეტისმეტად დაბლა უნდა იყოს, რომ მათ აღიქვან ყველაფერი ზედაპირულ დონეზე, რაც სტრატეგიების გამოყენებას შეუშლის ხელს“ (Rankin, 1988, pg. 123).

ტექსტების მოცულობა, რანკინის (Rankin, 1988) აზრით, აუცილებლად უნდა მიიღოს მკვლევარმა მხედველობაში. მასალა, რომელიც კვლევაში იქნება გამოყენებული უნდა იყოს საშუალოდ 300-დან 1000 სიტყვამდე, და მან უნდა მისცეს საშუალება მონაწილეს სრულად ჩაერთოს ამ ტექსტის კითხვის პროცესში, მაგრამ ამავე დროს მისმა სიდიდემ არ უნდა გადაღალოს. იგივე ავტორი, ტექსტის მოცულობის შერჩევისას რეკომენდაციას იძლევა მკვლევარმა ეს საკითხი გადაჭრას მის კვლევაში მონაწილე პირების გათვალისწინებით: ასაკით პატარა და შესწავლის შედარებით დაბალ საფეხურზე მყოფი მონაწილეების შემთხვევაში უფრო პატარა მოცულობის ტექსტი გამოიყენოს, ხოლო შედარებით მოზრდილი და უფრო

მაღალ დონეზე მყოფი მონაწილეების შემთხვევაში შეიძლება ცოტა მოზრდილი ტექსტის გამოყენება. კავალკანტიმა თავის კვლევაში ტექსტის მოცულობა განსაზღვრა დაახლოებით 650 სიტყვით. (Cavalcanti, 1984).

რანკინის მიხედვით, (Rankin, 1988) კვლევის პირების შერჩევა თვითონ კვლევის მიზნებიდან გამომდინარე დგება, რადგან თუ კვლევის მიზანია ერთმანეთისგან განასხვავოს სტრატეგიების გამოყენება სხვადასხვა დონის შემსწავლელების/მკითხველების მიერ, მაშინ აუცილებელია, რომ კვლევაში იყვნენ სხვადასხვა დონის დონის მქონე პირები. მაგრამ თუ კვლევა მიზნად ისახავს სწავლების მეთოდების ეფექტურობის დადგენას, მაშინ ერთიდაიგივე დონის დონის მქონე პირები უნდა იქნან შერჩეულნი. ჩარტერის აზრით კი, არ არის აუცილებელი საკვლევი პირები წინასწარ იყვნენ გარკვეული კრიტერიუმებით შერჩეულნი, თვისობრივი მკვლევარების დამოკიდებულებიდან გამომდინარე, რომლის მიხედვითაც, „ყველა ადამიანს, რომელთანაც ისინი მუშაობენ ღირებული შეუძლიათ გამოავლინონ მკვლევარებისთვის, და მათი პასუხები, რომლებიც გარკვეულ კატეგორიზაციას ექვემდებარებიან, მაინც არის საბოლოო ჯამში უნიკალური“. (Charters, 2003, pg. 78). ამ დამოკიდებულებიდან გამომდინარე, მან თავის კვლევაში მიიწვია ყველა თავისი ყოფილი სტუდენტი, რომელსაც სურვილი ჰქონდა მიეღო კვლევაში მონაწილეობა და არ გაუკეთებია მათი რაიმე ნიშნის მიხედვით შერჩევა.

ხმამაღლა ფიქრის მეთოდის გამოყენებამდე მკვლევარები საჭიროდ მიიჩნევენ საორიენტაციო, მოსამზადებელი სესიის ჩატარებას, სადაც ნაჩვენები იქნება მკვლევარის მიერ ტექსტის წაკითხვა და ხმამაღლა ფიქრის მიმდინარეობის პროცესი, ხოლო შემდეგ მონაწილეები თვითონ გაივლიან იგივე პროცესს. (Cohen, 2013; Rankin, 1988; Cavalcanti, 1984).

მკვლევარების ინტერესის საგანს ისიც წარმოადგენს, რა შედეგებით არის სასურველი მსჯელობა (ხმამაღლა ფიქრი) ერთი ტექსტის კითხვის დროს. რანკინი (Rankin, 1988) ერთმანეთს ადარებს ჰოზენფელდის, როგორც მკვლევარის სტრატეგიას და ბრაუნის სტრატეგიას. რანკინის მიხედვით, პირველი იძლევა რეკომენდაციას რომ მონაწილე გაჩერდეს და იმსჯელოს ტექსტის ისეთ ადგილებში, სადაც მას სურს გაჩერება და მსჯელობა, თუმცა მკვლევარს შეუძლია მისი გაჩერება და ღია-ტიპის კითხვების დასმა. ხოლო ბრაუნი ასევე იძლევა რეკომენდაციას მკვლევარების მიერ წერტილები იქნას დასმული წინასწარ განსაზღვრულ ადგილას, რომლებიც მიუთითებს მონაწილეს გაჩერდეს და იმსჯელოს. ადარებს რა ამ ორ მიდგომას ხმამაღლა ფიქრის პროცესში მსჯელობის ინტერვალების მიმართ, იგი კომპრომისს პოულობს იმ მიდგომაში, რომ მკითხველებს შეუძლიათ შეჩერდნენ თავიანთი სურვილის მიხედვით, ხოლო წერტილები შეიძლება გამოყენებული იყოს არა როგორც სავალდებულოდ შეჩერების მანიშნებელი, არამედ მათ ჰქონდეთ მხოლოდ შემასხენებელი ხასიათი. კავალკანტიმ (Cavalcanti, 1984) კი, როგორც ჩემს მიერ ზემოთ იყო ნახსენები, ასეთ ინტერვალებად გამოიყენა არა ცალკეული სიტყვები და სათითაო წინადადება, არამედ მკითხველების მიერ გაკეთებული პაუზები, რომლებიც იმის მანიშნებელია რომ მონაწილეში მიდის გარკვეული ფიქრის პროცესები.

უპირატესობა და ნაკლოვანებები

რა თქმა უნდა, ყველა მეთოდს აქვს გარკვეული უპირატესობებიც და გარკვეული ნაკლიც, მათ შორის ხმამაღლა ფიქრის მეთოდსაც. ერიკსონის და საიმონის (Ericsson & Simon, 1993) მიხედვით, შემდეგი საკითხები არის კრიტიკის საგანი ამ მეთოდთან დაკავშირებით:

1. მონაწილეების ფიქრის პროცესი არ არის დასრულებული .
2. ფიქრის პროცესზე გავლენა შეიძლება იქონიოს მათმა წარმოდგენამ, თუ რა უნდა მკვლევარს რომ მათ გააკეთონ.
3. მონაწილეებმა შეიძლება გააკეთონ ფიქრის პროცესის რედაქტირება ხმამაღლა ფიქრის ოქმების დროს.

ერთ-ერთი მიზეზი, კოჰენის (Cohen, 1987) მიხედვით, რის გამოც აკრიტიკებენ ხმამაღლა ფიქრის მეთოდს არის ის, რომ ბევრი პროცესი სწავლების და კითხვის პროცესში მიმდინარეობს ქვეცნობიერად, გაუაზრებლად და შეუძლებელია გონებრივი პროცესების გამოკვლევა. ასევე, შემდეგი საკითხი, კოჰენის მიხედვით, რის გამოც ვერბალური რეპორტები კრიტიკის ობიექტი ხდება, არის ის, რომ მათი საშუალებით მოპოვებულ მონაცემთა დიდი ნაწილი ეხება ენის გამოყენებას, და არა მის სწავლებას, თუმცა აქვე დასძენს, რომ როდესაც მკვლევარები იწყებენ მონაცემების აკუმულაციას და გაშიფვრას, მონაცემები ცხადყოფენ რომ შემსწავლელი ნამდვილად მისდევს შესწავლის გარკვეულ ნიმუშებს.

თუმცა, კოჰენის მიხედვით (Cohen, 1987) ვერბალური მოხსენების გამოყენების მნიშვნელობა ძალიან დიდია ენის შესწავლის პროცესში, კერძოდ, ვერბალური რეპორტები, მათ შორის ხმამაღლა ფიქრი:

- მკვლევარებს და ენის მასწავლებლებს უზრუნველყოფენ, რომ ძალიან კარგად გაიგონ ის პროცესები, რომლებიც მიმდინარეობს შემსწავლელის მიერ ენის სწავლების პერიოდში;

- ეხმარება შემსწავლელს წაიკითხონ უფრო ეფექტურად და შედეგიანად;

- არის ერთგვარი ლექსიკური მარაგის მიმანიშნებელი.

გარდა ამისა, ხმამაღლა ფიქრის ოქმები მკვლევარებს საშუალება აძლევს უფრო სიღრმისეული წარმოდგენა შეექმნათ იმ სტრატეგიებზე, რომელსაც ენის შემსწავლელი იყენებენ. შედეგად, მკვლევარები უკეთესად არიან აღჭურვილნი და მომზადებულნი იმისათვის, რომ შეამოწონ ნაგარაუდვე წარმატებული სტრატეგიების შესახებ ჰიპოთეზები, რომლებიც კარგად მუშაობს ამა თუ იმ შემსწავლელის ტიპის შემთხვევაში. (Cohen, 1987)

რანკინის (Rankin, 1988) აზრით კი, მოსწავლეების მიერ სტრატეგიების გამოყენებაზე დაკვირვებით, ხმამაღლა ფიქრის პროცესი საშუალებას იძლევა არა მარტო კითხვის, როგორც თვითონ პროცესის გააზრების გაუმჯობესების, არამედ საშუალებას იძლევა ასევე გავიგოთ როგორ შეიძლება კითხვის ეფექტურად სწავლება.

ნაშრომში განხილული ხმამაღლა ფიქრის პროცესის აღწერიდან გამომდინარე შეიძლება დავასკვნათ: ეს მეთოდი შეიძლება ძალიან კარგად იყოს ათვისებული მოსწავლეების მიერ განხორციელებული კითხვის პროცესში უკეთ გასააზრებლად. კითხვის პროცესის მიმდინარეობის დროს აღმოჩენილი ხარვეზების აღმოსაფხვრელად უფრო ნათელი წარმოდგენა იქმნება პირდაპირი ინსტრუქციის მისაცემად, რადგან ეს ხარვეზები ყოველთვის მიანიშნებს რაშია დიდი/მცირე პრობლემა ამა თუ იმ კითხველის შემთხვევაში. ხოლო ამ ხარვეზების დანახვის და მათი დაძლევის ინსტრუქციების მიცემისა თუ სტრატეგიების სწავლების გზით, მოსწავლეები გახდებიან უფრო სტრატეგიული/წარმატებული მკითხველები, რომლებიც გამოიყენებენ კოგნიციას და მეტაკოგნიციას მიზანმიმართულად სასურველი მიზნის მისაღწევად.

ბიბლიოგრაფია

- Anderson, N. J. (2004). Metacognitive Reading Strategy Awareness of ESL and EFL Learners *The CATESOL Journal*. 16.1 , 11-27, available http://www.catesoljournal.org/wp-content/uploads/2014/07/CJ16_anderson.pdf, retrieved 11 April, 2015
- Baker, L., & Brown, A. L. (1984). Metacognitive skills and reading. In P. D. Pearson (Ed.), *Handbook of reading research* (Vol. 1, pp. 353-394). New York: Longman
- Carrell. L.P. (1998). Can Reading Strategies be Successfully Taught? //The Language Teacher. July 4, 1998 available http://jalt-publications.org/old_tlt/files/98/mar/carrell.html. Retrieved 26 March, 2015
- Cavalcanti, M. (1984). Investigating FL reading Performance through verbal protocols. *The ESPecialist. Pesquisa em Linguas para Fins Especificos. Descrição, Ensino e Aprendizagem. ISSN 2318-7115*, (10) pp. 9-31
- Available <http://revistas.pucsp.br/index.php/esp/article/viewFile/9623/7157> Retrieved 7 March, 2015.
- Charters. E. (2003). The Use of Think-aloud Methods in Qualitative Research. An Introduction to Think-aloud Methods// *Brock Education*. Vol. 12. No 2. 68-82.
- Cohen. A.D. (1987). Using Verbal Reports in Research on Language Learning. In C. Faerch. & G. Kasper. (Eds.) *Introspection in Second Language Research*. Clevedon, England.: Multilingual Matters. 1987. 82-95.
- Cohen. A.D. (2013) Verbal Report. C. A. Chapelle (General Ed.) *The Encyclopedia of Applied Linguistics*. Blackwell Publishing Ltd. Pp 1-5
- Ericsson K.A., Simon. H.A. (1993). Protocol Analysis. Verbal Reports as Data. A Bradford Book. The MIT Press. Cambridge, Massachusetts., London. England.
- Grabe W., Stoller. F. (2002). Teaching and Researching Reading. C.N.Candlin & D.R. Hall. (Eds). Pearson Education.England.
- Hosenfeld. C. 1976. Learning About Learning: Discovering Our Students" Strategies. *Foreign Language Annals*. 9. 117-129
- Hosenfeld. C. 1977. A Preliminary Investigation of the reading Strategies of Successful and Unsuccessful Second Language Learners. *System* 5/2
- Nuttal. C. (2000). Teaching Reading Skills in a Foreign Language. Macmillan Heinemann English Language Teaching. Oxford. UK
- Paris. S. G. , Winograd. P. (1990).Promoting Metacognition and Motivation of Exceptional Children// Remedial and Special education. Vol. 11. Issue 6. Nov/Dec 1990 pg. 7-15. Available http://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/handle/2027.42/69089/10.1177_074193259001100604.pdf?sequence=2 retrieved 11 April, 2015
- Rankin.J.M. (1988). Designing Think-aloud Atudies in ESL Reading. //*Reading in a Foreign Language*. 4(2). Pp. 119-132.

ნანა ბალუაშვილი**Методы обучения чтению
Резюме**

Изучение чтения довольно трудный процесс. Исследователи уже давно начали исследования на родном языке, а на втором языке большой интерес к процессу чтения начался 30-40 лет тому назад. Цель статьи, обсуждение метода размышления вслух, как метод исследования чтения на иностранном языке. В прамбуле автором рассматривается осмысление процесса чтения, а в основной части рассмотрен предложенный метод исследования по своему существу, инструкцией планирования, с указанием положительных и отрицательных сторон. Метод размышления вслух приведённая в статье, можно рекомендовать как метод внедрения исследований на иностранном языке, тогда как за рубежом исследователи активно апробируют его использование в вышеуказанном направлении.

Nino Baluashvili**Using Think-aloud Method in Foreign Language Reading Research****Abstract**

Reading research is quite a difficult process. Researchers became interested in second language reading about 30-40 years ago. The aim of the paper is to review the think-aloud as a research method in foreign language reading. The author discusses reading process in the introduction section, and describes the think-aloud method with its description, designing instruction, advantages and limitations in the main part of the paper. Since researchers have actively conducted studies abroad using this method, the paper gives a recommendation to use think-aloud method in foreign language reading research in Georgia.

რეცენზენტი: პროფესორი მადონა მეგრელიშვილი

სწავლების მეთოდოლოგია Методика Methodic of teaching

ლელა ეძგვერაძე

ქუთაისი, საქართველო

ერთი მოსაზრება ზოგიერთი ნაწილთა მათემატიკის
კავშირის ფუნქციით გამოყენების შესახებ

ქართული ენის სინტაქსის კურსის ფარგლებში ც - ც, არც - არც, ვერც - ვერც, ნურც - ნურც, აღარც - აღარც, ვეღარც - ვეღარც... ნაწილაკები მაჯგუფებელი კავშირების ფუნქციის შემსრულებელ ერთეულებად არის მიჩნეული. გარკვეული ფაქტორების გათვალისწინებით, ეს მოსაზრება სადავო ჩანს. ამ ნაწილაკთა შემცველი წინადადებების ანალიზი გვიჩვენებს, რომ ისინი არსებითად სემანტიკურ-სტილისტიკური მოდიფიკატორის როლს ასრულებენ და თანწყობილ ერთეულთა შორის სინტაქსური კავშირის გამოხატვა მათ ფუნქციას ფაქტობრივად არ შეადგენს. ისინი შეიძლება ჩავთვალოთ კავშირის გამაძლერებელ მოდალურ საშუალებად და არა საკუთრივ კავშირებად.

ქართული ენის მორფოლოგიის კურსის ფარგლებში ნაწილაკი განისაზღვრება, როგორც დამოუკიდებელი მნიშვნელობის უქონელი ბგერა, ბგერათა კომპლექსი ან სიტყვა, რომელიც დაერთვის წინადადების წევრს ან მთელ წინადადებას და მეტ-ნაკლებად განსხვავებულ ელფერს აძლევს მას მნიშვნელობის მხრივ (ლ.კვაჭაძე). მოცემული დეფინიციის მიხედვით ნაწილაკის ფუნქცია წინადადებისათვის გარკვეული აზრობრივი ელფერის მინიჭებაა. ეს ელფერი მრავალ განსხვავებულ სემანტიკურ ნიუანსს მოიცავს. ნაწილაკთა ძირითად სემანტიკურ ჯგუფებად სახელდება: ჩვენებითი, კითხვითი, განუსაზღვრელობითი, უკუთქმითი, მიგებითი, გაძლიერებითი, შესაძლებლობის, ნება-სურვილის, ნატვრითი ... ნაწილაკები. ამასთან, სპეციალურ ლიტერატურაში მიუთითებენ, რომ ზოგიერთი ნაწილაკი წინადადებაში მათემატიკური კავშირის ფუნქციას ასრულებს, ერთგვარ წევრთა ან თანწყობილი წინადადების კომპონენტთა შეკავშირების საშუალებად გამოიყენება.

ქართულ ენათმეცნიერებაში მაჯგუფებელ კავშირთა რიგში მოაზრება ც - ც, არც - არც, ვერც - ვერც, ნურც - ნურც, აღარც - აღარც, ვეღარც - ვეღარც... ნაწილაკები. ამასთან, უმჯობესი ფაქტია და, შესაბამისად, ყველა სახელმძღვანელოში აღნიშნულია, რომ ამ ნაწილაკების გამოყენების შემთხვევაში წინადადებაში ხშირად არის წარმოდგენილი კავშირი „და“. ასეთი ფაქტები მრავლად დასტურდება როგორც სამწერლობო, ისე არალიტერატურულ ქართულში: ასე თითო-თითოდ დაგლეწოსთ მტერმან, თავიცა მოსთხაროთ და მოყვარეცა (სიბრძ. სიცრ.),

სულ სხვა თვალთ მიყურებდნენ ამხანაგებიცა და უფროსებიც (აკაკი), ისიც ტყის შვილია და მეც (ვაჟა); არც მასვეს და არც მაჭამეს (გურამიშვილი), აღარც ექიმი დამჭირვებია და აღარც წამალი (აკაკი)... ხოლო იმ შემთხვევებში, როცა წყვილგულად გამოყენებული ნაწილაკების შემცველ თანწყობილ სტრუქტურებში არ არის გამოყენებული კავშირი „და“, მისი ჩასმა უმტკივნეულოდ არის შესაძლებელი.

ამის დემონსტრირება ადვილად შეიძლება ქართული ენის სინტაქსის სახელმძღვანელოებში წარმოდგენილი მაგალითების გამოყენებით. მაგალითისთვის შეიძლება ავიღოთ წინადადებები, რომლებშიც იმთავითვე არ გვხვდება და კავშირი: ხშირად მოუკლავს პავლეს ირემიც, ფოცხვერიც, აფთარიც; სისხლი სისხლით არც დაბანილა, არც დაიბანება; აღარ მახსოვს მაშინ აღარც თავი, აღარც სახლი, აღარც დედა, არც ცხოვრება; ნუ მოუშვებ ჩემთან ნურც ქორს, ნურც ალაღს; ვერც კლიტე, ვერც კედელი, ვერც ღობე ვერ იმაგრებს ამ სათოკე ქურდებსა; არ მიყვარს არც მაგისტანა სიმაღლე, არც მაგისტანა განხედ გადგომა, არც მაგისტანა მიუკარებლობა(ლ.კვაჭაძე, გვ.241); არც ჩონგური მაქვს, არც სტვირი; ვერ ერჩის თურმე მის მწვანეს, ვერც სიცხე, ვერცა ზამთარი; ამ ბნელს ვერ შეძრავ ვერც ქარიშხლით, ვერც ბუკის ცემით, ვერც ხმოვანებით; არც წვიმს, არც თოვს ... (ე. ფეიქრიშვილი, გვ.187)

აშკარაა, რომ და კავშირის ჩასმა არც ერთ მათგანში არ დაარღვევს წინადადების არც ლოგიკურ და არც გრამატიკულ სტრუქტურას: სისხლი სისხლით არც დაბანილა და არც დაიბანება; აღარ მახსოვს მაშინ აღარც თავი, აღარც სახლი, აღარც დედა და არც ცხოვრება; ნუ მოუშვებ ჩემთან ნურც ქორს და ნურც ალაღს; არ მიყვარს არც მაგისტანა სიმაღლე, არც მაგისტანა განხედ გადგომა და არც მაგისტანა მიუკარებლობა; ამ ბნელს ვერ შეძრავ ვერც ქარიშხლით, ვერც ბუკის ცემით და ვერც ხმოვანებით; არც წვიმს და არც თოვს. ერთეულთა დაწყვილების შესაძლებლობის შემთხვევაში და კავშირი წყვილგულებში შეიძლება გამოვიყენოთ: აღარ მახსოვს მაშინ აღარც თავი და აღარც სახლი, აღარც დედა და არც ცხოვრება.

ეს ფაქტი გვაფიქრებინებს, რომ იმ შემთხვევებში, როცა წინადადებაში და კავშირია წარმოდგენილი, კავშირის ფუნქციას სწორედ ეს უკანასკნელი ასრულებს, ხოლო წინადადებებში, სადაც ეს კავშირი არ გვხვდება, გვაქვს ერთგვარ წვერთა ან თანწყობილ წინადადებათა უკავშირო შეერთება.

ამ მოსაზრებას კიდევ უფრო ამყარებს ის ფაქტი, რომ მოცემულ წინადადებებში ამ ნაწილაკების ნეიტრალიზება გარკვეულწილად შეცვლის წინადადების მნიშვნელობას, ინტონაციურ სტრუქტურას, მაგრამ ფაქტობრივად გავლენას ვერ მოახდენს წვერებს შორის არსებულ თანწყობაზე: ხშირად მოუკლავს პავლეს ირემი, ფოცხვერი, აფთარი; სისხლი სისხლით დაბანილა, დაიბანება; აღარ მახსოვს მაშინ თავი, სახლი, დედა, ცხოვრება; ნუ მოუშვებ ჩემთან ქორს, ალაღს; კლიტე, კედელი, ღობე ვერ იმაგრებს ამ სათოკე ქურდებსა; არ მიყვარს მაგისტანა სიმაღლე, მაგისტანა განხედ გადგომა, მაგისტანა მიუკარებლობა; ამ ბნელს ვერ შეძრავ ქარიშხლით, ბუკის ცემით, ხმოვანებით...

უფრო მეტიც, შესაძლებელია ნაწილაკები დაკავშირებულ მხოლოდ ზოგიერთ სიტყვას. მაგალითად, წინადადებაში - ხშირად მოუკლავს პავლეს ირემიც, ფოცხვერიც, აფთარიც, შეგვიძლია ც ნაწილაკი ჩამოვაშოროთ ყველა სიტყვას ან ზოგიერთ მათგანს, მაგრამ წვერებს შორის არსებულ თანწყობას ეს არ შეეხება: ხშირად მოუკლავს პავლეს ირემი, ფოცხვერიც, აფთარიც; ხშირად მოუკლავს პავლეს ირემი, ფოცხვერი, აფთარი. ამასთან, ყველა მოცემულ ვარიანტში შესაძლებელია და კავშირის ჩასმა: ხშირად მოუკლავს პავლეს ირემი, ფოცხვერიც და აფთარიც; ხშირად მოუკლავს პავლეს ირემი, ფოცხვერი და აფთარიც; ხშირად მოუკლავს პავლეს ირემი, ფოცხვერი და აფთარი. აშკარაა, რომ ამ შემთხვევებში წინა პლანზე ნაწილაკის სტილისტური ფუნქცია გამოდის.

ფაქტობრივად იგივე ვითარება გვაქვს არც, ვერც, ნურც, აღარც ... ნაწილაკების შემთხვევაშიც. უკუთქმითი ნაწილაკების შემცველ წინადადებებში ზოგჯერ გაუმართლებელი ჩანს ნაწილაკის მხოლოდ ზოგიერთ თანწყობილ ერთეულთან გამოყენება (განსაკუთრებით ეს ეხება რთულ თანწყობილ წინადადებას). მაგრამ ხშირად ეს შესაძლებელია. მაგალითად, წინადადებაში: ზღვას ვერც სოფელი შეედრება და ვერც ქალაქი გაუტოლდება- ერთ-ერთი უკუთქმითი ნაწილაკის ამოღება არღვევს წინადადების ლოგიკურ სტრუქტურას. გაუმართლებელია ვთქვათ: ზღვას სოფელი შეედრება და ვერც ქალაქი გაუტოლდება ან ზღვას ვერც სოფელი შეედრება და ქალაქი გაუტოლდება. მაგრამ წინადადებაში: ამ ბნელს ვერ შეძრავ ვერც ქარიშხლით, ვერც ბუკის ცემით, ვერც ხმოვანებით - ეს შესაძლებელია: ამ ბნელს ვერ შეძრავ ქარიშხლით, ვერც ბუკის ცემით, ვერც ხმოვანებით; ამ ბნელს ვერ შეძრავ ქარიშხლით, ბუკის ცემით, ვერც ხმოვანებით. ამ შემთხვევაშიც ნაწილაკს აშკარად სტილისტური დატვირთვა აქვს და არა გრამატიკული.

კავშირი „და“ ასევე გვხვდება მაცალკეებელ კავშირებს შორისაც: მზე ხან გამოაშუქებს და ხან თვალებს ხუჭავს; დიდ მტერს კაცი ან შეეხვეწება და ან გადაეხვეწება; გინდ შეწვი და გინდ მოხარშე; აწი, ჩემო მიხეილ, გინდ გადაუშვი და გინდ გადმოუშვი წყალი. მაგრამ ამ ერთეულთა მაკავშირებელი ფუნქცია მკვეთრად არის გამოხატული. მათ გარეშე იკარგება სტრუქტურულ-სემანტიკური მიმართების მნიშვნელოვანი ასპექტი. არანაწილაკური წარმოშვების კავშირებს (ან - ან, ხან - ხან...) შორის და კავშირი არაბუნებრივი ჩანს. თანაც, ამგვარი სტრუქტურები ნაკლებად იგუბს მაცალკეებელ ელემენტთაგან რომელიმეს გაუჩინარებას: მზე გამოაშუქებს და ხან თვალებს ხუჭავს; დიდ მტერს კაცი შეეხვეწება და ან გადაეხვეწება; შეწვი და გინდ მოხარშე; აწი, ჩემო მიხეილ, გადაუშვი და გინდ გადმოუშვი წყალი. ამდენად მივიჩნევთ, რომ ამ სტრუქტურებში მაცალკეებელ კავშირთა ფუნქცია მკაფიოდ არის რეალიზებული. რასაც ვერ ვიტყვით ც - ც, არც - არც, ვერც - ვერც, ნურც - ნურც, აღარც - აღარც, ველარც - ველარც... ნაწილაკებზე.

ზოგადად, კავშირისა და ნაწილაკის, როგორც განცალკეებული მეტყველების ნაწილების, დიფერენცირება გარკვეულ სირთულეებთან იყო დაკავშირებული. როგორც შ. ძიძიგური აღნიშნავს, ქართულ გრამატიკულ ლიტერატურაში კავშირის ცნება არ იყო მკაცრად გამოიჯნული ნაწილაკის ცნებისაგან. ამ მეტყველების ნაწილთა ფუნქციებს შორის გარკვეული თანხვედრა არსებობს. კავშირები სტრუქტურის ფარგლებში გრამატიკული ურთიერთობის ასახვის კვალობაზე ამ სტრუქტურის ელემენტებს შორის გარკვეულ აზრობრივ მიმართებას გამოხატავენ, რაც გარკვეულწილად აახლოებს მათ ნაწილაკებთან. მაგრამ, კავშირისაგან განსხვავებით, ნაწილაკები პარატაქსულ ან ჰიპოტაქსურ სტრუქტურათა მორგანიზებულ ერთეულებად არ გვევლინებიან.

ჩვენი აზრით, ზემოთ მოყვანილი მაგალითები საკმაო საფუძველს იძლევა იმსათვის, რომ გავაკეთოთ დასკვნა: ც-ც, არც-არც, ვერც-ვერც, აღარც - აღარც, ნურც -ნურც... ნაწილაკებს არსებითად სემანტიკური და სტილისტური ნიუანსების გამოხატვა ეკისრება და არა ერთგვარ წევრთა ან წინადადებათა შეკავშირების სინტაქსური ფუნქცია.

თუმცა ისიც უნდა მივიღოთ მხედველობაში, რომ თუ მოცემული ნაწილაკები ყველა თანწყობილ ერთეულთან არის გამოყენებული, ისინი ამ ერთეულთა შორის აზრობრივი კავშირის გაძლიერებას ემსახურებიან. შესაბამისად, ამ შემთხვევაში ნაწილაკები შეიძლება მივიჩნიოთ კავშირის გამაძლიერებელ მოდალურ საშუალებად, მაგრამ არასარწმუნო ჩანს მათი იმავე რიგის მაკავშირებელ ერთეულებად მიჩნევა, როგორებიცაა: მაერთებელი და მაქვემდებარებელი კავშირები ან თუნდაც მიმართებითი ნაცვალსახელები და მიმართებითი ზმნიზედები. შესაბამისად, გამართლებულად ვერ მივიჩნევთ მაჯგუფებელი კავშირების რიგში მათ მოხსენიებასაც.

ლიტერატურა:

1. ა. შანიძე, ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები, თბილისი, 1973
2. ლ. კვაჭაძე, ქართული ენა, თბილისი, 1981
3. ლ. კვაჭაძე, თანამედროვე ქართული ენის სინტაქსი, თბილისი 1977
4. ჟ. ფეიქრიშვილი, ქართული ენის სინტაქსი, ქუთაისი, 1996
5. შ. კეკელია, ა. დავითიანი, ქართული ენა, თბილისი, 1981
6. ბ. ჯორბენაძე, ბ. კობაიძე, ბერიძე მ. ქართული ენის მორფემებისა და მოდალური ელემენტების ლექსიკონი, თბილისი, 1988
7. შ. ძიძიგური, კავშირები ქართულში, თბილისი, 1969

Лела Едзгверадзе**О дополнительных функциях некоторых частиц****Резюме**

В статье обсуждаются вопросы синтаксической квалификаций некоторых частиц, которым приписывается роль сочинительных связей в сложносочинённом предложении и между однородными членами. На основе анализа конкретных примеров мы сделали вывод, что в сочинительных структурах эти частицы выполняют роль семантических и стилистических модификаторов, которые в некоторых случаях усиливают связь между членами сочинительной связи, что по нашему мнению, не является достаточным основанием, чтобы приписывать им роль сочинительных связей.

Lela Edzgveradze**About some particles additional functions****Abstract**

The article argues opinion that in Georgian language some particles act in sentence as conjunctions in parataxis structures. We made a thorough analyses of examples in which the particles are considered as coordinating conjunctions and have concluded: in fact, in the given situations the particles perform the function of semantic-stylistic modifier which in any cases strengthens union within the parataxis structure, but it seems unconvincing to consider them as coordinating conjunctions.

რეცენზენტი: პროფესორი ნათელა მაღლაკელიძე

სწავლების მეთოდოლოგია Методика Methodic of teaching

მანანა მიქაძე

ქუთაისი, საქართველო

ბაკალავრიატში ზმნის პირთა რაოდენობის სწავლებისათვის

ზმნის პირის შესწავლა პირის ნაცვალსახელთა განმეორებას უკავშირდება. ფსიქოლოგიიდან და მეთოდოლოგიიდან ცნობილია, რომ ზმნის „პირისა და რიცხვის ამოცნობაში პირის ნაცვალსახელები საიმედო ინდიკატორებს წარმოადგენენ" [მ. თალაკვაძე].

უმადლეს სკოლაში ქართული ენის სწავლების დროს ჯერ კიდევ სადავოა: ჯერ ზმნის პირი და რიცხვი უნდა ვასწავლოთ, თუ ზმნის პირთა რაოდენობა ერთ ფორმაში. მ. თალაკვაძე ასეთ რიგს იცავს: „სუბიექტური პირები და მათი ნიშნები მხოლოდითა და მრავლობით რიცხვში, პირის ნიშანთა ორმაგი გამოხატვა, პირთა რაოდენობა ზმნის ერთ ფორმაში, ზმნაში წარმოდგენილ პირთა გარჩევა, ობიექტური პირის ნიშნები, პირთა დაჯგუფება“. ეს თანამიმდევრობა ავტორს მოტივირებული აქვს იმით, რომ სწავლებაში დაცული იქნება ადვილიდან ძნელზე გადასვლის მოთხოვნა, მართალია, საკითხი საშუალო სკოლაში ზმნის სწავლებას ეხება, მაგრამ ასეთი თანამიმდევრობა ბაკალავრიატშიც გამართლებულია.

დაწყებითი სკოლისა და V-VII კლასის პროგრამით მოსწავლეებმა იციან ზმნის უღლება პირსა და რიცხვში, სუბიექტური პირის ნიშნებისა და რიცხვის ნიშნების გამოყოფა (ვ-ხატავ, ხატავ, ხატავ-ს, ვ-ხატავ-თ, ხატავ-ენ...), სკოლაში მიღებული ცოდნის განმეორების შედეგად, არავითარი დაბრკოლება არ გვხვდება იმ მხრივ, რომ სტუდენტებს ზოგადად გავაცნოთ ჯერ პირთა რომელობა, შემდეგ რაოდენობა და როგორცაა ზმნის ერთ ფორმაში, შემდეგ გადავიდეთ პირის ნიშანთა გაცნობაზე.

ზმნის პირისა და რიცხვის საკითხების სწავლების პროცესში ყურადღება არ მახვილდება იმაზე, რომ პირი მხოლოდ ზმნისათვის დამახასიათებელი კატეგორიაა, რაც მიზეზია იმისა, რომ ზოგჯერ სწავლების პროცესში გვხვდება ზმნის მეტყველების სხვა ნაწილებში აღრევა.

ხშირად წინადადებაში რეალურადაა წარმოდგენილი ზმნაში ასახული ყველა პირი, მაგრამ სტუდენტები პირიანობის ამოსაცნობად ისევ ნაცვალსახელებს მიმართავენ, სუბიექტურ პირად მხოლოდ ნაცვალსახელი მიაჩნიათ, ამიტომ წინადადებაში ზმნების მოძებნას მასთან შეწყობილი პირების გამოყოფას, განსაკუთრებული ყურადღება უნდა მიექცეს, რათა მათთვის პირის ამოცნობის ერთადერთ საშუალებად მხოლოდ პირის ნაცვალსახელი არ იქცეს.

ზმნის პირის ამოცნობა თვით ზმნასთან დაკავშირებული სახელებით უნდა მოხდეს: რადგან აუცილებელია “ფრაზის ანალიზი, ზმნასთან დაკავშირებული სახელების ამოცნობა და მათი ნიშნების გარკვევა. ნაცვალსახელები მხოლოდ მაშინ უნდა შევუწყოთ, როდესაც ზმნა ცალკე, ტექსტიდან გამოყოფით ეძლევა" [მ. მიქაძე].

ნისლი ჩემს თვალწინ ფერმკრთალდება.
 ლაშარში ხემსვიანები ცას წვერით შეერთებიან.
 ტალღას ტალღაზე ახლის რიონი.
 დავალება ასეთ სახეს მიიღებს:
 ნისლი (ის) ჩემს თვალწინ მქრქალდება.
 ლაშარში ხემსვიანები (ისინი) ცას (მას) წვერით შეერთებიან.
 ტალღას (ის) ტალღაზე ახლის რიონი (მას).

ანალოგიურად გაირჩევა წინადადებები: 1. მკერდზე ზეცამ შეგიხორცა დაკოდილი იარა (ოთ. მამფორია). 2. და მოჰქონდა სანატრელი ვაზის ჯვარი (ა. კალანდაძე). 3. ერთხელ კიდევ გამოაყოლა თვალი დასაბამიდან ამ სიმაღლისაკენ ტანჯვით მომავალ თავის ქვეყანას (ჯ. ღვინჯილია). 4. ჩანგიც ქვითინებს აცრემლებული (გ. ტაბიძე).

გაკეთდება დასკვნა: პირის ნაცვალსახელებიდან ზმნის გარკვეულ ფორმას, შესატყვისი რაოდენობის პირის ნაცვალსახელები შეეწყო. მაგალითად: ზმნას **ქვითინებს**, პირის მხოლოდ ერთი ნაცვალსახელი შეეწყო, ზმნას **შეგიხორცა** - პირის სამი ნაცვალსახელი (მან შენ ის).

გაანალიზებული ზმნები დაჯგუფდება პირთა რაოდენობის მიხედვით:

ერთპირიანი ზმნები:	ორპირიანი ზმნები:	სამპირიანი ზმნები:
ქვითინებს ის	მოჰქონდა მას ის	შეგიხორცა მან შენ ის
	გამოაყოლა მან მას ის	

ტაბულა იმდენად თვალსაჩინოა, რომ სტუდენტები სავსებით დარწმუნდებიან დებულებაში: „ერთპირიანია ზმნა, რომელსაც პირის ერთი ნაცვალსახელი შეეწყო, ორპირიანია ზმნა, რომელსაც პირის ორი ნაცვალსახელი შეეწყო, ხოლო სამპირიანია ზმნა, რომელსაც პირის სამი ნაცვალსახელი შეეწყო.“

ცოდნის სისტემაში მოსაყვანად დადებით შედეგს იძლევა კომპიუტერული ტექნიკის გამოყენება, რაც აადვილებს ცოდნის შემოწმებას და ავითარებს დამოუკიდებელი მუშაობის უნარს. კომპიუტერული ბარათები შეიცავს კითხვებს (მაგალითად: რას ეწოდება ზმნა? რამდენპირიანი შეიძლება იყოს ზმნა? და ა.შ.) და ერთ წინადადებას, საიდანაც სტუდენტებმა მორფოლოგიურად უნდა გაარჩიონ ზმნა შესწავლილი კატეგორიების მიხედვით. სასურველია ბარათები სისტემატურად გამოიყენებოდეს შესწავლილი მასალის თემატური განმეორებისათვის.

მიღებული ცოდნის განსამტკიცებლად დადებით შედეგს იძლევა ესსეს დაწერა. მაგალითად “ჩემი პირველი შეხვედრა” (ან ნებისმიერი თავისუფალი თემა 130-150 სიტყვით) და დაევალება ზმნების გამოყენება პირთა რაოდენობის განსამტკიცებლად, ერთპირიანი ზმნებისათვის ქვეშ უნდა გაესვათ ერთი ხაზი, ორპირიანთათვის - ორი, სამპირიანს - სამი ხაზი, გაერკვიათ ზმნასთან შეწყობილი პირების რომელობა.

ამდენად, ზმნაში ჯერ პირთა რომელობის, ხოლო შემდეგ ზმნის ერთ ფორმაში პირთა რაოდენობის სწავლება თავიდან აგვაცილებს ყველა იმ შეცდომასა და ხარვეზს, რაც ხშირია ბაკალავრიატის პრაქტიკაში.

ლიტერატურა:

1. მ. თალაკვაძე, ზმნის სწავლება სკოლაში, თბ., 1955.
2. მ. მიქაძე, მორფოლოგიისა და სტილისტიკის ზოგიერთი საკითხის სწავლების მეთოდოლოგია, ქუთაისი, 1999.
3. არნ. ჩიქობავა, რა თავისებურება ახასიათებს ქართული ენის აგებულებას, „ახალ სკოლისაკენ“, 1929, №9-10

მიკაძე მანანა**Изучение в бакалавриате количество лиц в глаголе и их функции****Резюме**

Для изучения глагольной категории лица мы сочли необходимым повторение личных местоимений; особое внимание было уделено формам местоимений III лица, т.к. значение личных местоимений является необходимым условием для определения количества лиц и их функций в глагольной форме.

Студенты непосредственно участвовали в определении лица или лиц, представленных в глаголе, при этом мы использовали метод беседы, и метод сравнения и сопоставления форм. Сопоставлялись предложения типа "me vser cerils" (Я пишу письмо - Пишу письмо).

Наблюдая над изменением лиц в глаголе и сопоставляя формы I, II, III лица, они сами убедились, что "если лицо совершает действие - это I лицо, если обращается к другому, это II лицо. но если лицо не совершает действия и не является адресатом действия, то это III лицо".

Для систематизации знаний мы использовали индивидуальные карточки, которые облегчили проверку знаний всего курса.

Mikadze Manana**Teaching person of the Georgian verb in Bakalavriat****Abstract**

The verb is a word which expresses action or state. The finite form of the verb can be predicate of a sentence. It agrees with the subject in Person and Number.

From the point of view of the morphological characteristics as well as syntactic functions, the verb cannot be viewed as a homogeneous class of words. Georgian verb is very rich by morphological categories. Among them Person and Number are the main Categories. Georgian verb has Subject person and Object person. Object person may be direct and indirect. All persons have its marks (suffixes or prefixes) in the verb. Person may be I, II and III. In Georgian verb may be by one subject and one or two objects (direct and indirect). The subject and the object are marked morphologically.

The main principle of the morphological classification is that Georgian verbs have Person, Number, Preverb transitive, time mood, aspect, "seria and mtskvrivi" (cthbf lf vorhbdb), voice, version, contact, corn, and s.o.

Verb can also be grouped according to their general semantic meaning, which is more abstract than the lexical meaning if each verb.

According to the functional meaning verb always is the predicate of the sentence.

The article is about teaching person of the Georgian verb. Here shows the way and methods of teaching and is given special system of exercises.

რეცენზენტები: პროფესორი როზა გაბეჩავა

სწავლების მეთოდოლოგია Методика Methodic of teaching

თეონა თედორაძე

ბათუმი, საქართველო

გრამატიკის სწავლების განსხვავებული საფეხურები

გრამატიკის სწავლება მთავარ უნარს წარმოადგენს ენის გამოყენებისათვის. ინგლისურის როგორც მეორე ენის სწავლების დროს გრამატიკის სწავლება განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს, რადგან კარგი გრამატიკული ცოდნის გარეშე ენის შემსწავლელთა ენობრივი განვითარება ძალზედ შეზღუდულია. პრაქტიკულად, გრამატიკის სწავლების დროს სტუდენტებს ასწავლიან წესებს და წინადადებათა მოდელებს, (Ur, P. 1999) გრამატიკული წესები მათ საშუალებას აძლევს იცოდნენ, გამოიყენონ და გააერთიანონ ასეთი ნიმუშები. გრამატიკის სწავლება უნდა მოიცავდეს ენის სტრუქტურას ან წინადადებების ნიმუშებს, მნიშვნელობას და გამოყენებას. მაგრამ ამასთანავე, გრამატიკა ასევე უნდა წარმოადგენდეს ენობრივი უნარების: მოსმენის, საუბრის, კითხვის და წერის გაერთიანებას. მოსმენის და საუბრის შემთხვევაში გრამატიკა გადამწყვეტ როლს თამაშობს ენის გაგებასა და გამოხატვაში. რაც შეეხება კითხვას, აქ გრამატიკული ცოდნა საშუალებას აძლევს სტუდენტს გაიგოს წინადადებების ურთიერთდამოკიდებულება აბზაცში თუ მთლიან ტექსტში, ხოლო წერის შემთხვევაში გრამატიკული ცოდნა საშუალებას აძლევს იდებოდეს მკაფიოდ გამოხატონ და შექმნონ კომუნიკაცია წერილობითი ფორმით. და ბოლოს, რაც შეეხება ლექსიკას, გრამატიკა უზრუნველყოფს ლექსიკური ერთეულების დაკავშირებას, რომ მიიღონ სწორი და აზრობრივად მნიშვნელოვანი წინადადებები. გრამატიკის შესწავლით სტუდენტებს შეუძლიათ მნიშვნელობების გამოხატვა ფრაზების და წინადადებების სახით (Doff, A. 2000).

ინგლისურის როგორც მეორე ენის შესწავლის დროს, გრამატიკის სწავლებისას ტრადიციულად დომინირებს გრამატიკულ-მთარგმნელობითი მეთოდი, სადაც მშობლიური ენის გამოყენება ძალზედ მნიშვნელოვანია. ამ მეთოდით (Larsen-Freeman, D 2000; Richards, J., and and Rodgers, T2001) შემსწავლელები უნდა გაეცნონ შესასწავლი ენის გრამატიკულ წესებსა და ლექსიკას, რაც გრამატიკის შემთხვევაში დედუქციურად ხდება. ასევე, ბევრი მასწავლებელი მიიჩნევს, რომ ცალკე გრამატიკის სწავლება სტუდენტებისათვის ხელსაყრელი არ არის, რადგან ამ შემთხვევაში ისინი მხოლოდ ენის აგებულებას ეცნობიან. გრამატიკული წესების სწავლებისას ისინი კარგად მუშაობენ, თუმცა წერის დასაუბრის დროს ისინი ბევრ გრამატიკულ შეცდომას უშვებენ.

გრამატიკის სწავლების საინტერესო 5 საფეხურიანი პროცედურას გვთავაზობს ჰ. ვიდოლო (Widodo, H.P 2006), სადაც ის აერთიანებს ცნებებს: პრაქტიკა და ცნობიერების ამადლება, რადგან მასწავლებელთა დიდი ნაწილისათვის გრამატიკის სწავლების პრიორიტეტი მდგომარეობს იმაში, რომ ხელი შეუწყოს სტუდენტებს აითვისონ გრამატიკული წესები და სტრუქტურები ისე, რომ შეძლონ მათი გამოყენება ზეპირი თუ წერილობითი კომუნიკაციის დროს (Ellis, R 2002)., რაც შეეხება პრაქტიკას, ის ერთ-ერთი მთავარი გასაღებია მეთოდოლოგიაში და მოიცავს:

ა) კონკრეტული გრამატიკული ფუნქციის გამოყოფას კონცენტრირებისათვის

ბ) სტუდენტებს მოეთხოვებათ კონკრეტული გრამატიკული ფუნქციის გამოყენებით წინადადებების შედგენა. პრაქტიკა ხელს უწყობს სიზუსტეს და თავისუფალ მეტყველებას. სიზუსტე ყურადღებას ამახვილებს ენის სწორ გამოყენებაზე, რაც ხდება კონტროლირებადი და ნახევრად კონტროლირებადი აქტივობებით. ხოლო რაც შეეხება თავისუფალ მეტყველებას, სწორედ წესების დაუფლების შემდეგ მოეთხოვებათ სტუდენტებს წესის გამოყენება ზეპირი თუ წერილობითი ფორმით და ამ ეტაპზე ისინი ხშირად უშვებენ შეცდომებს, ხოლო ცნობიერების ამადლება, როგორც მას რ. ელისი განსაზღვრავს (ibid.2002) არის ცდა, ადჭურვოს სტუდენტები კონკრეტული გრამატიკული ფუნქციის გაგებით, რათა შეძლონ განავითარონ თხრობა. ელისი ასევე გვთავაზობს, რომ საჭიროა კონკრეტული ლინგვისტური ფუნქციის გამოყოფა კონცენტრირებისათვის. სტუდენტებს უნდა მივაწოდოთ მონაცემები, რომლებიც ასახავს მიზანს ან გარკვეულ განმარტებას.

გრამატიკის სწავლების დროს მნიშვნელოვან როლს თამაშობს დედუქციური და ინდუქციური მიდგომები. დედუქციური მიდგომა ზოგადიდან კონკრეტულსკენ მიემართება და ამ შემთხვევაში თავდაპირველად ხდება წესების, პრინციპების და ცნებების პრეზენტაცია, ხოლო შემდეგ განიხილება მათი გამოყენება. თუმცა, ამ მიდგომასაც აქვს დადებითი და უარყოფითი მხარეები. დედუქციური მიდგომა უკავშირდება შეგნებული სწავლის პროცესს, სადაც ყურადღების გამახვილება ხდება შეცდომების გასწორებაზე და წესების პრეზენტაციაზე (Krashen, S. 2002). ინდუქციური მიდგომა უკავშირდება ქვეცნობიერი სწავლის პროცესს და ამ მიდგომის თანახმად, შემსწავლელები სწავლობენ ენის სისტემას ისევე, როგორც ბავშვები ეუფლებიან მშობლიურ თუ მეორე ენას. რაც შეეხება ზემოთაღნიშნულ ხუთ საფეხურს, ესენია:

პირველისაფეხური: “სტუდენტის ცოდნის მომზადება წესისთვის ან წესის წარმოქმნა”. პროცედურა იწყება შესავალი კითხვების მეშვეობით გრამატიკის სწავლებით, სადაც სტუდენტებს მიეწოდებათ წინადადებათა მოდელი, რომლებშიც ხაზგასმულია ის, რაც უნდა ვასწავლოთ აღნიშნულ ეტაპზე. ამ ეტაპზე მასწავლებელი სვამს შეკითხვებს, რაც სტუდენტების თავდაჯერებულობის სტიმულირებას იწვევს.

მეორე საფეხური: წესის ფუნქციის დადგენა

ამ ეტაპის მიზანია სტუდენტებმა შეძლონ მაგალითებიდან დაადგინონ შესასწავლი გრამატიკული კატეგორიის ფუნქციები. ეს საფეხური აძლიერებს სტუდენტის თავდაჯერებულობას წესის კომუნიკაციის დროს გამოყენებაში. ამ საფეხურზე შეიძლება ნებისმიერი სასწავლო დამხმარე საშუალებების გამოყენება.

მესამე საფეხური:

სავარჯიშოების საშუალებით წესის გამოყენების გაცნობა სტუდენტებისათვის და წესის შესაბამისი პრაქტიკული მაგალითები.

ამ საფეხურზე ხდება სტუდენტების კონცენტრირება გრამატიკული საკითხის გამოყენებაზე. ამ ეტაპზე ხდება სავარჯიშოების პრეზენტაცია და შემდეგ მათი გაგების შემოწმება და ასევე მოითხოვება სტუდენტების აქტიური ჩართულობა. რაც შეეხება სავარჯიშოებს, მათი ფორმები შეიძლება განსხვავდებოდეს.

მეოთხე საფეხური:

სტუდენტების მიერ გაგებულ მასალის შემოწმება ან წესის აქტივაცია.

ეს საფეხური ითვალისწინებს თუ რამდენად გაიგეს სტუდენტებმა შესწავლილი გრამატიკული საკითხი. ამ ეტაპზე მასწავლებელი უზრუნველყოფს სტუდენტის მიერ ათვისებული მასალის შეფასებას. შეფასება შეიძლება განხორციელდეს სწორად გამოყენებული წინადადებების კონსტრუქციების მეშვეობით. ამ ეტაპზე სტუდენტებს მოეთხოვებათ ინდივიდუალური მუშაობა. ეს საფეხური ეხმარება მასწავლებელს შემდგომი მასალის დაგეგმვაში, რათა დაეხმაროს სტუდენტებს წესის გამოყენებაში.

მეხუთე საფეხური: სტუდენტთა ცოდნის გაფართოება და გამდიდრება.

როგორც აღნიშნეთ, მეხუთე ეტაპი, რომელიც ბოლო საფეხურია. ყურადღებას ამახვილებს იმაზე, თუ რამდენად განაგრძო სტუდენტმა შესწავლილი გრამატიკული საკითხი. ამ ეტაპზე მასწავლებელი სტუდენტებს სთავაზობს სხვადასხვა აქტივობებს, რათა განამტკიცონ ცნებები და ასევე შეძლონ ახალი ცნებების დაკავშირება. ამ ეტაპზე მათ საშუალება ეძლევათ დამოუკიდებლად იმუშაონ და მიიღონ საშინაო დავალები.

აღნიშნული პროცედურის დადებით მხარედ მიგვაჩნია ის, რომ ის ხელს უწყობს სტუდენტების ჩართულობას კომუნიკაციურ დავალებებში, ეხვევიან სიახლის და ახალი ცოდნის წესად ჩამოყალიბების პროცესს, რაც აძლიერებს მათ თავდაჯერებულობას და დამოუკიდებლობას. ასევე, მათ საშუალება ეძლევათ გამოიყენონ შემეცნებითი შინაარსის უფრო დიდი ხარისხი. ენის ათვისებაში დიდ როლს თამაშობს კოგნიტური პროცესები. სტუდენტები უფრო აქტიურად არიან ჩართულები სწავლის პროცესში. პროცედურა ასევე ამოწმებს მათ პროგრესს და ცდილობს დააკავშიროს ადრე შესწავლილი და ახალი მასალა. თუმცა, პროცედურა მოითხოვს ინტენსიურ აქტივობებს, დიდ დროსა და ენერჯიას.

ლიტერატურა:

1. Doff, A. (2000). Teach English: A training course for teachers; Cambridge: Cambridge University Press.
2. Ellis, R. (2002). Grammar teaching-practice or consciousness-raising? In J. Richards & W. Renandya (Eds.), Methodology in language teaching: An anthology of current practice(pp. 167-174). Cambridge: Cambridge University Press.
3. HANDOYO PUJI WIDODO “Approaches and procedures for teaching grammar” in English Teaching: Practice and Critique, May 2006, Volume 5, pp 122-1
4. Krashen, S. (2002). Second language acquisition and second language learning (1st Internet ed).
5. Larsen-Freeman, D. (2000). Techniques and principles in language learning(2nd ed.). Oxford: Oxford University Press.
6. Richards, J., & Rodgers, T. (2001). Approaches and methods in language teaching (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
7. Ur, P. (1999). Grammar practice activities: A practical guide for teachers(12th ed.). Cambridge: Cambridge University Press.

Teona Tedoradze**Различные шаги для преподавания грамматики****Резюме**

Рассмотрена процедура пятиступенчатый для обучения грамматике. Процедура включает в себя понятия практики и повышения сознательности, явного и неявного знания и дедуктивного и индуктивного подходов к педагогической грамматики. Процедура пятиступенчатый для обучения грамматике, описанной в этой статье помогает учителям использовать творческие и инновационные попытки преподавать грамматику.

Teona Tedoradze**Different Steps for Teaching Grammar****Abstract**

The paper discusses a five-step procedure for teaching grammar. The procedure involves the notions of practice and consciousness-raising, explicit and implicit knowledge and deductive and inductive approaches for teaching grammar. The five-step procedure for teaching grammar described in the article helps teachers to use creative and innovative attempts to teach grammar.

ხელოვნება Art Искусство

ნინო მგალობლიშვილი

ქუთაისი, საქართველო

კონსიუმერისტული ფუნქციონალურობის ტენდენციები საქართველოში

კულტუროლოგიაში ქალაქური ყოველდღიურობის კვლევის აქტუალობის გათვალისწინებით, პერსპექტიულად მიგვაჩნია ქართული მოდური პროცესის ევოლუციის კვლევა საზოგადოებაში სოციოკულტურული ცვლილებების ფონზე. ნაშრომში გამოყენებული მეთოდოლოგიური მიდგომა სტილის ანალიზისა და ტანსაცმლის მოხმარების პრაქტიკის მიმართებაში იძლევა საშუალებას დაისახოს ვიზუალური კულტურის ახალი კომპლექსური დამუშავების მიმართულება. სამეცნიერო მოხმარებაში შემოდის ნაკლებად ცნობილი და მოცემულ კონტექსტში გამოუკვლელი წყაროები.

ნაშრომი წარმოადგენს პირველ ცდას ქართულ კულტუროლოგიაში, რომელიც მოითხოვს შემდგომ სისტემურ გააზრებას. წარმოდგენილი ნაშრომი არის 2013წელს კანადაში გამოქვეყნებული ნაშრომის (Mgaloblishvili, 2013) გაგრძელება, მიეძღვნა ტანსაცმლის სტილების ტრანსფორმაციას 90-იანი წლების საქართველოში. ამ ნაშრომის კონტექსტში ჩვენ გვანტერესებს, უწინარეს ყოვლისა, სტილის დახასიათებები და ტანსაცმლის მოხმარების პრაქტიკები, რამდენადაც სწორედ მათ შეუძლიათ შექმნან გარკვეული შთაბეჭდილება იმაზე, თუ რა ხდება აღნიშნულ სოციალურ კატეგორიებთან მიმართებაში საზოგადოებაში სოციოკულტურული ცვლილებების კონტექსტში, კერძოდ, XXI საუკუნის პოსტსაბჭოთა საქართველოში. მოცემული პრობლემატიკა გვანტერესებს იმდენად, რამდენადაც მისი გამოკვლევა საგრძნობლად შეაგებს და გაამდიდრებს მეცნიერულ აზრს კონკრეტული მოდური პრაქტიკის კულტუროლოგიური ანალიზის თვალსაზრისით თანამედროვე ქართული მოდის განვითარების და ტრანსფორმაციის პირობებში. მითუმეტეს, ადამიანის ტანსაცმლის ტარების გამოცდილება, მიღებული ყოველდღიურ ცხოვრებაში, წარმოადგენს მნიშვნელოვან პრობლემას და ერთ-ერთ ყველაზე მძაფრად და პერსპექტიულად განვითარებად თემას თანამედროვე კულტუროლოგიაში. ამ პრობლემის კვლევისათვის ყველაზე ნაყოფიერად და საინტერესოდ მიგვაჩნია კულტუროლოგიური მიდგომა. დისციპლინათაშორისი სტატუსის გამო, კულტუროლოგიური მიდგომა იძლევა საშუალებას, დავინახოთ მოდის ფენომენი ერთიანად და არა მარტო ტენდენციების და სილუეტების ცვლის კონტექსტში, ან როგორც მხოლოდ მასობრივი კულტურის ფენომენი.

ამჯერად ჩვენ წარმოვადგენთ პირველ მცდელობას ქართულ ჰუმანიტარულ ცოდნაში ავსახოთ ყოველდღიურობის კულტურის ფენომენი, კერძოდ, ტანსაცმლის მოხმარება XXI საუკუნის დასაწყისის საქართველოში. ჩვენი კვლევის ინტერესის სფეროა გავარკვიოთ, აღნიშნულ პერიოდისათვის თუ როგორ შეიცვალა ქართული მოდა და რა დარჩა/არ დარჩა საბჭოური მოქალაქეთა გარეგნულ იერში. კვლევის მეთოდად თბილისის ქუჩების მოდის შესასწავლად ვიყენებდით დაკვირვებას. კვლევის პრაქტიკაში დაკვირვების მეთოდი არის სასწავლო ობიექტის მიზანდასახული, ორგანიზებული დაფიქსირება (Жолы, 2004). მოდის თეორიების უმეტესობა ეფუძნება სწორედ ადამიანების ღია ქმედებებსა და ცალკეული ინდივიდების ქცევაზე დაკვირვების მონაცემებს. ეს მეთოდი შევარჩიეთ ჩვენც, დაკვირვების ობიექტებად გვევლინებიან ცალკეული პიროვნებები, ადამიანთა ჯგუფები, მოვლენები, პროცესები და სხვა. მონაცემთა შეგროვების ვიზუალურ პროცედურას იმგვარად ვაწარმოებდით, რომ გვეჩვენებინა, პირველ რიგში, ტანსაცმლის სტილების ვარიაციათა მაქსიმალური რაოდენობა, ხოლო მეორე მხრით, ტანსაცმლის ყველაზე ტიპობრივი სტილები, რისი დანახვაც კი შეიძლებოდა თბილისის ქუჩებში.

ცნობილი ინგლისელი მკვლევარი ე. უილსონი ამბობს, რომ ქალაქური ცხოვრება იქცა უზარმაზარ ლაბორატორიად. მას მხედველობაში აქვს ინდივიდუალიზაციის შედეგად ჩამოყალიბებული ტანსაცმლის სტილების მრავალსახეობა თანამედროვე დიდი ქალაქების ქუჩებში (Wilson, 2006:34). მაგრამ არსებობს საწინააღმდეგო აზრიც. მაგალითად, ამერიკელი მკვლევარი ე. ჰილი აღნიშნავს ტენდენციას, რომელსაც დაარქვა "Casualisation process" (ყოველდღიური სტილის დომინირებისაკენ მიმავალი პროცესი) ჰილმა მიაკუთვნა ამ ტენდენციას ნეგატიური ელფერი – ადამიანებისათვის სულერთია რა აცვიათ, ვინაიდან ნივთების მანიშნებელი ძალა თანდათან ქრება (Hill: 2005, 67–68). გადმოვიტანოთ ეს დეფინიციები ქართულ მოდურ პრაქტიკაში. ჩვენი დაკვირვებით, მიუხედავად მოჩვენებითი მრავალფეროვნებისა, თბილისის ქუჩებში დღეს ყველა ერთმანეთს ჰგავს. რა არის ეს? საბჭოთა სტილის გამოძახილი, თუ ჰილის მიერ აღწერილი პროცესი? ვთვლით, რომ მეორეა, ანუ ყოველდღიური სტილის დომინირების ტენდენცია, რომელიც დამახასიათებელია პრაქტიკულად ყველა თანამედროვე ევროპულ ქალაქისათვის.

მიუხედავად ამისა, ჩვენი ხალხის თვალში თანამედროვე სტილის პეიზაჟი სრულადაც არ არის უფერული და უღიმღამო. ევროპელებისაგან განსხვავებით, ჩვენი თანამემამულენი თვლიან დღევანდელ მოდას ხასხასად. დღევანდელი მოდის აღქმის ასეთი განსხვავების ძირითადი მიზეზი, ჩვენი აზრით, იმაშია, რომ სერიოზული ძვრები, რომლებიც დაკავშირებულია ინდივიდუალიზაციასა და თვითგამოხატვასთან მოხმარების სფეროში, დასავლეთის ქვეყნებმა გადალახეს ჯერ კიდევ XX საუკუნის 60-იან წლებში (Lynch, Strauss: 2007, 22). ქართველები შეეჯახნენ ამ პროცესებს, როგორც ვიცით, ბევრად უფრო გვიან. ქართველები ცდილობენ მოშორდნენ კოლექტივიზმსა და უღიმღამო უფერულობას, მაგრამ ინდივიდუალიზაციამდე და მის იმ სტადიამდე, რომელიც მდგომარეობს "ტოტალურ Casualisation"-ში [Hill, 2005] და ტანსაცმლის მიმართ გულგრილობაში ჯერ კიდევ ვერ მივიდნენ. ჩვენი დაკვირვებით, ქართველები იმყოფებიან შუალედურ სტადიაში, რომლისთვისაც დამახასიათებელია ტანსაცმლის დიფერენცირებული, მრავალფეროვანი სტილების ჩამოყალიბება. საბჭოთა დროისაგან განსხვავებით, როცა დამკვიდრებული იყო „შეუმჩნეველი შესამჩნევის“ სტილი დღევანდელ ქართულ მოდას, შესაძლებელია, მოხდინა სხვაგვარი შთაბეჭდილება ტანსაცმლის სტილების მრავალსახეობის გამო. მაგრამ, დღეს ადამიანები ისევ ერთნაირად გამოიყურებიან. მათი ერთნაირობა გამოიხატა ტანსაცმლის არა მოყვანილობაში, გამოჭრაში ან მასალაში, არამედ „ერთფეროვნულ სიტყვულში“, რომელიც აფერხებს ფოკუსირებას რაიმე კონკრეტულზე. ჩვენი

დაკვირვებით, ეს ტენდენცია გამოწვეულია ტანსაცმლის მიმართ არა გულგრილობით, როგორც ევროპაში, არამედ, პირიქით, მოდურად ჩაცმის ძლიერი სურვილით. ამდენად, აღნიშნული ქართული „ერთფეროვნული სიჭრელე“ ევროპულ „ერთფეროვნულ სიჭრელესთან“ არანაირ კავშირშია. როგორც წესი, ერთსახოვანი ელემენტები ტანსაცმლის სტილებში შეინიშნება ჯგუფებში, რომლებიც შედგენილია მათ მიერ გაზიარებული ფასეულობების მიხედვით (როგორც სუბკულტურების შემთხვევაში). აგრეთვე ისეთი სოციალური დახასიათებების მიხედვით, როგორცაა კლასი, გენდერი, ასაკი, სოციალურ-პროფესიული მიკუთვნება. მაგრამ, როგორც ითქვა, ამ ნაშრომში ჩვენ გვაინტერესებს, უპირველეს ყოვლისა, ტანსაცმლის სტილის დახასიათებები და მისი მოხმარების პრაქტიკა, ვინაიდან ეს გვიქმნის ერთგვარ წარმოდგენას იმაზე, თუ რა მოსდის აღნიშნულ სოციალურ კატეგორიებს სოციოკულტურული ცვლილებების კონტექსტში.

დღეს ყველა ვცხოვრობთ მოხმარების საზოგადოებაში. როგორც ცნობილია, თანამედროვე მოხმარების საზოგადოების ფენომენი აღმოცენდა დასავლეთში 40-იანი წლების ბოლოს, და სწრაფად ვითარდებოდა 60-80-იანი წლებში, გვიანი ინდუსტრიული საზოგადოების პერიოდში. ამ დროს იცვლება სოციალური ეკონომიკური საფუძვლები, რომლებიც, თავის მხრივ, გარდაუვლად შეეხნენ საზოგადოების კულტურულ გარემოს და მასების ცნობიერებას. ყალიბდება მოხმარების მასობრივი იდეოლოგიის ხარისხობრივად ახალი ტიპი – კონსიუმერიზმი. ტერმინებს „კონსიუმერიზაცია“ და „კონსიუმერიზმი“ გააჩნიათ მკვეთრად გამოხატული „გადაჭარბებული“-სა და „მომხმარებლური ზედმეტობები“-ს კონოტაცია. ეს დეფინიცია გულისხმობს ტანსაცმლის არაპრაქტიკულობას, მის შექმნას სიამოვნებისათვის, სიახლის ესთეტიკისათვის, სოციოკულტურული უპირატესობის დამტკიცებისა და თვითრეალიზებისათვის მომხმარებლური პრაქტიკების ხარჯზე. სწორედ ამ პროცესს უკავშირებენ ზემოხმარების წარმოქმნის მთავარ მიზეზს. და თუ თანამედროვე დასავლური მოხმარების საზოგადოებისათვის ტიპურია უარის თქმა მოსაჩვენებელ მფლანგველობაზე და სიმდიდრის დემონსტრირებაზე, ამ უარს თან სდევს მფლანგველობის სხვა ტიპის წარმოქმნა - კონსიუმერისტული (მომხმარებლური) ფუნქციონალურობა. კონსიუმერისტული ფუნქციონალურობის პროცესის დაწყება, თავის მხრივ, უკავშირდება უმეტესწილად წარმოების და ჭარბწარმოების ტემპების ზრდას.

კონსიუმერიზმის (ჭარბი მოხმარების), მუდმივი და ხშირად არამოტივირებული რაიმეს ყიდვის მოთხოვნილებაზე დამოკიდებულების პრობლემები დიდი ხანია იქცევის თეორეტიკოსების და მკვლევარების ყურადღებას. ასე, მაგალითად, მოხმარების როგორც კულტურის მნიშვნელოვანი მოვლენის, ფილოსოფიური და ფსიქოლოგიური თემატიზაცია დაკავშირებულია ერის ფრომის (*Erich Seligmann Fromm, 1900-1980*) სახელთან, ვინაიდან სწორედ მან მოახდინა ცნების „მოხმარების საზოგადოება“ (ინგლ. „consumer society“) აქტუალიზაცია (*Fromm, 1981:256*). პირველი კონსიუმერიზმის და კონსიუმერისტული ქცევისადმი მიძღვნილი სისტემური გამოკვლევა ეკუთვნის ამერიკელ სოციოლოგს და ეკონომისტს თორსტენ ვებლენს (*Veblen, Thorstein Bunde, 1857-1929*). ვებლენმა ჯერ კიდევ XIX–XX საუკუნეების მიჯნაზე აღწერა მასობრივი კონსიუმერიზმის ისეთი დამახასიათებელი ნიშანი, როგორც საჩვენებელი (დემონსტრაციული) მოხმარება (*conspicuous consumption*) და მყიდველთა ქცევის ირაციონალურობა. მიუხედავად განვლილი ასი წლისა, XXI საუკუნის დასაწყისში მოხდა ერთგვარი „ვებლენისეული აღორძინება“. მოხმარების საზოგადოება დღეს არა მარტო გაქრა, არამედ პირიქით, მასობრივ მომხმარებლურ საზოგადოებად გარდაქმნის შემდეგ იგი გახდა „გლობარული მომხმარებლური საზოგადოება“. ხოლო ვებლენის მითითებები, რომლებიც აღწერენ „საჩვენებელ მოხმარებას“ (*Веблен, 1984*), გამიზნულს უსაქმურობისაკენ, რომელსაც სოციალურად მნიშვნელოვანი მოღვაწეობის (პრესტიჟული) სახე ენიჭება, როგორც ვხედავთ,

აქტუალურია დღესაც. დღევანდელ მოხმარებაში საჩვენებლად მნიშვნელოვანია არა თვითონ მოხმარების პროცესი, არამედ მისი დემონსტრაციული ბუნება. XXI საუკუნისათვის პრესტიჟულმა მოხმარებამ აღზარდა მყიდველთა განსაკუთრებული ფენა, რომლებიც მზად არიან გადაიხადონ მნიშვნელოვანი თანხები არა ნაწარმის ხარისხში, არამედ ცნობილი სიმბოლოებისათვის, რომლებიც აღნიშნავენ საყოველთაოდ ცნობილ „ბრენდს“ მოხმარების საზოგადოებაში „მოხმარება პირადი საქმიდან გადაიზარდა მოქალაქეობრივ აქტში“ (Бодрийяр, 2006 : 269). ჟ. ბოდრიიარის მიხედვით, კონსიუმერიზმისათვის სტატუსის ცნებას ცენტრალური მნიშვნელობა აქვს. ამასთან, ჟ. ბოდრიიარი განიხილავს როგორც ყველაზე საჩვენებელ მაგალითს, სწორად პრესტიჟულ მოხმარებას. მისი აზრით, იგი გამიზნულია არა იმდენად საარსებო მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებისათვის, რამდენადაც გარკვეული სოციალური სტატუსის დასაფიქსირებლად. ასე რომ, საჯარო მოხმარების ფაქტი ზრდის ბრენდის კაპიტალიზაციას და ხაზს უსვამს ამ ბრენდის მომხმარებლის განსაკუთრებულობას.

როგორც ვხედავთ, მოხმარების საზოგადოების თეორიული რეფლექსია ძირითადად ცხადყოფს კრიტიკულ პოზიციას ამ სოციალურ-ეკონომიკური ფენომენის მიმართ. ვეთანხმებით რა ძირითად დებულებებს, ვაძლევთ თავს უფლებას ფრთხილად შევნიშნოთ, რომ კონსიუმერიზმს, როგორც მომხმარებლური კულტურის ფენომენს, პოზიტიური ცვლილებებიც ძალუძს. მაგალითად, კონსიუმერიზმი, როგორც ნებისმიერი იდეოლოგია, ასრულებს მნიშვნელოვან ფუნქციას – ადამიანთა ინტეგრაციას და კონსოლიდაციას. ეს ფუნქცია მნიშვნელოვანია დღევანდელი კულტურულ და სოციალურ განხეთქილების პირობებში მოსახლეობის სხვადასხვა ჯგუფებს შორის. მითუმეტეს, ჩვენი აზრით, არ შეიძლება ერთმნიშვნელოვნად შევაფასოთ, მაგალითად, პიროვნების თვითშეფასების გამოხატვის შესაძლებლობა და ეკოლოგიური საფრთხეები; პიროვნების სწრაფვა მიღწევებისაკენ, სწავლისაკენ, კარიერის განვითარებისაკენ და მზარდი სოციალური განხეთქილება ფინანსურად უზრუნველყოფთა და არაუზრუნველყოფთა შორის.

რაც შეეხება მდგომარეობას საქართველოში, შეიძლება ითქვას, რომ, კონსიუმერისტული საზოგადოებისა და კულტურის გარკვეული ნიშნები აქ შეიმჩნევა უკვე გვიანი სოციალიზმის ეპოქაში. მაგრამ მხოლოდ XX საუკუნის ბოლო და XXI საუკუნის დასაწყისი აღინიშნება როგორც კონსიუმერისტული სტანდარტების დასაწყისი კულტურაში, საზოგადოებრივ ცხოვრებაში, მასების ცნობიერებაში. კონსიუმერისტული ფუნქციონალურობის გამოვლენის მაგალითები მრავლად აღმოვაჩინეთ თბილისის ქუჩებში. შეიძლება ითქვას, რომ სიმდიდრის მანიშნებლად და ახალი მფლანგველობის მაგალითად იქცა დღევანდელ საქართველოში ლუქსის კლასის დიზაინერული ტანსაცმელი. აღსანიშნავია, რომ თანამედროვე მომხმარებელი მასობრივად აღარ ნადირობს, დაუშვად, ვერსახეზე (Versace) და სულ უფრო ერკვევა ბრენდების გარჩევას. თანამედროვე მომხმარებელი უკვე აცნობიერებს, რომ Armani Emporio-ს პირველი ხაზი და Armani Exchange არ არის ერთი და იგივე Armani, რომ ღვიბლი არ არის სავალდებულო მოთავსდეს თვალსაჩინო ადგილას და ა.შ. "წიგნიერების ზრდას" ბევრად უწყობს ხელს მოხმარების განვითარებადი ინფრასტრუქტურა, საგანმანათლებლო ფუნქციის შემსრულებელი მასობრივი ინფორმაციის საშუალებები (გადაცემები, ჟურნალები, სოციალური ქსელები, ბლოგები...), საჯარო და ნახევრად საჯარო სივრცეები (მოდის კვირეულები, სხვადასხვა სახის ჩვენებები), რომლებიც ამ ბოლო დროს საგრძნობლად ვითარდებიან, განსაკუთრებულად თბილისში. სწორედ ამ კატეგორიების ჩარჩოებში მწიფდება ლუქსის მომხმარებლის სტილი და მისი მოხმარების წესები. ამასთან მიგვაჩნია, რომ კონსიუმერისტული (მომხმარებლური) ფუნქციონალურობის ტენდენციები საქართველოში მხოლოდ იწყებენ წარმოჩენას და მოდა მდიდრებისათვის ისევ კონცენტრირებულია ისეთ ნივთებზე, რომელთა მთავარი ფუნქციაა – ფინანსური სტატუსის აღნიშვნა. მკვლევართა შორის შეინიშნება აზრთა სხვადასხვაობა

შეფასებაში, თუ რა მოსდის ტანსაცმლის კლასობრივ მანიშნებელს ყოფილ სოციალისტურ საზოგადოებაში. არსებობს აზრი, რომ კლასობრივი დიფერენცირება უთმობს ადგილს კულტურულ სხვაობებს (Штомпка, 2007). არის სხვა აზრიც. მისი წარმომადგენლები ამტკიცებენ, რომ ტანსაცმლის მოხმარება წარმოადგენს კლასობრივი თვითიდენტიფიკაციის პროცესს, ხოლო მისი მონაწილე ხშირად გამოთქვამს პრეტენზიას არა ინდივიდუალობაზე, არამედ საკუთარ კლასობრივ კუთვნილებაზე (Горалик, 2007). ჩვენ ვიხრებით მეორე აზრისაკენ, რომელიც, ალბად, მეტნაკლებად ესადაგება საქართველოში დღეს ჩამოყალიბებულ სიტუაციას. ვფიქრობთ, რომ სწრაფვა ფუფუნებისაკენ, „ბურჟუაზიული ბრწყინვალეებისაკენ“ - ძალზე საინტერესო ფენომენია, რომელიც ახდენს სიმდიდრის მარკირებას საქართველოში. ამავე დროს, ჩვენი დაკვირვებით, ქართული მდიდარი ფენა ითვისებს ტანსაცმლის კლასობრივ ფენას აჩქარებით, რისი შედეგიცაა დრეს-კოდების მნიშვნელობის, როგორც აუცილებელი კატეგორიის არასრული ათვისება. მაგალითად, ადამიანებს შეუძლიათ საზეიმო ცერემონიაზე, საგამოფენო სივრცეში, ოპერასა თუ კინოთეატრში ერთნაირად გამოწყობილი გამოცხადდეს. მაგრამ ზოგიერთი დასკვნა, რომელიც ეხება კლასობრივ მარკერებს (მანიშნებლებს), მაინც შეიძლება გამოვიტანოთ. მაგალითად, მიუხედავად იმისა, რომ ღირებული ტანსაცმელი ძვირია და შეადგენს ხარჯების მნიშვნელოვან წილს, ადამიანები თანახმა არიან გადაიხადონ დიდძალი ფული (ბევრად მეტი, ვიდრე, ვთქვათ, დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში). სრულიად შესაძლებელია ვივარაუდოთ, რომ ტანსაცმელზე ფულის ზედმეტად ხარჯვა პოსტსაბჭოური მოხმარების საკომპენსაციო ფუნქციის გამოვლენაა. შეიძლება გავისხენოთ საბჭოთა დროს მოღწეული ტანსაცმლის დეფიციტი და ამ ფონზე მისი შექმნის დაუოკებელი სურვილი. ამასთან დაკავშირებით მოგვყავს უცხოური მკვლევარების დაკვირვებები ტანსაცმლის მოხმარებაზე საბჭოთა კავშირში. "მოდა თანდათან იქცევა საბჭოთა „მოჩვენებითობის“ სპირიტუალურ ფორმად ... " (Drahtseilakte, 1990). „საბჭოთა ქალები თავის გარეგნობას ყურადღებას უთმობენ უფრო მეტად, ვიდრე მსოფლიო ნებისმიერი ქვეყნის ქალები... ", "მათ (ქალებს) განასხვავებთ ინტენსიური დაკავებულობა ტანსაცმლით... ", "...საბჭოთა ქალები აღიარებენ, რომ ისინი არიან „მემონტაჟები ..." (Tikhomirova, 2007) და ა.შ. მკვლევარების ნაწილი თვლის, რომ ზემოთაღნიშნული თვისება ასევე მოწმობს საბჭოთა გვიანი პერიოდის მემკვიდრეობითობას, მისი გამოთქმული მოწოდებებით, "გაეცი უკანასკნელი" (ანუ, იგულისხმება ეკონომია საკვებზე და ჯანმრთელობაზე, მაგრამ არა გარეგნობაზე). "...ქალი უნდა გამოიყურებოდეს როგორც დედოფალი..." (Ушакин, 1999:187-214).

ვთვლით, ეს მოსაზრებები მეტნაკლებად ეხება საბჭოთა საქართველოში არსებულ სიტუაციასაც, როგორც საბჭოთა კავშირის იმ დროის განუყოფელ ნაწილს. მოყვანილ მოსაზრებებს შეიძლება დავეთანხმოთ, ან არა. მაგრამ, ჩვენი ვარაუდით, დღევანდელ ქართველ მომხმარებლისათვის დამახასიათებელმა „მოხმარების დემონსტრირება“-მ ფესვები გაიდგა ბევრად ადრე, საბჭოთა პერიოდად და განპირობებულია ისტორიულად ჩამოყალიბებული ქართველობის „პეწიანობის“ მენტალიტეტით. ეს ტენდენციები განსაკუთრებით შეიმჩნევა საზოგადოების ცალკეულ შუალედურ ფენებში, რომლებიც მდიდართა სტილის იმიტირებას ცდილობენ. აქვე ჩვენ შეგვიძლია დავეთანხმოთ საყოველთაოდ მიღებულ აზრსაც, რომ პოსტსაბჭოთა პერიოდის გარკვეულ ფენებში ტანსაცმელზე ზედმეტი ფულის ხარჯვა შეიძლება მეტწილად ნიშნავდეს კომპენსაციას საკუთარი სოციალური სტატუსის დემონსტრირებისათვის სხვა მისაწვდომი ვიზუალური საშუალებების (საკუთარი ბინა, სახლი, აგარაკი და ა.შ.) არქონა/ან ნაკლებად ქონის გამო. ტანსაცმელი, კი, სოციალური სტატუსის ვიზუალურად წარმოჩენისათვის, რა თქმა უნდა, წარმოადგენს მარტივ, სწრაფ და ფულად გამოხატულობაში ერთ-ერთ ყველაზე მისაწვდომ საშუალებას. ხოლო სოციალური სტატუსი თანამედროვე ქართულ საზოგადოებაში (დასავლურ ქვეყნებში ტანსაცმლისადმი პოსტმატერიალისტური

დამოკიდებულების საწინააღმდეგოდ) დღემდე არის შეფასების მნიშვნელოვანი კრიტერიუმი და „იკითხება“ გარეგნობაში. ამავე დროს, აღსანიშნავია, რომ დღეისათვის ქართულ საზოგადოებაში უფრო და უფრო მკვიდრდება სხვა თანამედროვე აქტუალური დასავლური ტენდენციებიც, რომლებიც, აღიარებული მკვლევარების კონცეფციის მიხედვით, ასევე ხდება სიმდიდრის გემოვნების მაჩვენებელი (ფრანგი მეცნიერისპ. ბურდიეს ტერმინი). მაგალითად, ყოველდღიური ტანსაცმლის დომინირება და ტანსაცმლის მიმართ პოსტმატერიალისტური დამოკიდებულების ჩამოყალიბება. პიერ ბურდიეს (Pierre Bourdieu, 1930-2002) დეფინიციებს თუ გამოვიყენებთ, დღეს ეს არის მდიდართა შორის „შეუმჩნეველი ფუფუნების“ (პ. ბურდიე) იდეის წარმოქმნა, რაც ნიშნავს ფუფუნების, "ბურჟუაზიული ბრწყინვალეობისა" და შეუმჩნეველი სიმდიდრის ესთეტიკის გამოყენება დემონსტრაციული მფლანგველობის საწინააღმდეგოდ (Бурдье, 1995:576). ანუ, მდიდარი მომხმარებელი ეზიარება ფუფუნების ცივილიზებულ გამოყენებას, რომლის ერთ-ერთ პრინციპს წარმოადგენს თავშეკავებული გემოვნება. პ. ბურდიეს მსჯელობას თუ მივყვებით, ზოგადად, კონსიუმერიზმის კონტინუუმის საპირისპირო ადგილზე თავსდება სიღარიბის გემოვნების სუბიექტებიც. სამწუხაროდ, ეს კატეგორია საკმაოდ მრავალრიცხოვანია საქართველოში. ამსოციალური ფენის ტანსაცმლის სტილი შეიძლება შევაფასოთ როგორც პ. ბურდიეს აუცილებლობის გემოვნების ვარიანტი - აუცილებლობიდან გამომდინარე ნივთების მოხმარება. სიღარიბის გემოვნება ხასიათდება შეზღუდული რაოდენობის სიკეთეებითადამისი სუბიექტების გარდერობში თანამედროვე ნივთების არ არსებობით. ამიტომ სიღარიბის გემოვნებისათვის დამახასიათებელია ძველი, მოდიდან გასული ნივთების ხმარება, მათი უსასრული მოხმარება გაცვეთამდე. სიღარიბის გემოვნებას ხასიათებს მუქი ან ნეიტრალური ერთი ტონის ფერების უბრალო ტანსაცმელი გამძლე ქსოვილებისაგან - ფასობს ნივთების პრაქტიკულობა და ფუნქციონალურობა. სიღარიბის გემოვნების სტილის კატეგორიას ეკუთვნის საზოგადოების უფრო დაბალი ფენის ტანსაცმელიც. საზოგადოების „ფსკერზე“ მყოფთა (ე.წ. "ანდერკლასი") ტანსაცმელი ხასიათდება სიღარიბის გემოვნების ნივთების პრაქტიკულობისა და ფუნქციონალურობის უარყოფით. ეს კატეგორია არც ისე მრავალრიცხოვანია საქართველოში, მაგრამ მიუხედავად ამისა, იგი არსებობს და, სამწუხაროდ, სრულად კონკრეტულადაა გამოხატული ჩვენს საზოგადოებაში. "ანდერკლასი" ხმარობს „ძონძებს" - ნივთებს, რომლებმაც დაკარგეს თავისი ფუნქცია და არიან „ბინძურნი" სოციალური და ფიზიკური მნიშვნელობით. ასეთი ტანსაცმელი რაღაცით წარმოადგენს დემონსტრაციულობის მაგალითს, სოციალური ნორმების უარყოფას. ამრიგად, ნაშრომში ჩვენ შევეცადეთ წარმოგვეჩინა თანამედროვე ქართული ტანსაცმლის მოხმარების კულტურა საერთო ევროპულ კონტექსტში. აღნიშნულია, რომ ტანსაცმლის თანამედროვე კულტურა საქართველოში რთულია და შეიცავს მრავალ ფენას - ჯერ ერთი, შემორჩენილია წარსულიდან გადმოსული ტენდენციები, მაგალითად, ტანსაცმლის დემონსტრაციულობა და კლასობრივი იდენტიფიკაციის დიდი მნიშვნელობა. მეორე კი, საქართველოში მკვიდრდება თანამედროვე ტენდენციებიც, მათ შორის: კონსიუმერისტული ფუნქციონალურობის ფენომენის წარმოჩენა, შეუმჩნეველი ფუფუნების იდეა მდიდართა შორის, ყოველდღიური ტანსაცმლის დომინირება და პოსტმატერიალისტური დამოკიდებულების ფორმირება ტანსაცმლის მიმართ. წარმოდგენილი კვლევა არის პირველი მცდელობა ქართულ კულტუროლოგიაში და, უთუოდ, მოითხოვს შემდგომ სისტემურ მუშაობას ამ ფრიად აქტუალურ თემაზე.

ლიტერატურა:

- Drahtseilakte Gray F..(1990): FraueninderSowjetunion.München,Fromm E. Man for Himself. (1981):Publisher Fawcett Robbinsdale. Minnesota.
- Hill A. (2005): People Dress So Badly Nowadays: Fashion and Late Modernity // (Eds) Breward C., Evans C. Fashion and Modernity. Ed. by. Oxford, New York.Berg.
- Lynch A., Strauss M.D. (2007): Changing Fashion. Oxford, New York.PublishersBerg,.
- MgalobliSvili N. (2014): Clothing consumption characteristics in post-Soviet Georgia // Internatinal Journal «Euro-American Scientific Cooperation», April, Research articles, Hamilton, Canada.
- Tikhomirova A. (2007): Soviet Womenan Fur Consumptionin the Brezhnev Era // CrowleyD., ReidS.E. (Eds.). Leisure and Luxury in Socialist Europe after 1945.
- Wilson E. (2006): Urbane Fashion // (Eds) Breward C., Gilbert D. Fashion’s World Cities. Publishers Berg.
- Бодрийяр Ж. (2006): Общество потребления. Его мифы и структуры. Республика,М.
- Бурдые П. (1995): Структуры, habitus, практики // Современная социальная теория: Бурдые, Гидденс, Хабермас. Новосибирск,
- Веблен Т .(1984): Теория праздного класса.Прогресс.М.
- Горалик Л. (2007):Антресולי памяти: воспоминания о костюме //Новое литературное обозрение.№84.
- Жоль К.К. (2004): Текст: Социология (в систематическом изложении).Учеб. пособие для вузов.-2-е изд. / испр. и доп. К.К. Жоль. ЮНИТИ-ДАНА.М..
- Ушакин С. (1999): Количественный стиль: потребление в условиях символического дефицита // Социологический журнал. № 3-4.
- Штомпка П. (2007). Визуальная социология .Учеб. пос. для вузов. Логос. М.

ნინო მგალობლიშვილი**Тенденции функциональности консьюмериста в грузии****Резюме**

Предложенный в данной работе методологический подход к анализу стиля и практики потребления одежды потребления позволяет обозначить направление для новых комплексных разработок тем по визуальной культуре.

Учитывая актуальность проблематики исследований городской повседневности, перспективным представляется дальнейшее рассмотрение связей эволюции костюма и социокультурных изменений в обществе. В научный оборот вводятся малоизвестные и неисследованные в данном контексте источники.

Данная работа представляет собой первую попытку, которая требует дальнейшего систематического осмысления.

Nino Mgaloblishvili**The style and practices of consumption service in Georgia****Abstract**

Proposed methodological approach to the analysis of the style and practices of consumption service consumption allows to identify the direction for the new complex development topics in material culture. Given the urgency of the problems of urban studies of everyday life, promising further consideration of the relations of the evolution of costume and socio-cultural changes in society. In the scientific revolution introduced a little known and unexplored in this context sources.

რეცენზენტი: პროფესორი ანა არველაძე

შინაარსი

ენათმეცნიერება

ლეილა აბზიანიძე, მარინა ქაცარავა ვაჟა-ფშაველას პუბლიცისტური ნაწერების ენა.....	12
Атанасова Иванка Род несклонЯемых названий растений.....	18
თამარ აღფაიძე დისკურსის ტიპოლოგია და დისკურსის ტიპთა ურთიერთმიმართება როგორც სემიოესთეტიკური პრობლემა(რ. კიპლინგის ნოველათა ჟანრობრივი სპეციფიკის განსაზღვრის საკითხისთვის).....	22
ციური ახვლედიანი, ქეთევან გაბუნია რომანულ ენათა ფონეტიკური კანონები.....	25
ნანა გორგოძე, ზინაიდა ჩაჩანიძე ინფორმაციულ და ანალიტიკურ კონტინუუმთა ურთიერთმიმართება ანალიტიკურ სტატიათა და ინფორმაციულ ცნობაში.....	29
ნინო დემეტრაძე ტექსტის ტიპოლოგიური დიქტომია და მის ძირითად ტიპთა პერსონალური სტრუქტურა.....	34
ლელა ეძგვერაძე შედგენილი შემასმენლის იდენტიფიკაციის პრაქტიკული ასპექტის შესახებ.....	38
ეკა თაფლაძე იონესკო შემოქმედების პარალინგვისტური ასპექტი.....	43
თამარ თვალაძე ტექსტის ფუნქციონალურ-პროსოდიული თვისებები საგნის - "პრესა" ფარგლებში.....	49
ათინა თოიძე კალამბური ქართულ და ინგლისურენოვან რეკლამაში	56
Катвалян Виктор ПАДЕЖНЫЕ ОСОБЕННОСТИ В ДИАЛЕКТНОМ АРМЯНСКОМ ЯЗЫКЕ.....	63
Марина Кизиль ПРАГМАТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ И ИСПОЛЬЗОВАНИЯ КОМПЬЮТЕРНОЙ ТЕРМИНОЛЕКСИКИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА.....	68
მარინე კუხალაშვილი მრავალგზისობის გამომხატველი „ჟჟ“ ნაწილაკის ადგილისათვის ქართულ დიალექტთა შორის.....	71
თათია ლელაძე თოქშოუს ექსტრალინგვისტური და ლინგვისტური მახასიათებლები.....	75
ნანა ლომია ემოციები და მათი ენობრივი გამომხატულება, როგორც შემოქმედებითი პროცესი.....	80

მანანა მიქაძე

ქუთაისის ისტორიული მუზეუმის საგანძურ: იონა გედევანიშვილის ხელნაწერის (№565) ლექსიკური ანალიზი იონა გედევანიშვილის ხელნაწერისა "მიმოსულა ანუ იონა რუისის მიტროპოლიტისა".....85

მარიამ სუპატაშვილი

თარგმანი როგორც ინტერკულტურული კომუნიკაცია (ერთი და იგივე მხატვრული ტექსტის ქართულ თარგმანთა შეპირისპირებით ანალიზის მეთოდოლოგია).....103

ნათელა ფარტენაძე

თანდებულებანი უბრალო დამატებისა და გარემოების საკითხი ქართულში.....106

მეგი შალიკიანი-სხირელი

დრამის პოეტიკა და დრამატული დიალოგის ენობრივი განზომილება.....111

გიორგი ყუფარაძე, ციური ახვლედიანი

ომონიმია ინგლისურ და ფრანგულ კალამბურებში.....114

ნუნუ ჩარკვიანი, სოფიო ყიფიანი, ირმა რუსაძე

ანგლიციზმები თანამედროვე ქართულ პრესაში.....120

თამარ ჩხაიძე

კონცეპტი და ფრეიმი.....125

ანა ჭანკვეტაძე

დრო - ისტორიის აღქმისა და წარსულის დამახსოვრების ძირითადი კატეგორია.....130

ქეთევან ჯანელიძე

ბერძნულ ლათინური სამედიცინო ტერმინების წარმოების სტრუქტურული მეთოდები.....137

ლიბერატიურათმცოდნეობა

ნანა გონჯილაშვილი

„ნათლის სვეტის“ პარადიგმული სახისმეტყველება გ.ღეონიძის შემოქმედებაში.....140

თინათინ თუშაბრამიშვილი

დარღვივებული გრიგოლ ორბელიანი ეპისტოლურიმემკვიდრეობის მიხედვით.....146

ნინო კოჭლოშვილი, თამარ ნინიაშვილი

ვაჟა-ფშაველა ქართული მინიატურული პროზის სათავეებთან.....150

სწავლავის მეთოდია

ნინო ბალუაშვილი

სმამალლა ფიქრის მეთოდის გამოყენება უცხო ენაზე კითხვის კვლევებში155

ლელა ეძგვერაძე

ერთი მოსაზრება ზოგიერთი ნაწილაკის მათემატიკური კავშირის ფუნქციით გამოყენების შესახებ.....163

მანანა მიქაძე

ბაკალავრიატში ზმნის პირთა რაოდენობის სწავლებისათვის167

თეონა თედორაძე

გრამატიკის სწავლების განსხვავებული საფესურები.....170

ხელოვნება

ნინო მაგლობლიშვილი

კონსიუმერისტული ფუნქციონალურობის ტენდენციები საქართველოში.....174

Содержание

Языковедение

Леила Абзианидзе, Марина Кацарава Язык Публицистики Важа-Пшавела.....	17
Атанасова Иванка Род несклоняемых названий растений.....	21
Тамар Алпаидзе Взаимосвязь между различными типами дискурса жанр специфику короткие рассказы Киплинга.....	24
Циури Ахвледиани, Кетеван Габуня Фонетические законы романских языков.....	28
Нана Горгодзе, Зинаида Чачанидзе Новости и аналитические статьи и аналитическая информация уведомление в отношении континуума	32
Нино Деметрадзе Типологизация литературного текста и его персональный состав.....	37
Лела Едзгверадзе О практических аспектах идентификации составного сказуемого.....	42
Эка Тарладзе Паралингвистическими аспекты творчества Юнеско.....	48
Тамара Тваладзе Функционально-просодические характеристики текста в рамках предмета «пресса».....	54
Атина Тоидзе Калабур в грузинском и английском рекламе.....	61
Марина Кухалашвили "Ке" как рецидив частицы и ее место с грузинскими диалектов.....	74
Татиа Леладзе Екстралингвистические и Лингвистические Особенности Ток-шоу.....	79
Нана Ломиа Человеческие эмоции с психофизиологической точки зрения.....	84
Манана Микадзе Лексические анализ рукописи сохраняет в Кутаиси музей.....	102
Мария Супаташвили Перевод как интеркультурная коммуникация.....	105
Натела Фартенадзе Проблема Предложные Simple Object и пышность на грузинском языке.....	109

Меги Шаликиани-Схирели Поэтика драмы и драматический диалог языковой аспект.....	113
Гиорги Купарадзе, Циури Ахвледиани Омонимия в английских и во французских каламбурах.....	119
Ирма Кипиани, Нуну Чарквиани, Ирма Русадзе Англицизмы в грузинском прессе.....	124
Тамар Чхандзе Концепция и Фрейм.....	128
Анна Чанкветадзе Время основная категория восприятия истории и запоминания прошлого.....	136
Кетеван Джанелидзе Структурные методы производства греко-латинских медицинских терминов	139

Литературоведение

Нана Гонджилашвили Парадигматическая художественная образность «столпа огненного» в творчестве Г. Леонидзе.....	145
Тинатин Тушабрайтшвили Времяпрепровождение согласно эпистолярному Наследию Григола Орбелиани.....	149
Нино Кочлошвили, Тамар Ниникашвили Важа Пшавела у истоков грузинской миниатюрной прозы.....	153

Методика

Нана Балуашвили Методы обучения чтению.....	162
Лела Едзгверадзе О дополнительных функциях некоторых частиц.....	166
Микадзе Манана Изучение в бакалавриате количество лиц в глаголе и их функции.....	169
Теона Тедорадзе Различные шаги для преподавания грамматики.....	173

Искусство

Нино Мгалоблишвили Тенденции функциональности консиумериста в грузии.....	180

Contents

Linguistic

Leila Abzianidze, Marina Katsarava Language of Vaja-Pshavela's journalistic writings.....	17
Atanasova Ivanka Grammatical Gender of Indeclinable Names of Plants.....	21
Tamar Alphaidze Interconnection between different types of discourse to genre specificity of short stories by R.Kipling	24
Tsiuri Akhvlediani, Ketevan Gabunia Phonetic laws of the Romance languages	28
Nana Gorgodze, Zinaida Chachanidze News and analytical articles and analytical information notification in respect of a continuum.....	33
Nino Demetradze The typologization of a literary text and its personal structure.....	37
Lela Edzgveradze About the compound predicate identification problems.....	42
Eka Tapladze Paralingvistic aspect of Plonesco creativity.....	48
Tamar Tvaladze Functional-prosodic features of the text while studying "press".....	55
Atina Toidze Pun in Georgian and English Advertising.....	62
Katvalian Viktor Viktor Katvalyan, "Declension Peculiarities in Dialectical Armenian".....	67
Marina Kizil Pragmatic peculiarities of functioning and usage of ñomputer terminological units of the English language.....	70
Marina Kukhalashvili "Ke" as a recurrence particle and its place with the Georgian dialects.....	74
Tatia Leladze Extra-linguistic and Linguistic Characteristics of a Talk Show	79
Nana Lomia Human emotions with psycho-physiological perspective.....	84
Manana Mikadze Lexical analyses of the manuscript saves in Kutaisi museum.....	102

Maria Supatashvili Translation as a intercultural kommunication.....	105
Natela Phartenadze The Problem of Prepositional Simple Object and Circumstance in Georgian Language.....	110
Megi Shalikiani-Skhireli Poetics of drama and dramatic dialogue linguistic dimension.....	113
Giorgi Kuparadze, Tsiuri Akhvlediani Homonymy in English and French Puns	119
Irma Kipiani, Nunu Charkviani, Irma Rusadze Anglicism in press language of current Georgian	124
Tamar Chkhaidze The concept and the frame.....	129
Ann Chankvetadze Time - remembering the past and the main category in the history perception	136
Ketevan Janelidze Structural methods of production Greek-Latin medical terms	139

Literature

Nana Gonjilashvili Paradigmatic Tropology of the “Pillar of Light” in G.Leonidze’s Creativity	145
Tinatini Tushabramishvili Pastime according to Grigol Orbeliani’s Epistolary Legacy.....	149
Nino Kochloshvili, Tamar Ninikashvili VajaPshavela at the origins of georgianminiature prose.....	154

Methodic of teaching

Nino Baluashvili Using Think-aloud Method in Foreign Language Reading Research.....	162
Lela Edzgeradze About some particles additional functions.....	166
Mikadze Manana Teaching person of the Georgian verb in Bakalavriat.....	169
Teona Tedoradze Different Steps for Teaching Grammar.....	173

Art

Nino Mgaloblishvili The style and practices of consumption service in Georgia.....	181